Peygamber (S) buyurdu ki: «Her kim İslâmdan başka bir dine yalancı ve kasıtlı olarak yemîn ederse, o kimse dediği gibidir. Her kim kendini bir şeyle öldürürse, Allah onu cehennem ateşinde o şeyle azablandırır».

Bu, Sufyan'ın hadîs'idir. Şu'be'ye gelince onun hadîs'i de şöyledir: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Her kim İslâmdan başka bir dine yalancı olarak yemîn ederse, o kimse dediği gibidir. Her kim kendini bir şeyle keserse, kıyamet gününde yine o şeyle kesilir» [50].

١٧٨ – (١١١) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ ، جَمِيعًا عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ قَالَ ابْنُ رَافِعٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : شَهِدْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حُنَيْنًا فَقَالَ لِرَجُلٍ مِمَّنْ يُدَّعَى بِالْإِسْلَامِ « هٰذَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ » فَلَمَّا حَضَرْنَا الْقِتَالَ قَاتَلَ الرَّجُلُ قِتَالًا شَدِيدًا فَأَصَابَتْهُ جِرَاحَةٌ . فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! الرَّجُلُ الَّذِي قُلْتَ لَهُ آنِفًا « إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ » فَإِنَّهُ قَاتَلَ الْيَوْمَ قِتَالًا شَدِيدًا . وَقَدْ مَاتَ . فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ « إِلَى النَّارِ » فَكَادَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ أَنْ يَرْتَابَ . فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذٰلِكَ إِذْ قِيلَ : إِنَّهُ لَمْ يَمُتْ . وَلٰكِنَّ بِهِ جِرَاحًا شَدِيدًا ! فَلَمَّا كَانَ مِنَ اللَّيْلِ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى الْجِرَاحِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ . فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ ﷺ بِذٰلِكَ فَقَالَ « اللهُ أَكْبَرُ ! أَشْهَدُ أَنِّي عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ » ثُمَّ أَمَرَ بِلَالًا فَنَادَى فِي النَّاسِ « إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ . وَإِنَّ اللهَ يُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ » .

178 — (111) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) ile beraber Hayber'de hazır bulunduk. Rasûlullah, İslâm ile isimlendirilenlerden biri için: «Bu, ateş ehlindendir» buyurdu. Nihayet biz muharebeye giriştiğimiz zaman o zat çetin bir savaş yaptı. Akabinde kendine bir yara isâbet etti. Rasûlullah'a, ya Rasûlallah! Biraz evvel kendisi hakkında, «O, nar ehlindendir» buyurduğunuz zat, bugün çok çetin bir harb yaptı ve öldü denildi. Peygamber: «Onun yolu cehennemedir» buyurdu. Nerede ise müslimanların bazısı şüpheye düşecekti. Onlar bu hâl üzerine bulunurlarken birdenbire «O, ölmedi, lâkin kendisinde çetin yaralar vardır» denildi. Gece vakti olunca, yaralarına sabr edemeyip kendini öldürdü. Bu vak'a peygambere haber verildi. Bunun üze-

---

50. Umeru'bnu Abdilâziz ile Evzaî müstesna bütün fakihler, intihar edenin cenaze namazını kılmakta kerahet olmadığına ittifak etmişlerdir. Çünkü Rasûlullah (S) bütün müslimanlara namaz kılmak âdetini vaz'etmişler ve bundan hiçbir müslimanı istisna etmemişlerdir (İbnu Battâl).

rine Rasûlullah: «ALLAH BÜYÜKTÜR, ŞAHADET EDERİM Kİ MUHAKKAK BEN ALLAH'IN KULU VE ELÇİSİYİM» dedi, sonra Bilâl'e emir buyurdu, o da halk arasında şunu ilân etti:

«Şunda hiç şüphe yok ki cennete müsliman nefisten başkası girmez ve yine hiç şüphesiz ki Allah bu islâm dînini (dilerse) fâcir bir kişi ile de teyîd edip kuvvetlendirir".

١٧٩ – (١١٢) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ (وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الْقَارِئُ ، حَيٌّ مِنَ الْعَرَبِ) عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ الْتَقَىٰ هُوَ وَالْمُشْرِكُونَ فَاقْتَتَلُوا فَلَمَّا مَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى عَسْكَرِهِ . وَمَالَ الْآخَرُونَ إِلَى عَسْكَرِهِمْ . وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَجُلٌ لَا يَدَعُ لَهُمْ شَاذَّةً إِلَّا اتَّبَعَهَا يَضْرِبُهَا بِسَيْفِهِ . فَقَالُوا : مَا أَجْزَأَ مِنَّا الْيَوْمَ أَحَدٌ كَمَا أَجْزَأَ فُلَانٌ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ » فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : أَنَا صَاحِبُهُ أَبَدًا . قَالَ فَخَرَجَ مَعَهُ كُلَّمَا وَقَفَ وَقَفَ مَعَهُ . وَإِذَا أَسْرَعَ أَسْرَعَ مَعَهُ . قَالَ فَجُرِحَ الرَّجُلُ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ بِالْأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ . ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَى سَيْفِهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ . فَخَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ : أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ . قَالَ « وَمَا ذَاكَ ؟ » قَالَ : الرَّجُلُ الَّذِي ذَكَرْتَ آنِفًا أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذٰلِكَ . فَقُلْتُ: أَنَا لَكُمْ بِهِ. فَخَرَجْتُ فِي طَلَبِهِ حَتَّى جُرِحَ جُرْحًا شَدِيدًا . فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ بِالْأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ . ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَيْهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، عِنْدَ ذٰلِكَ « إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ »

179 — (112) ..... : Sehlu'bnu Sa'd (R) dan: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S) Hayber'de müşrik Yahudilerle karşılaştı ve iki taraf ceng etti. (O günün harbi sonunda) Rasûlullah kendi askerî karargâhına dönmüş, öbürleri de kendi askerî merkezlerine dönmüşlerdi. Fakat Rasûlullah'ın sahâbileri içinde bir kişi vardı ki düşman ordusundan ayrı düşen, yahut orduya katılmamış bulunan Yahudînin peşini bırakmayıp amansız takib ediyor ve ona kılıcı ile vuruyordu. Sahâbîler: Bu-

51. Harb meydanında iyi çarpışıp da yaralanınca acısına dayanamıyarak kendini öldüren bu şahsın Kuzman adında birisi olduğu söylenmiştir. Şerhlerde buna âid başka tafsilât da vardır.

gün bizden hiç kimse fulânın gösterdiği yiğitlik derecesinde bir yiğitlik göstermemiştir; dediler. Bunun üzerine Rasûlullah: «Fakat O, cehennemliklerden!» buyurdu. Ashâbdan (Huzaî Eksum adlı) bir kişi «Öyle ise ben onu devamlı olarak takib eder, gözetlerim» dedi. Râvî İbnu Sa'd der ki: Huzâalı sahâbî bu Kuzman ile beraber harb sahasına çıktı ve harb safının neresinde durdu ise, o da onunla beraber durdu. O, harbde ne derece çeviklik gösterdiyse Huzâalı da onunla birlikte çeviklik gösterdi. Râvî İbnu Sa'd der ki: «Nihayet Kuzman ağır surette yaralandı. Acıdan ölümü acele isteyerek kılıcının tutamak demirini yere, keskin ağı zını da iki memesi arasına koydu. Sonra kılıca yüklendi ve bu suretle kendini öldürdü. Bunun üzerine Hûzaî Eksum, Rasûlullah'a vardı ve: Ben şahâdet ediyorum ki sen muhakkak Allah'ın elçisisin, dedi. Rasûlullah: Sana ne oldu? diye sordu. Huzaî şöyle dedi: Biraz önce zikretmiş olduğun kimse hakikaten cehennemliklerdendir. İnsanlar bu adamın cehennemlik olduğu haberini büyütmüşlerdi. Ben bu adamı sizin için takîb eder, gözetlerim, dedim. Ve hakikaten ardı sıra çıkıp onun her hareketini araştırdım. Nihayet bu adam ağır surette yaralandı, ölümünü acele isteyerek kılıcının demirini yere, keskin ağızını iki memesi arasına koydu, sonra kılıcının üstüne yüklendi ve bu suretle kendini öldürdü. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu: «İnsanlar arasında böyle kimse vardır ki, halka görünüşüne göre cennet ehline yaraşan hayırlı işler yapar. Halbuki o, cehennemliklerdendir. Yine insanlardan öyle kimse de vardır ki halka görünüşüne göre cehennemliklere âid kötü işler yapar, halbuki o, cennetliklerdendir».

١٨٠ — (١١٣) حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا الزُّبَيْرِيُّ (وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ) حَدَّثَنَا شَيْبَانُ قَالَ : سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ : « إِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ خَرَجَتْ بِهِ قَرْحَةٌ . فَلَمَّا آذَتْهُ انْتَزَعَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ . فَنَكَأَهَا . فَلَمْ يَرْقَإِ الدَّمُ حَتَّى مَاتَ . قَالَ رَبُّكُمْ : قَدْ حَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ » . ثُمَّ مَدَّ يَدَهُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَالَ : إِى وَاللهِ لَقَدْ حَدَّثَنِي بِهٰذَا الْحَدِيثِ جُنْدَبٌ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، فِي هٰذَا الْمَسْجِدِ .

180 — (113) ..... : Şeyban dedi ki: Ben Hasan (Basrî) den işittim, şöyle diyordu: Sizden önceki ümmetlerden birinde bir zat vardı. Kendisinde bir şişkin yara hasıl olmuştu. Yara kendisini elemlendirdiği zaman deriden yapılmış ok muhafazasından bir ok çekti ve o şişkinliği yardı. Artık kan dinmedi ve nihayet öldü. Rabbımız: «Ona cenneti haram kıldım» buyurmuştur. Sonra Hasan elini mescide uzattı ve şöyle dedi: Evet Allah'a yemin ediyorum ki bu hadîs'i bana Rasûlullah (S) den şu mescidin içinde Cündüb (R) tahdîs etmiştir.

١٨١ – (...) وحدثنا محمد بن أبي بكر المقدمي . حدثنا وهب بن جرير . حدثنا أبي . قال : سمعت الحسن يقول : حدثنا جندب بن عبد الله البجلي في هذا المسجد . فما نسينا . وما نخشى أن يكون جندب كذب على رسول الله ﷺ . قال : قال رسول الله ﷺ « خرج برجل فيمن كان قبلكم خراج » فذكر نحوه .

181 — ( ) ..... : Cerîr dedi ki: Hasan'dan duydum şöyle diyordu: Bize Cundubu'bnu Abdillâh Beceli (R) şu (Basra) mescidinin içinde tahdîs etti. Biz o hadîs'i unutmadık. Cündüb'ün Rasûlullah (S) üzerine yalan söylemiş olmasından da hiç korkmuyoruz. —Çünkü Cündüb çok doğrudur— Cündüp şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Sizden önceki ümmetlerden bir kimsede bir şişkinlik çıkmıştı» diyerek geçen hadîs tarzında hadîs'in tamamını zikretti.

(٤٨) باب غلظ تحريم الغلول وأنه لا يدخل الجنة إلا المؤمنون

١٨٢ – (١١٤) حدثني زهير بن حرب . حدثنا هاشم بن القاسم . حدثنا عكرمة بن عمار . قال : حدثني سماك الحنفي ، أبو زميل . قال : حدثني عبد الله بن عباس . قال : حدثني عمر بن الخطاب قال : لما كان يوم خيبر أقبل نفر من صحابة النبي ﷺ . فقالوا : فلان شهيد . فلان شهيد . حتى مروا على رجل فقالوا : فلان شهيد . فقال رسول الله ﷺ « كلا . إني رأيته في النار . في بردة غلها . أو عباءة » . ثم قال رسول الله ﷺ « يا ابن الخطاب ! اذهب فناد في الناس أنه لا يدخل الجنة إلا المؤمنون » قال فخرجت فناديت « ألا إنه لا يدخل الجنة إلا المؤمنون »

(48) MİLLET MALINA HIYÂNETİN TAHRÎMİNİN AĞIRLIĞI VE CENNETE MÜ'MİNLERDEN BAŞKASININ GİRMEYECEĞİNE DAİR BÂB

——oOo——

182 — (114) ..... : Umeru'bnu'l-Hattab (R) şöyle dedi: Hayber harbi olduğu zaman Rasûlullah (S) ın sahâbîlerinden bir grup geldi, fulân şehîddir, fulân şehîddir, dediler. Nihayet sözü bir zata uğratıp fulân da şehîddir, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (S):

«Hayır! (öyle değil) ben onu çaldığı bir bürde (hırka) yahut da aba-

dan dolayı ateşte gördüm» buyurdu. Sonra Rasûlullah bana şu emri verdi: «Ey Hattab oğ ı! Git ve halk içinde, cennete mü'minden başkası girmez hakîkatını nidâ et» buyurdu. Umer dedi ki: Bunun üzerine Resûlullah'ın yanından çıktım ve: Dikkat edin! Şu muhakkak ki Cennete mü'min olanlardan başkası girmez, diye nidâ ettim.

١٨٣ – (١١٥) حدثني أَبُو الطَّاهِرِ . قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ زَيْدٍ الدِّيلِيِّ، عَنْ سَالِمٍ أَبِي الْغَيْثِ، مَوْلَى ابْنِ مُطِيعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ . ح وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . وَهٰذَا حَدِيثُهُ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ (يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ) عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ أَبِي الْغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى خَيْبَرَ فَفَتَحَ اللهُ عَلَيْنَا فَلَمْ نَغْنَمْ ذَهَبًا وَلَا وَرِقًا . غَنِمْنَا الْمَتَاعَ وَالطَّعَامَ وَالثِّيَابَ . ثُمَّ انْطَلَقْنَا إِلَى الْوَادِي وَمَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَبْدٌ لَهُ ، وَهَبَهُ لَهُ رَجُلٌ مِنْ جُذَامَ يُدْعَى رِفَاعَةَ بْنَ زَيْدٍ مِنْ بَنِي الضُّبَيْبِ فَلَمَّا رَاحَ الْوَادِيَ قَامَ عَبْدُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَحُلُّ رَحْلَهُ . فَرُمِيَ بِسَهْمٍ . فَكَانَ فِيهِ حَتْفُهُ . فَقُلْنَا : هَنِيئًا لَهُ الشَّهَادَةُ يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « كَلَّا . وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ! إِنَّ الشَّمْلَةَ لَتَلْتَهِبُ عَلَيْهِ نَارًا، أَخَذَهَا مِنَ الْغَنَائِمِ يَوْمَ خَيْبَرَ . لَمْ تُصِبْهَا الْمَقَاسِمُ » قَالَ فَفَزِعَ النَّاسُ . فَجَاءَ رَجُلٌ بِشِرَاكٍ أَوْ شِرَاكَيْنِ . فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَصَبْتُ يَوْمَ خَيْبَرَ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « شِرَاكٌ مِنْ نَارٍ أَوْ شِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ » .

183 – (115) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Peygamber (S) ile beraber Hayber harbine çıktık, neticede Allah bize fetih ihsan etti. Bu fetihte altın gümüş değil, sadece eşya, yiyecek ve giyecek maddeleri ganîmet aldık. Sonra Vâdi'l-Kura'ya gittik. Peygambe r'in yanında Dubeyb oğullarından Rifâ'a İbnu Zeyd adlı bir kölesi vardı. Bu köleyi ona Cuzam kabilesinden bir kimse hibe etmişti. Vâdiye indiğimiz vakit, Râsulullah'ın kölesi kalktı ve devesi üstündeki rahlesine giriyordu. Tam bu sırada kendisine bir ok isabet etti ve ölümü oracıkta vâki oldu. Bunun üzerine biz: Ya Rasûlallah! Ona şahadet mübârek olsun, dedik. Rasûlullah: «Hayır Allah'a yemin ederim ki Hayber harbinde taksim edilmemiş olan ganîmetlerden aldığı ibr şemle (kısa örtü), onun üstünde bir ateş olarak alev alev yanmaktadır» buyurdu. Umer der ki: Bundan insanlar korktu, bir zat bir tek yahut iki adet pabuç tasması getirdi de: Ya Rasûlullah! Bunu Hayber gününde almıştım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

«Ateşten bir ayakkabı tasması, yahut ateşten iki tane ayakkabı tasması» buyurdu.

(٤٩) باب الدليل على أن قاتل نفسه لا يكفر

١٨٤ – (١١٦) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وإسحق بن إبراهيم . جميعا عن سليمان . قال أبو بكر : حدثنا سليمان بن حرب . حدثنا حماد بن زيد ، عن حجاج الصواف ، عن أبي الزبير ، عن جابر ؛ أن الطفيل بن عمرو الدوسي أتى النبي ﷺ فقال : يا رسول الله ! هل لك في حصن حصين ومنعة ؟ (قال حصن كان لدوس في الجاهلية) فأبى ذلك النبي ﷺ للذي ذخر الله للأنصار فلما هاجر النبي ﷺ إلى المدينة . هاجر إليه الطفيل بن عمرو . وهاجر معه رجل من قومه . فاجتووا المدينة . فمرض ، فجزع ، فأخذ مشاقص له ، فقطع بها براجمه ، فشخبت يداه ، حتى مات فرآه الطفيل بن عمرو في منامه . فرآه وهيئته حسنة ورآه مغطيا يديه فقال له : ما صنع بك ربك ؟ فقال : غفر لي بهجرتي إلى نبيه ﷺ . فقال : مالي أراك مغطيا يديك ؟ قال قيل لي : لن نصلح منك ما أفسدت . فقصها الطفيل على رسول الله ﷺ . فقال رسول الله ﷺ « اللهم ! ولديه فاغفر »

(49) KENDİ KENDİNİ ÖLDÜREN KÜFRE NİSBET EDİLMEYECEĞİNE DELİL BÂBI

——oOo——

184 — (116) ..... : Câbir (R) den: (şöyle demiştir:) Tufeylu'bnu Amr ed-Devsî, Peygamber (S) e geldi. Ya Rasûlallah! Koruyucu bir kal'aya, sana kötülük yapacaklardan, seni muhafaza edecek kimselerin yanına gider misiniz? dedi. (Câbir: Câhiliyet devrinde Devs'in bir kal'ası vardı demiştir.)

Allah hicreti Medine'li Ensar'a ayırdığı için Peygamber, Tufeyl'in teklifini kabul etmedi. Nihayet Peygamber Medine'ye hicret ettiği zaman Tufeylu'bnu Amr'da kavminden bir zat ile beraber Medine'ye hicret etti. Fakat sıkıntı ve hastalık sebebi ile onlar Medine'de ikamet etmeyi sevmediler. Tufeyl ile gelen zat hastalandı ve hastalıktan çok müteessir oldu. Bu sebeple keskin *mişkas*larını aldı ve onlarla kendi parmak eklemlerini kesti. Kesilen iki eli kuvvetle kan fışkırttı ve neticede bu yüzden öldü. Sonra Tufeyl'bnu Amr onu ru'yâsında güzel bir sûretde görmüş, fakat iki eli örtülü imiş. Tufeyl ona: Rabbın sana ne yaptı diye sormuş. O da: Peygamberinin yanına hicret ettiğim için Rabbım beni mağfiret etti, diye cevap vermiş. Bu sefer Tufeyl: Neden seni iki elini sarılmış görüyorum? diye sormuş. Bana, kendi vücudundan bozduğun şeyi düzeltmeyiz, denildi diye cevap vermiştir. Tufeyl bu rüyayı Rasûlullah'a hikâye eti. Bunun üzerine Rasûlullah: «Ey Allahım! İki eli için de mağfiret eyle» diye duâ buyurdu.

(٥٠) باب فى الريح التى تكون قرب القيامة تقبض من فى قلبه شىء من الايمان

١٨٥ — (١١٧) حدثنا أحمد بن عبدة الضبى . حدثنا عبد العزيز بن محمد وأبو علقمة الفروى . قالا : حدثنا صفوان بن سليم ، عن عبد الله بن سلمان ، عن أبيه ، عن أبى هريرة ، قال . قال رسول الله ﷺ « إن الله يبعث ريحا من اليمن ، ألين من الحرير ، فلا تدع أحدا فى قلبه (قال أبو علقمة مثقال حبة وقال عبد العزيز : مثقال ذرة) من إيمان إلا قبضته »

(50) KIYAMETE YAKIN MEYDANA GELECEK VE KALBİNDE BİR PARÇA ÎYMAN BULUNANLARI KABZEDECEK OLAN RÜZGÂR HAKKINDA BÂB

——oOo——

185 — (117) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Muhakkak Allah Yemen'den, ipekten daha yumuşak bir rüzgâr gönderir de bu rüzgâr kalbinde (Ebû Alkama: Bir dâne miktarı, demiştir. Abdulâziz ise: Bir zerre miktarı) iyman bulunan hiç bir kimseyi bırakmaz, mutlaka ruhlarını alır».

(٥١) باب الحث على المبادرة بالأعمال قبل تظاهر الفتن

١٨٦ — (١١٨) حدثنى يحيى بن أيوب وقتيبة وابن حجر . جميعا عن إسماعيل بن جعفر . قال ابن أيوب . حدثنا إسماعيل . قال : أخبرنى العلاء عن أبيه ، عن أبى هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال « بادروا بالأعمال فتنا كقطع الليل المظلم . يصبح الرجل مؤمنا ويمسى كافرا أو يمسى مؤمنا ويصبح كافرا . يبيع دينه بعرض من الدنيا » .

(51) KIYAMET FİTNELERİNİN BELİRMESİNDEN ÖNCE AMELLERE SARILMAYI TEŞVÎK BÂBI

——oOo——

186 — (118) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «(Ey Mü'minler!) Karanlık gecenin safhaları gibi olan korkunç fitnelerden önce iyi işlerde biribirinizle sür'at yarışına giriniz. O fitneler sırasında insan mü'min olarak sabaha erer, kâfir olarak akşama dahil olur. Yahut mü'min olarak akşama ulaşır da kâfir olarak sabahlar. Dînini dünyadan bir meta' mukabilinde satar» [52].

52. Bu konuda bir hayli hadis'ler gelmiştir:
«Yeryüzünde Allah Allah denilmez oluncaya kadar kıyamet kopmaz».
«Allah Allah diyen hiç bir kimse üzerine kıyamet kopmaz» (Müslim, İymân, zamanının sonunda iymanın gitmesi bâb'ı). «Kıyamet ancak şerlilerin üzerine kopacaktır».

(٥٢) باب مخاوف المؤمن أن يحبط عمله

١٨٧ — (١١٩) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا الحسن بن موسى حدثنا حماد بن سلمة، عن ثابت البناني، عن أنس بن مالك؛ أنه قال: لما نزلت هذه الآية: يا أيها الذين آمنوا لا ترفعوا أصواتكم فوق صوت النبي [٤٩ / الحجرات / آية ٢] إلى آخر الآية. جلس ثابت بن قيس في بيته وقال: أنا من أهل النار. واحتبس عن النبي ﷺ. فسأل النبي ﷺ سعد بن معاذ فقال «يا أبا عمرو! ما شأن ثابت؟ أشتكى؟» قال سعد: إنه لجاري. وما علمت له بشكوى. قال فأتاه سعد فذكر له قول رسول الله ﷺ. فقال ثابت: أنزلت هذه الآية ولقد علمتم أني من أرفعكم صوتا على رسول الله ﷺ. فأنا من أهل النار؛ فذكر ذلك سعد للنبي ﷺ. فقال رسول الله ﷺ «بل هو من أهل الجنة»

(52) MÜ'MİNİN AMELLERİNİN BOŞA GİTMESİNDEN KORKMASI BÂBI

——oOo——

187 — (119) ..... : Enes (R) şöyle demiştir:

«Ey iyman edenler! Seslerinizi peygamberin sesinden üstün kaldırmayın ve ona biribirinize bağırır gibi iri söylemeyin. Haberiniz olmadan amelleriniz hiçe iniverir» (el-Hucurât: 2) âyeti indiği zaman Sâbitu'bnu Kays evinde oturdu. Ben nâr ehlindenim diyerek kendini peygamberin yanına çıkmaktan menetti. Peygamber (S) Sa'du'bnu Muâz'a: Ya Eba Amr! Sâbit ne halde, rahatsız mı? diye sordu. Sa'd: O benim komşumdur, rahatsızlığını bilmiyorum, dedi. Sa'd ona gitti ve Rasûlullah'ın sözünü zikreti. Sâbit dedi ki: Bu âyet indirildi. Halbuki bilirsiniz ben, sizin en yüksek seslinizim, demek ki ben nâr ehlindenim, dedi. Sa'd bunu Peygambere söyledi. Rasûlullah: «Hayır o, cennet ehlindendir» buyurdu.

١٨٨ — ( ) وحدثنا قطن بن نسير. حدثنا جعفر بن سليمان. حدثنا ثابت، عن أنس بن مالك قال: كان ثابت بن قيس بن شماس خطيب الأنصار. فلما نزلت هذه الآية. بنحو حديث حماد. وليس في حديثه ذكر سعد بن معاذ.

Bütün bunlar ve bu ma'nâdaki diğer hadis'ler hep zâhirleri üzeredir. «Kıyamet gününe kadar ümmetimden bir tâife hak üzere muzaffer olup duracaktır» hadis'i diğerlerine muhalif değildir. Çünkü Bunun ma'nâsı, onlar kıyamet gününün yakın olup, alâmetleri zuhur ettiği sıra, ruhlarını bu yumuşak rüzgâr kabzedinceye kadar hak üzerinde devam edecekler demektir.

Bu hadis'te kıyameti alâmetleri ve kopmasının yaklaşmasına kadar onların bakâları ifade edilmiştir (Nevevi).

وَحَدَّثَنِيهِ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ صَخْرٍ الدَّارِمِيُّ . حَدَّثَنَا حَبَّانُ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ [٤٩/الحجرات/الآية ٢] وَلَمْ يَذْكُرْ سَعْدَ ابْنَ مُعَاذٍ فِي الْحَدِيثِ

(.) وَحَدَّثَنَا هُرَيْمُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَاقْتَصَّ الْحَدِيثَ وَلَمْ يَذْكُرْ سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ وَزَادَ : فَكُنَّا نَرَاهُ يَمْشِي بَيْنَ أَظْهُرِنَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

188 — ( ) ..... : Enes (R): Sâbitu'bnu Kaysi'bni Şemmâs, Ensar'ın hatîbi idi. Bu âyet nâzil olunca... diyerek Hammâd'ın bundan önceki hadîs'i tarzında nakletmiştir. Bu hadîs'te Sa'du'bnu Muaz'ın adı yoktur.

..... : Buradaki rivâyette Enes:

«Seslerinizi peygamberin sesinden üstiin kaldırmayın..» (el-Hucurât: 2) âyeti indiği zaman... diye rivâyet etmiş, fakat hadis'de Sa'du'bnu Muâz'ı zikretmemiştir.

..... : Buradaki isnadda Enes:

Bu âyet nâzil olduğu zaman... diye söylediği ve hadîs'i olduğu gibi rivâyet etti. Ancak Sa'du'bnu Muâz'ı zikretmedi.

(٥٣) باب هل يؤاخذ بأعمال الجاهلية ؟

---

١٨٩ — (١٢٠) حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ ، عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : قَالَ أُنَاسٌ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللهِ ! أَنُؤَاخَذُ بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ ؟ قَالَ « أَمَّا مَنْ أَحْسَنَ مِنْكُمْ فِي الْإِسْلَامِ فَلَا يُؤَاخَذُ بِهَا وَمَنْ أَسَاءَ أُخِذَ بِعَمَلِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالْإِسْلَامِ »

(53) CÂHİLİYETTEKİ AMELLERE MUKABİL MUÂHEZE OLUNUB OLUNMAYACAĞI HAKKINDA BÂB

——oOo——

189 — (120) ..... : Abdullahi'bnu Mes'ûd (R) şöyle dedi: Bir takım insanlar Rasûlullah (S) a: Ya Rasûlullah! Câhiliyet devrinde yaptığımız günahlara mukabil ceza görecek miyiz? dediler. Rasûlullah:

«Sizden Müslimanlıkta güzel hareket yapan (içi ve dışı ile İslâm olan) kimseler câhiliyetteki günahlarına mukabil ceza görmezler. Fakat İslâmda küfür ve kötülük yapan (bütün kalbiyle İslâma girmeyen) kimseler, hem câhiliyet ve hem de İslâm zamanındaki amellerine mukabil cezalanır» buyurdu [53].

١٩٠ – ( ) حدثنا محمد بن عبد الله بن نمير حدثنا أبي ووكيع ح وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. واللفظ له حدثنا وكيع، عن الأعمش، عن أبي وائل، عن عبد الله، قال قلنا يا رسول الله! أنؤاخذ بما عملنا في الجاهلية؟ قال «من أحسن في الإسلام لم يؤاخذ بما عمل في الجاهلية ومن أساء في الإسلام أخذ بالأول والآخر»

190 – ( ) ..... : Abdullah (R) şöyle dedi:

Ya Rasulallah! Câhiliyette işlediğimiz amellere mukbail cezalandırılır mıyız? diye sorduk. «İslâmda her işini güzel yapan, câhiliyette yaptıklarına mukabil ceza görmez. İslâmda kötülük eden ise, evvel ve âhir bütün işleri mukabilinde ceza görür» buyurdu.

١٩١ – ( ) حدثنا منجاب بن الحارث التميمي أخبرنا علي بن مسهر، عن الأعمش، بهذا الإسناد، مثله

191 – ( ) ..... : Bize Mincâbu'bnu Hâris et-Temîmî tahdîs etti. Bize Aliyyu'bnu Mushir, A'meş'den yine bu isnad ile onun benzeri hadîs'i haber verdi.

---

53. Bunun daha açık takriri şöyledir: Bir kâfir müsliman olur ve müslimanlıkta sebat ederse, küfür halinde işlediği günahların hepsi afvolunur. Sebat etmez de tekrar küfre dönüp irtidad ederse, o kimse hem evvelki küfür halinde işlediği fenalığıyle, hem de müsliman olduktan sonraki dönekliği ve mürtedliğiyle muahaze olunur. Fakat bundan sonra mürtedliğinden dönüp tekrar müsliman olursa, Ebû Hanîfe'ye göre:

قل للذين كفروا ان ينتهوا يغفر لهم ماقد سلف ...

: **küfredenlere söyle ki eğer vazgeçerlerse, geçmiş günahları mağfiret olunacaktır»** (el-Enfâl: 38) âyeti mucibince o kimse yeni baştan müsliman sayılıp, yeniden işlediği hayırla sevab alır. İrtidad halinde terkettiği namaz ve diğer ibâdetlerin kazası lâzım gelmez.

ومن يكفر بالايمان فقد حبط عمله « : **Kim iymanı tanımayıp kâfir olursa, herhalde bütün yaptığı boşuna gitmiştir»** (el Mâide: 5) âyeti mucibince eski ibadetleri heder olduğundan vaktiyle yaptığı haccı yeniden ifa etmesi lâzım gelir.

(٥٤) باب كون الاسلام يهدم ما قبله وكذا الهجرة والحج

١٩٢ — (١٢١) حدثنا محمد بن المثنى العنزي وأبو معن الرقاشي وإسحق بن منصور. كلهم عن أبي عاصم. واللفظ لابن المثنى. حدثنا الضحاك (يعني أبا عاصم) قال: أخبرنا حيوة بن شريح. قال: حدثني يزيد ابن أبي حبيب، عن ابن شماسة المهري، قال: حضرنا عمرو بن العاص وهو في سياقة الموت. فبكى طويلا وحول وجهه إلى الجدار. فجعل ابنه يقول: يا أبتاه أما بشرك رسول الله ﷺ بكذا؟ أما بشرك رسول الله ﷺ بكذا؟ قال فأقبل بوجهه فقال: إن أفضل ما نعد شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله. إني قد كنت على أطباق ثلاث. لقد رأيتني وما أحد أشد بغضا لرسول الله ﷺ مني. ولا أحب إلي أن أكون قد استمكنت منه فقتلته. فلو مت على تلك الحال لكنت من أهل النار. فلما جعل الله الإسلام في قلبي أتيت النبي ﷺ فقلت: ابسط يمينك فلأبايعك. فبسط يمينه. قال فقبضت يدي. قال «مالك يا عمرو؟» قال قلت: أردت أن أشترط. قال «تشترط بماذا؟» قلت: أن يغفر لي. قال «أما علمت أن الإسلام يهدم ما كان قبله؟ وأن الهجرة تهدم ما كان قبلها؟ وأن الحج يهدم ما كان قبله؟» وما كان أحد أحب إلي من رسول الله ﷺ ولا أجل في عيني منه. وما كنت أطيق أن أملأ عيني منه إجلالا له. ولو سئلت أن أصفه ما أطقت. لأني لم أكن أملأ عيني منه. ولو مت على تلك الحال لرجوت أن أكون من أهل الجنة. ثم ولينا أشياء ما أدري ما حالي فيها. فإذا أنا مت، فلا تصحبني نائحة ولا نار. فإذا دفنتموني فشنوا علي التراب شنا. ثم أقيموا حول قبري قدر ما تنحر جزور. ويقسم لحمها حتى أستأنس بكم وأنظر ماذا أراجع به رسل ربي.

(54) İSLÂMA GİRMEK ÖNCEKİ GÜNAHLARI YIKAR, HİCRET ETMEK VE HAC YAPMANIN DA BÖYLE OLDUĞU BÂBI

——oOo——

192 — (121) ..... : İbnu Şumâme el-Mehrî şöyle demiştir: Ölüm hastalığında iken Amru'bnu Âs'ın yanına geldik. Uzun süre ağladı ve yüzünü duvardan tarafa çevirdi. Oğlu Abdullah: Babacığım! Rasûlullah seni şununla müjdelemedi mi? Rasûlullah seni şununla müjdelemedi mi? demeye başladı. İbnu Şumâme dedi ki: Bunun üzerine yüzünü bize döndürdü ve şunları söyledi: Muhakkak ki hazırladığım şeylerin en fazîletlisi LÂ İLÂHE İLLÂLLÂH VE ENNE MUHAMMEDEN RASÛLULLAH şahâdetidir. Muhakkak ki ben üç hal üzere bulunmuşumdur. Düşündüm

ki bir vakitler Rasûlullah'a benim kadar kinli kimse yoktu. Muktedir olup da onu öldürmüş olmaklığım kadar beni sevindirecek bir şey de yoktu. İşte eğer ben bu hal üzere ölmüş olaydım, muhakkak ateş ehlinden olacaktım.

Allah İslâmı kalbime koyduğu zaman Peygambere geldim ve uzat elini sana bey'at edeyim, dedim. Hemen sağ elini uzattı, ben de elimi tuttum. Ey Amr neyin var? diye buyurdu. Şart koşmak istiyorum, dedim. Neyi şart koşuyorsun? buyurdu. Mağfiret olunmaklığımı, dedim. Bilmedin mi ki İslâm kendinden önceki günahları yok eder? Hicret kendinden önceki günahları yok eder? Hac da kendinden önceki günahları yok eder buyurdu. Bundan sonra bana Rasûlullah (S) dan daha sevgili ve gözümde ondan daha ulu hiç bir kimse kalmamıştır. Ona karşı duyduğum saygıdan dolayı gözlerimi doyura doyura ona bakmaya muktedir olamıyordum. Eğer onu tavsîf etmekliğim benden istense buna tâkat getiremem. Çünkü ben gözlerimi doyura doyura ona bakamazdım. İşte bu hal üzere ölmüş olsaydım cennet ehlinden olmaklığımı kuvvetle ümit ederdim.

Sonra bir takım şeylere tâbi olduk ki onlardaki halimin ne olduğunu bilmiyorum.

Ben öldüğüm zaman cenâzemi hiç bir ağlayıcı ve hiç bir ateş takip etmesin. Beni defnettiğiniz zaman üzerime toprak serpiniz. Sonra kabrimin etrafında bir devenin kesilip de etinin taksîm edilebileceği zaman kadar oturun ki sizlerle yerime alışayım ve Rabbimin elçilerini nasıl karşılayacağımı göreyim.

١٩٣ — (١٢٢) حدثني محمد بن حاتم بن ميمون ، وإبراهيم بن دينار (واللفظ لإبراهيم) . قالا : حدثنا حجاج (وهو ابن محمد) عن ابن جريج ، قال : أخبرني يعلى بن مسلم ؛ أنه سمع سعيد ابن جبير يحدث عن ابن عباس ؛ أن ناسا من أهل الشرك قتلوا فأكثروا . وزنوا فأكثروا . ثم أتوا محمدا ﷺ . فقالوا : إن الذي تقول وتدعو لحسن . ولو تخبرنا أن لما عملنا كفارة ! فنزل . والذين لا يدعون مع الله إلها آخر ولا يقتلون النفس التي حرم الله إلا بالحق ولا يزنون ومن يفعل ذلك يلق أثاما [٢٥/الفرقان/آية ٦٨] ونزل : يا عبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله [٣٩/الزمر/آية ٥٣]

193 — (122) ..... : İbnu Abbas (R) dan: (şöyle demiştir:)

Müşriklerden birtakım kimseler insan öldürmüşler ve bunda çok ileri gitmişler, zinâ etmişler ve bunda da çok ileri gitmişlerdi. Sonra

bunlar Muhammed (S) e geldiler ve şöyle dediler: Şüphesiz ki senin tebliğ ettiğin ve kendisine davet eylediğin İslâm dini muhakkak güzeldir. Eğer bize vaktiyle işlediğimiz bunca cinayetin bir keffâreti bulunduğunu haber versen! Bunun üzerine şu (maâdeki) âyet nâzil oldu:

«Onlar ki Allah ile birlikte başka bir Tanrı'ya duâ etmezler, Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler, zinâ etmezler. Her kim bunları yaparsa ağır cezaya uğrar» (el-Furkân: 68).

Bir de şu âyet nâzil oldu:

«De ki: Ey nefsileri aleyhine israf etmiş kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidi kesmeyin, çünkü Allah bütün günahları mağfiret buyurur, şüphesiz ki o, Gafûrdur, Râhîmdir» (ez-Zümer: 53) [54].

(٥٥) باب بيان حكم عمل الكافر إذا أسلم بعده

١٩٤ – (١٢٣) حدثني حرملة بن يحيى أخبرنا ابن وهب قال: أخبرني يونس، عن ابن شهاب، قال: أخبرني عروة بن الزبير، أن حكيم بن حزام أخبره، أنه قال لرسول الله ﷺ أرأيت أمورا كنت أتحنث بها في الجاهلية، هل لي فيها من شيء؟ فقال له رسول الله ﷺ «أسلمت على ما أسلفت من خير».

والتحنث التعبد

(55) KÂFİRİN İSLÂMA GİRMESİNDEN ÖNCEKİ İYİ AMELLERİNİN HÜKMÜNÜ BEYAN BÂBI

——oOo——

194 – (123) ..... : Hakîmu'bnu Hizâm (R) şöyle haber vermiştir: Hakîm, Rasûlullah (S) a: Câhiliyet devrinde yapageldiğim birtakım ibadet işleri hakkında ne buyurursun? Bu ibadetlerde benim için bir ecir

54. Bu âyetin Kur'ân-ı Kerim'de en çok ümit verici ilâhî bir hitap olduğu bildirilir. Şu kadar ki bu ziyade ümit, gurur ve ma'sıyete teşvik değil, ancak en ağır cürüm ve cinayet işleyenlerin bile ümitsizliğe düşmiyerek tevbe ve istiğfar ile ilâhî inayete dehâlet etmelerini talimden ibaret olduğu bilinmelidir.

var mıdır? diye sordu. Rasûlullah ona: «Sen mâzîde işlediğin hayırlar üzerine müsliman oldun» cevabını vermiştir".

Tahannus, taabbud demektir.

١٩٥ - (...) وحدثنا حَسَنُ الْحُلْوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ (قَالَ الْحُلْوَانِيُّ: حَدَّثَنَا. وَقَالَ عَبْدٌ: حَدَّثَنِي) يَعْقُوبُ (وَهُوَ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ) حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ أَخْبَرَهُ؛ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: أَيْ رَسُولَ اللهِ! أَرَأَيْتَ أُمُورًا كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ. مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاقَةٍ أَوْ صِلَةِ رَحِمٍ. أَفِيهَا أَجْرٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَسْلَمْتَ عَلَى مَا أَسْلَفْتَ مِنْ خَيْرٍ»

(..) حدثنا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ. قَالَا: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ. ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ قَالَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَشْيَاءَ كُنْتُ أَفْعَلُهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ. (قَالَ هِشَامٌ: يَعْنِي أَتَبَرَّرُ بِهَا) فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَسْلَمْتَ عَلَى مَا أَسْلَفْتَ لَكَ مِنَ الْخَيْرِ» قُلْتُ: فَوَاللهِ! لَا أَدَعُ شَيْئًا صَنَعْتُهُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِلَّا فَعَلْتُ فِي الْإِسْلَامِ مِثْلَهُ.

195 — ( ) ..... : Hakîmu'bnu Hizâm (R) şöyle haber vermiştir: Hakîm, Rasûlullah (S) a:

Ey Allah'ın elçisi! Bana bazı işlerin hükmünden haber verir misin? Ben câhiliyet devrinde sadaka, yahut köle azad etmek, yahut akrabaya iyilik nevinden birtakım ibadetler işlerdim. Bu ibadetlerde benim için bir ecir var mıdır? diye sormuştu. Rasûlullah cevabında: «Sen mâzîde yaptığın hayırlar üzerine müsliman oldun» buyurdu.

..... : Bu rivâyette Hakîm şöyle demiştir:

Ben, ya Rasûlullah! Birtakım işler var ki câhiliyet devrinde onları

---

55. İbnu Battal ve diğer muhakkıkler: «Hadis zâhiri üzeredir. Kâfir İslâm olup da İslâm üzere ölürse, küfür halinde iken işlediği hayırların sevabına nail olur» demişlerdir.

«Ey Hakîm! Sen mâzîdeki hayırlarının hasenatını iktisab ederek Müsliman oldun» kavlinin ma'nâsı üzerinde âlimler şu fikirleri ileri sürmüşlerdir:

a. Hadis'in ma'nâsı: Ey Hakîm, mâzîde kazandığın iyi tabiatlarla islâm oldun. Müslümanlıkta bu selim tabiatların ile müstefid olursun, demektir.

b. Câhiliyette işlediğin hayırlar ile iyi bir nam aldın ve bu ictimaî şerefinle müsliman oldun, denilmiş oluyor.

c. İslâmdaki hayırlarının hasenatı itibariyle ziyade olması, ecrinin çoğalması gibi bir ma'nâya hamledilmek de uzak değildir.

yapıyordum. (Hişam: Onlarla insanlara iyilik ve Allah'a yaklaşmak istiyordum demek ister, demiştir) Rasûlullah (S): «Sen kendin için mazide işlediğin hayırlar üzerine müsliman oldun» buyurdu. «Allah'a yemin ederim ki Ben câhiliyette yapmış olduğum hiç bir şeyi terketmeyip muhakkak onun benzerini İslâm devrinde de yapmış olacağım» dedim.

١٩٦ - (.) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ أَعْتَقَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِائَةَ رَقَبَةٍ . وَحَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ ثُمَّ أَعْتَقَ فِي الْإِسْلَامِ مِائَةَ رَقَبَةٍ وَحَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِهِمْ

196 — ( ) ..... : Bu isnaddaki râvîler: Hakîmu'bnu Hizâm, câhiliyet devrinde yüz köle azad etti, yüz deve üzerine yüklediği malını da sadaka yaptı. Sonra İslâm devrinde de yüz köleyi hürriyete kavuşturdu ve yüz deve yükü malı da sadaka yaptı. Sonra Peygamber (S) e geldi diyerek yukarıdakilerin hadîs'i tarzında tahdîs etmişlerdir.

(٥٦) باب صدق الإيمان وإخلاصه

١٩٧ - (١٢٤) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ . عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَلْقَمَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتِ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ [٦ / الأنعام / آية ٨٢] شَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَالُوا : أَيُّنَا لَا يَظْلِمُ نَفْسَهُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَيْسَ هُوَ كَمَا تَظُنُّونَ . إِنَّمَا هُوَ كَمَا قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ » [٣١/لقمان/ آية ١٣] .

(56) İYMANDA SAMÎMİYET VE İHLÂS BÂBI

——oOo——

197 — (124) ..... : Abdullahi'bnu Mes'ûd (R) şöyle dedi:

«İyman edip de iymanlarına zulüm karıştırmayanlar, işte eminlik onlar içindir, doğru yola gidenler de onlardır» (el-En'âm: 82) âyeti nâzil olduğu zaman bu, Rasûlullah'ın sahâbîlerine ağır geldi. Ya Rasûlallah, bizim hangimiz nefsine zulmetmez dediler. Rasûlulah onlara: Âyetteki zulüm sizin sandığınız gibi değildir. O ancak Lukman'ın oğluna söylemiş olduğu şu şirktir:

«Ey oğulcuğum! Allah'a ortak koşma. Çünkü şirk elbette büyük bir zulümdür» (Lukman: 13) [56].

١٩٨ — (..) حدثنا إسحٰق بن إبراهيم وعلي بن خشرم. قالا: أخبرنا عيسى (وهو ابن يونس). ح وحدثنا منجاب بن الحارث التميمي أخبرنا ابن مسهر. ح وحدثنا أبو كريب. أخبرنا ابن إدريس كلهم عن الأعمش بهذا الإسناد. قال أبو كريب: قال ابن إدريس: حدثنيه أولا أبي، عن أبان ابن تغلب، عن الأعمش، ثم سمعته منه.

198 — ( ) ..... : Burada Îsa'bnu Yunus, İbnu Mushir ve İbnu İdris bunların üçü de A'meş'den bu isnadla rivâyet etmişlerdir.

Ebû Kurayb dedi ki: İbnu İdris şöyle demiştir: Bu hadîs'i bana evvelâ babam, Ebânu'bnu Tağlîb'den, o da A'meş'den diyerek takrîr etmiştir, sonra bu hadîs'i ben Eban'dan dinledim.

(٥٧) باب بيان أن سجاء وتعالى لم يكلف إلا ما يطاق

١٩٩ — (١٢٥) حدثني محمد بن منهال الضرير، وأمية بن بسطام العيشي، (واللفظ لأمية) قالا حدثنا يزيد بن زريع. حدثنا روح (وهو ابن القاسم) عن العلاء، عن أبيه، عن أبي هريرة، قال: لما نزلت على رسول الله ﷺ: لله ما في السماوات وما في الأرض وإن تبدوا ما في أنفسكم أو تخفوه يحاسبكم به الله فيغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء والله على كل شيء قدير [٢/البقرة/آية ٢٨٤] قال فاشتد ذلك على أصحاب رسول الله ﷺ فأتوا رسول الله ﷺ ثم برَكوا على الركب فقالوا: أي رسول الله! كلفنا من الأعمال ما نطيق. الصلاة والصيام والجهاد والصدقة وقد أنزلت عليك هذه الآية ولا نطيقها قال رسول الله ﷺ «أتريدون أن تقولوا كما قال أهل الكتابين من قبلكم: سمعنا وعصينا؟ بل قولوا: سمعنا وأطعنا غفرانك ربنا وإليك المصير» قالوا سمعنا وأطعنا غفرانك ربنا وإليك المصير فلما اقترأها القوم ذلت بها ألسنتهم فأنزل الله في إثرها آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه ورسله لا نفرق بين أحد من رسله وقالوا سمعنا وأطعنا غفرانك ربنا وإليك المصير [٢/البقرة/آية ٢٨٥] فلما فعلوا ذلك نسخها الله تعالى. فأنزل الله عز وجل: لا يكلف الله نفسا إلا وسعها لها ما كسبت وعليها ما اكتسبت

56. İymana şirk katmak ve münafıklık yapmak veya irtidad etmek yani dinden

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا (قَالَ : نَعَمْ) رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا (قَالَ : نَعَمْ) رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ (قَالَ : نَعَمْ) وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (قَالَ : نَعَمْ) [٢/البقرة/ آية ٢٨٦]

(57) MÜNEZZEH VE ULU ALLAH'IN ANCAK TÂKAT GETİRİLECEK ŞEYLERLE MÜKELLEF KILDIĞINI BEYAN BÂBI

——oOo——

199 — (125) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S): «Allah'ındır hep o göklerdeki ve yerdeki, siz nefislerinizdekini açsanız da gizleseniz de, Allah onunla sizi hisâba çeker, sonra dilediğine mağfiret eyler, dilediğine de azab. Ve Allah her şeye hakkıyle kadirdir» (el-Bakara: 284) âyeti nâzil olduğu zaman bu, Rasûlullah'ın sahâbîlerine şiddetli geldi. Bunun üzerine Rasûlullah'a geldiler, sonra diz kapakları üzerine diz çöktüler ve şöyle hitap ettiler: Ey Allah'ın elçisi! Amellerden tâkat getirebileceğimiz şeyler ile mükellef kılındık. Bunlar namaz, oruc, cihad ve zekâttır. Halbuki sana şu âyet indirilmiştir. Biz ona takat getiremeyiz.

Rasûlullah şöyle buyurdu: Sizden önceki iki kitap sâhiplerinin dedikleri gibi *işittik ve âsî olduk* sözünü mü söylemek istiyorsunuz? Hayır şöyle deyiniz: *«İşittik itâat eyledik, gufrânını dileriz ey Rabbımız, gidiş ancak sanadır»*. Sahâbiler: İşittik ve itâat eyledik, gufrânını dileriz ey Rabbımız, gidiş ancak sanadır, dediler. Cemaat bunları okudukça dilleri bu sözlere yatıştı. Bunun arkasından Allah şu âyetleri indirdi:

«Peygamber, Rabbından ne indirildi ise ona iyman getirdi. Mü'minler de her biri: Allah'a, onun meleklerine, kitaplarına, peyyamberlerine —Peygamberlerinden hiçbirisinin arasını ayırmayız diye— iyman getirdiler ve Rabbimiz emrine icâbet ve itâat ettik, mağfiretini dileriz ve döniiş ancak sanadır» dediler (el-Bakara: 285).

Bunu yaptıkları zaman Allah Taâlâ onu tefsîr buyurarak şu kısmı indirdi: *Allah kimseye kudretinden öte teklîf yapmaz. Herkesin kazandığı lehine, yüklendiği aleyhinedir. Ey Rabbimiz! Eğer unuttuk veya kasdımız olmıyarak yaptıksa bizi suçumuzla cezalandırma.* (Bu duâları Peygamber okudukça Allah tarafından öyle yaptım diye icâbet buyurulmuştur.) *Ey Rabbimiz! Hem bize, bizden evvelkilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme* (Evet buyurdu). *Ey Rabbimiz! Hem de bize tâkatimiz olmayanı yükletme! (Evet buyurdu). Ve bizden günahlarımızı afiv eyle ve*

çıkmak sûretiyle olur. Müşrik ve münâfık olmıyanların mazhar oldukları emn eman cehennemde devamlı kalmaktan emin olmalarıdır. Yoksa âsiy kimselere azap dokunacağı birçok naslarla sâbittir.

bizlere mağfiret kıl, bize merhamet buyur. Sensin mevlâmız, kâfirler güruhuna karşı da bize yardım eyle!» (Evet buyurdu) (el-Bakara: 286).

٢٠٠ – (١٢٦) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب وإسحق بن إبراهيم واللفظ لابي بكر (قال إسحق: أخبرنا وقال الآخران حدثنا) وكيع عن سفيان، عن آدم بن سليمان، مولى خالد؛ قال: سمعت سعيد بن جبير يحدث عن ابن عباس قال: لما نزلت هذه الآية: وإن تبدوا ما في أنفسكم أو تخفوه يحاسبكم به الله [٢/البقرة/آية ٢٨٤] قال، دخل قلوبهم منها شيء لم يدخل قلوبهم من شيء. فقال النبي ﷺ «قولوا سمعنا وأطعنا وسلمنا» قال، فألقى الله الإيمان في قلوبهم. فأنزل الله تعالى: لا يكلف الله نفسا إلا وسعها لها ما كسبت وعليها ما اكتسبت ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا (قال: قد فعلت) ربنا ولا تحمل علينا إصرا كما حملته على الذين من قبلنا (قال: قد فعلت) واعف لنا وارحمنا أنت مولانا (قال: قد فعلت) [٢/البقرة/آية ٢٨٦]

200 — (126) ..... : İbnu Abbas (R) şöyle demiştir:

«*Siz nefislerinizdekini açsanız da, gizleseniz de Allah onunla sizi hisaba çeker*» (el-Bakara: 284) âyeti indiği zaman kalblerine başka hiç bir şey sebebiyle girmemiş olan bir şey, bu sözlerden dolayı onların kalblerine girmiştir. Bunun üzerine Nebiy (S): İşittik, itaat ettik ve kabul ettik deyin, buyurdu. Allah onların kalblerine iymanı koyuverdi. Mütaâkiben Allah Teâlâ şu mealdeki âyeti indirdi: «*Allah kimseye kudretinden öte teklîf yapmaz. Herkesin kazandığı lehine, yüklendiği aleyhinedir. Ey Rabbımız! Eğer unuttuk, yahut kasdımız olmıyarak yaptıksa bizi suçumuzla cezalandırma.* (Allah: Öyle yaptım buyurdu) *Ey Rabbimiz! Hem bize, bizden evvelkilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme!* (Öyle yaptım buyurdu), *ve bizden günahlarımızı afiv eyle, bizlere mağfiret eyle, bize merhamet buyur. Sensin mevlâmız*» — Öyle yaptım buyurdu — (el-Bakara: 286).

(٥٨) باب تجاوز الله عن حديث النفس والخواطر بالقلب إذا لم تستقر

٢٠١ – (١٢٧) حدثنا سعيد بن منصور، وقتيبة بن سعيد، ومحمد بن عبيد الغبري (واللفظ لسعيد) قالوا: حدثنا أبو عوانة، عن قتادة، عن زرارة بن أوفى، عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله ﷺ «إن الله تجاوز لأمتي ما حدثت به أنفسها ما لم يتكلموا أو يعملوا به».

(58) NEFSİN KONUŞMASINI (kötü tasarılarını) VE KALBE GELEN FENÂ FİKİRLERİ FİİL SAHASINA ÇIKMADIKLARI ZAMAN ALLAH'IN AFFETMESİ BÂBI

——oOo——

201 — (127) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S): «Allah, dil ile söylemedikleri, yahut fi'len yapmadıkları müddetçe ümmetimin gönüllerinden geçirdikleri günaharını cezalandırmamıştır» buyurdu.

٢٠٢ - (..) حدثنا عَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالَا : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ وَعَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ كُلُّهُمْ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ زُرَارَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ تَجَاوَزَ لِأُمَّتِي عَمَّا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلَّمْ بِهِ ».

وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ وَهِشَامٌ . ح وَحَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ زَائِدَةَ ، عَنْ شَيْبَانَ جَمِيعًا عَنْ قَتَادَةَ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، مِثْلَهُ

202 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S): «Azîz ve Celîl olan Allah, fi'len yapmadığı, yahut dil ile söylemediği müddetçe ümmetim fertlerinin gönüllerinden geçirdikleri günahlarını cezalandırmamıştır» buyurdu.

..... : Mis'ar, Hişâm ve Şeybân cemî'an Katâde'den bu isnad ile geçen hadîs'in benzerini tahdîs ettiler.

(٥٩) باب إذا هم العبد بحسنة كتبت وإذا هم بسيئة لم تكتب

---

٢٠٣ - (١٢٨) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ (وَاللَّفْظُ لِأَبِي بَكْرٍ) (قَالَ إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ . وَقَالَ الْآخَرَانِ . حَدَّثَنَا) ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِسَيِّئَةٍ فَلَا تَكْتُبُوهَا عَلَيْهِ فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا سَيِّئَةً وَإِذَا هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا فَاكْتُبُوهَا حَسَنَةً . فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا عَشْرًا »

(59) KUL, BİR İYİLİK YAPMAYA NİET ETTİĞİ ZAMAN YAZILACAĞI, BİR KÖTÜLÜK YAPMAYA NİET ETTİĞİ ZAMAN İSE YAZILMAYACAĞINA DÂİR BÂB

——oOo——

203 — (128) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) şunu söyledi: «Azîz ve Celîl olan Alah, (Meleklerine) şöyle buyurmuştur: Kulum fena bir iş yapmak istediğinde onu hemen aleyhine yazmayın. Eğer o işi yaparsa onu bir tek seyyie olarak yazın. Kulum bir iyilik yapmak niyet eder de bunu yapamaz ise, niyetini bir hasene olarak yazın. Şayet niyetini yaparsa bu sefer bunu on olarak yazın.»

٢٠٤ — (..) حدثنا يحيى بن أيوب وقتيبة وابن حجر قالوا حدثنا إسماعيل، وهو ابن جعفر، عن العلاء، عن أبيه، عن أبي هريرة، عن رسول الله ﷺ، قال « قال الله عز وجل: إذا هم عبدي بحسنة ولم يعملها كتبتها له حسنة فإن عملها كتبتها عشر حسنات إلى سبعمائة ضعف وإذا هم بسيئة ولم يعملها لم أكتبها عليه. فإن عملها كتبتها سيئة واحدة »

204 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle dedi: «Azîz ve Celîl olan Allah buyurdu ki, *kulum bir iyilik yapmaya niyet eder de yapamazsa niyetini kendi lehine tam bir iyilik olarak yazdım. Eğer onu yaparsa on iyilikten yediyüz katına kadar hasenler hâlinde yazdım. Bir kötülük yapmayı tasarlar da bunu yapmazsa bu düşüncesini kendi aleyhine yazmadım. Eğer işleyib gerçekleştirirse, onu da bir tek kötülük olarak yazdım.*»

٢٠٥ — (١٢٩) وحدثنا محمد بن رافع. حدثنا عبد الرزاق. أخبرنا معمر عن همام بن منبه؛ قال هذا ما حدثنا أبو هريرة عن محمد رسول الله ﷺ فذكر أحاديث منها قال قال رسول الله ﷺ « قال الله عز وجل: إذا تحدث عبدي بأن يعمل حسنة فأنا أكتبها له حسنة ما لم يعمل. فإذا عملها فأنا أكتبها بعشر أمثالها. وإذا تحدث بأن يعمل سيئة فأنا أغفرها له ما لم يعملها فإذا عملها فأنا أكتبها له بمثلها ».

وقال رسول الله ﷺ « قالت الملائكة: رب! ذاك عبدك يريد أن يعمل سيئة (وهو أبصر به) فقال: ارقبوه فإن عملها فاكتبوها له بمثلها وإن تركها فاكتبوها له حسنة. إنما تركها من جرائي ».

وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ . وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ بِمِثْلِهَا حَتَّى يَلْقَى اللهَ » .

205 — (129) ..... : Hemmâm: Bu, Ebû Hureyre'nin bize Allah'ın Rasûlü Muhammed (S) den rivâyet etikleridir, demiş ve birçok hadîs'ler zikertmiştir. Onlardan biri de şudur: Ebû Hureyre (R) dedi ki: Rasûlullah (S) şunu söyledi:

«Azîz ve Celîl olan Alalh şöyle buyurdu: Kulum bir iyilik yapmayı (zihninde) konuştuğu zaman, yapmadığı halde ben onu kendi lehinde bir iyilik olarak yazarım. Eğer yaparsca ben bunu on misli ile yazarım. Bir kötülük yapmayı (gönlünde) konuşur da yapmazsa, bu kötü niyetini mağfiret ederim. Eğer bunu gerçekleştirirse yaptığı kötülüğü aynıyle yazarım».

Sonra Rasûlullah şunu söyled.: «Melekler: Ey Rabbimiz! Şu kulun bir kötülük yapmak istiyor, dediler. (Allah onu en iyi gören olduğu halde) onlara: Onu gözetleyin, eğer kötülüğü işlerse, yaptığı kötülüğü kendisi için aynıyle yazın. Şâyet kötülüğü bırakır, yapmazsa bunu kendi lehine bir iyilik olarak yazın. Çünkü o kul kötülüğü ancak benim hatırım için terketmiştir» buyurur. Rasûlullah yine şöyle buyurdu: «*Sizden herhangi biri hakîkî müsliman olursa, işleyeceği her iyilik on misliyle yediyüz misline kadar kat kat yazılır. Yapacağı her kötülük ise aynıyle yazılır. Bu, tâ Allah'a kavuşuncaya kadar böyle gider*».

٢٠٦ — (١٣٠) وحدثنا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ ، عَنْ هِشَامٍ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً . وَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَعَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ . وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا ، لَمْ تُكْتَبْ . وَإِنْ عَمِلَهَا ، كُتِبَتْ »

206 — (130) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlulalh (S) buyurdu ki: «Her kim bir iyilik niyet eder de yapamazsa lehine bir iyilik yazılır. Ve her kim de bir iyilik niyet eder ve onu yaparsa lehine *on ila yediyüz* misline kadar kat kat olarak yazılır. Her kim bir kötülük niyet eder, fakat onu yapmazsa bu yazılmaz. Ve eğer bunu yaparsa yazılır.»

٢٠٧ – (١٣١) حدثنا شيبان بن فروخ حدثنا عبد الوارث، عن الجعد أبي عثمان. حدثنا أبو رجاء العطاردي، عن ابن عباس، عن رسول الله ﷺ، فيما يروي عن ربه تبارك وتعالى؛ قال: «إن الله كتب الحسنات والسيئات ثم بين ذلك. فمن هم بحسنة فلم يعملها كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم بها فعملها كتبها الله عز وجل عنده عشر حسنات إلى سبعمائة ضعف إلى أضعاف كثيرة. وإن هم بسيئة فلم يعملها كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم بها فعملها، كتبها الله سيئة واحدة».

207 — (131) ..... : Ebû Recâ el-Utâridî, İbnu Abbas'dan, o da Rasûlullah (S) dan tahdîs etti. Rasûlullah: Rabbı Tebâreke ve Taâldan rivâyet etiği bir hadîs'te şöyle buyurdu: *«Allah, eşyanın güzelliklerini, fenalıklarını yazdı (takdîr etti). Sonra güzellerin güzelliğini, fenaların da çirkinliklerini açıkladı. Her kim bir güzellik yapmak diler de onu yapamazsa, Allah o kimse hisabına kendi dîvânında tam bir hasene (iyilik, güzellik) yazdırır. Eğer o kimse güzel bir iş yapmak ister ve yaparsa, Azîz ve Celîl olan Allaho kimse hisabına kendi dîvânında on hasene sevâbından yediyüz misline ve hattâ daha çok emsâline kadar iyilik sevabı yazdırır. Her kim de kötü bir iş yapmak ister de onu yapmazsa, o kimseye de kendi dîvânında tam bir hasene sevabı yozdırır. Eğer o kimse fena bir iş yapmak ister ve o fenalığı yaparsa, Allah (onun aleyhine) bir tek kötülük günahı yazdırır»* [57].

---

57. «Allah Taâlâ eşyanın güzelliklerini ve fenalıklarını takdir etti, sonra güzellerin güzelliğini, çirkinlerin çirkinliğini beyân buyurdu» cümlesi Fıkıh Usûlü ve Kelâm ilimlerinde bahsedilen **Husn** ve **Kubh**, aklî midir, şer'i midir? konusuyla ilgilidir. Sünnet ehli ile Mu'tezile arasında ihtilâf edilen bu meselede, sünnet ehli mezhebine göre eşyada güzelliği, çirkinliği Allah takdir edip güzellerin işlenmesini, çirkinlerden sakınılmasını emretmiştir.

Mu'tezile'ye göre de eşya bizâtihi güzel veya çirkindir. Güzel, güzel olduğu için emrolunmuştur. Bizâtihi çirkin de, fena olduğu için nehyolunmuştur. Sünnet ehline göre eşyadaki güzellik, çirkinlik zâti değildir. Allah'ın takdiriyle hâsıl olan ârızî bir vasıftır. Allah namazın fenalığını takdir etseydi o çirkin olurdu. Şerrin güzelliğini irâde buyursaydı bu da güzel olurdu.

Sünnet ehline göre Allah Taâlâ güzelin işlenmesini emrettikten sonra, kullar, güzeldeki güzellik vasfını anlıyabilirler. Sünnet ehlinin bu tezi «Güzel, Allah emretti de öyle güzel oldu. Çirkin de Allah nehyetti de öyle öyle çirkin oldu» cümlesiyle ifade olunur.

Mu'tezile'ye göre Allah emretmezden önce de beşer idrâki eşyadaki güzelliği anlar ve Allah, me'mûrun bih güzel olduğu için emretmiştir. Mu'tezile'nin tezi «güzel, güzel olduğu için emir, fena da çirkin olduğu için nehyolundu» cümlesiyle özetlenir.

Hadis'in ilk fıkrası sünnet ehli görüşünü teyid etmektedir.

٢٠٨ – (.) وحدثنا يحيى بن يحيى. حدثنا جعفر بن سليمان، عن الجعد أبي عثمان، في هذا الإسناد، بمعنى حديث عبد الوارث. وزاد «وعافاها الله ولا يهلك على الله إلا هالك».

208 — ( ) ..... : Bize Yahya'bnu Yahyâ tahdîs etti. Bize Câferu'bnu Suleyman, el-Ca'd Ebû Usman'dan bu isnadda olarak Abdulvâris hadîs'inin ma'nâsıyle tahdîs etmiş ve şunu ziyade kılmıştır: «Allah'ın bunca bolluk ve ikramlarına rağmen ancak kendini bunlardan mahrûm eden helâk olur».

(٦٠) باب بيان الوسوسة في الإيمان وما يقوله من وجدها

٢٠٩ – (١٣٢) حدثني زهير بن حرب. حدثنا جرير عن سهيل، عن أبيه، عن أبي هريرة؛ قال: جاء ناس من أصحاب النبي ﷺ فسألوه: إنا نجد في أنفسنا ما يتعاظم أحدنا أن يتكلم به. قال «وقد وجدتموه؟» قالوا: نعم. قال «ذاك صريح الإيمان».

(60) İYMANDA MEYDANA GELECEK VESVESE VE BUNU KENDİNDE HİSSEDEN KİMSENİN NE SÖYLEYECEĞİNİ BEYAN BÂBI

——oOo——

209 — (132) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Peygamber (S) in sahabîlerinden birtakım insanlar geldi ve peygambere şunu sordular: Biz kendi nefislerimizde öyle şeyler hissediyoruz ki herhangi birimiz onu söylemeyi bile büyük günah sayar. Rasûlullah: «Hakîkaten büyük günah saymayı kendinizde hissettiniz mi?» diye sordu. Onlar: Evet (hissediyoruz) dediler. Rasûlullah: «Vesveseyi söylemeyi büyük günah saymaklığınız iymanın sarîhliğidir» buyurdu.

٢١٠ – (.) وحدثنا محمد بن بشار. حدثنا ابن أبي عدي، عن شعبة. ح وحدثني محمد بن عمرو ابن حبلة بن أبي رواد وأبو بكر بن إسحق، قالا: حدثنا أبو الجواب، عن عمار بن رزيق. كلاهما عن الأعمش، عن أبي صالح، عن أبي هريرة، عن النبي ﷺ، بهذا الحديث.

210 — ( ) ..... : Şu'be ve Ammâr'bnu Zurayk her ikisi de A'meş'den, o da Ebû Salih'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber (S) den bu hadîs'i rivâyet etmişlerdir.

٢١١ – (١٣٣) حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الصَّفَّارُ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ، عَنْ سُعَيْرِ بْنِ الْخِمْسِ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الْوَسْوَسَةِ. قَالَ «تِلْكَ مَحْضُ الْإِيمَانِ».

211 — (133) ..... : Abdullahi'bnu Mes'ûd (R) şöyle dedi: Peygamber (S) e vesvese soruldu. Rasûlullah: «Bu, iymanı hâlis kılmak (alâmeti) dir» buyurdu.

٢١٢ – (١٣٤) حدثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ (واللَّفْظُ لِهَارُونَ) قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «لَا يَزَالُ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ حَتَّى يُقَالَ هَٰذَا خَلَقَ اللهُ الْخَلْقَ، فَمَنْ خَلَقَ اللهَ؟ فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَٰلِكَ شَيْئًا فَلْيَقُلْ آمَنْتُ بِاللهِ».

212 — (134) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «İnsanlar biribirine bir takım sualler sormakta devam edecekler, hattâ işte şu da söylenir: Mahlûkatı Allah yarattı, fakat Allah'ı kim yaratmıştır? Her kim bu neviden bâtıl bir şeyi kendisinde hissederse o hemen: Ben Allah'a iyman ettim, desin»[58].

٢١٣ – (..) وحدثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ. حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ. حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ هِشَامِ ابْنِ عُرْوَةَ، بِهَٰذَا الْإِسْنَادِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ؟ مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ؟ فَيَقُولُ: اللهُ» ثُمَّ ذَكَرَ بِمِثْلِهِ. وَزَادَ «وَرُسُلِهِ».

213 — ( ) ..... : Ebû Sa'îd el-Mueddib, Hişamu'bnu Urve'den bu isnadla tahdîs etti ki Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Şeytan herhangi birinize gelir de: Semâyı kim yarattı, yeri kim yarattı? der. O da: Allah diye cevap verir». Sonra geçen hadîs'in benzerini zikretti. Bunun sonunda: «Ve Rasûlüne (de inandım)» sözü ziyadedir.

---

58. Bunun ma'nâsı, akla gelen bu kabil bâtıl fikirlerden yüz çevirmek ve bunları gidermesi için Allah'a iltica etmektir.

Hâtıra iki kısımdır: Biri zihinde karalaşmıyan ve bir şüphenin celbetmediği hâtıradır ki böylesi sadece bırakıvermekle zâil olur. Bu, vesvese denilen şeydir. Bunlar bir delile ve asla dayanmadıkları için, bir asıl ve delille istidlâle hacet kalmadan yıkılır giderler. İkincisi ise bir şüphenin meydana getirdiği kararlı düşünceler ve fikirlerdir. Bunlar ancak deliller ve istidlâller ile defedilirler... **(Mâziri).**

٢١٤ – (...) حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ جَمِيعًا عَنْ يَعْقُوبَ. قَالَ زُهَيْرٌ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا وَكَذَا؟ حَتَّى يَقُولَ لَهُ: مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَ ذَلِكَ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ وَلْيَنْتَهِ».

(..) حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ اللَّيْثِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي. قَالَ: حَدَّثَنِي عُقَيْلُ ابْنُ خَالِدٍ قَالَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ. أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «يَأْتِي الْعَبْدَ الشَّيْطَانُ فَيَقُولُ. مَنْ خَلَقَ كَذَا وَكَذَا؟» مِثْلَ حَدِيثِ ابْنِ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ.

214 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Şeytan sizden herhangi birinize gelir de: Böyle ve böyle yaradan kimdir? der. Hattâ sonunda ona: Rabbını kim yarattı? der. İmdi şeytanın vesvesesi Rabbınıza kadar ulaşınca o vesveseli kişi hemen *EÛZU BİLLAHİ MİNEŞŞEYTÂNİRRACİM* diyerek Allah'a sığınsın ve vesveseye son versin».

..... : Ebû Hureyre şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) buyurdu ki «Şeytân kula gelir de, böyle ve böyle yaradan kimdir? der». Bu da bundan önceki İbnu Şihâb'ın kardeşi oğlunun hadîs'i gibidir.

٢١٥ – (١٣٥) حَدَّثَنِي عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «لَا يَزَالُ النَّاسُ يَسْأَلُونَكُمْ عَنِ الْعِلْمِ، حَتَّى يَقُولُوا هَذَا اللهُ خَلَقَنَا فَمَنْ خَلَقَ اللهَ؟».

قَالَ، وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِ رَجُلٍ فَقَالَ: صَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ. قَدْ سَأَلَنِي اثْنَانِ وَهَذَا الثَّالِثُ أَوْ قَالَ، سَأَلَنِي وَاحِدٌ وَهَذَا الثَّانِي.

وَحَدَّثَنِيهِ زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَيَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، وَهُوَ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدٍ؛ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ «لَا يَزَالُ النَّاسُ» بِمِثْلِ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَارِثِ. غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرِ النَّبِيَّ ﷺ فِي الْإِسْنَادِ. وَلَكِنْ قَدْ قَالَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ: صَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ.

(.) وحدثني عَبْدُاللهِ بْنُ الرُّومِيُّ . حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ . حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ ، وَهُوَ ابْنُ عَمَّارٍ . حَدَّثَنَا يَحْيَى . حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا يَزَالُونَ يَسْأَلُونَكَ ، يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ، حَتَّى يَقُولُوا : هٰذَا اللهُ . فَمَنْ خَلَقَ اللهَ ؟ » قَالَ ، فَبَيْنَا أَنَا فِي الْمَسْجِدِ إِذْ جَاءَنِي نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ . فَقَالُوا : يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ! هٰذَا اللهُ . فَمَنْ خَلَقَ اللهَ ؟ قَالَ ، فَأَخَذَ حَصًى بِكَفِّهِ وَرَمَاهُمْ ثُمَّ قَالَ: قُومُوا قُومُوا صَدَقَ خَلِيلِي .

215 — (135) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: «İnsanlar size ilmi sormakta devam edecekler, hattâ şöyle diyecekler: Bizi yaradan Allah'dır, fakat Allah'ı kim yaradmıştır?»

Ebû Hûreyre birinin elini tuttuğu halde şöyle dedi: Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir. Bana iik kişi sordu, üçüncüsü de budur. Yahut şöyle dedi: Bana biri sordu, ikincisi de budur.

..... : Yine buradaki râvîler, Ebû Hureyre : «İnsanlar sualden vazgeçmezler» dedi, diyerek bundan önceki Abdulvâris hadîs'inin benzerini rivâyet ettiler. Şu kadar var ki kendisi bu isnadda Peygamber'i zikretmedi. Lâkin hadîs'in sonunda: Allah ve Rasûlü doğru söyledi dedi.

..... : Ebû Hureyre şöyle dedi: Rasûlullah (S) bana dedi ki: «Ya Eba Hureyre! İnsanlar sana sual sormaktan vazgeçmezler. Hattâ: (Her şeyi yaradan) bu Allah'dır. Fakat Allah'ı kim yaraddı? derler».

Ebû Hureyre dedi ki: Ben mescidde bulunduğum sırada bana bedevîlerden birtakım insanlar çıkageldi. Sonra, ya Eba Hureyre! (Her şeyi yaradan) bu Allah'tır, fakat Allah'ı kim yaraddı? dediler. Râvî der ki: Ebû Hureyre avucu ile ufak taşlar aldı ve onları taşladı, sonra: Kalkın, kalkın! Benim dostum doğru söylemiştir, dedi.

٢١٦ — (..) حدثني مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ . حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْأَصَمِّ ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَيَسْأَلَنَّكُمُ النَّاسُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ ، حَتَّى يَقُولُوا : اللهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ . فَمَنْ خَلَقَهُ ؟ »

216 — ( ) ..... : Yezîdu'bnu Asamm dedi ki: Ebû Hureyre'den duydum, şöyle diyordu. Rasûlullah (S) buyurdu ki: «İnsanlar size muhakkak her şeyi soracaklardır. Hatta onlar: «Her şeyi Allah yaraddı. Peki onu kim yaraddı? diyeceklerdir».

٢١٧ – (١٣٦) حدثنا عبدُاللهِ بنُ عامرِ بنِ زُرارةَ الحضرميُّ . حدَّثنا محمَّدُ بنُ فُضَيلٍ ، عن مُختارِ بنِ فُلفُلٍ ، عن أنسِ بنِ مالكٍ ، عن رسولِ اللهِ ﷺ قالَ « قالَ اللهُ عزَّ وجلَّ : إنَّ أمَّتَكَ لا يزالونَ يقولونَ : ما كذا ؟ ما كذا ؟ حتَّى يقولوا : هٰذا اللهُ خلقَ الخلقَ . فمَنْ خلقَ اللهَ ؟ » .

حدثناه إسحٰقُ بنُ إبراهيمَ أخبرنا جريرٌ . ح وحدَّثنا أبو بكرِ بنُ أبي شيبةَ . حدَّثنا حُسينُ ابنُ عليٍّ ، عن زائدةَ كِلاهُما عنِ المُختارِ ، عن أنسٍ ، عنِ النَّبيِّ ﷺ ، بهٰذا الحديثِ غيرَ أنَّ إسحٰقَ لم يذكُرْ « قالَ قالَ اللهُ إنَّ أمَّتَكَ »

217 — (136) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) dan:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Azîz ve Celîl olan Allah şöyle buyurdu: «Hiç şüphe yok ümmetin, bunun hali nedir, bunun hali nedir? diye pek çok sualler sormaktan vazgeçmiyecekler. Hatta: Mahlûkatı Allah yaraddı, fakat Allah'ı kim yaradmıştır? diyeceklerdir» [59].

..... : Cerîr ve Zâide her ikisi de Muhtar'dan o da Enes (R) dan, o da Peygamberden bu isnad ile o hadîs'i rivâyet ettiler. Şu kadar var ki İshak: «Allah, muhakkak senin ümmetin buyurdu, dedi» kısmını söylememiştir.

(٦١) باب وعيد من اقتطع حق مسلم بيمين فاجرة بالنار

٢١٨ – (١٣٧) حدثنا يحيَى بنُ أيُّوبَ ، وقُتيبةُ بنُ سعيدٍ ، وعليُّ بنُ حُجرٍ جميعًا عن إسماعيلَ بنِ جعفرٍ قالَ ابنُ أيُّوبَ حدَّثنا إسماعيلُ بنُ جعفرٍ قالَ : أخبرنا العلاءُ ، وهُوَ ابنُ عبدِالرَّحمٰنِ مولى الحرقةِ عن معبدِ بنِ كعبٍ السَّلميِّ ، عن أخيهِ عبدِ اللهِ بنِ كعبٍ ، عن أبي أُمامةَ أنَّ رسولَ اللهِ ﷺ قالَ « مَنِ اقتطعَ حقَّ امرئٍ مُسلمٍ بيمينِهِ ، فقدْ أوجبَ اللهُ لهُ النَّارَ ، وحرَّمَ عليهِ الجنَّةَ » فقالَ لهُ رجلٌ وإنْ كانَ شيئًا يسيرًا ، يا رسولَ اللهِ ؟ قالَ « وإنْ قضيبًا منْ أراكٍ »

(61) BİR MÜSLÜMANIN HAKKINI YALAN BİR YEMİNLE KENDİNE ALAN KİMSEYE ATEŞ VADEDİLMESİ BÂBI

——oOo——

218 — (137) ..... : Ebû Umâme (R) den, (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S): «Her kim müsliman bir kimsenin hakkını yemîni ile kendi

59. Hadîs'teki, Allah'ı kim yaratmıştır? sözü, en kötü şeytan telkinlerindendir. Kâinatı yaradan Allah Taâlâ'nın bir yaratma eseri olması aklen de naklen de muhaldir, Allah'lık şiârına aykırıdır. Bunun gibi şeytânî vesveselere kapılan kimseye en iyi iş, bundan evvelki hadîs'te öğretildiği gibi şeytanın telkinatından Allah'a **EÛZU BİLLÂHİ MİNEŞŞEYTANİRRACİM** diyerek sığınmaktır.

üzerine alırsa, Allah onun için ateşi vâcib kılmış ve kendisine cenneti haram etmiştir» buyurdu. Bunun üzerine bir kimse: O hak çok az bir şey olursa yine böyle mi olacak ya Rasûlallah? diye sordu. Rasûlallah: «Misvak ağacından bir çubuk olsa da böyledir» buyurdu.

٢١٩ – ( ) وحدثناه أبو بكر بن أبي شيبة ، وإسحق بن إبراهيم ، وهرون بن عبد الله جميعا عن أبي أسامة ، عن الوليد بن كثير ، عن محمد بن كعب ؛ أنه سمع أخاه عبد الله بن كعب يحدث ، أن أبا أمامة الحارثي حدثه ؛ أنه سمع رسول الله ﷺ ، بمثله

219 — ( ) ..... : Bu hadîs'i bize Ebû Bekri'bnu Ebî Şeybe, İshâku'bnu İbrahim ve Hârûnu'bnu Abdillah cemî'an Ebû Umâme'den, o da Velidu'bnu Kesîr'den, o da Muhammedu'bnu Kâ'b'dan tahdîs etti. O da kardeşi Abdullahi'bnu Kâ'bı hadîs söylerken işitmiştir. Ona da Ebû Umâmete'l-Hârisî tahdîs etmiş ki kendisi aynı hadîs'in benzerini Rasûlullah (S) den işitmiştir.

٢٢٠ – (١٣٨) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا وكيع ح وحدثنا ابن نمير حدثنا أبو معاوية ووكيع ح وحدثنا إسحق بن إبراهيم الحنظلي (واللفظ له) أخبرنا وكيع حدثنا الأعمش عن أبي وائل ، عن عبد الله ، عن رسول الله ﷺ ، قال « من حلف على يمين صبر يقتطع بها مال امرئ مسلم ، هو فيها فاجر ، لقي الله وهو عليه غضبان » قال، فدخل الأشعث بن قيس فقال ما يحدثكم أبو عبد الرحمن ؟ قالوا : كذا وكذا قال : صدق أبو عبد الرحمن . في نزلت كان بيني وبين رجل أرض باليمن فخاصمته إلى النبي ﷺ . فقال « هل لك بينة ؟ » فقلت . لا قال « فيمينه » قلت إذن يحلف فقال رسول الله ﷺ ، عند ذلك « من حلف على يمين صبر ، يقتطع بها مال امرئ مسلم ، هو فيها فاجر ، لقي الله وهو عليه غضبان » فنزلت. إن الذين يشترون بعهد الله وأيمانهم ثمنا قليلا [٣/ آل عمران/ ٧٧] إلى آخر الآية

220 — (138) ..... : Abdullah (İbnu Mes'ûd) dan: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Her kim nefsini yalana zorlayıb yalan, bir yemin eder de kendisi bu yemîninde yalancı olduğu halde bununla müsliman bir kimsenin malını koparıp kendine alırsa, Allah'ın gazabına uğrıyarak Allah'a kavuşur».

Eş'asu'bnu Kays içeri girdi ve: Ebû Abdirrahman size ne teblîğ ediyor? dedi. Oradakiler: Böyle böyle söyledi, dediler. Bunun üzerine: Ebû

Abdirrahman doğru söyledi. Benim hakkımda âyet nâzil olmuştur. Benimle bir kimse arasında Yemen'de münakaşalı bir arazi vardı. Ben o kimseyi Rasûlullah'a dava ettim. Rasûlullah bana: Bir delîlin var mıdır? diye sordu. Ben hayır, dedim. Rasûlullah öyle ise onun yemîn etmesini iste, buyurdu. Ya Rasûlallah! Yalan yere yemin eder, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Her kim yalan bir yemin eder, kendisi yemininde yalancı olduğu halde bu yeminle müsliman bir kimsenin malını koparırsa Allah'ın gazabına uğramış olarak Allah'a kavuşur» buyurdu. Bunu takiben şu (mealdeki) âyet nâzil olmuştur: *«Fakat onlar O Allah'ın ahdini ve kendi yeminlerini birkaç paraya satanlar, işte onların âhirette hiç bir nasîbi yoktur, Allah onlara kelâmiyle hitap etmiyecek ve kıyamet günü nazar buyurmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onların hakkı elîm bir azabdır»* (Âlu İmrân: 77).

٢٢١ - ( ) حدثنا إسحٰقُ بْنُ إبْرَاهِيمَ أخبرنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ؛ قَالَ: مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ يَسْتَحِقُّ بِهَا مَالًا هُوَ فِيهَا فَاجِرٌ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ. ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَجُلٍ خُصُومَةٌ فِي بِئْرٍ فَاخْتَصَمْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ «شَاهِدَاكَ أَوْ يَمِينُهُ».

221 — ( ) ..... : Abdullah İbn Mes'ûd (R):

Her kim bir yemin eder de, yemininde yalancı olduğu halde bu yemin ile herhangi bir mala hak kazanırsa, Alah'ın gazabına çarpılarak Allah'a kavuşur, dedi. Sonra A'meş'in bundan önceki hadîs'i tarzında zikretti. Fakat o, burada şöyle demiştir: Benimle bir kimse arasında bir kuyu yüzünden bir da'vâ vardı. Rasûlullah'a husûmetimizi arzettik. Rasûlullah (S): Sana iki şâhidin şahâdet edeceği şey vardır. Yahut, onun yemîni vardır, buyurdu.

٢٢٢ - ( ) وحدثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْمَكِّيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، وَعَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ أَعْيَنَ، سَمِعَا شَقِيقَ بْنَ سَلَمَةَ يَقُولُ. سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ «مَنْ حَلَفَ عَلَى مَالِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقِّهِ، لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ» قَالَ عَبْدُ اللهِ: ثُمَّ قَرَأَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، مِصْدَاقَهُ مِنْ كِتَابِ اللهِ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ [٣/ آل عمران/ ٧٧] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ.

222 — ( ) ..... : İbnu Mes'ûd (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) dan işiddim, buyuruyordu ki: «Her kim haksız ola-

rak müsliman bir kimsenin malını almak üzere yemin ederse o, Allah'ın gazabına çarpılarak Allah'a kavuşacaktır».

Abdullah der ki: Sonra Rasûlullah bize Allah'ın kitabından bunun delîli olan şu (maaldeki) âyeti okudu:

«*Hakîkat, Allah'a olan ahidlerine ve yeminlerine bedel az bir pahayı satın alanlar* (yok mu?) *İşte onlar: Onlar için âhırette hiç bir nasîb yokdur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çıkarmaz. Onlar için pek acıklı bir azab vardır*» (Âlu İmrân: 77).

٢٢٣ – (١٣٩) حدثنا قتيبة بن سعيد، وأبو بكر بن أبي شيبة، وهناد بن السري، وأبو عاصم
العبقري (واللفظ لقتيبة) قالوا: حدثنا أبو الأحوص عن سماك، عن علقمة بن وائل، عن أبيه؛ قال
جاء رجل من حضرموت ورجل من كندة إلى النبي ﷺ فقال الحضرمي يا رسول الله! إن هذا
قد غلبني على أرض لي كانت لأبي فقال الكندي هي أرضي في يدي أزرعها ليس له فيها حق. فقال
رسول الله ﷺ للحضرمي «ألك بينة؟» قال. لا قال «فلك يمينه» قال. يا رسول الله إن الرجل
فاجر لا يبالي على ما حلف عليه. وليس يتورع من شيء. فقال «ليس لك منه إلا ذلك» فانطلق
ليحلف فقال رسول الله ﷺ، لما أدبر «أما لئن حلف على ماله ليأكله ظلما، ليلقين الله وهو عنه
معرض»

223 — (139) ..... : Vâil (R) şöyle dedi: Bir zat Hadramevt'den, bir zat da Kinde'den Peygamber (S) e geldi. Hadram'lı: Ya Rasûlallah! Bu adam vaktiyle babamın olan bir arazimi istilâ etmiştir, dedi. Kindeli'de: O benim elimde olan, ekip biçtiğim bir arazîdir. Bu şahsın onda hiç bir hakkı yoktur, dedi. Rasûlullah Hadramlı'ya: Bir delîlin var mı? buyurdu. O da, hayır, dedi. Rasûlullah: Öyle ise senin için onun yemîni vardır, buyurdu. Hadram'lı: Bu adam bir fâcirdir, yaptığı yemîne önem vermez, hiç bir şeyin günahından korkmaz, dedi. Rasûlullah: Sana onun (tarafından) bu yemînden başka birşey yoktur, buyurdu. O zat yemin etmek için hazırlandı. Rasûlullah, bir işten dönüp gelince: «Dikkat edin! Allah'a yemin ederim ki eğer o malı zâlimlikle yemek için onun malı üzerine yemin ettiyse muhakkak Allah, ondan yüz çevirmiş olduğu halde Alah'a kavuşacaktır» buyurdu.

٢٢٤ – (..) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ جَمِيعًا عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ. قَالَ زُهَيْرٌ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ. حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ وَائِلِ ابْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَأَتَاهُ رَجُلَانِ يَخْتَصِمَانِ فِي أَرْضٍ فَقَالَ أَحَدُهُمَا: إِنَّ هٰذَا انْتَزَى عَلَى أَرْضِي، يَا رَسُولَ اللهِ، فِي الْجَاهِلِيَّةِ (وَهُوَ امْرُؤُ الْقَيْسِ بْنُ عَابِسٍ الْكِنْدِيُّ. وَخَصْمُهُ رَبِيعَةُ بْنُ عِبْدَانَ). قَالَ «بَيِّنَتُكَ» قَالَ: لَيْسَ لِي بَيِّنَةٌ قَالَ «يَمِينُهُ» قَالَ: إِذَنْ يَذْهَبُ بِهَا. قَالَ «لَيْسَ لَكَ إِلَّا ذَاكَ» قَالَ، فَلَمَّا قَامَ لِيَحْلِفَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «مَنِ اقْتَطَعَ أَرْضًا ظَالِمًا، لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ» قَالَ إِسْحَقُ فِي رِوَايَتِهِ: رَبِيعَةُ بْنُ عَيْدَانَ

224 — ( ) ..... : Vâilu'bnu Hucr (R) şöyle dedi:

Ben Rasûlullah (S) in yanında idim. Ona iki zat geldi, bir arâzî hususunda davalaşıyorlardı. Biri; Ya Rasûlallah! Bu adam, câhiliyet devrinde benim arâzîmi istîlâ etti, dedi. (Bunu söyliyen İmruu'l-Kays İbnu Âbis el-Kindî'dir, hasmı da Rabî'atu'bnu İbdan'dır). Rasûlullah: Beyyinen var mıdır? buyurdu. O da, benim hiç bir beyyinem yoktur, dedi. Rasûlullah: Ötekinin yemini vaadır, buyurdu. O zat: O takdirde o, yemine gider, dedi. Rasûlullah: Senin için bundan başka birşey yoktur, buyurdu. O zat yemin etmek için kalkınca Rasûlullah (S): Her kim bir zâlim olarak bir arâzîyi koparır alırsa, Allah'ın gazabına çarpılmış halde Allah'a vavuşur, buyurdu.

Ishak kendi rivâyetinde: Rabî'atu'bnu Aydân diye söylemiştir[60].

(٦٢) باب الدليل على أن من قصد أخذ مال غيره بغير حق كان القاصد مهدر الدم في حقه، وأنه قتل كان في النار، وأنه من قتل دون ماله فهو شهيد

٢٢٥ – (١٤٠) حدثني أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ (يَعْنِي ابْنَ مَخْلَدٍ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ. جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخْذَ مَالِي؟ قَالَ «فَلَا تُعْطِهِ مَالَكَ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي؟ قَالَ «قَاتِلْهُ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَنِي؟ قَالَ «فَأَنْتَ شَهِيدٌ» قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلْتُهُ؟ قَالَ «هُوَ فِي النَّارِ».

60. Bu hadis'ten şu fıkhî (hukûkî) hüküm çıkarılmıştır. Da'vâcının beyyinesi bulunmadığı zaman, hak sahibi, davalıdan (müddeâ aleyhden) yemin talep etmese bile hâkimin yemin teklifine hakkı vardır. Çünkü Kays davasında hasmından yemin taleb etmediği halde peygamber hasmına yemin teklif etmiştir. «Beyyinenin müdde'iye, yeminin müdde'â aleyhe tevecciih etmesi» esası bu hadis'ten de anlaşılabilmektedir.

(62) BAŞKASININ MALINI HAKSIZ OLARAK ALMAYA KALKIŞAN KASITÇININ KENDİSİ HAKKINDA KANI HEDER, EĞER ÖLDÜRÜLÜRSE CEHENNEMLİK, KENDİ MALI UĞRUNDA ÖLDÜRÜLEN KİMSENİN DE ŞEHİD OLDUĞUNA DELİL BÂBI

——oOo——

225 — (140) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) a bir kimse geldi ve: Ya Rasûlallah! Bir adam gelse de malımı almak istese, bu hususta reyiniz nedir? dedi. Rasûlullah: «Malını ona verme» buyurdu. Eğer benimle dövüşürse ne buyurursunuz, diye sordu. Rasûlullah: «Sen de onunla dövüş» buyurdu. Eğer beni öldürürse ne dersiniz? dedi. Rasûlullah: Bu takdirde sen şehîdsin, buyurdu. Eğer ben onu öldürürsem ne düşünürsünüz? dedi. Rasûlullah: O, ateştedir, buyurdu.

٢٢٦ — (١٤١) حدثني الحسن بن علي الحلواني، وإسحق بن منصور، ومحمد بن رافع. وألفاظهم متقاربة (قال إسحق: أخبرنا. وقال الآخران: حدثنا) عبد الرزاق أخبرنا ابن جريج، قال: أخبرني سليمان الأحول؛ أن ثابتا مولى عمر بن عبد الرحمن أخبره؛ أنه لما كان بين عبد الله بن عمرو وبين عنبسة بن أبي سفيان ما كان. تيسروا للقتال فركب خالد بن العاص إلى عبد الله بن عمرو، فوعظه خالد. فقال عبد الله بن عمرو أما علمت أن رسول الله ﷺ قال «من قتل دون ماله فهو شهيد».

وحدثنيه محمد بن حاتم حدثنا محمد بن بكر. ح وحدثنا أحمد بن عثمان النوفلي حدثنا أبو عاصم. كلاهما عن ابن جريج، بهذا الإسناد، مثله.

226 — (141) ..... : Umuru'bnu Abdirrahman'ın azadlısı olan Sâbit şöyle haber verdi: Abdullah İbnu Amr ile Anbesetu'bnu Ebî Sufyan arasında olan olduğu zaman «harbe hazırlanın» demişler. Bunun üzerine Hâlidu'bnu Âs, Abdullahi'bnu Amr'e gitmiş ve Hâlid ona öğüt vermiştir. Amru'bnu Abdillah: Sen Rasûlullah (S) in: «Her kim malı uğrunda öldürülürse o, şehîddir», dediğini bilmez misin? dedi[61].

..... : Bu hadîs'i Muhammedu'bnu Bekr ile Ebû Âsım, her ikisi de İbnu Cureyc'den bu isnadla aynısıyle tahdîs etmişlerdir.

---

61. Tirmizi'nin rivâyetinde daha tafsilâtlı olarak:
«Her kim malını muhafaza uğrunda öldürülürse o, şehîddir. Her kim hayatı uğrunda öldürülürse o da şehîddir. Dini uğrunda ölen mücâhid de şehîddir. Irzı uğrunda ölen de şehîddir» buyurulmuştur.

(٦٣) باب استحقاق الوالي الغاش لرعيته النار

٢٢٧ – (١٤٢) حدثنا شيبان بن فروخ حدثنا أبو الأشهب، عن الحسن قال: عاد عبيد الله ابن زياد معقل بن يسار المزني في مرضه الذي مات فيه قال معقل: إني محدثك حديثا سمعته من رسول الله ﷺ لو علمت أن لي حياة ما حدثتك. إني سمعت رسول الله ﷺ يقول «ما من عبد يسترعيه الله رعية، يموت يوم يموت وهو غاش لرعيته، إلا حرم الله عليه الجنة».

(63) İDÂRESİ ALTINDAKİLERİ ALDATAN VÂLİNİN (idârecinin) CEHENNEMİ HAK EDECEĞİNE DAİR BÂB

——oOo——

227 — (142) ..... : Hasen (el-Basrî) şöyle dedi:

(Muâviye'nin Basra emîri olan) Ubeydullahi'bnu Ziyâd, Ma'kılu'bnu Yesâr Muzeniy'i ölüm hastalığında yatarken ziyaretine geldi. Ma'kıl ona şunları söyledi: Ben sana Rasûlullah (S) dan işittiğim bir hadîs'i teblîğ edeceğim. Eğer daha yaşayacağımı bilseydim bu hadîs'i sana teblîğ etmezdim. Ben Rasûlullah'dan işittim, şöyle buyuruyordu: «Herhangi bir kul ki Allah onu bir halkı güdüp himâye etmek üzere vâli yapar, o da öldüğü gün idâre ettiği halka hiyânet etmiş (aldatmış) olduğu halde ölürse, muhakkak Allah o kula cenneti haram eder».

٢٢٨ – ( ) حدثنا يحيى بن يحيى. أخبرنا يزيد بن زريع، عن يونس، عن الحسن؛ قال: دخل عبيد الله بن زياد على معقل بن يسار وهو وجع فسأله فقال: إني محدثك حديثا لم أكن حدثتكه. إن رسول الله ﷺ قال «لا يسترعي الله عبدا رعية، يموت حين يموت وهو غاش لها، إلا حرم الله عليه الجنة» قال: ألا كنت حدثتنيه قبل اليوم؟ قال: ما حدثتك، أو لم أكن لأحدثك

228 — ( ) ..... : Hasen şöyle dedi:

Ubeydullahi'bnu Ziyâd, hasta yatan Ma'kılu'bnu Yesâr'ın yanına girdi ve hâlini sordu. Ma'kıl bir münasebetle ona şunları söyledi: Ben sana bir hadis teblîğ edeceğim ki onu sana şimdiye kadar teblîğ etmiş değilim. Rasûlullah (S): «Allah bir kula bir halkı güdüb idare etmek makamına getirir, o kul da ölürken idare ettiği halka hıyânet etmiş olarak ölürse, Allah muhakkak o kula cenneti haram edecektir» buyurdu. Bunun üzerine vâli: Bunu bu günden önce niye söylemedin? dedi. Ma'kıl: «Sana söylemedim, yahut sana söyliyecek değildim», diye cevap verdi.

٢٢٩ – (...) وحدثني القاسم بن زكرياء. حدثنا حسين، يعني الجعفي، عن زائدة، عن هشام؛ قال: قال الحسن: كنا عند معقل بن يسار نعوده فجاء عبيدالله بن زياد فقال له معقل: إني سأحدثك حديثا سمعته من رسول الله ﷺ ثم ذكر بمعنى حديثهما.

(...) وحدثنا أبو غسان المسمعي، ومحمد بن المثنى، وإسحق بن إبراهيم (قال إسحق: أخبرنا، وقال الآخران: حدثنا) معاذ بن هشام. قال: حدثني أبي عن قتادة، عن أبي المليح؛ أن عبيد الله ابن زياد عاد معقل بن يسار في مرضه. فقال له معقل: إني محدثك بحديث لولا أني في الموت لم أحدثك به. سمعت رسول الله ﷺ يقول «ما من أمير يلي أمر المسلمين، ثم لا يجهد لهم وينصح إلا لم يدخل معهم الجنة»

229 — ( ) ..... : Hasen şöyle dedi: Bizler Ma'kılu'bnu Yesâr'ın yanında idik, ona hasta ziyaretine gitmiştik. O sırada Ubeydullahi'bnu Ziyâd da geldi. Ma'kıl ona: Ben sana bir hadîs teblîğ edeceğim ki onu Rasûlullah (S) dan işittim, dedi. Sonra bundan öncekilerin hadîs'inin ma'nâsı ile hadîs'i zikretti.

..... : Ebu'l-Melîh şöyle demiştir: Ubeydullah ibnu Ziyâd, Ma'kılu'bnu Yesâr'ı hastalığında ziyaret etmiş ve Ma'kıl ona şunları söylemiştir: Ben sana bir hadîs teblîğ edeceğim. Eğer ben ölüm hastalığında olmasaydım, bunu sana teblîğ etmezdim. Rasûlullah (S) dan işiddim, o şöyle buyuruyordu: «Müslimanların emirliğini üzerine alan, sonra da onlar için çalışmayan ve onlara hayırhahlık etmeyen herhangi bir emîr asla müslimanlarla beraber cennete girmez».

(٦٤) باب رفع الأمانة والإيمان من بعض القلوب، وعرض الفتن على القلوب

٢٣٠ – (١٤٣) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا أبو معاوية ووكيع. ح وحدثنا أبو كريب حدثنا أبو معاوية عن الأعمش، عن زيد بن وهب، عن حذيفة؛ قال: حدثنا رسول الله ﷺ حديثين قد رأيت أحدهما وأنا أنتظر الآخر حدثنا «أن الأمانة نزلت في جذر قلوب الرجال ثم نزل القرآن فعلموا من القرآن وعلموا من السنة» ثم حدثنا عن رفع الأمانة قال «ينام الرجل النومة فتقبض الأمانة من قلبه. فيظل أثرها مثل الوكت. ثم ينام النومة فتقبض الأمانة من قلبه

فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَحْلِ . كَجَمْرٍ دَحْرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ . فَنَفِطَ فَتَرَاهُ مُنْتَبِرًا وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ
(ثُمَّ أَخَذَ حَصًى فَدَحْرَجَهُ عَلَى رِجْلِهِ) فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ . لَا يَكَادُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ حَتَّى يُقَالَ:
إِنَّ فِي بَنِي فُلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا . حَتَّى يُقَالَ لِلرَّجُلِ : مَا أَجْلَدَهُ ! مَا أَظْرَفَهُ ! مَا أَعْقَلَهُ ! وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ
حَبَّةِ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ » .

وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أُبَالِي أَيُّكُمْ بَايَعْتُ . لَئِنْ كَانَ مُسْلِمًا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ دِينُهُ وَلَئِنْ كَانَ
نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ سَاعِيهِ . وَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ لِأُبَايِعَ مِنْكُمْ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا .

وحدثنا ابْنُ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي وَوَكِيعٌ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ
جَمِيعًا عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، مِثْلَهُ

(64) BAZI KALBLERDEN EMÂNET VE İYMANIN KALDIRILMASI VE KALBLERİN FİTNELERE MÂRUZ BIRAKILMASI BÂBI

——oOo——

230 — (143) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bize iki hâdise haber verdi. Bunlardan birini gördüm, diğerini de görmeyi gözlüyorum. Rasûlullah (emânetin inişini) bize şöyle takrîr etti: «Emânet (iyman, adâlet, emniyet duyguları ilk önce) iyi kimselerin gönüllerinin derinliğine inmiş, sonra Kur'ân nâzil olmuştur. Sonra da o kullar Kur'ân'dan bilgi almışlar, sünnetten bilgi almışladır. Sonra Rasûlullah bize, emânetin kaldırılmasını takrîr etti ve şöyle buyurdu: Kişi uykusunu uyur, o uyurken emânet kalbinden alınır da emânetin izi, rengi uçuk bir nokta halinde yanık yeri gibi kalır. Sonra o kişi bir uyku daha uyur, bu sefer kalbinde emânet (in geri kalan kısmı da) alınır. Bunun eseri de balta sallıyan bir işçinin avucundaki kabarcık gibi kalır (bir zaman sonra o da söner gider). Şu halde (o mübârek) emânet, senin ayağına düşürdüğün bir kıvılcımın düştüğü yeri şişirtip senin onu bir kabarcık halinde görmen gibidir. Halbuki bu kabarcıkta birşey yoktur. (Sonra küçük taşlardan aldı ve onu ayağının üzerinde yuvarladı). Şu vaziyette halk biribirleriyle alışveriş etmek ve medenî münasebette bulunmak için (müşkil) bir sabaha erişmiş olur. Nerede ise hiçbir kimse emâneti edâ etmek imkânını bulamaz. Nihayet fulân oğulları içinde emin bir kimse vardır, denilir. Ve yine nihayet birisinin lehine: O, ne kahramandır, ne zerâfetli zattır, o ne akıllı ve tedbirlidir diye şahâdet olunur. Halbuki hakkında propaganda yapılan o şahsın kalbinde hardal dânesi kadar iyman eseri yoktur».

Huzeyfe der ki: Benim üzerime öyle bir zaman gelmiştir ki o (emânetli) devirde ben hanginizle mübâya'a edeceğim diye tasalanmazdım. Çünkü medenî münasebette bulunacağım kimse müslimansa onu İslâm dîni bana hiyânet etmekten menederdi. Eğer Hıristiyan, yahut Yahûdî ise onun güdücüsü (vâlisi) muhakkak bana karşı hıyânetden onu menederdi. (Bu suretle o devirde genel bir emniyet vardı). Bugün ise ben sizlerden fulân ve fulândan başka kimse ile alışveriş edemez oldum".

..... : Yine Numeyr, Vaki' ve Îsa'bnu Yûnus cemî'an A'meş'den bu isnad ile bu hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

(٦٥) باب بيان أن الإسلام بدأ غريبا وسيعود غريبا، وإنه يأرز بين المسجدين

٢٣١ – (١٤٤) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ ، يَعْنِي سُلَيْمَانَ بْنَ حَيَّانَ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَارِقٍ ، عَنْ رِبْعِيٍّ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ؛ قَالَ : كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ . فَقَالَ : أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَذْكُرُ الْفِتَنَ ؟ فَقَالَ قَوْمٌ : نَحْنُ سَمِعْنَاهُ . فَقَالَ : لَعَلَّكُمْ تَعْنُونَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ ؟ قَالُوا : أَجَلْ . قَالَ : تِلْكَ تُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ الْفِتَنَ الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ : فَأَسْكَتَ الْقَوْمُ فَقُلْتُ : أَنَا قَالَ أَنْتَ ، لِلّٰهِ أُبُوكَ قَالَ حُذَيْفَةُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « تُعْرَضُ الْفِتَنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عُودًا عُودًا[٦٢] فَأَيُّ قَلْبٍ أُشْرِبَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ وَأَيُّ قَلْبٍ أَنْكَرَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ بَيْضَاءُ حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ ، عَلَى أَبْيَضَ مِثْلِ الصَّفَا . فَلَا تَضُرُّهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ . وَالْآخَرُ أَسْوَدُ مُرْبَادًّا ، كَالْكُوزِ مُجَخِّيًا لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يُنْكِرُ مُنْكَرًا . إِلَّا مَا أُشْرِبَ مِنْ هَوَاهُ » . قَالَ حُذَيْفَةُ : وَحَدَّثْتُهُ ؛ أَنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا يُوشِكُ أَنْ يُكْسَرَ . قَالَ عُمَرُ : أَكَسْرًا ، لَا أَبَا لَكَ ! فَلَوْ أَنَّهُ فُتِحَ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ . قُلْتُ : لَا . بَلْ يُكْسَرُ . وَحَدَّثْتُهُ ؛ أَنَّ ذَلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يُقْتَلُ أَوْ يَمُوتُ . حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ .

---

62. Bu hadîs'in râvisi Huzeyfetu'bnu'l-Yeman, sahâbiler arasında sır mahremi olmakla meşhurdur. Olmuş olacak siyâsî, ictimâî birçok vak'aları peygamberden öğrenmiştir. Bu cihetle Huzeyfe, rivâyet ettiği yüz kadar hadîs'in çoğunu inceden inceye birer remiz ve işaretle bildirmiştir. Nitekim burada da böyledir..

Buradaki emânetten maksad, devlet nüfuz ve kudreti dediğimiz amme velâyetidir. Kur'ân-ı Kerîm'de bu siyâsî vazife daha şumullü olarak: «ان الله يأمركم ان تؤدوا الامانات الى اهلها : Şüphesiz ki Allah size EMÂNETLERİ (devlet ve amme hizmetlerini) ehillerine vermenizi emreder...» (en-Nisa: 58) buyurmuştur.

قَالَ أَبُو خَالِدٍ : فَقُلْتُ لِسَعْدٍ : يَا أَبَا مَالِكٍ ! مَا أَسْوَدُ مُرْبَادًّا ؟ قَالَ : شِدَّةُ الْبَيَاضِ فِي سَوَادٍ . قَالَ ، قُلْتُ : فَمَا الْكُوزُ مُجَخِّيًا ؟ قَالَ : مَنْكُوسًا .

(..) وَحَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عُمَرَ . حَدَّثَنَا مَرْوَانُ الْفَزَارِيُّ . حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ ، عَنْ رِبْعِيٍّ ، قَالَ : لَمَّا قَدِمَ حُذَيْفَةُ مِنْ عِنْدِ عُمَرَ ، جَلَسَ فَحَدَّثَنَا . فَقَالَ : إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَمْسِ لَمَّا جَلَسْتُ إِلَيْهِ سَأَلَ أَصْحَابَهُ : أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْفِتَنِ ؟ وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِ حَدِيثِ أَبِي خَالِدٍ . وَلَمْ يَذْكُرْ تَفْسِيرَ أَبِي مَالِكٍ لِقَوْلِهِ « مُرْبَادًّا مُجَخِّيًا » .

(..) وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَعَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ ، وَعُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْعَمِّيُّ . قَالُوا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ؛ أَنَّ عُمَرَ قَالَ : مَنْ يُحَدِّثُنَا ، أَوْ قَالَ : أَيُّكُمْ يُحَدِّثُنَا (وَفِيهِمْ حُذَيْفَةُ) مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ : أَنَا وَسَاقَ الْحَدِيثَ كَنَحْوِ حَدِيثِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ رِبْعِيٍّ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ : قَالَ حُذَيْفَةُ : حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ . وَقَالَ : يَعْنِي أَنَّهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

(65) İSLÂMIN GARÎB OLARAK BAŞLADIĞINI, TEKRAR GARÎBLİĞİNE DÖNÜP İKİ MESCİD ARASINA TOPLANACAĞINI BEYAN BÂBI

——oOo——

231 — (144) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi:

(Birgün mü'minlerin emîri) Umer'in yanındaydık. Rasûlullah fitneleri zikrederken hanginiz işitti, diye sordu. Orada bulunanlar: Onu işitenler bizleriz, dediler. Umer: Muhtemel ki sizler, kişinin ehli ve komşusu hakkındaki fitnesini kasdediyorsunuz, dedi. Evet, dediler. Umer: Bu sizin kasdettiğiniz, fitneyi, namaz, oruc ve sadaka keffâret olur. Lâkin ben, denizin dalgalanması gibi dalgalanacak olan fitneyi zikrederken; Peygamber (S) i hanginiz işitmiştir? diye soruyorum, dedi. Huzeyfe dedi ki: Bu sual üzerine cemaat sustu. Ben ise: Ben'im, dedim. Umer: Sana ve seni meydana getiren babana aşkolsun, dedi. Huzeyfe şöyle demiştir: Rasûlullah (S) den işittim, buyuruyordu ki: «Fitneler kalblere hasır çuburkları gibi tekrar tekrar arzolunurlar. Hangi kalbe bunlar tamamiyle içirilmiş olursa, o kalbde siyah bir leke hasıl olur. Bunları reddeden kalbe gelince, onda beyaz bir leke meydana gelir. Hatta iki kalbe

---

Bu hadîs'in ortasındaki mübâya'a kelimesiyle umûmî bey'at, genel seçim ma'nâsı da kasdolunabilir.

işleyecek derecede beyazlaşır, bembeyaz cilâlı taş gibi olur. Bu takdirde, semalar ve yer devam ettiği müddetce ona hiç bir fitne zarar vermez.

Diğeri ise, meyilli bir testi gibi kırmızımtrak siyah renklidir. O, kendisine içirilmiş bulunan hevâsından başka hiç bir ma'rûfu tanımaz ve hiç bir münkeri de inkâr etmez».

Huzeyfe şöyle dedi: Umer'e söyledim ki seninle o fitnelerin arasında kilitli bir kapu vardır. Onun kırılması yaklaşır. Umer: Hey babasız kalası! Gayret et. O kapu kırılacak mı? Şayet açılmış olursa yine iâde edilmesi ümid edilir, dedi. Ben: Hayır, muhakkak kırılır, dedim ve yine kendisine yalan yanlış olmaksızın peygamberden gelen gerçek bir hadis olarak şunu söyledim ki, bu kapu öldürülecek, yahut ölecek bir zattır. Ebû Hâlid der ki, Sa'd'e: Ey Ebû Mâlik! «Esvedu murbadden» nedir? dedim. Bir siyahta, şiddetli beyazdır, dedi. «Mucûhhıy olarak» testi nedir? dedim. Altı üstüne getirilmiş testidir, dedi.

(...) Rıb'iy şöyle dedi: Huzeyfe Umer'in yanından gelince oturdu ve bizlere tahdîs edip dedi ki: Dün mü'minlerin emîri, ben yanında oturduğum zaman ashâbına Rasûlullah (S) in fitneler hakkındaki sözünü hanginiz ezberlemiştir? diye sordu. Hadîs'i bundan sonra, Ebû Hâlid'in hadîs'i gibi sevketti. Fakat Ebû Mâlik'in «Mürbadden, Mucâhhiyen» kelimeleri için yaptığı tefsîri zikretmedi.

( ) ..... : Rıb'iyyu'bnu Hirâş Huzeyfe (R) den rivâyet etmiştir. Umer, içlerinde Huzeyfe de bulunan ashâbına: Bize kim tahdîs eder? Yahut, Rasûlullah (S) ın fitne hakkında söylediklerini bize hanginiz tahdîs eder, diye sordu. Huzeyfe: Ben, dedi. Ve sonra hadîs'i, Ebû Mâlik'in Rib'iy'den gelen hadîs'i tarzında sevketti. Hadîs'te, Huzeyfe'nin: Ben Umer'e, yalan yanlış olmıyan bir hadîs'i yani Rasûlullah (S) den duyduğum bir hadîs'i takrîr ettim dediğini de söylemiştir.

٢٣٢ — (١٤٥) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ . جَمِيعًا عَنْ مَرْوَانَ الْفَزَارِيِّ قَالَ ابْنُ عَبَّادٍ : حَدَّثَنَا مَرْوَانُ عَنْ يَزِيدَ ، يَعْنِي ابْنَ كَيْسَانَ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيبًا . فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ » .

(١٤٦) وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ ، وَالْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ الْأَعْرَجُ قَالَا : حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ . حَدَّثَنَا عَاصِمٌ ، وَهُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ « إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ . وَهُوَ يَأْرِزُ بَيْنَ الْمَسْجِدَيْنِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ فِي جُحْرِهَا » .

232 — (145) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «İslâm garîb olarak başlamış ve yine başlayışı gibi garibliğe

dönecektir. İşte bahtiyarlık o garîbler içindir (ne mutlu o garîblere)".

(146) İbnu Umer (R) den: Peygamber (S): «Muhakkak ki İslâm garîb olarak başlamıştır, başladığı gibi yine garîbliğe dönecektir. O, yılanın yuvasında toplandığı gibi iki mescid arasında toplanır» buyurdu.

٢٣٣ — (١٤٧) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا عبد الله بن نمير وأبو أسامة عن عبيد الله ابن عمر . ح وحدثنا ابن نمير . حدثنا أبي حدثنا عبيد الله، عن خبيب بن عبد الرحمن ، عن حفص بن عاصم، عن أبي هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال « إن الإيمان ليأرز إلى المدينة كما تأرز الحية إلى جحرها ».

233 — (147) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Yılan, yuvasında toplandığı gibi iyman (ehli) da Medîne'de toplanır».

(٦٦) باب ذهاب الإيمان آخر الزمان

٢٣٤ — (١٤٨) حدثني زهير بن حرب . حدثنا عفان . حدثنا حماد . أخبرنا ثابت عن أنس ؛ أن رسول الله ﷺ قال « لا تقوم الساعة حتى لا يقال في الأرض : الله ، الله » .

حدثنا عبد بن حميد . أخبرنا عبد الرزاق . أخبرنا معمر عن ثابت ، عن أنس ، قال: قال رسول الله ﷺ « لا تقوم الساعة على أحد يقول : الله ، الله » .

---

63. en-Neml sûresi'nin son âyet'lerinin tefsîrinde bu hadîs hakkında şunlar söylenmiştir:

«Bu âyetin işaretine nazaran, İslâmın istikbali gece değil, gündüzdür, sönük değil, parlaktır. Arasıra basan gece zulmetleri onu dinlendirip tekrar uyandırmak içindir. Bu ma'nâ ma'rûf bir Hadîs'i Şerîf ile şöyle beyan buyurulmuştur:

الاسلام بدأ غريباً وسيعود غريباً فطوبا للغربا

Bu hadîs'teki **Seye'ûdu** fi'lini ekseri kimseler **Seyasiru** ma'nâsına nakıs fiil telâkkî ederek «İslâm garîb olarak başladı (yahut zuhûr etti), yine başladığı gibi garîb olacak» diye yalnız inzar sûretinde anlamış, bundan ise hep yeis taammum etmiştir. Halbuki Kâmûs'da gösterildiği üzere **'âde fiili yebde'u** ve **Yu'idu** olduğu gibi dönüp yeniden başlamak ma'nâsına da gelir. Bu hadîs'te de böyledir. Yani «İslâm garîb olarak başladı, (veya zuhûretti), ileride yine başladığı gibi garîb olarak tekrar başlıyacak (yahut yeniden zuhûr edecek), ne mutlu o garîblere!» demektir. Hadîs'in âhirindeki **Fetûbâ**, onun inzâr için değil, tebşîr için sevk buyurulduğunu gösterir. Gerçi bunda da dönüp garîb olmak inzârı yok değil lâkin sönmeyip yeniden başlaması tebşîri vardır. İşte «**Fetûbâli'l-Gurabâ**» müjdesi de bunun içindir. Çünkü onlar **Sâbıkûnu'l-evvelûn** gibidirler. Binaenaleyh hadîs de ye'si değil, müjdeyi natıktır» (**Hak Dini Kur'ân Dili**, V, 3713-3714).

(66) ZAMANIN SONUNDA İYMAN (ehlin) İN GİTMESİ BÂBI

——oOo——

234 — (148) ..... : Ener (R) den:

Rasûlullar (S): «Yeryüzünde ALLAH, ALLAH! denildiği müddetce kıyamet kopmaz» buyurdu.

..... : Yine Enes şöyle dedi:

Rasûlullah: «ALLAH, ALLAH diyen hiç bir kimse üzerine kıyamet kopmaz» buyurdu.

(٦٧) باب الاسرار بالايمان للخائف

٢٣٥ — (١٤٩) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ (وَاللَّفْظُ لِأَبِي كُرَيْبٍ) قَالُوا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ؛ قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ « أَحْصُوا لِي كَمْ يَلْفِظُ الْإِسْلَامَ » قَالَ ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ ! أَتَخَافُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ مَا بَيْنَ السِّتِّمِائَةِ إِلَى السَّبْعِمِائَةِ ؟ قَالَ « إِنَّكُمْ لَا تَدْرُونَ . لَعَلَّكُمْ أَنْ تُبْتَلَوْا » قَالَ ، فَابْتُلِينَا . حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ مِنَّا لَا يُصَلِّي إِلَّا سِرًّا .

(67) KORKAN KİMSENİN İYMÂNINI GİZLEMESİNİN CEVÂZI BÂBI

——oOo——

235 — (149) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) ile beraber bulunuyorduk. Rasûlullah: «İslâm kelimesini telâffuz edenlerin adedi kaçtır, bana sayın» buyurdu. Huzeyfe der ki: Ya Rasûlallah! Biz, beşyüz ile altıyüz arasında bulunduğumuz halde sen bize (bir kötülük dokunur diye) korkuyor musunu? dedik.

«Muhakkak ki sizler bilmezsiniz. Bir belâya düşürülmeniz ihtimal dahilindedir» buyurdu. Huzeyfe der ki: Hakîkaten sonra biz belâya uğratıldık. O dereceye kadar ki bizden bir kimse gizlice olmak müstesna namazını (mescidde cemaatle) kılamaz olmuştu[64].

---

64. Huzeyfe, Buhârî'deki hadis'de: Nebiy (S) bana halkdan müslümanım diyenleri yazınız, dedi. Biz (ordu mevcudunu) bin beş yüz kişi yazdık... diye rivâyet etmiştir (Buhârî, Seyr ve Cihâd, Kitâbetu'l-İmâm en-Nâse). Rivâyetlerdeki aded farkları sayımların başka başka yer ve zamanlarda yazıldığını göstermektedir. Huzeyfe bu rivâyetlerde şunu demek istemiştir: Biz peygamber devrinde bin beşyüz kişilik bir kuvvetle korku nedir bilmezdik. Vefâtından sonra öyle fena vaziyete düştük ki o bahadır kişiler müslimanların çokluğuna rağmen mescide çıkamaz oldular ve namazlarını evlerinde münferiden kılmak mecburiyetine düştüler.

Nevevî bunu şöyle izah eder:

Huzeyfe, Peygamberin vefatından sonra zuhur eden (Usman'ın şahâdetl,

(٦٨) باب تألف قلب من يخاف على إيمانه لضعفه ، والنهي عن القطع بإيمانه من غير دليل قاطع

٢٣٦ – (١٥٠) حدثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : قَسَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَسْمًا . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَعْطِ فُلَانًا فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ . فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ « أَوْ مُسْلِمٌ » أَقُولُهَا ثَلَاثًا . وَيُرَدِّدُهَا عَلَيَّ ثَلَاثًا « أَوْ مُسْلِمٌ » ثُمَّ قَالَ « إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ . مَخَافَةَ أَنْ يَكُبَّهُ اللهُ فِي النَّارِ » .

(68) İYMAN ZAYIFLIĞINDAN DOLAYI İYMANINA KARŞI KORKU DUYULAN KİMSENİN KALBİNİ İSLÂMA ALIŞTIRMA VE KESİN DELİL OLMAKSIZIN KAT'Î İYMAN HÜKMÜNDEN NEHİY BÂBI

——oOo——

236 -- (150) ..... : Sa'd (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bir defa insanlar arasında bazı şeyler taksim etmişti. Bu sırada ben, ya Rasûlallah! Fulâna da ver, çünkü o, mü'mindir, dedim. Bunun üzerine Peygamber: Öyle deme, Muslim (de), buyurdu. Ben sözümü üç defa aynen söyledim. Rasûlullah da: «Öyle deme, muslim de)» sözünü üç defa bana karşı tekrar ediyordu. Sonra Rasûlullah: «Ben bir kimseye --başkası bana ondan daha sevgili olduğu halde— Allah onu yüzükoyun ateşe atmasın diye mal veriyorum» buyurdu.

٢٣٧ – (...) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّهِ ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَعْطَى رَهْطًا . وَسَعْدٌ جَالِسٌ فِيهِمْ . قَالَ سَعْدٌ : فَتَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يُعْطِهِ . وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! مَالَكَ عَنْ فُلَانٍ ؟ فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَوْ مُسْلِمًا » قَالَ ، فَسَكَتُّ قَلِيلًا . ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! مَالَكَ عَنْ فُلَانٍ . فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَوْ مُسْلِمًا » قَالَ، فَسَكَتُّ قَلِيلًا . ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! مَالَكَ عَنْ فُلَانٍ ، فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَوْ مُسْلِمًا إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ . خَشْيَةَ أَنْ يُكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ » .

Cemel, Sıffîn gibi) bazı fitneleri kasdetmiştir sanıyorum. Bu fitnelerin cereyan ettiği günlerde Rasûlullah'ın ashâbı — fitneye iştirak töhmetinden sakınmak için — evlerinden çıkmamışlar, namazlarını evlerinde kılmışlardır.

(..) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ (وَهُوَ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ) حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ؛ قَالَ: حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ: أَعْطَى رَسُولُ اللهِ ﷺ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ. بِمِثْلِ حَدِيثِ ابْنِ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّهِ. وَزَادَ: فَقُمْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ فَسَارَرْتُهُ. فَقُلْتُ: مَالَكَ عَنْ فُلَانٍ.

(...) وَحَدَّثَنَا الْحَسَنُ الْحُلْوَانِيُّ. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ. حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سَعْدٍ يُحَدِّثُ هَذَا. فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ: فَضَرَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ بَيْنَ عُنُقِي وَكَتِفِي ثُمَّ قَالَ «أَقِتَالًا؟ أَيْ سَعْدُ! إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ».

237 — ( ) ..... : Sa'du'bnu Ebî Vakkas (R) dan: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) birtakım kimselere dünyalık veriyordu. Bu, Sa'd da onların içinde oturuyordu, derken Rasûlullah (S) onlardan ençok beğendiğim birini bıraktı, ona birşey vermedi. Bunun üzerine: Ya Rasûlallah! Fulaânı niçin bıraktın? Vallahi onu ben mü'min biliyorum, dedim. «Öyle deme, muslim (de)» buyurdu. Bir müddet sustum. Nihayet o zat hakkındaki bilgim bana galip geldi (dayanamadım). Yine: Ya Rasûlallah! Fulânı niçin bıraktın? Allah'a yemin ederim ki ben onu mü'min biliyorum, dedim. Rasûlullah yine: «Öyle deme, muslim (de)» buyurdu. Bir müddet daha sustum. Sonra yine o şahıs hakkındaki bilgim bana galip geldi: Ya Rasûlallah! Fulânı niçin bıraktın? Vallahi ben onu muhakkak bir mü'min görüyorum, dedim. Rasûlullah yine: Öyle deme, müslim (de). Ben bir şahsa başkası bana ondan sevgili olduğu halde, sırf Allah onu yüzü üzerine sürüyerek ateşe atmasın diye birşeyler vermekteyim» buyurdu [65].

..... : Sa'd (R) Rasûlullah (S), ben de içlerinde otururken (muellefetu'l-kulûb) dan bir topluluğa dünyalıklar verdi demiş ve İbnu Şihâb'ın kardeşi oğlunun, amcasından rivâyet ettiği hadîs'in benzerini tahdîs etmiştir. Bu hadîs'de: «Rasûlullah'ın yanına vardım ve ona fısıltı ile konuşarak fulânı neden bıraktın? dedim» sözleri ziyadedir.

..... : İsmâîlu'bnu Muhammed dedi ki: Sa'd'ın oğlu Muhammed'den işittim. Bu hadîs'i tahdîs ediyordu. Hadîs'inde: Rasûlullah (S) elini boynum ile kürek kemiğim arasına vurdu, sonra: «Dövüşecek misin? Ey Sa'd! İşte ben, bir kimseye veriyorum» buyurdu, dedi.

---

65. Sa'd'ın **Mu'minen** sözünü, peygamberin mükerreren «ev müslimen» sûretinde tashih etmesi, îmanın bâtınî ve yalnız Allah'ın bildiği gayb hallerinden olması, zâhirî teslimiyete bakarak «müslimen» demenin daha münâsib olduğunu ta'lim içindir.

(٦٩) باب زيادة طمأنينة القلب بضم الدلائل

٢٣٨ – (١٥١) وحدثني حرملة بن يحيى . أخبرنا ابن وهب . أخبرني يونس عن ابن شهاب ، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن ، وسعيد بن المسيب ، عن أبي هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال « نحن أحق بالشك من إبراهيم ﷺ إذ قال: رب أرني كيف تحيي الموتى؟ قال: أولم تؤمن؟ قال: بلى. ولكن ليطمئن قلبي » . قال « ويرحم الله لوطا لقد كان يأوي إلى ركن شديد ولو لبثت في السجن طول لبث يوسف لأجبت الداعي » .

( ) وحدثني به ، إن شاء الله ، عبد الله بن محمد بن أسماء الضبعي . حدثنا جويرية عن مالك ، عن الزهري ؛ أن سعيد بن المسيب وأبا عبيد أخبراه ، عن أبي هريرة ، عن رسول الله ﷺ بمثل حديث يونس عن الزهري . وفي حديث مالك « ولكن ليطمئن قلبي » . قال : ثم قرأ هذه الآية حتى جازها

حدثناه عبد بن حميد قال : حدثني يعقوب يعني ابن إبراهيم بن سعد حدثنا أبو أويس ، عن الزهري . كرواية مالك بإسناده وقال : ثم قرأ هذه الآية حتى أنجزها

(69) DELİLLERİN BİRBİRLERİNİ TAKVİYE ETMESİ SÛRETİYLE KALBİN İTMİ'NANINI ARTIRMA BÂBI

——oOo——

238 – (151) ..... : Ebû Hureyre (R) den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Biz şüphe etmeye İbrahim (R) den daha haklıyız: «*Hani İbrahim: Ey Rabbim! Ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster, demişti.* (Rabbi:) *İnanmadın mı yoksa? dedi. O da inandım, fakat kalbimin* (gözüm ile de görmek) *yatışması için demişti*» (el-Bakara: 260). Sonra Rasûlullah: Allah Lût Peygambere de rahmet etsin. Yemin ederim ki o, sarp bir kal'aya sığınıyordu, buyurdu. Sonra yine Rasûlullah: Eğer ben zindanda Yusuf'un kaldığı gibi uzun zaman mahbus kalsaydım, (onu) mahpesden çıkarmaya gelen kişinin davetine hemen icabet ederdim, buyurdu[66].

66. Bu hadis'de üç peygambere âid üç vak'aya işaret edilmiştir:

Birincisi, **ba'su ba'de'l-meyte** yani öldükten sonra yeniden dirilmeye âid İbrahim Peygamber'in sorusudur. İbrahim'in bunun vukû'u hususunda aklen bir şüphesi yoktu ve asla olamazdı. Arabca bakımından da bu sözün bir şüphe ifade etmediği şöyle gösterilmiştir: Arabcada «**Ef'alu**» siyğası iki şeyden bir ma'nâyı red ve izâleye mevzu'dur. Meselâ; şeytan Zeyd'den daha hayırlı değildir, denildiğinde, şeytan da, Zeyd de hayırlı değillerdir, ma'nâsı ifâde edilmiş olur. Ha-

..... : Yine burada Saîdu'bnu Museyyeb ve Ebû Ubeyd, Ebû Hureyre (R) den, o da Nebiy (S) den olmak üzere Yûnus'un Zührî'den rivâyet ettiği hadîs'in benzerini haber vermişlerdir. Ancak buradaki Mâlik hadîs'inde: — «Lâkin kalbimin yatşması için». Sonra Rasûlullah bu âyeti (el-Bakara: 260) bitirip geçinceye kadar okudu, dedi— sözleri vardır.

..... : Burada Ebû Uveys, Zührî'den Mâlik'in kendi isnadıyle rivâyeti gibi rivâyet etti ve: Sonra bu (el-Bakara: 260) âyeti geçinceye kadar okudu. dedi.

(٧٠) باب وجوب الايمان برسالة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم إلى جميع الناس ونسخ الملل بملته

٢٣٩ — (١٥٢) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ . وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَى اللهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ » .

---

dîs'in, biz İbrahim'den daha haklıyız fıkrası, ne İbrahim, ne ben Allah'ın kudreti hakkında şüphe etmedik demek olur. Ancak İbrahim bunun ne şekilde vukû' bulacağını gözle görmek ve aklî istidlâlini şahûdî bir bilgi ile sağlıyarak iymanında bir salâbet, kalbinde bir sükûnet temin etmek istiyordu. el-Bakara'nın 260 ıncı âyetinde beyan buyurulduğu üzere Hz. İbrahim'in bu arzusu tatmin edildi. Kendisi tarafından kesilen ve bütün hayatî unsurları biribirine karıştırılan dört kuşun, bütün maddî cezası ilâhî kudretin taalluku ile tekrar birleştirildi ve İbrahim'e gösterildi.

İkincisi, Lût Peygamberin kendi kavmine karşı gösterdiği irade za'fıdır. Şöyle ki: Lût kavmi genç delikanlılar ile menfûr münasebette bulunmayı itiyad etmeleri ve Lût'un tebliğlerini dinlememeleri üzerine, Allah bu kavme azab indirmeyi irade buyurdu. Cibril, Mikâil ve İsrafil'i genç delikanlılar sûretinde Lût'a gönderdi.

Hûd sûresi: 77-82. âyetlerinde tafsil edildiği veçhile serkeşler, Lût'un bu genç misafirlerine de tecavüze yeltendiler. Lût onları nasihatler ile vaz geçirmeye çalıştı. Söz dinletemeyince: **«Eğer benim size karşı şahsî kuvvetim olsa, yahut kuvvetli bir şeye sığınabilsem»** demiştir. İşte peygamberimiz Lût'un bu temennisine itiraz ederek: «Yemin ederim ki o sarp bir kal'aya sığınıyor, (Allah'a daaynıyor) idi» demiştir.

Üçüncüsü, Yûsuf kıssasının bir safhasıdır. Yûsuf yedi sene hapis yattıktan sonra bir rüya tâbiri vesilesiyle Mısır Meliki, Yûsuf'un zekâ ve fetânetini anlıyarak bu mahpusu bana getirin, demişti. Giden me'mur durumu Yûsuf'a müjdeleyince, yedi sene hapis ile iradesi zerrece sarsılmayan Yûsuf, suçunun tahkikini isteyerek: Ancak berâatim tahakkuk ettikten sonra çıkarım, demiş ve da'veti reddetmiştir (Yûsuf: 51-52).

İşte Peygamberimiz buraya ilişiyor. Ben Yûsuf gibi yedi sene hapis yattıktan sonra, kurtuluşum emrolunsa hemen durmaz çıkardım. Öyle tahkikat icrasına ta'lik etmezdim, buyurmuştur (**Tecrid Ter.**, IX, 149-154).

(70) PEYGAMBERİMİZ MUHAMMED (S) IN BÜTÜN İNSANLIĞA RASÛL OLDUĞUNA VE BÜTÜN DİNLERİN ONUN DİNİYLE YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILDIĞINA İNANMANIN VÜCÛBU BÂBI

——oOo——

139 — (152) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Peygamberlerden hiç bir peygamber yoktur ki, ona beşerin mağlûb olarak inandığı (bir mu'cize) verilmiş olmasın. Mu'cize olarak bana verilmiş bulunan şey ise ancak Allah'ın bana vahyettiği *Kur'ân*'dır. Bunun için kıyamet gününde peygamberlerinden en çok ümmetlisi olacağımı ümîd ederim» [67].

٢٤٠ — (١٥٣) حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ . قَالَ : وَأَخْبَرَنِي عَمْرٌو ؛ أَنَّ أَبَا يُونُسَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ؛ أَنَّهُ قَالَ « وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ! لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ ، إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ » .

240 — (153) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Peygamber (S) şöyle buyurdu: «Nefsim yedinde olan (Allah) a yemin ederim ki, bu ümmetten Yahudi, Hıristiyan herhangi bir kimse beni işitir de, sonra benimle gönderilene iyman etmediği halde ölürse muhakkak cehennem ehlinden olmuştur» [68].

---

67. Bu hadis'in ma'nâsında şu görüşüler ileri sürülmüştür:

a) Her peygambere zamanına göre insanları inanmaya mecbur eden birtakım mu'cizeler verilmiştir. Benim en büyük ve en açık mu'cizem Kur'ân'dır. Uslûbundaki belâğatı ve ihtiva ettiği gayb haberleri, medeni, adli... hükümleri itibariyle böyle bir kitap başka bir peygambere verilmemiştir.

b) Bana bir Kur'ân mu'cizesi verildi ki o, kimseyi sihir ile zan ve hayale düşürmez. Mûsâ'nın asâ mu'cizesinin, Fir'avn sihirbazlarının aletlerine velev ki surette benzediği gibi hiç bir şeye benzemeyip görenleri —acaba diye— düşündürmez ve hataya düşürmez.

c) Öbür peygamberlerin mu'cizeleri, onların hayatı zamannıda yaşamış, onlar gidince mu'cizeleri de kalmamıştır. Onların mu'cizelerini görmek, ancak kendileriyle yaşayanlara münhasır kalmıştır. Peygamberimizin Kur'ân mu'cizesi ise kıyâmet gününe kadar devam edecektir (Nevevî).

Her peygambere nübüvvet davasını isbat edecek kendi zamanına göre âdet hilâfı olan birtakım mu'cizeler verilmiştir ki onları görenler iymana gelip o peygamberi tasdike mecbur olmuşlardır.

68. Ma'nâsı şudur: Benim zamanımda ve benden sonra kıyamete kadar mevcud olanların hepsinin islâma girmeleri vâcibdir. Yahudi ve Hıristiyanları diğerlerine bir tenbih olarak zikretmiştir. Çünkü Yahûdiler ve Hıristiyanların kitapları vardır. Kitapları varken onların İslâma girmeleri vâcib olunca, kitabı olmayan diğer milletlerin İslâma girmesi evleviyyetledir (Nevevî).

٢٤١ – (١٥٤) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ صَالِحٍ الْهَمْدَانِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ؛ قَالَ : رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ سَأَلَ الشَّعْبِيَّ فَقَالَ : يَا أَبَا عَمْرٍو ! إِنَّ مَنْ قِبَلَنَا مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ يَقُولُونَ ، فِي الرَّجُلِ، إِذَا أَعْتَقَ أَمَتَهُ ثُمَّ تَزَوَّجَهَا : فَهُوَ كَالرَّاكِبِ بَدَنَتَهُ فَقَالَ الشَّعْبِيُّ: حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ ابْنُ أَبِي مُوسَى ، عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « ثَلَاثَةٌ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ : رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَأَدْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ فَآمَنَ بِهِ وَاتَّبَعَهُ وَصَدَّقَهُ ، فَلَهُ أَجْرَانِ . وَعَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَدَّى حَقَّ اللهِ تَعَالَى وَحَقَّ سَيِّدِهِ ، فَلَهُ أَجْرَانِ . وَرَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَغَذَاهَا فَأَحْسَنَ غِذَاءَهَا ثُمَّ أَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ أَدَبَهَا . ثُمَّ أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا ، فَلَهُ أَجْرَانِ » ثُمَّ قَالَ الشَّعْبِيُّ لِلْخُرَاسَانِيِّ خُذْ هَذَا الْحَدِيثَ بِغَيْرِ شَيْءٍ فَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَرْحَلُ فِيمَا دُونَ هَذَا إِلَى الْمَدِينَةِ .

وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ح وَحَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا شُعْبَةُ . كُلُّهُمْ عَنْ صَالِحِ بْنِ صَالِحٍ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، نَحْوَهُ .

241 — (154) ..... : Sâlihu'bnu Sâlih dedi ki: Rorasan ahalisinden bir zat gördüm, Şa'bi'ye sual sordu: Ya Eba Amr! Bizim tarafta Horasan ahâlisinden bazı kimseler, câriyesini azad edip sonra da onunla evlenen kimse hakkında «O, kurbanlık devesine binen gibidir» diyorlar, dedi. Bunun üzerine Şa'bî dedi ki: Bana Ebû Burdete'bnu Ebî Mûsâ, babasından takrîr etti. Rasûlullah şöyle buyurmuşdur: «Ecirleri kendilerine ikişer kerre verilen üç kişi vardır: Kitap ehlinden bir kimse kendi peygamberine iyman eder, sonra Muhammed'e erişir, ona da iyman eder, ona tâbi olur ve onu tasdîk ederse, işte bu kimsenin iki ecri vardır. Köle olmuş bir kul hem Allah Taâlâ'nın hakkını, hem de efendisinin hakkını yerli yerinde edâ ederse işte onun için de iki ecir vardır. Câriyesi olan herhangi bir kimse câriyesine gıda verir ve onu gıdalandırmayı güzel yapar, sonra onu edeblendirir ve edebini de güzel yapar, daha sonra onu hürriyete kavuşturur ve onunla evlenirse, işte bu kimse için de iki ecir vardır». Sonra Şa'bî Horasanlıya: Bu hadîs'i hiç bir şey mukabilinde olmıyarak al. Vaktiyle bir kimse bunun dûnunda bir mesele için tâ Medîne'ye kadar gidiyordu, dedi.

« ومن يبتغ غير الاسلام دينا فلن يقبل منه وهو فى الآخرة من الخاسرين »

: **Kim İslâmdan başka bir din ararsa, ondan (bu din) asla kabul olunmaz ve O, âhiretde de en büyük zarara uğrayanlardandır»** (Âlu İmrân: 85).

..... : Ve keza Abdetu'bnu Suleyman, Sufyan ve Şu'be, bunların hepsi de Sâlihu'bnu Sâlih'den bu isnâd ile o hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

(٧١) باب نزول عيسى بن مريم حاكما بشريعة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم

٢٤٢ — (١٥٥) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمُ ابْنُ مَرْيَمَ ﷺ حَكَمًا مُقْسِطًا فَيَكْسِرُ الصَّلِيبَ ، وَيَقْتُلُ الْخِنْزِيرَ ، وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ ، وَيَفِيضُ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ » .

وحدثناه عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالُوا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ابْنُ عُيَيْنَةَ . ح وَحَدَّثَنِيهِ حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ ؛ قَالَ : حَدَّثَنِي يُونُسُ ح وَحَدَّثَنَا حَسَنٌ الْحُلْوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ . حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ . كُلُّهُمْ عَنِ الزُّهْرِيِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ . وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُيَيْنَةَ « إِمَامًا مُقْسِطًا وَحَكَمًا عَدْلًا » . وَفِي رِوَايَةِ يُونُسَ « حَكَمًا عَادِلًا » وَلَمْ يَذْكُرْ « إِمَامًا مُقْسِطًا » . وَفِي حَدِيثِ صَالِحٍ « حَكَمًا مُقْسِطًا » كَمَا قَالَ اللَّيْثُ . وَفِي حَدِيثِهِ ، مِنَ الزِّيَادَةِ « وَحَتَّى تَكُونَ السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةُ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا » .

ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ : اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ : وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ [٤/النساء/آية ١٥٩] الْآيَةَ .

(71) MERYEM OĞLU İSÂ (ALEYHİSSELÂM) IN PEYGAMBERİMİZ MUHAMMED (S) İN ŞERİATI İLE HÜKMEDİCİ OLARAK İNMESİ BÂBI

——oOo——

242 — (155) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Hayatım yedinde olan Allah'a yemin ederim ki, Meryem oğlu (İsâ Aleyhisselâm)'ın âdil bir hâkim olarak sizin içinize inmesi muhakkak yakındır. O, salîbi (haçı) kıracak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracaktır. (O zaman) mal o kadar çoğalıp taşacak ki, hiç kimse mal kabul etmez olacaktır".

69. Bu hadis'i Buhârî de aynı lâfızlarla «Kitabu'l-buyu Babu katli'l-hinzir» de ve biraz değişik lâfızla «Ehâdisu'l-Enbiya, Babu nuzûli İsa'bni Meryem (S)» de tahric etmiştir. Bu hadis'lerde salîbin kırılması, Hıristiyanlığın ibtâlini, hınzırın öldürülüp cizyenin kaldırılması da artık İslâmdan başka bütün din sahiplerine

..... : Burada İbnu Uyeyne, Yûnus ve Sâlih bunların hepsi Zuhrî'den bu isnadla bu hadîs'i rivâyet etmişlerdir. İbnu Uyeyne'nin rivâyetinde, «âdil bir imam ve tam adaletli bir hakem olarak», Yûnûs'un rivâyetinde, «Âdil bir hakem olarak» demiş, «âdil imam olarak» sözünü zikretmemiştir.

Sâlih'in hadîs'inde ise Leys'in dediği gibi «âdil bir hakem olarak» sözü vardır. Ayrıca Sâlih'in hadîs'inde, «ve hatta bir tek secde dünya ve dünya içindekilerden daha hayırlı olacak» ziyadesi vardır.

Bundan sonra Ebû Hureyre, isterseniz şu (maldaki) âyeti okuyunuz der:

«*Ehl-i kitabdan hiç biri hâric olmamak üzere ölümünden evvel, andolsun ona* (İsâ'ya) *mutlaka iyman edecek, o da kıyamet günü kendileri aleyhine bir şâhid olacaktır*» (en-Nisâ: 159).

٢٤٣ - (..) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ مِينَاءَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « وَاللهِ ! لَيَنْزِلَنَّ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَادِلًا . فَلَيَكْسِرَنَّ الصَّلِيبَ . وَلَيَقْتُلَنَّ الْخِنْزِيرَ . وَلَيَضَعَنَّ الْجِزْيَةَ . وَلَتُتْرَكَنَّ الْقِلَاصُ فَلَا يُسْعَى عَلَيْهَا . وَلَتَذْهَبَنَّ الشَّحْنَاءُ وَالتَّبَاغُضُ وَالتَّحَاسُدُ وَلَيَدْعُوَنَّ (وَلَيُدْعَوُنَّ) إِلَى الْمَالِ فَلَا يَقْبَلُهُ أَحَدٌ » .

243 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Allah'a yemin ediyorum, Meryem oğlu, âdil bir hâkim olarak muhakkak inecek, haçı muhakkak kıracak, domuzu muhakkak öldürecek, cizye vergisini muhakkak kaldıracaktır (O zaman) genç dişi develer muhakkak terkolunacak, onlara rağbet edilmeyecek, bütün düşmanlıklar, buğzlaşmalar ve hasedleşmeler muhakkak zâil olup gidecektir. O, muhakkak mala çağıracak (yahut insanlar mala çağrılacaklar) fakat malı hiç bir kimse kabul etmiyecektir».

---

tanınan müsamahaların son bulacağını ifade eder. Esasen Hz. İsâ'nın âdil bir hâkim olarak inmesi meselesi de, o büyük peygambere yapılan iftiraların ve o yolda meydana getirilen hurâfelerin kökü kazınıp, islâmın her yere hâkim olması ve bütün hakikatlerin tamamen anlaşılması ma'nâsıyle te'vil de mümkindir. Bu suretle birçok eski din sâliklerinin bu arada Yahudilerin hâlâ beklemekte oldukları «Büyük kurtarıcı» fikrinde onlara benzememiş oluruz. Daha mühim olarak Hıristiyanların, «İsâ tekrar gelecek, yeryüzünde doğru dini öğretecek ve mutlak adâleti sağlıyacak, o zaman siz Müslimanlar da biz Hıristiyanlara tâbi olacaksınız» gibi propaganda ve şüphe tohumlarının zararı da belki önlenebilir. Ancak bu hadislerin mütavâtir olmayıp âhâd haberleri bulunmaları, böyle bir te'vile gidilmesini mümkin kılarsa da bu kabil müteşâbih meselelerde en salim yol Selefin te'vilsiz yolu olduğu da unutulmamalıdır. Rasûlullah'dan nasıl sâdır olmuşsa, onun endoğru hakikat olduğunun öylece inanılması, beşer bilgisinin ve tecrübenin dışında olan böyle şeylerin sadık haberci olan peygamberlerin haber verdiği şekilde kabul edilmesi elbette tavsiye olunan en emin yoldur.

٢٤٤ – (.) حدثني حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَىٰ . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، قَالَ: أَخْبَرَنِي نَافِعٌ ، مَوْلَىٰ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فِيكُمْ ، وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ ؟ » .

244 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki: Rasûlullah (S): «İmamınız (devlet reisiniz) kendinizden olduğu halde Meryem oğlu (İsâ aleyhisselâm) içinize indiği (imamınıza iktida ettiği) zaman acaba nasıl olursunuz?» buyurdu.

٢٤٥ – (.) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ: أَخْبَرَنِي نَافِعٌ مَوْلَىٰ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فِيكُمْ وَأَمَّكُمْ ؟ » .

245 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S): «Meryem oğlu (İsâ aleyhisselâm) içinize indiği ve sizi iktidâ ettirdiği zaman sizler nasıl olacaksınız?» buyurdu.

٢٤٦ – (.) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ . حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ نَافِعٍ ، مَوْلَىٰ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ فِيكُمُ ابْنُ مَرْيَمَ فَأَمَّكُمْ مِنْكُمْ ؟ » فَقُلْتُ لِابْنِ أَبِي ذِئْبٍ : إِنَّ الْأَوْزَاعِيَّ حَدَّثَنَا عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ « وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ » قَالَ ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ : تَدْرِي مَا أَمَّكُمْ مِنْكُمْ ؟ قُلْتُ : تُخْبِرُنِي . قَالَ : فَأَمَّكُمْ بِكِتَابِ رَبِّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَسُنَّةِ نَبِيِّكُمْ ﷺ .

246 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S): «Meryem oğlu (İsâ aleyhisselâm) içinize indiği ve sizden (birini) imam yaptığı zaman hâliniz nasıl olacaktır?» buyurdu.

Velîd dedi ki: Ben Ebû Zi'bin oğluna: Evzaî bize Zührî'den, o da Nâfi'den, o da Ebû Hureyre'den «Halbuki imamınız kendinizdendir» diye tahdîs etti, dedim. İbnu Ebî Zi'b: «Size sizden imam yaptı» ne demektir bilir misin? dedi. Bana haber verirsin,dedim. «Rabbınız Tabâreke ve Taâlâ'nın kitabına ve Peygamberiniz (S) in sünnetine sizleri uydurdu» demektir, dedi.

٢٤٧ – (١٥٦) حدثنا الوليدُ بنُ شُجاعٍ، وهَارُون بنُ عَبْدِ اللهِ، وحَجَّاجُ بنُ الشَّاعِرِ قالُوا: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ (وهُوَ ابنُ مُحَمَّدٍ) عَنِ ابنِ جُرَيْجٍ. قالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. قَالَ، فَيَنْزِلُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ ﷺ فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ: تَعَالَ صَلِّ لَنَا. فَيَقُولُ: لَا. إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أُمَرَاءُ. تَكْرِمَةَ اللهِ هَذِهِ الْأُمَّةَ».

247 — (156) ..... : Câriru'bnu Abdillah (R) şöyle demiştir: Peygamber (S) den işittim, buyuduyordu ki: «Ümmetimden bir tâife kıyamet gününe kadar hak üzerinde mukâtele ederek muzaffer olmakla devam edecektir. Nihayet Meryem oğlu Îsâ iner ve Müslimanların emîri ona: Gel, bize namaz kıldır, der. Bunun üzerine Îsâ: Hayır, Allah'ın bu ümmete bir ikramı olarak sizin bir kısmınız diğer bir kısım üzerine emîrlersiniz, der».

(٧٢) باب بيان الزمن الذي لا يقبل فيه الإيمان

٢٤٨ – (١٥٧) حدثنا يَحْيَى بنُ أَيُّوبَ، وقُتَيْبَةُ بنُ سَعِيدٍ، وعَلِيُّ بنُ حُجْرٍ. قالُوا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ (يَعْنُونَ ابْنَ جَعْفَرٍ)، عَنِ الْعَلَاءِ (وهُوَ ابنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ)، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا. فَإِذَا طَلَعَتْ مِنْ مَغْرِبِهَا آمَنَ النَّاسُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ. فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا» [٦/الأنعام/الآية ١٥٨].

حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وابْنُ نُمَيْرٍ، وأَبُو كُرَيْبٍ. قالُوا: حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ. ح وحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. حَدَّثَنَا جَرِيرٌ. كِلَاهُمَا عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح وحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. ح وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. بِمِثْلِ حَدِيثِ الْعَلَاءِ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

(72) KENDİSİNDE İYMAN KABUL EDİLMEYECEK OLAN ZAMANI BEYAN BÂBI

——oOo——

248 — (157) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Güneş, battığı yerden doğmadıkca kıyamet kopmıyacaktır. Güneş batı tarafından doğduğu zaman, toptan bütün insanlar iyman edecekler. Fakat işte o gün, «*Daha evvelden iyman etmiş veya îmanında bir hayır kazanmış olmıyan hiç bir kimseye* (o günkü) *iymanı asla fayda vermez*» (el-En'âm: 158).

..... : Burada İbnu Fudayl ve Cerîr her ikisi de Umâretu'bnu'l-Ka'ka'dan, o da Ebû Zur'a'dan, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den, keza, Huseynu'bnu Ali, Zâide'den, o da Abdullahi'bnu Zekvân'dan, o da Abdurrahman el-A'rac'dan, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den; ve keza Ma'mer Hemmâmu'bnu Münebbih'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den bundan önce Alâ'nın, babasından, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber (S) den olmak üzere rivâyet ettiği hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

٢٤٩ — (١٥٨) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ، وزهير بن حرب . قالا : حدثنا وكيع . ح وحدثنيه زهير بن حرب . حدثنا إسحق بن يوسف الأزرق . جميعا عن فضيل بن غزوان . ح وحدثنا أبو كريب محمد بن العلاء (واللفظ له) . حدثنا ابن فضيل عن أبيه ، عن أبي حازم ، عن أبي هريرة ؛ قال : قال رسول الله ﷺ « ثلاث إذا خرجن ، لا ينفع نفسا إيمانها لم تكن آمنت من قبل أو كسبت في إيمانها خيرا : طلوع الشمس من مغربها . والدجال . ودابة الأرض » .

249 — (158) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Üç şey vardır ki onlar çıktıkları zaman, —*daha evvelden iyman etmiş veya iymanda bir hayır kazanmış olmıyan hiç bir kimseye* (o günkü) ***iymanı asla fayda vermez***» (el-En'âm: 158)— Güneşin batışı yerinden doğması, Deccâl ve Dâbbetu'l-Arz (yer hayvanı)».

٢٥٠ – (١٥٩) حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَإِسْحٰقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُلَيَّةَ. قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ. حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ التَّيْمِيِّ (سَمِعَهُ فِيمَا أَعْلَمُ) عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ، يَوْمًا «أَتَدْرُونَ أَيْنَ تَذْهَبُ هٰذِهِ الشَّمْسُ؟» قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ «إِنَّ هٰذِهِ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ. فَتَخِرُّ سَاجِدَةً. فَلَا تَزَالُ كَذٰلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا: ارْتَفِعِي ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ. فَتَرْجِعُ. فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا. ثُمَّ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ. فَتَخِرُّ سَاجِدَةً. وَلَا تَزَالُ كَذٰلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا: ارْتَفِعِي. ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ. فَتَرْجِعُ. فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا. ثُمَّ تَجْرِي لَا يَسْتَنْكِرُ النَّاسُ مِنْهَا شَيْئًا حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا ذَاكَ، تَحْتَ الْعَرْشِ. فَيُقَالُ لَهَا: ارْتَفِعِي. أَصْبِحِي طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِكِ. فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِهَا». فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَتَدْرُونَ مَتَى ذَاكُمْ؟ ذَاكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا» [٦/الأنعام/آية ١٥٨].

(...) وحدثني عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. أَخْبَرَنَا خَالِدٌ (يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ) عَنْ يُونُسَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ، يَوْمًا «أَتَدْرُونَ أَيْنَ تَذْهَبُ هٰذِهِ الشَّمْسُ؟» بِمِثْلِ مَعْنَى حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ.

(...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ (وَاللَّفْظُ لِأَبِي كُرَيْبٍ) قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ. فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ قَالَ «يَا أَبَا ذَرٍّ! هَلْ تَدْرِي أَيْنَ تَذْهَبُ هٰذِهِ؟» قَالَ، قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ «فَإِنَّهَا تَذْهَبُ فَتَسْتَأْذِنُ فِي السُّجُودِ. فَيُؤْذَنُ لَهَا. وَكَأَنَّهَا قَدْ قِيلَ لَهَا: ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ. فَتَطْلُعُ مِنْ مَغْرِبِهَا».

قَالَ، ثُمَّ قَرَأَ فِي قِرَاءَةِ عَبْدِ اللهِ: وَذٰلِكَ مُسْتَقَرٌّ لَهَا.

250 — (159) ..... : Ebû Zerr'den (R) (şöyle demiştir:)

Peygamber (S) birgün: «Bu güneş nereye gider biliyor musunuz?» buyurdu. Oradakiler: Allah ve Rasûlu en iyi bilendir, dediler. Rasûlullah söyle buyurdu: «Bu güneş, tâ arşın altındaki müstekarrına varıncaya

kadar gider ve secde eder halde kapanır, bu halde kalır. Nihayet kendisine: Yüksel, geldiğin yerden dön! denilir, o da döner ve doğuş yerinden tekrar doğar. Sonra yine arşın altındaki müstakarına varıncaya kadar cereyan eder ve secdeye kapanır. Kendisine: Kalk, geldiğin yerden dön denilinceye kadar bu vaziyette kalır. Nihayet döner ve doğduğu yerden tekrar doğar. Sonra tekrar arşın altındaki müstakarrına varıncaya kadar akar gider, secde ederek düşer. Ona: Kalk, geldiğin yerden dön! denilinceye kadar bu vaziyetten ayrılmaz. Mütaâkiben döner ve doğduğu yerden doğar. Sonra, artık insanlar hiç bir şeyi ondan gizlemez (yani her ahlâksızlık ve haksızlığı aşikâre ve tiksinmeden yapar) bir hale geldikleri zamana kadar bu şekilde cereyan eder. Nihayet arşın altındaki o müstakarrına varır. Ona: Kalk, battığın yerden doğ! denilir. O da mağrîb tarafından tulûğ eder. Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu: Bu zaman ne vakittir, biir misiniz? Bu, «*daha evvelden iyman etmiş veya iymanında bir hayır kazanmış olmıyan hiç bir kimseye* (o günkü) *iymanı fayda vermez*» (el-En'âm: 158) —diye haber verilen— vakittir".

..... : Ebû Zerr (R) den: Birgün Peygamber (S): «Bu güneş nereye gider bilir misiniz?» buyurdu. Bu da İbnu Uleyye hadîs'inin ma'nâsında rivâyet edilmiştir.

..... : Ebû Zerr şöyle dedi:

Mescide girdim, Rasûlullah oturuyordu. Güneş batınca bana: «Ya Ebâ Zerr! Bu (güneş) nereye gider bilir misin? buyurdu. Ben, Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dedim. Rasûlullah: «Güneş gider, secde için izin ister, kendisine izin verilir ve ona, geldiğin yerden geri dön, denilmiş olur da bunun üzerine o da batış yerinden doğar» buyurdu.

Ebû Zerr dedi ki: Sonra Abdullah'ın kıraâtı üzere: «*İşte bu, onun için bir müstakardır*» (Yâsin: 38) âyetini okudu.

---

70. Bu hadîs'deki güneşin arşın altında secde etmesi keyfiyeti, biz kullar için idrâki ve bilinmesi müşkil hilkat tecellilerindendir. Bunlar bizler için ma'ruf ıstılâhıyla müteşâbih işlerdir. Ancak şu söylenebilir. Her nev'i mevcûdun kendi hilkatine göre bir secdesi ve Allah'a karşı bir ibâdet arzedişi vardır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, mevcud olan her şeyin hattâ gölgelerin bile secdeleri olduğu haber verilmiştir:

«Göklerde ve yerde kim varsa onlar da, gölgeleri de sabah akşam, ister istemez Allah'a secde eder» (er-Ra'd: 14).

«Onlar Allah'ın yarattığı herhangi bir şey'e dikkatle bakmadılar mı ki onların gölgeleri bile zelil zelil Allah'a secdekâr olarak durmadan sağa sola dönüyorlar. Göklerde olan, yerde olan canlılar ve melekler, kendilerine hiç bir yüksünme gelmiyerek Allah'a secde ederler» (en-Nahl: 48-49).

٢٥١ — (...) حدثنا أبو سعيد الأشج وإسحق بن إبراهيم (قال إسحق: أخبرنا وقال الأشج: حدثنا) وكيع. حدثنا الأعمش عن إبراهيم التيمي، عن أبيه، عن أبي ذر؛ قال: سألت رسول الله ﷺ عن قول الله تعالى: والشمس تجري لمستقر لها؟ [٣٦/يس/الآية ٣٨] قال «مستقرها تحت العرش»

251 — ( ) ..... : Ebû Zerr (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) e: Allah Taâlâ'nın: والشمس تجري لمستقر لها *Güneş kendine ait bir müstakarr için cereyan etmektedir*» (Yâsin: 38) âyetini sordum. «Onun müstakarrı arşın atındadır) buyurdu.

(٧٣) باب بدء الوحي إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم

٢٥٢ — (١٦٠) حدثني أبو الطاهر أحمد بن عمرو بن عبد الله بن عمرو بن سرح. أخبرنا ابن وهب قال: أخبرني يونس عن ابن شهاب. قال: حدثني عروة بن الزبير؛ أن عائشة زوج النبي ﷺ أخبرته؛ أنها قالت: كان أول ما بدئ به رسول الله ﷺ من الوحي الرؤيا الصادقة في النوم. فكان لا يرى رؤيا إلا جاءت مثل فلق الصبح. ثم حبب إليه الخلاء. فكان يخلو بغار حراء يتحنث فيه. (وهو التعبد) الليالي أولات العدد. قبل أن يرجع إلى أهله. ويتزود لذلك. ثم يرجع إلى خديجة فيتزود لمثلها. حتى فجئه الحق وهو في غار حراء. فجاءه الملك فقال: اقرأ. قال «ما أنا بقارئ» قال، فأخذني فغطني حتى بلغ مني الجهد. ثم أرسلني فقال: اقرأ. قال قلت: ما أنا بقارئ. قال فأخذني فغطني الثانية حتى بلغ مني الجهد. ثم أرسلني فقال: اقرأ. فقلت: ما أنا بقارئ. فأخذني فغطني الثالثة حتى بلغ مني الجهد. ثم أرسلني فقال: اقرأ باسم ربك الذي خلق. خلق الإنسان من علق. اقرأ وربك الأكرم. الذي علم بالقلم. علم الإنسان ما لم يعلم [٩٦/العلق/الآية ١-٥] فرجع بها رسول الله ﷺ ترجف بوادره حتى دخل على خديجة فقال «زملوني زملوني» فزملوه حتى ذهب عنه الروع. ثم قال لخديجة «أي خديجة! مالي» وأخبرها الخبر. قال «لقد خشيت على نفسي» قالت له خديجة: كلا. أبشر. فوالله! لا يخزيك الله أبدا. والله! إنك لتصل الرحم، وتصدق الحديث، وتحمل الكل، وتكسب المعدوم، وتقري الضيف، وتعين على نوائب الحق. فانطلقت به خديجة حتى أتت به ورقة بن نوفل بن أسد بن عبد العزى. وهو ابن عم

خَدِيجَةَ، أَخِي أَبِيهَا . وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، . وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ وَيَكْتُبُ مِنَ الإِنْجِيلِ بِالْعَرَبِيَّةِ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكْتُبَ . وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ . فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ : أَيْ عَمِّ ! اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ . قَالَ وَرَقَةُ بْنُ نَوْفَلٍ: يَا ابْنَ أَخِي ! مَاذَا تَرَى ؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَآهُ . فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : هَذَا النَّامُوسُ : الَّذِي أُنْزِلَ عَلَى مُوسَى ﷺ . يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا . يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا حِينَ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَوَ مُخْرِجِيَّ هُمْ ؟ » قَالَ وَرَقَةُ : نَعَمْ . لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ . وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا » .

(73) RASÛLULLAH (S) A VAHYİN BAŞLAMASI BÂBI

——oOo——

252 — (160) ..... : Peygamber'in zevcesi Âişe (R) haber verip şöyle dedi: «Rasûlullah (S) in ilk vahiy başlangıcı, uykuda doğru rüya görmekle olmuştur. Gördüğü her bir rüya muhakkak sabah aydınlığı gibi apaçık meydana gelirdi. Ondan sonra kalbine yalnızlık sevgisi düşürüldü. Artık Hirâ mağarası içinde halvet eder oldu. Orada ehlinin yanına gelinceye kadar adedi muayyen günlerde tahannus (ki tabbüd demektir) eder, ve yine bunun için azık tedarik edip giderdi. Sonra yine Hadîce'nin yanına döner, bir okadar zaman için yine azık tedarik ederdi. Nihayet Rasûlullah'a bir gün Hırâ mağarasında bulunduğu sırada Hak (yani Vahy) geldi. Şöyle ki: Ona Melek geldi ve: Ikra' yani oku, dedi. O da, ben okumak bilmem, cevabını verdi. Rasûlullah buyurdu ki: O zaman Melek beni aldı ve tâkatim kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bıraktı ve yine «Oku» dedi. Ben de ona: Okumak bilmem, dedim. Yine beni aldı ve ikinci defa takatimkesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bıraktı ve yine, Oku, dedi. Ben de: Okumak bilmem, dedim. Nihâyet beni tekrar aldı ve üçüncü defa tâkatim kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bıraktı ve şu âyetleri söyledi:

«Yaradan Rabbinin adıyla oku. O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku, Rabbin nihayetsiz Kerem sahibidir ki O, kalem ile öğretendir. İnsana bilmediğini O, öğretti» (el-Alâk: 1-5).

Rasûlullah (kendisine vahyolunan) bu âyetlerle (korkudan) etleri titreyerek döndü ve Hadîce'nin yanına girdi. Hemen: Beni sarıp örtünüz, beni sarıp örtünüz! dedi. Kendinden korku gidinceye kadar vücûdunu sarıp örttüler. Ondan sonra Rasûlullah Hadîce'ye hitaben: Ey Hadîce! Bana ne oluyor? dedi ve vâki olan şeyleri Hadîce'ye haber verdi: «Kendimden korktum» dedi. Hadîce ona karşı şunları söyledi: «Öyle deme, ferahlan. Allah'a yemin ederim ki Allah seni hiç bir vakit utandırmaz. Allah'a yemin ederim. Çünkü sen akribana bakarsın, sözü dosdoğru ko-

nuşursun, işini görmekten âciz olanların ağırlığını yüklenirsin, fakire verir, kimsenin kazandıramıyacağını kazandırırsın, müsâfiri ağırlarsın, hak yolunda zuhûr eden hâdisler karşısında (halka) yardım edersin».

Bundan sonra Hadîce Rasûlullah'ı beraberinde alıp Varakatu'bnı Nevfeli'bni Esedi'bni Abdi'l-uzza'ya götürdü. Varaka, Hadîce'nin amcası oğlu yani babasının erkek kardeşinin oğluydu.

Bu zat, câhiliyet zamanında Hıristiyan dînine girmiş bir kimseydi. Arabca yazı yazmasını bilir ve İncil'den Allah'ın dilediği kadar bazı şeyleri de arabca ile yazardı. Varaka, gözlerine körlük gelmiş çok yaşlı bir ihtiyardı. Hadîce Varaka'ya: Ey Amcam! Dinle de bak, kardeşin oğlu ne söylüyor? dedi. Varakatu'bnu Nevfel: Ey Kardeşimin oğlu! Ne görüyorsun? diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah, gördüğü şeyleri kendisine haber verdi. Sonunda Varaka ona şunları söyledi: Bu gördüğün Allah Taâlâ'nın Mûsâ'ya indirdiği *Nâmûs*dur (yani vahy sırrının sahibi Cebrâîl'dir). Âh keşki senin da'vet günlerinde genc olaydım! Kavmin seni çıkaracakları zaman hayatta bulunaydım... Bunun üzerine Rasûlullah: Onlar beni çıkaracaklar mı ki? diye sordu. Varaka: Evet, (çünkü) senin getirdiğin şeyi getirmiş olan herkes muhakkak düşmanlığa uğratılmıştır. Şayet senin davet günlerine yetşirsem sana son derece yardım ederim cevabını verdi» [71].

---

71. Vahyin mâhiyeti Peygamber'den başkasına malum değildir. Diğer kimselerin onu anlatmaya ve tarife kalkışması körün renklerden bahsetmesi kadar yersiz olur. Ancak vahyin lugat ve şer'î ma'nâlarıyle mertebeleri ve nevileri hakkında vahiy zamanında hazır olanların şahâdetleri anlatılabilir.

VAHİY ve ÇEŞİTLERİ :

Vahiy, mutlak söylendiği zaman vahyetmek (el-îhâ) ve vahyedilen şey (el-mûhâbih) ma'nâlarını ifade eder.

a. **İhâ**, lugatta bir şeyi gizlice ve sür'atle bildirmektir. Bundan dolayı, yazmak, işaret etmek, gizli konuşmak vahiy kabilinden olmuştur.

Dîn lisanında vahiy; Allah'ın şerîatlardan ve haberlerden Peygamberlerine tebliğ etmek istediği şeyleri gizlice ve kendilerinde bunun Allah'dan olduğuna zarûrî ve kesin ilim hasıl olacak haysiyetle bildirmesidir. Bu ma'nâ, çıkış yeri —ki Allah Taâlâdır— ve iniş yeri —Peygamberlerdir— itibariyle lugat ma'nâsından daha husûsîdir. el-Îhâ'nın şekilleri: Allah'ın Peygamberlerine istediği şeyleri bildirmesi üç halde vâki olur:

وماكان لبشر ان يكلمه الله الا وحياً أومن وراء حجاب اويرسل رسولاً فيوحى باذنه مايشاء

: (Ya) **bir vahiy ile, ya bir perde arkasından, yahut bir elçi gönderip de kendi izniyle dileyeceğini vahyetmesi müstesna Allah'ın hiç bir beşere kelâm söylemesi vâki' olmamıştır. Şüphesiz ki O, çok yüce ve çok hakîmdir»** (eş-Şûra: 51).

1. **İlham yoluyla i'lâm:** Bu, ma'nânın peygamberin kalbine bunun Allah'dan olduğuna yakînî ilimle beraber birdenbire ilkâ edilmesidir. Bu ilham uyanıkken olduğu gibi, bazan uykuda da olur. Âyetteki **«İllâ vahyen»** den kasdedilen vahiy çeşidi işte budur.

2. **Hicab arkasından:** Tekellüm vaktinde, peygamberin Rabbını görmeksi-

٢٥٣ – (...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ قَالَ : قَالَ الزُّهْرِيُّ . وَأَخْبَرَنِي عُرْوَةُ عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ . وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِ حَدِيثِ يُونُسَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ فَوَاللهِ لَا يُخْزِيكَ اللهُ أَبَدًا . وَقَالَ . قَالَتْ خَدِيجَةُ . أَيِ ابْنَ عَمِّ ! اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ

253 — ( ) ..... : Âişe (R) den: O, «Rasûlullah (S) ın ilk vahiy başlangıcı» demiş ve önceki Yûnus'un hadîs'i gibi hadîs'in bütününü sev-

---

zin aldığı kelâmdır. Bu, Peygamber Onu görmediği halde, sesini işitmekle olur. Nitekim bu, Risâletinin başlangıcında Mûsâ Aleyhisselâm'a vâki olmuştu (Tâhâ: 9-14). Bir de Mûsâ Mîkata geldiği zaman vâki olmuştur (el-Â'râf: 143). Böyle bir kelâm sahîh hadis'lerin tasrih ettiğine göre Hi'râc gecesi kendine ve ümmetine namazın farz olduğu ve bu hususta Rabbına gidip geldiği vakit Peygamberimiz Muhammed'e de vâki olmuştur (Buhârî, Salât; Müslim, İyman).

3. Cenab-ı Hakkın Peygambere tebliğ etmek istediği şeyi uyanık iken veya uykuda Melek vasıtasıyle bildirmesidir. Melek vasıtasıyle olan i'lâm iki şekilde olur: Peygamber bazan vahiy esnasında Meleği ya kendi hakiki sûretinde veya bir beşer sûretinde temessül etmiş olduğu halde müşâhede eder. Nitekim Cibril, Hz. Peygambere ekseriya meşhur sahâbi Dıhyetu'l-Kelbî sûretinde temessül ederdi, bazan Peygamber Vahiy esnesında meleği görmez ,ancak vahyin gelişi sırasında künhünü ve çıkış yerini sadece Allah'ın bildiği bir uğultu ve şiddetli çan sesine benzer bir ses işidirdi. Akebinde kendisini mutad olmıyan rûhî bir hâlet kaplar, orada hazır bulunanlar bundan sadece vücûdunun ağırlaşması ve alnının ter akıtması gibi görünür emârelerden başkasını idrak edemezler.

b. Vahyedilen şey (el-mûha bih) ma'nâsına vahiy: Vahyedilen şey 'ma'nasına vahiy, metluvv ve gayr-i metluvv kısımlarına ayrılır.

1. Vahy-i metluvv: Kur'ân-ı Kerîm'dir. Onu Cenâb-ı Hak Hz. Muhammed'in nübüvvetine parlak bir alâmet, kahir bir mu'cize ve bâki bir hüccet kılmış ve kıyamete dek tebdil ve tahrifden onu hıfzedeceğini tekeffül etmiştir: **«Zikri biz indirdik biz, onun koruyucuları da şüphesiz biziz biz»** (el-Hicr: 9).

Onu lâfzı ve ma'nâsıyle Cibril-i emin Peygambere ne Cibril'in ve ne de Peygamberin onda hiç bir vechile dahli olmaksızın indirmiştir. O ancak Aziz ve Hakîm olan Allah'dan bir tenzildir: **«O, muhakkak ve muhakkak âlemlerin Rabbi (cânibinden) indirilmedir. Onu Rûhu'l-Emîn inzar edicilerden olasın diye senin kalbine ma'nâsı açık birdil ile indirmiştir»** (eş-Şu'arâ: 192-195).

Namaz içinde ve dışında okunmasıyle ibadet edilmesi, ma'nâsıyle rivâyetinin câiz olmaması, lâfzı ve ma'nâsıyle mu'ciz bulunması, Kur'ân-ı Kerîm'in özelliklerindendir.

«De ki; Andolsun, insu cin, şu Kur'ân'ın benzerini getirmeleri için bir araya toplansa, yekdiğerine yardımcı da olsalar yine onun benzerini getiremezler» (el-İsrâ: 88).

2. Vahy-i gayr-i metluvv: Nebevî sünnetlerdir.

«Kendi hevasından söylemez. O, kendisine ilkâ edilegelen bir vahyden başkası değildir, onu müthiş kuvvetlere mâlik olan öğretti» (en-Necm: 2-5).

«Her kim Peygambere itaat ederse, muhakkak Allah'a itaat etmiştir», (en-

ketmiştir. Ancak burada Hadîce'nin: «Allah'a yemin ederim ki Allah seni hiç bir vakit mahzun etmez» dediğini söylemiştir ve yine Hadîce: «Ey Amcamın oğlu! Kardeşinin oğlundan dinle (bak ne söylüyor) dedi» demiştir.

٢٥٤ — (.) وحدثني عبد الملك بن شعيب بن الليث . قال: حدثني أبي عن جدي قال . حدثني عقيل بن خالد قال ابن شهاب سمعت عروة بن الزبير يقول: قالت عائشة زوج النبي ﷺ: فرجع إلى خديجة يرجف فؤاده واقتص الحديث بمثل حديث يونس ومعمر . ولم يذكر أول حديثهما . من قوله . أول ما بدئ به رسول الله ﷺ من الوحي الرؤيا الصادقة . وتابع يونس على قوله: فوالله! لا يخزيك الله أبدا . وذكر قول خديجة: أي ابن عم! اسمع من ابن أخيك .

254 — ( ) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R):

«Rasûlullah, Hadîce'ye yüreği titreyerek döndü» dedi ve böylece hadîs'i Yûnus'un ve Ma'mer'in hadîs'i kabi nakletti. Burada onların hadîs'inin ilk kısmını yani: «Rasûlullah (S) in ilk vahiy başlangıcı sâdık

---

Nisa: 80), âyetleri ve diğer deliller buna delâlet eder. Şukadar var ki, sünnet birçok hususlarda vahy-i metluvden ayrılır:

a. Sünnet ma'nâ ile indirilmiştir, lâfız peygamber'indir.

b. Bundan dolayı maksadlarına ârif olan, ma'nâlarını ve lâfızlarını bilen için —bunu câiz görenlerce— ma'nâsıyle rivâyet câizdir.

c. Sünnet, lâfızlarıyle mu'ciz olmadığı gibi tilâvetiyle de ibadet olunmaz.

d. O, uykuda, uyanıkken, Melek vasıtasıyle veya vasıtasız olarak bütün vahy yollarıyle nâzil olmuştur (el-Hadis ve'l-Muhaddisûn, s. 12-16).

Vahyin mertebeleri:

Vahyin sekiz mertebede vaki olduğu tesbit olunmuştur:

1. Sadık rü'yâlar: Peygamber hiç bir rüya görmezdi ki sabah aydınlığı gibi vâzıh ve âşikâr meydana gelmesin.

2. Uyanık iken vazifeli melek Peygambere görülmeksizin kalbine ilkâ ederdi ki, bunun sırf ilham olmayıp ilâhî vahy olduğuna Allah zarurî bir ilim yaratırdı:

ان روح القدس نفث في روعي ان نفسا لن تموت حتى تستكمل رزقها فاتقوا الله واجملوا في الطلب

= **Şüphesiz Rûhu'l-Kudüs —Cibrîl (A)— kalbime şu sözü nefes etti: Hiç bir nefis bütün rızkını tamam olarak almadıkça ölmez. Öyle ise Allah'dan sakınınız da rızkınızı güzel, meşrû' ve mürüvvete lâyık yollardan arayınız» hadîs'i, vahyin bu mertebesini haber vermektedir.**

3. **Melek ve insan sûretinde inip peygambere hitap eder. O da bütün söylediklerini ibâresiyle noksansız olarak alır, ümmete tebliğ eder. Cibrîl ekseriya çok yakışıklı olan Dıhye (R) kılığında gelirdi. Başka sahâbiler ve Cibrîl hadîsinde olduğu gibi tanınmayan bedevî bir zat şeklinde geldiği de vardır.**

4. **Melek Peygambere çan çıngırtısına benzer korku veren bir ses ile hitab ederdi ki bu ses, o meleğin ya kendi sesi, yahut da kanatlarının sesidir. Bu ses devam ettiği müddetçe Peygamberin kalbi titrer, vârid olan sözler birdenbire**

rü'yadır» kavlini zikretmedi. Yûnus'un rivâyetindeki: «Allah'a yemin ederim ki Allah seni hiç bir zaman utandırmaz» kavline mutaba'at etmiş ve bir de Hadîce'nin: «Ey Amcamın oğlu! Kardeşinin oğlundan dinle» sözünü zikretmiştir.

٢٥٥ — (١٦١) وحدثني أبو الطاهر. أخبرنا ابن وهب قال: حدثني يونس. قال: قال ابن شهاب: أخبرني أبو سلمة بن عبد الرحمن؛ أن جابر بن عبد الله الأنصاري (وكان من أصحاب رسول الله ﷺ) كان يحدث. قال: قال رسول الله ﷺ وهو يحدث عن فترة الوحي (قال في حديثه) «فبينا أنا أمشي سمعت صوتا من السماء. فرفعت رأسي. فإذا الملك الذي جاءني بحراء جالسا على كرسي بين السماء والأرض» قال رسول الله ﷺ «فجئثت منه فرقا. فرجعت فقلت: زملوني زملوني فدثروني فأنزل الله تبارك وتعالى: يا أيها المدثر. قم فأنذر. وربك فكبر. وثيابك فطهر والرجز فاهجر [٧٤/المدثر/آية ١-٥] وهي الأوثان قال: ثم تتابع الوحي

255 — (161) ..... : Câbiru'bnu Abdillah el-Ensârî şöyle tahdîs ediyordu: Rasûlullah (S) vahyin fetretini anlatırken söz arasında şöyle buyurdu:

---

kavranamaz, fakat açıldıktan sonra söylenen yüksek kelâm kalbde gayet açık şekilde yerleşmiş olurdu. Bu sesler ve vahyin bu nev'i ile ilgili Rasûlullah'ın hallerini müşâhede eden pekçok sahâbinin şahâdetleri ve rivâyetleri hadîs kitaplarında tesbit edilmiştir.

5. Cibrîl kendi asli sûret ve he'etiyle ve herbiri gökyüzünü göstermiyecek derecede ufukları kaplıyan altıyüz kanadıyle görünüp vahiy getirmesidir. Bu iki defa vâki' olmuştur. Biri yeryüzünde vahyin evvelinde fetreti mütaakip Hira dağında idi. İkincisi Mi'râc gecesinde Sidretu'l-Müntehâ yanında olmuştur. Bunda Bunda artık evvelki şiddete maruz kaldıklarına dâir hiç bir haber yoktur. Kur'ân'a Cibrîl'in vasıta olduğuna delâlet eden en sarîh âyetlerden biri şudur:

«قل نزله روح القدس من ربك بالحق ليثبت الذين وهدى وبشرى للمسلمين

: **De ki Onu, (Kur'ân'ı) iyman edenlere tam bir sebat vermek, müslimanlara bir hidâyet ve bir müjde olmak için Rabbından hak olarak Ruhul'-Kuds indirmiştir»** (en-Nahl: 102).

6. Mi'râc gecesinde semaların fevkinde iken beş vakit namazın farziyeti hakkında melek vasıtasıyle olmaksızın vaki olan vahiydir. Allah'ın kelâmını vasıtasız işitme nev'i Hz. Mûsâ'ya da tekrim buyurulmuştu. Hitabın bu nev'inde rü'yet yoktur.

7. Kifâhen yeni yüzyüze, hicabsız tekellüm vâki olmasıdır. Bunun keyfiyeti dar lâfız kalıplarıyle ifade edilemez ve anlatılamaz...

ليس منكم احد الا سيكلمه ربه ليس بينه وبينه ترجمان ولا حجاب يحجبه

= **İçinizde hiç bir kimse yoktur ki kıyamet gününde Rabbı aralarında hiç bir tercüman, müşâhedeye mâni' olacak hiç bir hicâb olmaksızın kendisiyle konuş-**

«Ben yürürken birdenbire gökyüzü tarafından bir ses işiddim. Başımı kaldırdım, bir de baktım ki Hirâ'da bana gelen melek sema ile arz arasında bir kürsî üzerine oturmuş. Pek çok korktum, hemen (evime) döndüm ve: Beni örtün, beni örtün! dedim. Beni sarıp örttüler. Bunun üzerine Allah Tabâreke ve Taâlâ şu âyetleri indirdi:

«*Ey bürünen* (müddessir)! *Kalk, artık inzar et. Ve Rabbini artık büyükle ve elbiselerini artık temizle ve o pislikleri artık deffeyle...*» (el-Müddessir: 1-5).

Ricz, putlardır. Rasûlullah: «Sonra vahy arka arkaya hiç kesilmedi» buyurdu.

٢٥٦ – (...) وحدثني عبد الملك بن شعيب بن الليث قال: حدثني أبي عن جدي قال: حدثني عقيل بن خالد عن ابن شهاب قال: سمعت أبا سلمة بن عبد الرحمن يقول: أخبرني جابر بن عبد الله أنه سمع رسول الله ﷺ يقول «ثم فتر الوحي عني فترة. فبينا أنا أمشي» ثم ذكر مثل حديث يونس غير أنه قال «فجئثت منه فرقا حتى هويت إلى الأرض» قال، وقال أبو سلمة: والرجز الأوثان. قال: ثم حمي الوحي، بعد، وتتابع.

وحدثني محمد بن رافع. حدثنا عبد الرزاق. أخبرنا معمر عن الزهري بهذا الإسناد. نحو حديث يونس وقال: فأنزل الله تبارك وتعالى: يا أيها المدثر إلى قوله والرجز فاهجر. قبل أن تفرض الصلاة. (وهي الأوثان) وقال «فجئثت منه» كما قال عقيل.

256 — ( ) ..... : Câbiru'bnu Abdillah (R) şöyle haber verdi. Kendisi Rasûlullah (S) i şöyle buyururken işitmiştir: «Sonra Vahiy benden bir süre kesildi. Ben yürüdüğüm bir sırada» demiş ve sonra Yûnus'un hadîs'i şeklinde hadîs'i zikretmiştir. Ancak: Rasûlullah'ın: «Ondan pek çok korktum, hatta yere düştüm» dediğini, Ebû Seleme'nin: «Rucz, vesenler demektir» dediğini ve bir de Rasûlullah'ın: «Sonra Vahiy

---

masın» (Biraz değişik olarak: Buhârî, Zekât, es-Sadaha kable'r-redd) sahih hadîs'ine nazaran kıyamette Allah Taâlâ'yı mânisiz müşâhede her mü'min kula mukadderdir. Fakat bu dünyada Mi'râc gecesinde ru'yetle beraber hitab vukûu' yalnız Muhammed Mustafa'ya nasib oldu denilmiştir. Mamafih bunu da bazı âlimler kabul etmemişlerdir...

Vahyin mahiyet ve hakikatini bilmediğimiz gibi, Rabbımızı rü'yetin ne keyfiyette olacağını da kavuşma gününden evvel anlamamıza yol yoktur. Ancak Rasûlullah'ın binlerce doğruluk şâhidlerine muttali' olduktan sonra, onun haber verdiği bu gibi hakikatleri teslim etmekten başka çare bulunmaz.» (Tecrid Ter., I, 4-6).

kızıştı da artık ardı arası kesilmeden devam etti» buyurduğunu söylemiştir.

..... : Ve keza Ma'mer, Zührî'den bu isnadla Yûnus'un hadîs'i tarzında haber verdi ve dedi ki: Allah Tabâreke ve Taâlâ: «*Ya Eyyuhe'l-Muddessir*» den itibaren «*ve'r-rucze fe'hcur*» kavline kadar, namaz farz kılınmadan önce inzâl buyurdu. (Rücz da putlar demektir).

Yine Ma'mer Ukayl'in dediği gibi Rasûlullah'ın: «Ondan cidden korktum» dediğini rivâyet etmiştir.

٢٥٧ — (...) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ . حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ : سَمِعْتُ يَحْيَى يَقُولُ : سَأَلْتُ أَبَا سَلَمَةَ : أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ قَبْلُ ؟ قَالَ : يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ . فَقُلْتُ : أَوِ اقْرَأْ . فَقَالَ : سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ : أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ قَبْلُ ؟ قَالَ : يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ . فَقُلْتُ : أَوِ اقْرَأْ ؟ قَالَ جَابِرٌ : أُحَدِّثُكُمْ مَا حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ . قَالَ « جَاوَرْتُ بِحِرَاءٍ شَهْرًا . فَلَمَّا قَضَيْتُ جِوَارِي نَزَلْتُ فَاسْتَبْطَنْتُ بَطْنَ الْوَادِي . فَنُودِيتُ . فَنَظَرْتُ أَمَامِي وَخَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي . فَلَمْ أَرَ أَحَدًا . ثُمَّ نُودِيتُ . فَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرَ أَحَدًا . ثُمَّ نُودِيتُ فَرَفَعْتُ رَأْسِي . فَإِذَا هُوَ عَلَى الْعَرْشِ فِي الْهَوَاءِ (يَعْنِي جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ) فَأَخَذَتْنِي رَجْفَةٌ شَدِيدَةٌ . فَأَتَيْتُ خَدِيجَةَ فَقُلْتُ : دَثِّرُونِي . فَدَثَّرُونِي . فَصَبُّوا عَلَيَّ مَاءً . فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ . قُمْ فَأَنْذِرْ . وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ . وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ » [٧٤ / المدثر / آية ١ ـ ٤]

257 — ( ) ..... : Yahya şöyle demiştir: Ebû Seleme'ye: Kur'ân'ın hangi kısmı önce indirildi diye sordum. «*Ya Eyyuhe'l-Müddessir*» dedi. Bunun üzerine ben: Hayır, Ikra' sûresidir, dedim. Bu sefer o, şunu söyledi: Ben Câbiru'bnu Abdillah'a: Kur'ân'ın hangi kısmı daha önce indirildi diye sordum da o bana: «*Ya Eyyuhe'l-Müddessir*» diye cevap verdi. Bunun üzerine ben: Hayır, Ikra' sûresi değil mi? dedim. Câbir şöyle dedi: Rasûlullah (S) ın bize takrîr ettiğini size takrîr ediyorum. Rasûlullah şöyle buyurdu: «Ben Hirâ'ya bir ay mücâveret ettim. Mücâveret ve itikâfımı bitirdiğim zaman aşağıya indim. Vâdinin içinde bulunduğum zaman nidâ olundum. Hemen önüme, arkama, sağıma, soluma baktım, fakat hiç bir kimse göremedim. Sonra yine nidâ olundum, bu sefer de baktım yine kimseyi göremedim. Sonra yine nidâ olundum. Bu defa başımı yukarı kaldırdım. Bir de baktım ki O, (Cibrîl Aleyhisselâm) havada taht üzerinde bulunuyor. Bundan dolayı beni şiddetli bir sarsıntı aldı. Hadîce'ye geldim ve: Beni örtüp bürüyün, dedim. Beni örtüp bürüdüler. Sonra üzerime bir şu döktüler. Bunun üzerine Azîz ve Celîl olan Allah: «*Ey Bürünen! Kalk, artık inzar et. Ve*

Rabbini artık büyükle ve elbiselerini tertemiz eyle» (el-Müddessir: 1-4) âyetlerini indirdi [72].

٢٥٨ – (..) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ . أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، بِهَذَا الإِسْنَادِ . وَقَالَ « فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ عَلَى عَرْشٍ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ ».

258 — ( ) ..... : Aliyu'bnu Bubârek, Yahya'bnu Ebî Kesîr'den bu isnadla tahdîs etti ve: «Bir de baktım ki O, sema ile yer arasında bir taht üstünde oturur vaziyettedir» buyurdu, dedi.

(٧٤) باب الإسراء برسول الله صلى الله عليه وسلم إلى السماوات، وفرض الصلوات

٢٥٩ – (١٦٢) حدثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « أُتِيتُ بِالْبُرَاقِ (وَهُوَ دَابَّةٌ أَبْيَضُ طَوِيلٌ فَوْقَ الْحِمَارِ وَدُونَ الْبَغْلِ. يَضَعُ حَافِرَهُ عِنْدَ مُنْتَهَى طَرْفِهِ) قَالَ ، فَرَكِبْتُهُ حَتَّى أَتَيْتُ بَيْتَ الْمَقْدِسِ . قَالَ ، فَرَبَطْتُهُ بِالْحَلْقَةِ الَّتِي يَرْبِطُ بِهِ الأَنْبِيَاءُ . قَالَ ، ثُمَّ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَصَلَّيْتُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ . ثُمَّ خَرَجْتُ . فَجَاءَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ . فَاخْتَرْتُ اللَّبَنَ . فَقَالَ جِبْرِيلُ ﷺ : اخْتَرْتَ الْفِطْرَةَ ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ فَقِيلَ : مَنْ أَنْتَ ؟ قَالَ: جِبْرِيلُ . قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ . قِيلَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ . فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِآدَمَ . فَرَحَّبَ بِي وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ . ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ . فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ . فَقِيلَ : مَنْ أَنْتَ ؟ قَالَ : جِبْرِيلُ . قِيلَ : وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ . مُحَمَّدٌ . قِيلَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ . فَفُتِحَ لَنَا . فَإِذَا أَنَا بِابْنَيِ الْخَالَةِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّاءَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمَا . فَرَحَّبَا وَدَعَوَا لِي بِخَيْرٍ . ثُمَّ عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ .

72. İlk nâzil olan «Ya Eyyuhe'l-Müddessir» dir demek fetretten sonra ilk nâzil olan budur demektir. Mutlak olarak ilk nâzil olan ise Âişe hadîs'inde tasrîh edildiği gibi «İkra'» âyetleridir. Buna birçok yerde delâletler vardır: «Vahyin fetretinden sonra» sözü, «Bir de baktım ki Hira'da bana gelen melek» sözü, «Sonra vahy arka arkaya kesiksiz devam etti» sözü gibi.

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ . فَقِيلَ : مَنْ أَنْتَ ؟ قَالَ : جِبْرِيلُ قِيلَ . وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ ﷺ . قِيلَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ . فَفُتِحَ لَنَا . فَإِذَا أَنَا بِيُوسُفَ ﷺ إِذَا هُوَ قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ . فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ . ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قِيلَ : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ جِبْرِيلُ . قِيلَ : وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ . قَالَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ ؟ قَالَ قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ فَفُتِحَ لَنَا . فَإِذَا أَنَا بِإِدْرِيسَ فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ . قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا [١٩/مريم/آية ٥٧] ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ . قِيلَ : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : جِبْرِيلُ . قِيلَ : وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ . وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ فَفُتِحَ لَنَا . فَإِذَا أَنَا بِهَارُونَ ﷺ . فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ . ثُمَّ عَرَجَ بِنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ . قِيلَ : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : جِبْرِيلُ . قِيلَ : وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ . قِيلَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ . فَفُتِحَ لَنَا فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى ﷺ . فَرَحَّبَ وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ ثُمَّ عَرَجَ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ . فَقِيلَ : مَنْ هَذَا ؟ قَالَ : جِبْرِيلُ . قِيلَ : وَمَنْ مَعَكَ ؟ قَالَ : مُحَمَّدٌ ﷺ . قِيلَ : وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ ؟ قَالَ : قَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ . فَفُتِحَ لَنَا . فَإِذَا أَنَا بِإِبْرَاهِيمَ ﷺ ، مُسْنِدًا ظَهْرَهُ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ . وَإِذَا هُوَ يَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ لَا يَعُودُونَ إِلَيْهِ . ثُمَّ ذُهِبَ بِي إِلَى السِّدْرَةِ الْمُنْتَهَى . وَإِذَا وَرَقُهَا كَآذَانِ الْفِيَلَةِ . وَإِذَا ثَمَرُهَا كَالْقِلَالِ . قَالَ ، فَلَمَّا غَشِيَهَا مِنْ أَمْرِ اللهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ . فَمَا أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللهِ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا . فَأَوْحَى اللهُ إِلَيَّ مَا أَوْحَى . فَفَرَضَ عَلَيَّ خَمْسِينَ صَلَاةً فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ . فَنَزَلْتُ إِلَى مُوسَى ﷺ فَقَالَ : مَا فَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ ؟ قُلْتُ : خَمْسِينَ صَلَاةً . قَالَ : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ . فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ . فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا يُطِيقُونَ ذَلِكَ . فَإِنِّي قَدْ بَلَوْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَخَبَرْتُهُمْ . قَالَ ، فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّي فَقُلْتُ : يَا رَبِّ ! خَفِّفْ عَلَى أُمَّتِي . فَحَطَّ عَنِّي خَمْسًا . فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقُلْتُ . حَطَّ عَنِّي خَمْسًا . قَالَ : إِنَّ أُمَّتَكَ لَا يُطِيقُونَ ذَلِكَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ . قَالَ ، فَلَمْ أَزَلْ أَرْجِعُ بَيْنَ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَبَيْنَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى قَالَ . يَا مُحَمَّدُ ! إِنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ . لِكُلِّ صَلَاةٍ عَشْرٌ فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلَاةً . وَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً . فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا . وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ شَيْئًا . فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَيِّئَةً وَاحِدَةً . قَالَ : فَنَزَلْتُ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى مُوسَى ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ . فَقَالَ : ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ : قَدْ رَجَعْتُ إِلَى رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ مِنْهُ » .

(74) RASÛLULLAH (S) İN GECELEYİN SEMALARA YÜRÜTÜLMESİ VE NAMAZLARIN FARZ KILINMASI BÂBI

——oOo——

259 — (162) ..... : Enesu'bnu Malik (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Bana Burak verildi. (Ki o, katırdan küçük, merkepten büyük, beyaz ve uzun bir binittir. Adımını gözünün erişebildiği yerin en sonuna kor). Rasûlullah devamla buyurdu ki: Ben ona bindim, nihayet Beytu'-Makdis'e geldim. Onu, (benden önceki) Nebiylerin bağladıkları halkaya bağladım, sonra mescide girdim ve orada iki rek'at namaz kıldım. Sonra çıktım. Cibrîl aleyhisselâm bana bir kap şarap bir kap da süt getirdi. Ben sütü seçtim. Cibrîl (S): Fıtratı seçtin, dedi. Sonra (o binit) bizi semaya doğru çıkardı. Cibrîl gök kapısını çaldı. Sen kimsin? denildi. Cibrîl: Cibrîl'im dedi. Yanındaki kimdir? diye soruldu. Cibrîl: Muhammed, diye cevap verdi. Ona meb'usluk verilmiş midir? diye sordu. Cibrîl: Ona meb'usluk verilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize (kapu) açıldı. Birdenbire Âdem ile karşılaştım. Bana merhaba, dedi ve hakkımda hayır dua etti. Sonra bizi ikinci semaya doğru çıkardı. Cibrîl (A) kapının açılmasını istedi. Sen kimsin? denildi. Cibrîl: Ben Cibrîl'im, dedi. Yanındaki kimdir? denildi. Muhammed'dir, dedi. Ona meb'usluk verilmiş midir? denildi. Cibrîl: Ona meb'usluk verilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben orada iki teyze oğulları (Allah'ın salâvatı üzerine olsun) Meryem oğlu İsa ve Zekeriya oğlu Yahyâ ile karşılaştım. Bana merhaba, dediler ve benim için hayır duâ eylediler. Sonra beni üçüncü semaya doğru çıkardı. Cibrîl bunun da kapısını çaldı. Sen kimsin? denildi. Cibrîl: Ben Cibrîl'im, dedi. Maiyetindeki kimdir? denildi. Cibrîl: Muhammed (S) dir, dedi. Ona (davet) gönderilmiş midir? denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben, Yûsuf (S) ile karşılaştım. Güzelliğin yarısı ona verilmişti. Bana merhaba dedi ve hayır duâ etti. Sonra bizi dördüncü semaya doğru çıkardı, Cibrîl aleyhisselâm bunun da kapıını çaldı. Kim o? denildi. Cibrîl, dedi. Yanındaki kim? denildi. Cibrîl: Muhammed'dir, dedi. Ona (davet) gönderildi mi? dedi. Cibrîl: O'na (davet) gönderilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Birdenbire İdrîs ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve hayır duâ etti. Aziz ve Celîl olan Allah, şöyle buyurmuştur: « ورفعناه مكانا عليا : *Biz onu pek yüce bir yere yükselttik*» (Meryem: 57).

Sonra bizi beşinci kata doğru yükseltti. Cibrîl onun kapısını da çaldı. Kim o? denildi. Cibrîl: Cibrîl'im, dedi. Yanındaki kimdir? denildi. Muhammed'dir, dedi. Ona gönderildi mi? denildi. Cibrîl: Ona gönderildi, dedi. Bunu takiben bize açıldı. Ben Hârun (S) ile karşılaştım. Bana merhaba, dedi ve hakkımda hayır duâ etti. Sonra bizi altıncı semaya doğru

yükseltti. Cibrîl Aleyhisselâm onun kapısını çaldı. Kim o? denildi. Cibrîl'dir, dedi. Yanındaki kimdir? denildi. Muhammed'dir, dedi. Ona (davet) gönderilmiş midir? denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir, dedi. Onun üzerine bize açıldı. Ben orada Mûsa (S) ile karşılaştım. Bana merhaba, dedi ve hayır duâ eyledi.

Sonra yedinci semaya doğru yükseldi. Cibrîl onun açılmasını istedi. Kimdir o? denildi. Cibrîl'dir, dedi. Yanındaki kimdir? denildi. Muhammed (S) dir, dedi. Ona (davet) gönderilmiş midir? denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben orada İbrahim (S) ile arkasını *el-Beytu'l-Ma'mur*'a dayanmış olarak karşılaştım. El-Beytu'l-Ma'mur'u gördüm, ona günde yetmiş bin melek girer ve bir daha ona dönmezler[73].

Sonra beni *es-Sidretu'l-Müntehâ*'ya götürdü. Bir de gördüm ki *Sidr ağacının* yaprakları fillerin kulakları gibidir. Onun yemişleri ise (Yemen'in Hacer kasabası) testilerine benzer.

Allah'ın emrinden her şeyi bürünmekte olan şey *Sidreyi* tamamiyle bürünyünce bana başka bir hâl oldu. Artık Allah'ın mahlûklarından, onun güzelliğinin bir kısmını bile tavsîf ve tarîf etmeye kadir olabilecek hiç bir kimse yoktur.

Artık Allah bana vahyettiğini vahyetti. Üzerime her gündüz ve gece içinde elli namaz farz kıldı. Mûsa (S) in yanına indim. Rabbın ümmetin üzerine neyi farz kıldı? diye sordu. Elli namaz, farz etti, dedim. Rabbine dön ve ondan tahfîf buyurmasını iste. Çünkü ümmetin buna takat getiremez. Ben İsrail oğullarını imtihana tâbi tutmuş ve onları tecrübe etmişimdir, dedi. Ben de Rabbime döndüm ve: Ey Rabbim! Ümmetim üzerine hafiflet, diye niyaz ettim. Benden beşini indirdi. Mûsa'ya döndüm. Benden beş namazı indirdi, dedim. Muhakkak ümmetin buna güc yetiremez. Binaenaleyh Rabbine dön ve hafifletmesini iste, dedi. Göylece Rabbım Tabâreke ve Taâlâ ile Mûsa Aleyhisselâm arasında gidip gelmekte devam ettim. Nihayet (Rabbim bana) şöyle buyurdu:

«Ya Muhammed! Onlar her gündüz ve gece içinde beş namazdır. Her bir namaz için on (sevap) *vardır. İşte böylece elli namaz olur. Her kim bir hasene* (güzellik, iyilik) *yapmak niyet eder de onu fi'len yapamazsa, onun lehine bir hasene yazılır. Eğer o niyyet ettiği bir haseneyi işlerse lehine on hasene yazılır. Her kim bir seyyie* (kötülük, çirkinlik) *yapmayı tasarlar da onu işleyemezse onun aleyhine hiç bir şey yazılmaz. Eğer o tasarladığı bir seyyieyi yaparsa, üzerine bir tek seyyie yazılır».*

---

73. «el-Beytu'l-Ma'mur» bir rivâyete göre yedinci semada bir beyttir. Bu hadis'de görüldüğü üzere onu her gün yetmiş bin melâike ziyaret eder, kıyamete kadar bir daha avdet etmezler. Ona «Durah» da denilir. Hasen el-Basrî'den gelen bir rivâyette de murad Kâbe'dir.

Sonra indim ve Mûsa (S) in yanına vardım. Kendisine haber verdim. Rabbine dön ve ondan hafifletmesini iste, dedi.

Rasûlullah (S): «Rabbime (çok) döndüm, nihayet artık ondan utandım, cevabında bulundum» buyurmuştur".

---

74. İsrâ ve Mi'râc için Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın **Hak Dini Kur'ân Dili'nden** İsrâ ve Necm sûrelerine âid tefsiri ile Ahmed Naim Bey'in bu hadis'e yazdığı kıymetli haşiyenin okunmasını tavsiye ediyor ve bazı kımıslarını sâdeleştirerek naklediyorum:

«Bu hadis, Mi'râcı ve beş vakit namazın farz oluş keyfiyetini beyan eden en mühim hadis'lerdendir. Mi'râc, Peygamberimizin, mülk ve melekûtun acibelerini müşâhede ile azim kevnî ve Rabbânî sırları, kendilerine has tam bir i'lâm ile vâkıf olmak için Allah tarafından vâkı olan da'vete icâbeten yüksek semalara geceleyin çıkmasıdır. İsrâ ise geceleyin Mekke'den Burak vasıtasiyle ilâhî âyetler kendisine gösterilmek üzere **el-Mescidu'l-Aksâ'ya** seyahat etmesi demektir. İsrâ, luğaten gece yolculuğu ettirilmek ma'nâsına geldiği için hepsine şâmil olması muhtemil ise de Kur'ân âyetile sabit olan ikinci kısım seyahate tahsis edildiği de vardır.

«İşte bu tarife göre Mi'râc ile İsrâ bir gecede mi, yoksa ayrı ayrı olarak iki gecede mi vâkı olmuşdur? Her ikisi de uyanık hali mi, yoksa uyku hâli hâdiselerinden midir? Diğer deyişle Mi'râc ve İsrâ, bedenî mi yoksa ruhânî midir? Yoksa biri uyanıkken, diğeri uykuda iken mi vukûa gelmiştir?

Bu hususlarda âlimlerin ihtilâfı vardır. İsrâ biri ruhânî olarak ru'yâda, diğeri cismânî ve ruhânî olarak uyanıkken iki kere vâki oldu diyenler olduğu gibi, İsrâ'nın uyanıkken taaddüdünü ileri sürenler de varadır. Dört kere vukûunu söyliyen olduğu gibi —rivâyetlere bakarak— üç kere vâkı olduğunu söyliyenler de vardır. Bunlara göre birincisi Burak üzerinde **el-Mescidu'l-Haramdan el-Mescidu'l-Aksa'ya**, ikincisi yine Burak üzerinde Mekke'den doğrudan doğruya semaya, üçüncüsü de keza Burak üzerinde **Mescid Haramdan Mescid Assâ'ya** ve oradan da **Semâvâtu Ulâya** vâkı olmuştur. Ancak selef ve halef cumhurunun delilden neşet eden itikadına göre İsrâ ruh ve beden ile vâki olmuşdur. Mescid Haram'dan Mescid Aksâ'ya kadar olan hârika seyahat Kur'ân'ın nassı ile sâbit olduğundan, İsrâ'nın bu kadarına inanmıyan kimse ikfâr olunur.

«İsrâ'nın tarihi ve vukûu gecesine dâi rolan kaviller de çeşitlidir. Ancak hicretden evvelki bir buçuk sene içinde vukû' bulmuş olması ve göklere çıkmasının receb ayının yirmi yedinci gecesine tesadüf etmesi hakkındaki zan, bilâhare galebe ederek bugün öyle itikat ve zikredilen gece **Mi'râc Gecesi** itibar edilmektedir».

Ahmed Naim Bey Mi'râc ve İsrâ'nın aklen de isbatı için ilim kanunları ile nazariyelerin, mucizelerin mahiyetleri ve mukayeseleri hakkında bir özetleme yaptıktan sonra şunları söylüyor:

«Biz kâinatın bir Hâlıkı olduğuna ve olan biten her ne varsa onun ilâhî irâdesile meydana geldiğine kâiliz. Bu da'vâmıza sayısız ilmî şâhidler varsa da nefyine hiç bir ilmî delil bulunamaz. İnkâr edenlerin sözleri hep indiyata müsteniddir. Allah'ın kudret, azamet ve nihayetsiz irâdesine itikat ediyoruz. Hilâfını iddiâ, hep câhilâne bir inad ve istikbardan ibaret kalır. Allah'ın bu görünen âlemden başkaca da yarattığı birçok âlemlerin, ezcümle zat ve mahiyetce hasselerimizle ilgili olmamakla beraber istedikleri şekillerle teşekküle kabiliyetli melek ve cin adını verdiğimiz bir takım mahlûkatın vücuduna, Pey-

٢٦٠ – (...) حدثني عَبْدُاللهِ بْنُ هَاشِمٍ الْعَبْدِيُّ . حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ . حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ . حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أُتِيتُ فَانْطَلَقُوا بِي إِلَى زَمْزَمَ . فَشُرِحَ عَنْ صَدْرِي . ثُمَّ غُسِلَ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ أُنْزِلْتُ ».

260 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Bana gelindi ve beni Zemzem'e götürdüler, göğsüm yarıldı, sonra Zemzem suyu ile yıkandı. Sonra (ilk yerime) indirildim (bırakıldım)».

٢٦١ – (...) حدثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَتَاهُ جِبْرِيلُ ﷺ وَهُوَ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ . فَأَخَذَهُ وَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ . فَاسْتَخْرَجَ الْقَلْبَ . فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ عَلَقَةً . فَقَالَ: هَذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ. ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ. ثُمَّ لَأَمَهُ . ثُمَّ أَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ. وَجَاءَ الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ (يَعْنِي ظِئْرَهُ) فَقَالُوا: إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ . فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ . قَالَ أَنَسٌ : وَقَدْ كُنْتُ أَرَى أَثَرَ ذَلِكَ الْمِخْيَطِ فِي صَدْرِهِ

261 — ( ) ..... : Enes'bnu Mâlik (R) den: (şöyle takrîr etmiştir:) Rasûlullah (S) çocuklarla oynarken Cibrîl (S) ona geldi, onu aldı, yere yatırdı ve kalbini yardı. Kalbi dışarı çıkardı. Sonra kalbden bir kan pıhtısı çıkardı, peygambere hitaben: Bu şeytanın senden olan nasîbidir, diye gösterdi. Sonra kalbi altundan bir tas içinde zemzem suyu ile yıkadı. Sonra kalbi kapadı. Daha sonra onu kendi yerine iâde etti. Bu sırada çocuklar koşarak süt annesine geldiler ve: Muhammed öldürüldü, dediler. Hep birlikte yanına geldiler. O, rengi soluk bir haldeydi. Enes: Ben Rasûlullah'ın göğsünde bu iğnenin izini görürdüm, demiştir.

---

gamberlerin Allah tarafından vahiy ve doğruluğu bizce muhakkak haberleri üzerine inanıyoruz. Buna karşı serd edilen yegâne itiraz, «Biz bunları görmüyoruz, bunları bilmiyoruz, binaenaleyh bunlar yokdurlar»dan ibaret kalıyor. Halbuki birşeyi bilmemekden, o şeyin yok olması lâzım gelmez. Beşeriyet içinden süzülüb seçilen bazı kimselerin ilâhî emir ve nehiyleri, meşhûd olmıyan ve sâir insanlarca bilinmeyen semâvî ve arzî haberleri kâh vasıtasız, kâh melek vasıtasıyle almaya kâbiliyetli olacak kemâl derecesinde yaratıldıklarını ve bunların sırf Rabbânî rahmetin eseri olarak hakikatları tebliğ ve kulları irşâd için gönderildiklerini, doğruluklarının nişanı olmak üzere mu'cizeler ile de te'yid edilmiş bulunduklarını tasdik ederiz...»

«İşte bu hadîs'de bahis mevzuu olan mu'cize de iyman ehlince tasdik edilmiş olduğu halde bir kısım inadcıların inkârına ma'ruz kalan ilâhî hâdiselerden biridir...» (Tecrîd Tercemesi, II, 219-222).

٢٦٢ – (...) حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . قَالَ : أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ وَهُوَ ابْنُ بِلَالٍ . قَالَ : حَدَّثَنِي شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ . قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُنَا عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ مَسْجِدِ الْكَعْبَةِ ؛ أَنَّهُ جَاءَهُ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ قَبْلَ أَنْ يُوحَىٰ إِلَيْهِ . وَهُوَ نَائِمٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ . وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِقِصَّتِهِ نَحْوَ حَدِيثِ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ . وَقَدَّمَ فِيهِ شَيْئًا وَأَخَّرَ . وَزَادَ وَنَقَصَ .

262 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R), Rasûlullah (S) ın Kâbe mescidinden geceleyin yürütüldüğü geceyi şöyle tahdîs etmiştir: Kendisine o husus da vahyedilmeden Rasûlullah, *el-Mescidu'l-Haram*'da uyurken üç kişi gelmiştir dedi ve hadîs'i bütün hikâyesiyle Sabit Bunânî'nin geçen hadis'i tarzında sevketti. Ancak öne geçirdiği, geri bıraktığı, ziyade etiği ve eksik bıraktığı bazı şeyler olmuştur.

٢٦٣ – (١٦٣) وحدثني حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى التُّجِيبِيُّ . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ . قَالَ : أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « فُرِجَ سَقْفُ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ . فَنَزَلَ جِبْرِيلُ ﷺ ، فَفَرَجَ صَدْرِي . ثُمَّ غَسَلَهُ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ . ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا . فَأَفْرَغَهَا فِي صَدْرِي . ثُمَّ أَطْبَقَهُ . ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ . فَلَمَّا جِئْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ الدُّنْيَا : افْتَحْ . قَالَ : مَنْ هٰذَا ؟ قَالَ : هٰذَا جِبْرِيلُ . قَالَ : هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ؟ قَالَ: نَعَمْ . مَعِيَ مُحَمَّدٌ ﷺ . قَالَ: فَأُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ : نَعَمْ . فَفَتَحَ قَالَ ، فَلَمَّا عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ عَنْ يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ . وَعَنْ يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ . قَالَ ، فَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ . وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَىٰ . قَالَ فَقَالَ : مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالِابْنِ الصَّالِحِ . قَالَ قُلْتُ : يَا جِبْرِيلُ ! مَنْ هٰذَا ؟ قَالَ : هٰذَا آدَمُ ﷺ . وَهٰذِهِ الْأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ . فَأَهْلُ الْيَمِينِ أَهْلُ الْجَنَّةِ . وَالْأَسْوِدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ . فَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ . وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَىٰ . قَالَ ثُمَّ عَرَجَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَىٰ السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ . فَقَالَ لِخَازِنِهَا : افْتَحْ . قَالَ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ خَازِنُ السَّمَاءِ الدُّنْيَا . فَفَتَحَ .

فَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ : فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَاوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَعِيسَىٰ وَمُوسَىٰ وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ . وَلَمْ يُثْبِتْ كَيْفَ مَنَازِلُهُمْ . غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ قَدْ وَجَدَ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا . وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ . قَالَ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ بِإِدْرِيسَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِ قَالَ : مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ . قَالَ ثُمَّ مَرَّ فَقُلْتُ : مَنْ هٰذَا ؟ فَقَالَ : هٰذَا إِدْرِيسُ قَالَ ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَقَالَ : مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ . قَالَ قُلْتُ : مَنْ هٰذَا ؟ قَالَ : هٰذَا مُوسَى . قَالَ ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ : مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْأَخِ الصَّالِحِ . قُلْتُ : مَنْ هٰذَا ؟ قَالَ : هٰذَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ . قَالَ : ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَقَالَ : مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالِابْنِ الصَّالِحِ . قَالَ قُلْتُ : مَنْ هٰذَا ؟ قَالَ : هٰذَا إِبْرَاهِيمُ

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ . وَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ ».

قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « فَفَرَضَ اللهُ عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَرَجَعْتُ بِذٰلِكَ حَتَّى أَمُرَّ بِمُوسَى فَقَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَاذَا فَرَضَ رَبُّكَ عَلَى أُمَّتِكَ ؟ قَالَ قُلْتُ : فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسِينَ صَلَاةً . قَالَ لِي مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَرَاجِعْ رَبَّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذٰلِكَ . قَالَ فَرَاجَعْتُ رَبِّي فَوَضَعَ شَطْرَهَا . قَالَ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخْبَرْتُهُ . قَالَ : رَاجِعْ رَبَّكَ . فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذٰلِكَ . قَالَ فَرَاجَعْتُ رَبِّي . فَقَالَ : هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ . قَالَ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى . فَقَالَ : رَاجِعْ رَبَّكَ . فَقُلْتُ : قَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي قَالَ ثُمَّ انْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى نَأْتِيَ سِدْرَةَ الْمُنْتَهَى . فَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَدْرِي مَا هِيَ . قَالَ : ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا فِيهَا جَنَابِذُ اللُّؤْلُؤِ . وَإِذَا تُرَابُهَا الْمِسْكُ ».

263 — (163) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Ebû Zerr, Rasûlullah (S)ın Mîrac vak'asını aşağıdaki şekilde tahdîs ederdi: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

«Ben Mekke'de iken evimin tavanı (ansızın) yarıldı. Cibrîl (S) indi, göğsümü açtı, sonra onu Zemzem suyundan yıkadı, sonra hikmet ve iyhan ile dopdolu bir tas getirdi, içindekini göğsümün içine boşalttı. Sonra göğsümü kapadı. Sonra elimden tutup beni semaya doğru çıkardı. Dünya semaya (yani bize en yakın semaya) vardığımızda Cibrîl Aleyhisselâm dünya semaın *Hâzinine* (bekçisine): Aç, dedi. Hâzin: Kimdir o, dedi. Cibrîl: Bu Cibrîl'dir, dedi. Hâzin: Beraberinde kimse var mı? dedi. Cibrîl: Evet Muhammed (S) beraberimdedir. Hâzin: Ona (gelsin diye) haber gönderildi mi? dedi. Cibrîl: Evet, dedi. Bunun üzerine Hâzin (ka-

pıyı) açtı, dünya semanın üstüne çıktığımızda bir de baktım ki bir kimse (oturmuş) sağ tarafında birtakım karaltılar, sol tarafında da diğer birtakım karaltılar var. O kimse sağ tarafına baktığında gülüyor, sol tarafına baktığında ağlıyor. O zat: Hoş geldin, safa geldin, salih Nebiy, hoş geldin, safa geldin salih oğul, dedi. Ya Cibrîl! Bu kim? diye sordum. Bu Âdem (S) dir. Sağında ve solunda olan bu karaltılar da çocuklarının ruhlarıdır. Sağında olanlar Cennet ehli, sol tarafında olan karaltılar da ateş ehlidir. Sağına bakınca güler, sol tarafına bakınca ağlar, dedi.

Sonra Cibrîl beni yükseltti, nihayet ikinci sefaya getirdi. Oranın Hâzinine: Aç, dedi. Onun Hâzini de dünya semanın Hâzininin söylediklerini söyledikten sonra kapıyı açtı.

Enes der ki: Ebû Zerr, Rasûlullah (S) in semalarda Âdem, İdrîs, Îsâ, Mûsa ve İbrahim — Allah'ın salâvatı onların hepsine olsun— Hazretlerini bulduğunu söyledi, fakat onların (herbirerinin) menzillerinin nasıl ve nerede olduklarını tesebit etmedi. Yalnız Âdem (A) i dünya semada, İbrahim'i altıncı semada bulmuş olduğunu söyledi.

Yine Enes der ki: Cibrîl Rasûlullah (S) ile birlikte İdrîs'e —Allah'ın salâvatı ona olsun— uğradıklarında İdrîs: Hoş geldin, sefa geldin salih Nebiy, hoş geldin, sefa geldin salih kardeş dedi.

Sonra Peygamber şöyle buyurdu: «Ben, bu kim? diye sordum. Cibrîl: Bu, İdrîs'dir, dedi. Sonra Mûsa Aleyhisselâm'a uğradım. O da: Hoş geldin, sefa geldin salih Nebiy, hoş geldin, safa geldin salih kardeş, dedi. Bu kim? diye sordum. Cibrîl: Bu, Mûsa'dır, dedi. Sonra Îsâ'ya uğradım. O da: Hoş geldin, safa geldin salih Nebiy, hoş geldin safa geldin salih kardeş, dedi. Bu kim? dedim. Cibrîl: Bu, Meryem oğlu Îsâ'dır, dedi. Sonra İbrahim Aleyhisselâm'a uğradım. Hoş geldin, safa geldin sâlih Nebiy, hoş geldin safa geldin sâlih oğul, dedi. Bu kim? dedim. Cibrîl: Bu İbrahim'dir, dedi.»

İbnu Şihâb şöyle dedi: Bana İbnu Hazm haber verdi ki İbnu Abbas ile Ebû Habbe el-Ensarî her ikisi de şöyle derlerdi: Rasûlullah (S) : «Sonra Cibrîl beni yukarıya götüre götüre nihayet (kazâ ve takdîr) kalemlerinin cızıltılarını duyacak bir seviyeye çıktım» buyurdu.

Yine İbnu Hazm ile Enesu'bnu Mâlik şöyle dediler: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «(O zaman) Allah ümmetime elli namaz farz kıldı. Bu farziyeti yüklenerek döndüm. Nihayet Mûsa'ya uğradım. Mûsa Aleyhisselâm: Rabbin ümmetine ne farz kıldı? diye sordu. Elli namaz farz kıldı, dedim. Mûsa (A) bana: Rabbine dön, müracaat et. Zira ümmetin buna tâkat getiremez, dedi. Rabbime müraccat ettim. (Rabbim) onun büyük kısmını indirdi. Ben de Mûsa Aleyhisselâmın yanına dönüp bunu ona haber verdim. Mûsa yine: Rabbine müracaat et, çünkü ümmetin buna da takat getiremez, dedi. Tekrar Rabbime döndüm. Allah Taâlâ:

«Onlar beştir, yine onlar ellidir. Benim nezdimde söz (hüküm) *tebdîl olunamaz»*[75] buyurdu. Mûsa'nın yanına döndüm. O yine: Rabbine müracaat et, dedi. Ben de: Artık Rabimden utanır oldum, dedim. Sonra Cibrîl: Tâ *Sidretu'l-Müntehâ*'ya birlikte varıncaya kadar beni götürdü. *Sidre*'yi öyle (acîb ve garîb) renkler kaplamıştı ki onlar nedir bilemem. Sonra cennete katıldım ki içinde birçok inciden kubbeler vardı. Toprağı da misk (kokulu) idi[76].

٢٦٤ – (١٦٤) حدثنا محمد بن المثنى . حدثنا ابن أبي عدي عن سعيد ، عن قتادة ، عن أنس ابن مالك . (لفظه قال) عن مالك بن صعصعة (رجل من قومه) قال : قال نبي الله ﷺ « بينا أنا عند البيت بين النائم واليقظان . إذ سمعت قائلا يقول : أحد الثلاثة بين الرجلين . فأتيت فانطلق بي. فأتيت بطست من ذهب فيها من ماء زمزم . فشرح صدري إلى كذا وكذا . (قال قتادة : فقلت للذي معي : ما يعني ؟ قال : إلى أسفل بطنه) فاستخرج قلبي . فغسل بماء زمزم . ثم أعيد مكانه . ثم حشي إيمانا وحكمة . ثم أتيت بدابة أبيض يقال له البراق . فوق الحمار ودون البغل يقع خطوه عند أقصى طرفه . فحملت عليه . ثم انطلقنا حتى أتينا السماء الدنيا . فاستفتح جبريل ﷺ . فقيل : من هذا ؟ قال : جبريل . قيل : ومن معك ؟ قال : محمد ﷺ . قيل : وقد بعث إليه ؟ قال : نعم . قال

---

75. Kaf sûresi'nde «l» yerine «mâ» ile şu âyet vardır:
وما يبدل القول لدى : **Benim yanımda söz değiştirilmez...»** (Kaf: 29).

76. Bu hadis'in sonundaki «LÂ YUBEDDELU'L-KAVLU LEDEYYE = Benim nezdimde hüküm tebdil olunmaz» kat'iyyetine binaen, bize öarz olan namaz yalnız beş vakit namazdır. Bundan dolayı âlimler vitir namazının farziyetine kail olmamışlardır. Bu namaz Hanefilere göre vâcibdir.

Hafız İbn Hacer, Buhârî Şerhi Fethu'l-Bârî'de şöyle der:

İsrâ'dan evvel Rasûlullah'ın da, sahâbilerinin de namaz kıldıkları kat'îdir. Ancak beş vakit namaz farz olmadan da farz namaz var mıydı, yok muydu? ihtilâfı vardır. Bazılarına göre farz namazlar güneşin doğuşu ile batışından evvel idi...

İmam Nevevî ise şöyle der: İlk vâcib olan şey inzar ve tevhide da'vet olmuştu. Sonra Müzzemmil sûresi'nin evvelinde emrolunan gece kıyâmı farz oldu. Daha sonra (diğerlerinin tasrihine göre sahâbiler, geceleri ayakları şişinceye kadar namaza durmakdan hasıl etikleri meşakkatleri Hak Taâlâ bir sene sonra) yine Müzzemmil sûresi'nin sonundaki âyetlerle bu namazın farziyeti kaldırılarak sahâbilerin yükü hafifletildi. Sonra beş vakit namazın İsrâ gecesinde vucûbu üzerine diğer namazlar nâfileye inkılâb etti. Bununla beraber gece namazı Peygamberin hususiyetinden olarak kendisi hakkında farziyeti bâki oldu.

فَفَتَحَ لَنَا . وَقَالَ : مَرْحَبًا بِهِ . وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ . قَالَ: فَأَتَيْنَا عَلَى آدَمَ ﷺ . وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِقِصَّتِهِ .
وَذَكَرَ أَنَّهُ لَقِيَ فِي السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ عِيسَى وَيَحْيَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. وَفِي الثَّالِثَةِ يُوسُفَ . وَفِي الرَّابِعَةِ إِدْرِيسَ.
وَفِي الْخَامِسَةِ هَرُونَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ. فَأَتَيْتُ عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ
السَّلَامُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ . فَلَمَّا جَاوَزْتُهُ بَكَى. فَنُودِيَ: مَا يُبْكِيكَ ؟
قَالَ : رَبِّ ! هَذَا غُلَامٌ بَعَثْتَهُ بَعْدِي يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِهِ الْجَنَّةَ أَكْثَرُ مِمَّا يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي . قَالَ : ثُمَّ انْطَلَقْنَا
حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ . فَأَتَيْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ »وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ : وَحَدَّثَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ أَنَّهُ رَأَى
أَرْبَعَةَ أَنْهَارٍ يَخْرُجُ مِنْ أَصْلِهَا نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ وَنَهْرَانِ بَاطِنَانِ « فَقُلْتُ : يَا جِبْرِيلُ ! مَا هَذِهِ الْأَنْهَارُ ؟
قَالَ: أَمَّا النَّهْرَانِ الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ . وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ . ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ.
فَقُلْتُ : يَا جِبْرِيلُ ! مَا هَذَا ؟ قَالَ : هَذَا الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ . يَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ إِذَا
خَرَجُوا مِنْهُ لَمْ يَعُودُوا فِيهِ آخِرُ مَا عَلَيْهِمْ ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءَيْنِ أَحَدُهُمَا خَمْرٌ وَالْآخَرُ لَبَنٌ . فَعُرِضَا عَلَيَّ
فَاخْتَرْتُ اللَّبَنَ فَقِيلَ : أَصَبْتَ . أَصَابَ اللهُ بِكَ . أُمَّتُكَ عَلَى الْفِطْرَةِ . ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ كُلَّ يَوْمٍ
خَمْسُونَ صَلَاةً » ثُمَّ ذَكَرَ قِصَّتَهَا إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ

264 — (164) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R): (muhtemel ki «şöyle dedi:» diyerek) kendi kavminden bir zat olan Mâliku'bnu Sa'sa'a'dan rivâyet etti. Mâliku'bnu Sa'sa'a şöyle demiştir: Peygamber (S) buyurdu ki: «Bir kere ben, Beyt'in yanında (Hatimde) uyurla uyanık arası bulunuyordum. Birdenbire: «Üç kişiden biri, iki kişi arasındaki» sözlerini söyliyen birini işittim. Derken bana gelindi ve ben, götürüldüm. Nihayet bana içinde Zemzem suyu dolu altundan bir tas getirildi. Şuradan şuraya kadar göğsüm yarıldı. (Katâde dedi ki: Yanımdaki kimseye : Neyi kastediyor, dedim. Karnının aşağısını, dedi.) Kalbim çıkarıldı ve Zemzem suyu ile yıkandı. Sonra eski yerine iâde olundu. Sonra kalbim iyman ve hikmet doldurudu. Daha sonra katırdan küçük, merkepden büyük ve adına *Burak* denilen beyaz bir binit getirildi. Onun adımı, gözünün erişebildiği yerin en sonunda vâki' olur. İşte bunun üzerine bindirildim. Sonra yürüdük. Nihayet alt semaya vardık. Cibrîl gök kapısını çaldı. Kim o? denildi. Cibrîl'dir, dedi. Yanındaki kimdir? denildi. Cibrîl: Muhammed'dir, dedi. Ona buraya gelsin diye (davet) gönderildi mi, diye soruldu. Cibrîl: Evet, dedi. Sonra kapıyı bize açtı ve: Merhaba gelen zâta! Bu gelen kişinin gelişi ne güzeldir! dedi. Mütaâkiben Âdem (S) in

yanına geldik, dedi ve kıssasıyle hadîs'i sevketti. Bu arada şunu zikretti: Rasûlullah ikinci semada Îsa ve Yahya —selâm onlara olsun— üçüncüde Yûsuf, dördüncüde İdrîs, beşincide Hârûn (salât ve selâm onlara) la karşılaştı. Sonra gittik, nihayet altıncı semaya vardık. Derken Mûsâ Aleyhisselâm'ın yanına geldim ve selâm verdim. Bana: Hoş geldin, safa geldin salih kardeş ve salih Nebiy, dedi. Ben Mûsâ'yı bırakıp geçince Mûsâ ağladı. Seni ağlatan nedir? diye nidâ olundu. Mûsâ: Ey Rabbım! Benden sonra peygamber yaptığın genç işte budur. Onun ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden cennete gireceklerden daha çok olacak, dedi. Sonra gittik, nihayet yedinci semaya vardık. Derken İbrahim'in yanına geldim».

Bu hadîs'te râvî şöyle dedi: Peygamber teblîğ etti ki: Kendisi *Sidre*nin dibinden çıkan dört nehir görmüştür. İki nehir zâhir, iki nehir de bâtındır. Rasûlullah dedi ki: Ey Cibrîl! Bu nehirler nedir? diye sordum. Cibrîl: Bâtınî olan nehirler cennete iki nehirdir, zâhirî olan nehirler ise Nil ile Fırat nehirleridir.

Sonra bana *el-Beytu'l-Ma'mûr* gösterildi. Ey Cibrîl! Bu nedir? dedim. Bu, el-Beytu'l-Ma'mûr'dur. Ona hergün yetmiş bin melek girer. Bundan çıktıkları zaman artık bu, onların son girişidir. Bir daha oraya dönmezler, dedi.

Sonra bana iki kap getirildi. Onların biri şarab, diğeri süt idi. Bunlar bana sunuldu. Ben sütü seçtim. Bana: (Fıtrata) isâbet ettin. Allah sana (fıtrat, hayır ve fadl) irâde etti. Ümmetin de fıtrat üzerindedir, denildi.

Sonra benim üzerime her gün elli namaz farz kılındı». Bundan sonra İsrâ kıssasını hadîs'in sonuna kadar zikretti [77].

---

77. Şah Veliyullah Dehlevî, **Huccetu'llahi'l-Bâliğa** adlı kıymetli eserinin sonunda Peygamberin siyeri bahsinde Mi'râc'a dâir şunları söylemiştir: El-Mescidu'l-Aksâ'ya, sonra Sidretu'l-Müntehâ'ya ve Allah'ın dilediği yerlere isrâ buyuruldu. Bunun hepsi uyanıkken cesedine idi. Lâkin misâl ile şahâdet arasında berzâh ve ikisinin ahkâmını câmi' bir mevtinde idi. Onun için cesed üzerinde ruh ahkâmını zâhir olmuş, ruh ve rûhî ma'nâlar cesedler halinde temessül eylemişti. Ondan dolayı bu vak'alardan her biri için ta'bîr zâhir olmuştur. Göğsün yarılması ve iyman doldurulması, bunun hakikatı, melekî nurların galebesi ve tabiat alevinin sönmesi, kudsiyet hazîresinden vâkı olan ifa'zaya hudû'u demektir. Burak'a binmesi: Bunun hakikatı, Nefsu Nutkiyye'nin hayvânî kemâl olan neseme üzerine istivasıdır ki, Nefsu Nâtıkası, ahkâmı behîmiyyet hevası üzerine musalat olarak galib olduğu gibi Burak'a binerek yükseldi. Mescid Aksâ'ya isrâsı: Allah şeâirinin zuhûr etme mahalli, el-Meleu'l-A'lâ himmetlerinin ilgilenme ve enbiya nazarlarının toplanma yeri ve sanki İlâhî Melekût'a bir pencere gibi olması hasebiledir. Peygamberlerle mülâkatı ve mufâharesi: Bunun hakikatı da, onlarla Kuds hazîresine irtibatları haysiyetinden ictimaî ve onların arasında kendine mahsus olan kemal vecihlerinin zuhûrudur. Semadan semaya, Semavâta çıkması: Bunun hakikatı ise mertebe mertebe Rahman müstevâsına süzülme ve

٢٦٥ – ( ) حدثني محمد بن المثنى حدثنا معاذ بن هشام. قال: حدثني أبي عن قتادة. حدثنا أنس بن مالك عن مالك بن صعصعة؛ أن رسول الله ﷺ قال: فذكر نحوه. وزاد فيه «فأتيت بطست من ذهب ممتلئ حكمة وإيمانا فشق من النحر إلى مراق البطن. فغسل بماء زمزم. ثم ملئ حكمة وإيمانا».

265 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) Mâliku'bnu Sa'sa (R) dan rivâyet etti. Mâliku'bnu sa'sa', Rasûlullah (S) buyurdu ki diyerek geçen hadîs'in benzerini zikretti. Burada şu fazlalık vardır:

«Bana içi hikmet ve iyman dolu altundan bir tas getirildi. Göğsüm üst tarafından karın altına kadar yarıldı. Zemzem suyu ile yıkandı. Sonra hikmet ve iyman ile doldurulduu».

٢٦٦ – (١٦٥) حدثني محمد بن المثنى وابن بشار. قال ابن المثنى: حدثنا محمد بن جعفر. حدثنا شعبة عن قتادة قال: سمعت أبا العالية يقول: حدثني ابن عم نبيكم ﷺ (يعني ابن عباس) قال: ذكر رسول الله ﷺ حين أسري به فقال «موسى آدم طوال كأنه من رجال شنوءة». وقال «عيسى جعد مربوع» وذكر مالكا خازن جهنم وذكر الدجال.

266 — (165) ..... : Katâde dedi ki: Ben Ebu'l-Âliye'den işittim, şöyle diyordu: Bana Peygamberinizin amcası oğlu (yani İbnu Abbas) tahdîs etti, dedi ki:

---

ona müvekkel olan melâikenin ve onlara iltihak eden en faziletli insanların hallerine ve Allah Taâlâ'nın onlarda vahiy eylemiş olduğu tedbire ve o Mele'de husûle gelen münakaşaya vukûf ve ma'rifetidir. Mûsâ'nın ağlaması, hasedden değil velâkin umum da'veti gâib etmiş olmasının ve yolunda bulunub da tahsil edememiş olduğu bir kemâlin bahâsının misâlidir. **Sidretu'l-Muntehâya** gelince: O, kevn (kâinat) ağacıdır. Kâinatın bir tedbir altında bazısının bazısına teretttübü ile gıdalananda, nemalananda vesairede ictima eden bir ağaç gibi ictima etmesidir. Hayvan misalinde temessül etmedi, zira efradında külli siyâsete şebih tedbir cümlei icmâliyye'ye en ziyade benziyen şey hayvan değil, ağaçtır. Çünkü hayvanda tafsîli kuvvetler vardır. Ve onda irâde seneni (yolu) tabiatten daha sarihdir. Onun dibinden çıkan nehirler ise şehâdette olduğu gibi melekûtda feyazan eden Rahmet, hayat ve nemalandırmadır. Onun için burada şehadet âleminde de Nil ve Fırat gibi bazı faydalı işler taayyün etmiştir. Onu kaplıyan nurlar da İlâhî tedelliyât ve Rahmânî tedbirâtdır ki şehadette isti'dâtlara göre yaldıramakdır. **El-Beytu'l-Ma'mûr**'e gelince; onun hakîkatı da beşerin secdelerinin, tazarrûlarının tevecciih eylediği İlâhî tecellîdir ki yanlarındaki

Rasûlullah (S) kendisinin geceleyin yürütüldüğü vakti zikretti ve bu arada şöyle buyurdu: «Mûsâ buğday renkli ve uzun boyludur. Sanki Yemen'in Şenue kabilesi erkeklerinden biri gibidir». Ve yine Rasûlullah: «İsâ toplu vücutlu ve orta boyludur» buyurdu. Cehennemin bekçisi olan Mâlik'i ve Deccal'ı da zikretti.

٢٦٧ - (. .) وحدثنا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ حَدَّثَنَا ابْنُ عَمِّ نَبِيِّكُمْ ﷺ (ابْنُ عَبَّاسٍ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي عَلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ . رَجُلٌ آدَمُ طُوَالٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ . وَرَأَيْتُ عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ مَرْبُوعَ الْخَلْقِ . إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ . سَبِطَ الرَّأْسِ » . وَأُرِيَ مَالِكًا خَازِنَ النَّارِ، وَالدَّجَّالَ . فِي آيَاتٍ أَرَاهُنَّ اللهُ إِيَّاهُ . فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ [٣٢ / السجدة / آية ٢٣] . قَالَ: كَانَ قَتَادَةُ يُفَسِّرُهَا أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَدْ لَقِيَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ .

267 — ( ) ..... : Ebu'l-Âliye şöyle dedi: Bize Peygamberimizin amca oğlu (İbn Abbas) tahdîs etti, dedi ki:

Rasûlllllah (S) şöylebuyurdu: «Semalara yüksetildiğim gece Mûsâ'-bnu İmran Aleyhisselâm'a uğradım. Şenûe kabilesi erkeklerinden biri gibi esmer yüzlü, uzun boylu ve toplu vücutlu bir zattır.

Meryem oğlu İsâ'yı da orta yapılı, rengi kırmızı ile beyaza mâil, salıverilmiş düz saçlı gördüm».

Rasûlullah'a ateşin Hâzini (bekçisi) olan Mâlik ve Deccal da gösterildi. Birçok âyetler içinde Allah onları da kendisine göstermiştir : « فلاتكن فى مرية من لقائه » : (Ey mü'min!) *Şimdi sen, ona kavuşmaktan bir şüphede olma*» (es-Secde: 23).

Râvî dedi ki: Katâde bu âyeti Peygamber (S) Mûsâ Aleyhisselâm'a muhakkak kavuşmuştur, diye tefsîr ederdi.

Kâ'be ve Beytu'l-Makdis tarzında bir beyt olarak temessül etmiştir. Sonra bir kab süt ve bir kab şarab getirildi de südü ihtiyar etti. Cibril bunun üzerine: Fıtrata hidâyet olundun, şarabı alsaydın ümmetin azacaktı, dedi. Demek ki Rasûlullah (S) ümmetinin zuhûr menşei ve câmii olmuştur» (Hak Dini, VI, 4589 dan naklen).

٢٦٨ – (١٦٦) حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَسُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ قَالَا : حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ . أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِوَادِي الْأَزْرَقِ فَقَالَ « أَيُّ وَادٍ هٰذَا ؟ » فَقَالُوا : هٰذَا وَادِي الْأَزْرَقِ . قَالَ « كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ هَابِطًا مِنَ الثَّنِيَّةِ وَلَهُ جُؤَارٌ إِلَى اللهِ بِالتَّلْبِيَةِ » ثُمَّ أَتَى عَلَى ثَنِيَّةِ هَرْشَى . فَقَالَ « أَيُّ ثَنِيَّةٍ هٰذِهِ ؟ » قَالُوا : ثَنِيَّةُ هَرْشَى . قَالَ « كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ بْنِ مَتَّى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ جَعْدَةٍ عَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ صُوفٍ . خِطَامُ نَاقَتِهِ خُلْبَةٌ . وَهُوَ يُلَبِّي » .

قَالَ ابْنُ حَنْبَلٍ فِي حَدِيثِهِ : قَالَ هُشَيْمٌ : يَعْنِي لِيفًا .

268 — (166) ..... : İbnu Abbas (R) dan, (şöyle demiştir):

Rasûlullah (S); *Ezrak vâdisi*ne uğradı ve: Bu, hangi vâdîdir? buyurdu. Bu, Ezrak vâdîsidir, dediler. Rasûlullah: Ben gür sesiyle Alah'a telbiye ederek seniyeden (tepeden) aşağı inerken Mûsâ Aleyhisselâm'a bakıyor gibiyim, dedi. Sonra *Herşâ* tepesine geldi ve yine: Bu, hangi tepedir? diye sordu. Herşâ tepesidir, dediler. Rasûlullah: Ben etine dolu, kırmızı bir dişi deve üstünde, üzerinde yünden bir cübbe olduğu halde Yûnusu'bnu Mettâ aleyhisselâma bakıyor gibiyim. Devesinin çilbiri lifdendir. O, telbiye eder haldeydi, buyurdu.

İbnu Hanbel kendi hadîs'inde: Huşeym: «hulbe» ile lifi kasdediyor, dedi diye nakletmiştir.

٢٦٩ – (..) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ دَاوُدَ ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ قَالَ: سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ فَمَرَرْنَا بِوَادٍ . فَقَالَ « أَيُّ وَادٍ هٰذَا ؟ » فَقَالُوا : وَادِي الْأَزْرَقِ . فَقَالَ « كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى ﷺ (فَذَكَرَ مِنْ لَوْنِهِ وَشَعَرِهِ شَيْئًا لَمْ يَحْفَظْهُ دَاوُدُ) وَاضِعًا إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ . لَهُ جُؤَارٌ إِلَى اللهِ بِالتَّلْبِيَةِ . مَارًّا بِهٰذَا الْوَادِي » قَالَ « ثُمَّ سِرْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى ثَنِيَّةٍ فَقَالَ « أَيُّ ثَنِيَّةٍ هٰذِهِ ؟ » قَالُوا : هَرْشَى أَوْ لِفْتُ . فَقَالَ « كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةُ صُوفٍ . خِطَامُ نَاقَتِهِ لِيفُ خُلْبَةٍ . مَارًّا بِهٰذَا الْوَادِي مُلَبِّيًا » .

269 — ( ) ..... : İbnu Abbâs (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) ile beraber Mekke ve Medîne arasında yürüdük, bir vâdiye vardık. Bu hangi vâdîdir? diye sordu. *Ezdak* vâdîsidir, dediler. «İki parmağını kulaklarına koymuş, yüksek sesiyle Allah'a telbiye ederek bu vâdîyi geçerken Mûsâ (S) ya bakıyor gibiyim» buyurdu. Renginden ve saçından da birşey söylemiş, fakat râvî Dâvûd bunu ezberliyememiş-

tir. İbnu Abbas dedi ki: Sonra *Seniyye* denilen yere gelinceye kadar yürüdük. Rasûlullah: Bu, hangi Seniyye'dir? dedi. *Herşâ* yahut *Lefit* tepesidir, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah: «Ben Yûnus'u kırmızı bir dişi deve üstüne binmiş, devesinin ipi lif hulbesinden, kendi üzerinde de yünden bir cübbe olduğu halde telbiye ederek işte bu vâdîyi geçerken görür gibiyim» buyurdu.

٢٧٠ – ( ) حدثني مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ؛ قَالَ : كُنَّا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَذَكَرُوا الدَّجَّالَ فَقَالَ : إِنَّهُ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ . قَالَ ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : لَمْ أَسْمَعْهُ قَالَ ذَاكَ وَلَكِنَّهُ قَالَ « أَمَّا إِبْرَاهِيمُ ، فَانْظُرُوا إِلَى صَاحِبِكُمْ . وَأَمَّا مُوسَى ، فَرَجُلٌ آدَمُ جَعْدٌ عَلَى جَمَلٍ أَحْمَرَ مَخْطُومٍ بِخُلْبَةٍ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ إِذَا انْحَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي »

270 – ( ) ..... : Mücâhid şöyle dedi: Biz İbnu Abbas'ın yanındaydık. Oradakiler Deccal'ı zikrettiler. Biri: O, iki gözünün arasında «kâfir» yazılmış olandır, dedi. Bunun üzerine İbn Abbas şöyle dedi: Rasûlullah bunu söylerken duymadım. Fakat O, şöyle buyurdu: «İbrahim'e gelince: Sahibinize bakınız. Mûsâ ise, esmerce, toplu vücutlu, lif ile yularlanmış kırmızı bir deve üzerinde olarak, ben onu *(Ezrak)* vâdîsine inerken telbiye eder bir halde bakıyor gibiyim».

٢٧١ – (١٦٧) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « عُرِضَ عَلَيَّ الْأَنْبِيَاءُ . فَإِذَا مُوسَى ضَرْبٌ مِنَ الرِّجَالِ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَرَأَيْتُ عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِذَا أَقْرَبُ مَنْ رَأَيْتُ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ . وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِ فَإِذَا أَقْرَبُ مَنْ رَأَيْتُ بِهِ شَبَهًا صَاحِبُكُمْ (يَعْنِي نَفْسَهُ) وَرَأَيْتُ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِذَا أَقْرَبُ مَنْ رَأَيْتُ بِهِ شَبَهًا دِحْيَةُ » (وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ رُمْحٍ) « دِحْيَةُ ابْنُ خَلِيفَةَ »

271 – (176) ..... : Câbir (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Peygamberler bana gösterildi. Mûsâ şenûe (kabilesi) erkeklerinden biri gibi uzun boylu, balık etlidir. İsâ'bnu Meryem Aleyhisselâm'ı gördüm. Bir de baktım ki o, benzerlikce Urvetu'bnu Mes'ûd'a en yakın gördüğüm bir kimsedir. İbrahim'i –Allah'ın salâvatı ona olsun– de gördüm. O da benzerlikce sahibinize (kendini kasdediyor) en yakın gördüğüm kimsedir. Cibrîl Aleyhisselâm'ı da gördüm. O da benzerlikce Dıhye'ye en yakın gördüğüm kimsedir». İbnu Rumh'un rivâyetinde: «Dıhhetu'bnu Halîfe» denilmiştir.

٢٧٢ — (١٦٨) وحدثني محمد بن رافع وعبد بن حميد (وتقاربا في اللفظ. قال ابن رافع: حدثنا. وقال عبد: أخبرنا) عبد الرزاق. أخبرنا معمر عن الزهري؛ قال: أخبرني سعيد بن المسيب، عن أبي هريرة؛ قال: قال النبي ﷺ «حين أسري بي لقيت موسى عليه السلام (فنعته النبي ﷺ) فإذا رجل (حسبته قال) مضطرب. رجل الرأس. كأنه من رجال شنوءة قال، ولقيت عيسى (فنعته النبي ﷺ) فإذا ربعة أحمر كأنما خرج من ديماس» (يعني حماما) قال، ورأيت إبراهيم صلوات الله عليه. وأنا أشبه ولده به. قال، فأتيت بإناءين في أحدهما لبن وفي الآخر خمر. فقيل لي: خذ أيهما شئت. فأخذت اللبن فشربته. فقال: هديت الفطرة. أو أصبت الفطرة. أما إنك لو أخذت الخمر غوت أمتك».

272 — (168) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Peygamber (S) buyurdu ki: «Geceleyin yürütüldüğüm zaman Mûsâ Aleyhisselâm'a kavuştum. (Peygamber onu tavsîf ederek:) Bir de gördüm ki, O, Şenûe kabilesi erkeklerinden biri gibi kara yağız, uzun boylu, balık etli, düz saçlı bir zattır. Îsâ'ya da kavuştum (Peygamber onu da tavsîf ederek:) Îsâ, orta yapılı, sanki hamamdan çıkmış gibi al çehreliydi. İbrahim salavatullahi aleyh'i de gördüm. Çocukları içinde ona en çok benziyeni benim. Sonra bana birinin içinde süt, diğerinde şarap bulunan iki kap getirildi. Ve: Bunların hangisini dilersen al, denildi. Ben sütü aldım ve onu çtim. Bana: Fıtrata hidâyet olundun, yahud fıtrata isâbet ettin. Eğer sen şarabı almış olsaydın, ümmetin azgın olurdu, dedi».

(٧٥) باب ذكر المسيح بن مريم والمسيح الدجال

٢٧٣ — (١٦٩) حدثنا يحيى بن يحيى قال: قرأت على مالك، عن نافع، عن عبد الله بن عمر؛ أن رسول الله ﷺ قال «أراني ليلة عند الكعبة فرأيت رجلا آدم كأحسن ما أنت راء من أدم الرجال. له لمة كأحسن ما أنت راء من اللمم. قد رجلها فهي تقطر ماء. متكئا على رجلين (أو على عواتق رجلين) يطوف بالبيت. فسألت: من هذا؟ فقيل: هذا المسيح ابن مريم. ثم إذا أنا برجل جعد قطط. أعور العين اليمنى كأنها عبة طافية. فسألت: من هذا؟ فقيل هذا المسيح الدجال».

(75) MERYEM OĞLU MESÎH (Aleyhisselâm) İLE DECCAL MESÎH'İN ZİKRİ BÂBI

——oOo——

273 — (169) ..... : Abdullahi'bnu Umer (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Ben bir gece kendimi Kâ'be'nin yanında gördüm, derken gözüm, erkek esmeri olarak gördüğüm kimselerin en güzeli olan kara yağız bir zata ilişti. Onun, gördüğüm saçların en güzeli nev'inden uzunca saçları vardı. Onları taramıştı. Saçlar su damlatır bir haldeydi. İki zata (yahut iki kişinin omuzlarına) dayanmış olarak Beyti tavaf ediyordu. (Orada bulunanlara:) Bu kimdir? diye sordum. Bu, Meryem Oğlu Mesîh'dir denildi. Sonra birdenbire gayetle kıvırcık saçlı, sağ gözü şaşı, sanki salkımındaki emsalinden dışarı çıkmış iri bir üzüm dânesi gibi börtlek birisiyle karşılaştım. Bu kimdir? diye sordum. İşte bu, Mesîh Deccal'dir denildi".

٢٧٤ - ( ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحٰقَ الْمُسَيَّبِيُّ حَدَّثَنَا أَنَسٌ (يَعْنِي ابْنَ عِيَاضٍ) عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ (وَهُوَ ابْنُ عُقْبَةَ) عَنْ نَافِعٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا، بَيْنَ ظَهْرَانَيِ النَّاسِ، الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ فَقَالَ « إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَيْسَ بِأَعْوَرَ. أَلَا إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ أَعْوَرُ عَيْنِ الْيُمْنَى كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ » قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَرَانِي اللَّيْلَةَ فِي الْمَنَامِ عِنْدَ الْكَعْبَةِ. فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ كَأَحْسَنِ مَا تَرَى مِنْ أُدْمِ الرِّجَالِ تَضْرِبُ لِمَّتُهُ بَيْنَ مَنْكِبَيْهِ رَجِلُ الشَّعَرِ. يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً. وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى مَنْكِبَيْ رَجُلَيْنِ وَهُوَ يَنْهُمَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالُوا: الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَرَأَيْتُ وَرَاءَهُ رَجُلًا جَعْدًا قَطَطًا أَعْوَرَ عَيْنِ الْيُمْنَى كَأَشْبَهِ مَنْ رَأَيْتُ مِنَ النَّاسِ بِابْنِ قَطَنٍ. وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى مَنْكِبَيْ رَجُلَيْنِ. يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ قَالُوا: هٰذَا الْمَسِيحُ الدَّجَّالُ ».

274 — ( ) ..... : Abdullahi'bnu Umer (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) birgün insanların arasında Deccal Mesih'i zikretti ve şöyle buyurdu: Hiç şüphesiz ki Allah Tabâreke ve Taâlâ şaşı değildir. Dikkat edin ki Deccal Mesîh'in sağ gözü şaşıdır. Onun gözü sanki salkı-

---

78. «Mesih, Hz. İsâ'nın lakabıdır. Bu sıfat Deccal'a da izafe edilmiştir. Bu kelime muhtelif ma'nâlarda kullanıldığına göre elbette cihetleri de başka başkadır. Râğıb, **Müfredat**'ında, Mesih, aslında bir şey üzerine eli yürütmek ve bir şeyden ondaki eseri gidermektir, diyor. Mesîh bu iki ma'nâsına göre mütaaddid şeylere ıtlak olunmuştur. İsâ'ya Mesih denmesi hususunda mütaaddid sebepler söylenmiştir. Aynî, binlardan yirmi üçünü topladığını bildiriyor. Kamûs sahibi bunları elliye çıkarıyor. Meşşâûn denilen ilim ve din kaydıyle siyahat eden feylesoflar, ruhbanlar gibi İsâ'nın da seyr ve siyahat etmesi, meshettiği insanların iyi olması, istisnasız her lügat âliminin bildirdiği sebeplerdir. İbrahim Nahaî, Hesîh'i sıddik ile tefsir etmiştir ki İsâ'nın daima hakkı tasdik eder, daima doğru hareket eder olmasıdır. Mücâhid ise, bu kelimeyi Kuhl ve Hılm ile tefsir etmiştir ki İsâ'nın vakar ve sekîneti haiz selim bir fıtratta olmasıdır».

Bu sıfatın Deccal'a izafe edilmesinin sebebine gelince, hadis'te bildirildiği üzere bir gözünün silik ve ayıblı olmasıdır.

mındaki emsalinden dışarı çıkmış, iri bir üzüm dânesi gibidir». Yine Rasûlullah şöyle buyurdu: «Ben, geceleyin uykuda kendimi Kâ'be yanında gördüm. Ansızın esmer bir zatla karşılaştım. Sanki o, göreceğin esmer erkeklerin en güzelidir. Başının saçı iki omuzu arasınla sarkıyor, saçları taranıp arınmıştı da, başı su damlatıyordu. İki elini iki kişinin omuzlarına koyarak, o iki kişi arasında Beyti tavaf ediyordu. Bu, kimdir? dedim, Meryem'in Oğlu Mesîh'dir, dediler. Onun arkasında gayetle kıvırcık saçlı, sağ gözü sakat ve börtlek, gördüğüm insanlar arasında İbnu Katan'a en çok benziyen birisini gördüm. Bu da iki elini iki kişinin omuzlarına koyarak Beyt'i tavaf ediyordu. Bu kimdir? diye sordum. Bu, Mesîh Deccal'dir diye cevap verdiler.

٢٧٥ — (...) حدثنا ابْنُ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا حَنْظَلَةُ عَنْ سَالِمٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « رَأَيْتُ عِنْدَ الْكَعْبَةِ رَجُلًا آدَمَ. سَبِطَ الرَّأْسِ. وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى رَجُلَيْنِ . يَسْكُبُ رَأْسُهُ (أَوْ يَقْطُرُ رَأْسُهُ) . فَسَأَلْتُ: مَنْ هٰذَا ؟ فَقَالُوا : عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ ، أَوِ الْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ (لَا نَدْرِي أَيَّ ذٰلِكَ قَالَ) وَرَأَيْتُ وَرَاءَهُ رَجُلًا أَحْمَرَ . جَعْدَ الرَّأْسِ . أَعْوَرَ الْعَيْنِ الْيُمْنَىٰ . أَشْبَهُ مَنْ رَأَيْتُ بِهِ ابْنُ قَطَنٍ . فَسَأَلْتُ: مَنْ هٰذَا ؟ فَقَالُوا : الْمَسِيحُ الدَّجَّالُ » .

275 — ( ) ..... : İbnu Umer (R)den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Kâbe'nin yanında esmer, düz saçlı, iki elini iki kimsenin üstüne koymuş olarak başı su akıtan (yahut başı damlatan) bir kimse gördüm. Bu kimdir? diye sordum. Meryem oğlu Îsâ'dır, yahut da Meryem oğlu Mesîh'tir, dediler. (Râvî: Bunlardan hangisini söylediğini bilmiyorum, dedi). Onun arkasında da kırmızı, saçı kıvırcık, sağ gözü şaşı birisini gördüm. O, gördüğüm kimseler içinde İbnu Katan'a en çok benziyen kimsedir. Bu kimdir? diye sordum. Mesîh Deccal'dir, dediler».

٢٧٦ — (١٧٠) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ عُقَيْلٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمٰنِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « لَمَّا كَذَّبَتْنِي قُرَيْشٌ . قُمْتُ فِي الْحِجْرِ فَجَلَا اللهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ . فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ » .

276 — (170) ..... : Câbiru'bnu Abdillah (R) dan:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Kureyş beni tekzîb etiği zaman *Hıcr*'da[79] ayakta durdum. Müteâkiben Alah bana, *Beytu'l-Makdis* ile

79. Hıcr, Kâbe'nin Kureyş tarafından inşası sırasında yapı malzemesi yetişmediği için Beyt'in dışında bırakılan yarım dairaye benzer, etrafı kısa duvarla çevrili yerdir. Buraya Hatîm adı da verilir.

gözümün arasındaki mesafeyi kaldırdı. Ben de Beytu'l-Makdis'e bakarak onun alâmetlerinden Kureyş'e haber vermeye başladım».

٢٧٧ – (١٧١) حدثني حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَىٰ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . قَالَ : أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي أَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ . فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ سَبْطُ الشَّعَرِ . بَيْنَ رَجُلَيْنِ . يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً (أَوْ يُهْرَاقُ رَأْسُهُ مَاءً) قُلْتُ : مَنْ هَـٰذَا ؟ قَالُوا : هَـٰذَا ابْنُ مَرْيَمَ . ثُمَّ ذَهَبْتُ أَلْتَفِتُ فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ . جَسِيمٌ . جَعْدُ الرَّأْسِ . أَعْوَرُ الْعَيْنِ . كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ . قُلْتُ : مَنْ هَـٰذَا ؟ قَالُوا : الدَّجَّالُ . أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا ابْنُ قَطَنٍ » .

277 — (171) ..... : Umeru'bnu Hattab (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) dan işittim, şöyle buyuruyordu:

«Ben bir kere uyumuştum. Kendimi Kâ'be'de tavaf ediyor gördüm. O sırada esmer, salıverilmiş düz saçlı bir zat gördüm. İki kişi arasında (onlara dayanıyor), başı su damlatıyordu. (Yahut başı bir su akıtıyordu). Bu kimdir? dedim. Bu, Meryem'in oğludur, dediler. Sonra iltifat etmek üzere ilerlediğim zaman kıpkırmızı yüzlü, uzun boylu, başı kıvırcık saçlı, gözü sakat, börtlek, sanki gözü salkımındaki diğer dânelerden dışarı çıkmış, iri bir üzüm dânesi gibi olan bir adamla karşılaştım. Bu kimdir? diye sordum. Deccal'dir dediler. İnsanlar içinde ona en çok benziyeni İbnu Katan'dır».

٢٧٨ – (١٧٢) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا حُجَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّىٰ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ (وَهُوَ ابْنُ أَبِي سَلَمَةَ) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَضْلِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَٰنِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي الْحِجْرِ . وَقُرَيْشٌ تَسْأَلُنِي عَنْ مَسْرَايَ . فَسَأَلَتْنِي عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا . فَكُرِبْتُ كُرْبَةً مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ . قَالَ فَرَفَعَهُ اللهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ . مَا يَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ بِهِ . وَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ . فَإِذَا مُوسَىٰ قَائِمٌ يُصَلِّي . فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ . وَإِذَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي . أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ ابْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ . وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي . أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ صَاحِبُكُمْ (يَعْنِي نَفْسَهُ) فَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَأَمَمْتُهُمْ . فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنَ الصَّلَاةِ قَالَ قَائِلٌ : يَا مُحَمَّدُ ! هَـٰذَا مَالِكٌ صَاحِبُ النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ . فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ » .

278 — (172) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Yemin ederim ki kendimi Hıcr'da buldum. Kureyş bana siyahatımdan soruyordu. Bilhassa *Beytu'l-Makdis*'e dâir öyle şeyler sormuştu ki, ben İsrâ gecesi onlarla ilgilenip tesbit etmemiştim. Bu cihetle o kadar müşkil bir vaziyete düştüm ki hiç bir zaman öyle sıkılmamıştım. Bunun üzerine Allah benimle *Beytu'l-Makdis* arasında hâil olan mesafeyi kaldırdı. Ben orayı görüyor ve ne sorarlarsa muhakkak ona bakarak cevap veriyordu. Ve yine kendimi Peygamberler'den bir cemaat içinde gördüm. Bir de baktım ki Mûsâ, dikilmiş namaz kılıyor. O, düz saçlı, Şenûe kalibesi erkeklerinden birine benzer bir erkek tipindedir. Meryem Oğlu İsâ Aleyhisselâm'ı da dikilmiş, namaz kılarken gördüm. Benzerlikçe insanların ona en yakın olanı Urvetu'bnu Mes'ûd es-Sakafî'dir. İbrahim Aleyhisselâm'ı da ayakta durmuş, namaz kılarken gördüm. İnsanların ona en çok benziyeni sahibinizdir (kendisini kasdediyor). Derken namaz vakti oldu. Ben onlara imam oldum, namazı bitirince bir sözcü: Ya Muhammed! Ateşin (cehennemin) sahibi olan Mâlik işte budur ona selâm ver, dedi. Ben ona doğru dönmüştüm ki hemen o, bana selâm verdi.

(٧٦) باب فى ذكر سدرة المنتهى

٢٧٩ — (١٧٣) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ . حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . جَمِيعًا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . وَأَلْفَاظُهُمْ مُتَقَارِبَةٌ . قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ : حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ ، عَنْ طَلْحَةَ ، عَنْ مُرَّةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ؛ قَالَ : لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى . وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ . إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُعْرَجُ بِهِ مِنَ الْأَرْضِ . فَيُقْبَضُ مِنْهَا . وَإِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُهْبَطُ بِهِ مِنْ فَوْقِهَا . فَيُقْبَضُ مِنْهَا . قَالَ : إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى [٥٣/النجم/الآية ١٦] . قَالَ : فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ . قَالَ ، فَأُعْطِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثًا : أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ . وَأُعْطِيَ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ . وَغُفِرَ ، لِمَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللهِ مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا ، الْمُقْحِمَاتُ .

(76) SİDRETU'L-MÜNTEHÂ'NIN ZİKRİNE DÂİR BÂB[80]

—oOo—

279 — (173) ..... : Abdullahi'bnu Mes'ûd (R) şöyle dedi:

80. **Sidretu'l-Muntehâ**, müntehânın sidresi diye bir izafet terkibidir. Müntehâ, mekân ismi veya mimli masdar olabileceğine göre Nihayet sidresi veya son haddin sidresi ma'nâsını ifâde eder bir isim olmuştur. Sidre bir ağaçtır. Asım Molla şu izahatı veriyor: Sidr, nebk ağacı ismidir ki Arabistan kirazı tâ'bir olunur. Trabzon hurması o nevindendir. Müfredi sidredir, cem'i, siderât, sidirât, sider

Rasûlulah (S) geceleyin semalara yürütüldüğü zaman, kendisi *Sidretu'l-Müntehâ*'ya kadar vardırıldı. O, altıncı semadadır. Yerden yükseltilen şeyler ancak oraya kadar varabilir ve herşey oradan alınır. Daha yukarısından indirilen şeyler orada nihâyet bulur ve oradan alınır.

« اذ يغشى السدرة ما يغشى : *O dem ki o Sidre'yi bürüyen bürüyordu*» (en-Necm: 16) dedi. Onu, altundan pervaneler (gibi anlatılamaz güzellikler ve sayılmaz derecede çokluklar) diye tefsîr etmiştir.

Dedi ki: Orada Rasûlullah (S) a üç şey verilmiştir: Kendisine beş namaz verilmiştir. el-Bakara sûresinin sonları verilmiştir ve bir de ümmetimden Allah'a hiç birşeyi ortak kılmadan ölen kimseler için *mukhamat* (yani sahibini helâke götüren günahlar) mağfiret olunmuştur.

٢٨٠ – (١٧٤) وحدثني أبو الربيع الزهراني حدثنا عباد (وهو ابن العوام) حدثنا الشيباني قال: سألت زر بن حبيش عن قول الله عز وجل: فكان قاب قوسين أو أدنى [٥٣/النجم/٩] قال: أخبرني ابن مسعود، أن النبي ﷺ رأى جبريل له ستمائة جناح

280 — (174) ..... : Şeybânî dedi ki: Ben Hubeyş oğlu Zirr'e Azîz ve Celîl olan Allah'ın: « فكان قاب قوسين او ادنى : *İki yay kadar, yahut daha yakın oldu*» (en-Necm: 9) kavlinin tefsîrini sordum. İbnu Mes'ûd bana Peygamber (S)in Cibrîl'i altıyüz kanatlı olarak gördüğünü haber verdi, dedi.

٢٨١ – ( ) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا حفص بن غياث عن الشيباني، عن زر، عن عبد الله، قال: ما كذب الفؤاد ما رأى [٥٣/النجم/١١] قال: رأى جبريل عليه السلام له ستمائة جناح

281 — ( ) ..... : Abdullah: « ما كذب الفؤاد ما رأى : *Onun gördüğünü kalb yalan çıkarmadı*» (en-Necm: 11) âyetinin tefsîrinde, O, Cibrîl Aleyhisselâm'ı altıyüz kanatlı olarak gördü, demiştir.

---

ve südür gelir. Bu ağaç iki türlü olur. Biri, bustânidir ki yemişi hoş olub, yaprağı ile gasl olunur. Birisi, berridir ki yemişi kekre olur. Ve ikisinin de gölgesi begayet koyu, latif ve hafif olur.

Bu sidr maddesinde bir hayret ma'nâsı da vardır (Kamus Tercemesi, 2/385). Seder ve sederat, göz kamaşmak ve hayran olmak demektir. Bunda binâ-i nevi olduğu zamanda bir nevi tahayyür ifâde eder. Müfessirler Sidretu'l-Muntehâ'yı her iki ma'nâya işaret ederek tefsîr etmişlerdir. Tafsilâtına girişmeden şu kadarını zikredelim ki sidre burada hudud taşını temsil etmektedir. Mahlûkatın ilmi ancak oraya kadar çıkabilir, daha öteye ne melek ne sâire asla geçemez. Bütün bunların hakikiy hâlini ancak Allah bilir.

٢٨٢ - ( ) حدثنا عبيد الله بن معاذ العنبري حدثنا أبي حدثنا شعبة عن سليمان الشيباني. سمع زر بن حبيش عن عبد الله، قال لقد رأى من آيات ربه الكبرى [٥٣/النجم/الآية ١٨] قال: رأى جبريل في صورته، له ستمائة جناح

282 — ( ) ..... : Abdullah: «لقد رأى من آيات ربه الكبرى: *Andolsun ki O, Rabbının en büyük âyetlerinden bir kısmını görmüştür*» (en-Necm: 18) kelâmının tefsîri hakkında, Rasûlullah Cibrîl'i kendi sûretinde iken altıyüz kanatlı olarak görmüştür, dedi.

(٧٧) باب معنى قول الله عز وجل: ولقد رآه نزلة أخرى،

وهل رأى النبي صلى الله عليه وسلم ربه ليلة الإسراء؟

---

٢٨٣ - (١٧٥) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا علي بن مسهر عن عبد الملك، عن عطاء، عن أبي هريرة. ولقد رآه نزلة أخرى [٥٣/النجم/الآية ١٣] قال: رأى جبريل.

(77) AZÎZ VE CELÎL OLAN ALLAH'IN: «لقد رآه نزلة اخرى» KAVLİNİN MA'NÂSI VE PEYGAMBER'İN İSRÂ GECESİ RABBINI GÖRÜP GÖRMEDİĞİ BÂBI

——oOo——

283 — (175) ..... : Ebû Hureyre (R): «لقد رآه نزلة اخرى : *Andolsun ki O, onu diğer bir defa da inişinde gördü*» (en-Necm: 13) âyetinin tefsîrinde, O, Cibrîl'i gördü, demiştir.

٢٨٤ - (١٧٦) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا حفص عن عبد الملك، عن عطاء، عن ابن عباس؛ قال: رآه بقلبه.

284 — (176) ..... : İbnu Abbas (R): «O, onu kalbiyle gördü» demiştir.

٢٨٥ - ( ) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو سعيد الأشج. جميعا عن وكيع. قال الأشج: حدثنا وكيع حدثنا الأعمش عن زياد بن الحصين أبي جهمة، عن أبي العالية، عن ابن عباس؛ قال: ما كذب الفؤاد ما رأى [٥٣/النجم/الآية ١١] ولقد رآه نزلة أخرى [٥٣/النجم/الآية ١٣] قال: رآه بفؤاده مرتين.

285 — ( ) ..... : İbnu Abbas (R): «*Onun gördüğünü gönül tekzîb etmedi*» (en-Necm: 11) ile, «*Kasem olsun ki O, onu bir daha da inişinde gördü*» (en-Necm: 13) âyetlerinin tefsîrinde, O, onu gönlü ile iki kerre gördü, dedi.

٢٨٦ – (...) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا حفص بن غياث عن الأعمش . حدثنا أبو جهمة بهذا الإسناد .

286 — ( ) Bize Ebû Bekiri'bnu Ebî Şeybe tahdîs etti. Bize Hafsu'bnu Ğıyâs, Â'meş'den tahdîs etti. Bize Ebû Cehme, bu isnadla tahdîs etmiştir.

٢٨٧ – (١٧٧) حدثني زهير بن حرب . حدثنا إسماعيل بن إبراهيم عن داود ، عن الشعبي ، عن مسروق ؛ قال : كنت متكئا عند عائشة . فقالت : يا أبا عائشة ! ثلاث من تكلم بواحدة منهن فقد أعظم على الله الفرية . قلت : ماهن ؟ قالت : من زعم أن محمدا ﷺ رأى ربه فقد أعظم على الله الفرية . قال وكنت متكئا فجلست . فقلت : يا أم المؤمنين ! أنظريني ولا تعجليني . ألم يقل الله عز وجل : ولقد رآه بالأفق المبين [٨١/التكوير/الآية ٢٣] ولقد رآه نزلة أخرى [٥٣/النجم/الآية ١٣] فقالت : أنا أول هذه الأمة سأل عن ذلك رسول الله ﷺ . فقال « إنما هو جبريل . لم أره على صورته التي خلق عليها غير هاتين المرتين . رأيته منهبطا من السماء . سادا عظم خلقه ما بين السماء إلى الأرض » فقالت : أو لم تسمع أن الله يقول : لا تدركه الأبصار وهو يدرك الأبصار وهو اللطيف الخبير [٦/الأنعام/آية ١٠٣] أولم تسمع أن الله يقول : وما كان لبشر أن يكلمه الله إلا وحيا أو من وراء حجاب أو يرسل رسولا فيوحي بإذنه ما يشاء إنه علي حكيم [٤٢/الشورى/الآية ٥١] قالت : ومن زعم أن رسول الله ﷺ كتم شيئا من كتاب الله فقد أعظم على الله الفرية . والله يقول : يا أيها الرسول بلغ ما أنزل إليك من ربك وإن لم تفعل فما بلغت رسالته [٥/المائدة/الآية ٦٧] قالت : ومن زعم أنه يخبر بما يكون في غد فقد أعظم على الله الفرية . والله يقول : قل لا يعلم من في السماوات والأرض الغيب إلا الله [٢٧/النمل/الآية ٦٥] . -

287 — (177) ..... : Mesruk şöyle dedi: Âişe'nin yanında dayanmış vaziyetteydim. Yâ Ebâ Âişe! Üç şey vardır ki her kim onlardan birini söylerse, Allah'a karşı büyük iftirâ etmiş olur, dedi. Nedir onlar? dedim. Her kim Muhammed (S) Rabbını gördü diye zu'mederse, Allah'a karşı büyük iftira etmiş olur, dedi. Ben dayanıyordum. Hemen oturdum ve: Ey mü'minlerin anası! Bana müsaade buyur, acele etme! Azîz ve Celîl olan Allah: «*Andolsun ki O, onu apaçık ufukta görmüştür*» (et-Tekvîr: 23); «*Yemin olsun ki O, onu, bir daha da inişinde gördü*» (en-Necm: 13) buyurmadı mı? dedim. Bunun üzerine ben dedi: Bu ümme-

tin Rasûlullah'dan onu ilk evvel soranıyım. Buyurdu kı: «O Cibril'dir. Onu yaradılmış olduğu sûret üzere bu iki kerreden başka görmedim. Semadan inerken gördüm. Hilkatinin büyüklüğü, sema ile arz arasını örtmüştü» dedikten sonra Âişe: Hem işitmedin mi? dedi: Allah Taâlâ: «*Gözler onu idrak etmez ve fakat O, gözleri idrak eder. O, latîfdir, habîrdir*» (el-En'âm: 103) buyuruyor. Ve işitmedin mi? Allah Taâlâ: «*Bununla beraber hiç bir beşer için kâbil değildir ki Allah ona başka surette kelâm söylesin. Ancak Vahy ile veya bir hicab arkasından veyahut bir Rasûl gönderib de izniyle ona dilediğini vahyettirmesi müstesna. Çünkü O, çok yüksek, çok hakîmdir*» (eş-Şûra: 51) buyuruyor.

Âişe dedi: Her kim Rasûlullah Allah'ın kitabından bir şey ketmetti diye zu'mederse, Allah'a karşı büyük iftira etmiş olur. İşitmedin mi? Allah: «*Ey Rasûl! Sana Rabbinden her indirileni tebliğ et, etmezsen onun risâletini edâ etmiş olmazsın*» (el-Mâide: 67) buyuruyor.

Her kim yarın olacak şeyi haber verir olduğunu iddia edersc, muhakkak Allah'a karşı büyük iftira etmiş olur. Allah «*De ki: Göklerde ve yerde Allah'dan başka kimse gaybı bilmez*» (en-Neml: 65) buyuruyor, dedi.

٢٨٨ – ( ) وحدثنا محمد بن المثنى. حدثنا عبد الوهاب. حدثنا داود، بهذا الإسناد، نحو حديث ابن عُلَيَّة. وزاد: قالت: ولو كان محمد ﷺ كاتما شيئا مما أنزل عليه لكتم هذه الآية: وإذ تقول للذي أنعم الله عليه وأنعمت عليه أمسك عليك زوجك واتق الله وتخفي في نفسك ما الله مبديه وتخشى الناس والله أحق أن تخشاه [٣٣/الأحزاب/الآية ٣٧].

288 — ( ) ..... : Dâvûd, bu isnadla İbnu Uleyye hadîs'i tarzında tahdîs etti ve şunu ziyade eyledi: Âişe şöyle dedi: Eğer Muhammed (S) kendisine indirilenden birşey gizleseydi şu âyeti gizlerdi: «*Hatırla o zamanı ki Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de yine kendisine lutufta bulunduğun zâta sen: Zevceni uhdende tut, Allah'dan kork, diyordun da Allah'ın açığa çıkarıcısı olduğu şeyi içinde gizliyor, insanlardan korkuyordun. Halbuki Allah kendisinden korkmana daha çok lâyıktır*» (el-Ahzâb: 38).

٢٨٩ – (...) حدثنا ابن نمير. حدثنا أبي. حدثنا إسماعيل عن الشعبي، عن مسروق؛ قال: سألت عائشة: هل رأى محمد ﷺ ربه؟ فقالت: سبحان الله! لقد قف شعري لما قلت. وساق الحديث بقصته وحديث داود أتم وأطول

289 — ( ) ..... : Mesrûk dedi ki, Âişe'ye: Muhammed (S) Rabbini gördü mü? diye sordum. Sübhanallah! Vallahi, bu söylediğin sözden ötürü tüylerim diken diken oldu, dedi ve hadîs'i bütünüyle sevketti. Davud'un hadîs'i daha tamam ve daha uzundur.

٢٩٠ — (..) وحدثنا ابنُ نُمَيرٍ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنِ ابْنِ أَشْوَعَ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ؛ قَالَ قُلْتُ لِعَائِشَةَ فَأَيْنَ قَوْلُهُ. ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى [٥٣/النجم، الآية ٩ ـ ١٠] قَالَتْ: إِنَّمَا ذَاكَ جِبْرِيلُ ﷺ. كَانَ يَأْتِيهِ فِي صُورَةِ الرِّجَالِ. وَإِنَّهُ أَتَاهُ فِي هَذِهِ الْمَرَّةِ فِي صُورَتِهِ الَّتِي هِيَ صُورَتُهُ، فَسَدَّ أُفُقَ السَّمَاءِ.

290 — ( ) ..... : Mesrûk dedi ki: Âişe'ye: «*Sonra yaklaştı derken sarktı, iki yay kadar, yahut daha yakın oldu da kuluna vahyettiğini etti*» (en-Necm: 8-10) âyetleri nereye işarettir? diye sordum. Bu ancak Cibrîl (S) dir. Cibrîl ona erkekler sûretinde gelirdi. Bu defa Cibrîl ona asıl kendi sûreti olan kılıkta gelmiş ve semanın ufkunu (etrafını) kapatmıştır, diye cevap verdi.

(٧٨) باب في قوله عليه السلام: نور أنى أراه، وفي قوله: رأيت نورا

٢٩١ — (١٧٨) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ قَالَ «نُورٌ أَنَّى أَرَاهُ».

(78) RASÛLULLAH (S) İN: «BİR NUR ONU NASIL (yahut nerede) GÖRÜRÜM» VE «BİR NUR GÖRDÜM» SÖZLERİ HAKKINDA BÂB

——oOo——

291 — (178) ..... : Ebû Zerr (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) a: «Rabbını gördün mü?» diye sordum. «Bir nûr, onu nasıl görürüm (yahut, nerede görürüm)» buyurdu.

٢٩٢ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. حَدَّثَنَا أَبِي. ح وَحَدَّثَنِي حَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ. حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ. حَدَّثَنَا هَمَّامٌ. كِلَاهُمَا عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ. قَالَ قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ: لَوْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَسَأَلْتُهُ. فَقَالَ: عَنْ أَيِّ شَيْءٍ كُنْتَ تَسْأَلُهُ؟ قَالَ: كُنْتُ أَسْأَلُهُ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ قَالَ أَبُو ذَرٍّ: قَدْ سَأَلْتُ فَقَالَ «رَأَيْتُ نُورًا».

292 — ( ) ..... : Abdullah'ibnu Şakîk dedi ki: Ebû Zerr'e Rasûlullah'ı göreydim muhakkak sorardım, dedim. Neyi sorardın? dedi. Rabbını gördün mü? diye sorardım, dedim. Ebû Zerr: Ben sordum da: «Bir nûr gördüm» buyurdu, dedi.

(٧٩) باب فى قوله عليه السلام : إن الله لا ينام ، وفى قوله : حجابه النور

لو كشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إليه بصره من خلقه

٢٩٣ — (١٧٩) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب . قالا حدثنا أبو معاوية حدثنا الأعمش عن عمرو بن مرة، عن أبي عبيدة، عن أبي موسى، قال قام فينا رسول الله ﷺ بخمس كلمات. فقال « إن الله عز وجل لا ينام ولا ينبغي له أن ينام . يخفض القسط ويرفعه . يرفع إليه عمل الليل قبل عمل النهار . وعمل النهار قبل عمل الليل . حجابه النور . (وفي رواية أبي بكر : النار) لو كشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إليه بصره من خلقه » . (وفي رواية أبي بكر عن الأعمش ولم يقل حدثنا) .

(79) RASÛLULLAH (S)İN: «ALLAH UYUMAZ» VE «ONUN HİCÂBI ANCAK NURDUR. EĞER ONU AÇIVERSEYDİ VECHİNİN SUBUHÂTI BASARININ İHATA ETTİĞİ BÜTÜN MAHLÛKÂTI YAKARDI» SÖZLERİ HAKKINDA BÂB

——oOo——

293 — (179) ..... : Ebû Mûsâ (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bizim aramızda kalktı ve şu beş kelimeyi söyledi: «Azîz ve Celîl olan Allah uyumaz, uyumak ona lâyık olmaz. O, adâlet (aletin) i alçaltır ve yüseltir. Gündüzün amelinden önce gecenin, ve gecenin amelinden önce gündüzün ameli ona yükseltilir. Onun hicâbı nûrdur. (Ebû Bekr'in rivâyetinde: Nâr'dır). Eğer onu açsaydı vechinin subuhatı, basarının ihata ettiği bütün mahlûkatı yakardı. (Ebû Bekr, Â'meş'den olan rivâyetinde: *Haddesena,* dememiştir.)

٢٩٤ — (...) حدثنا إسحق بن إبراهيم . أخبرنا جرير عن الأعمش ، بهذا الإسناد . قال : قام فينا رسول الله ﷺ بأربع كلمات . ثم ذكر بمثل حديث أبي معاوية . ولم يذكر « من خلقه » ، قال حجابه النور .

294 — ( ) Bize İshaku'bnu İbrahim tahdîs etti. Bize Cerîr, A'meş'-den bu isnadla haber verdi. O: Rasûlullah bizim aramızda kalktı ve dört kelimeyi söyledi demiş, sonra Ebû Muâviye hadîs'i gibi zikretmiştir. «Mahlûkatından» terkibini söylememiş, fakat «onun hicâbı nûrdur» sözünü söylemiştir.

٢٩٥ — (..) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . قَالَ: حَدَّثَنِي شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ؛ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِأَرْبَعٍ « إِنَّ اللهَ لَا يَنَامُ وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ يَرْفَعُ الْقِسْطَ وَيَخْفِضُهُ . وَيُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ النَّهَارِ بِاللَّيْلِ . وَعَمَلُ اللَّيْلِ بِالنَّهَارِ » .

295 — ( ) ..... : Ebû Mûsâ (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bizim aramızda doğruldu ve şu dört şeyi söyledi : «Allah uyumaz ve uyumak ona lâyık olmaz. O adaleti yükseltir ve alçaltır. Gündüzün ameli geceleyin, gecenin ameli de gündüzleyin ona yükseltilir».

(٨٠) باب إثبات رؤية المؤمنين فى الآخرة ربهم سبحانه وتعالى

٢٩٦ — (١٨٠) حدثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ، وَأَبُو غَسَّانَ الْمِسْمَعِيُّ ، وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . جَمِيعًا عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِالصَّمَدِ . وَاللَّفْظُ لِأَبِي غَسَّانَ. قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِالصَّمَدِ . حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ قَالَ « جَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ . آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا . وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا . وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ . فِي جَنَّةِ عَدْنٍ » .

(80) MÜ'MİNLERİN ÂHİRETTE RABLARI SÜBHÂNEHÛ VE TAÂLÂ'YI GÖRMELERİNİ İSBÂT BÂBI

——oOo——

296 — (180) ..... : Abdullahi'bnu Kays — ki Ebû Mûsâ'l-Eş'arî'-dir — (R) den: Peygamber (S) şöyle buyurdu: «İki cennet vardır ki bunların kapları ve içlerindeki eşya gümüştendir. Diğer iki cennet daha vardır ki[81] bunların kapları ve eşyaları da altundandır. *Adn cennet*indeki

81. Bu ifadeye göre burada dört cennetden bahsedilmektedir. Bunlardan ikisi:

cennet ehli ile bunların Rablarına nazarları arasında Allah'ın vechinde (yüzünde) Kibriya ridâsından başka birşey bulunmıyacaktır.

٢٩٧ – (١٨١) حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْسَرَةَ . قَالَ : حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي لَيْلَىٰ ، عَنْ صُهَيْبٍ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ « إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ ، قَالَ يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : تُرِيدُونَ شَيْئًا أَزِيدُكُمْ ؟ فَيَقُولُونَ : أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا ؟ أَلَمْ تُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ ؟ قَالَ فَيَكْشِفُ الْحِجَابَ . فَمَا أُعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ عَزَّ وَجَلَّ » .

297 — (181) ..... : Suheyb (R) den: Nebiy (S) şöyle buyurmuştur: Cennet ehli Cennete girdiği zaman, Allah Tabâreke ve Taâlâ: «Bir şey istiyor musunuz ki arttırayım?» buyurur. Yüzlerimizi ağartmadın mı? Bizleri ateşten kurtarıp cennete girdirmedin mi? derler. Mütaakiben hicabı kaldırıverir. Artık onlara Azîz ve Celîl olan Rablarına nazar etmekten daha sevimli hiç birşey verilmiş değildir.

٢٩٨ – (...) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ ، بِهٰذَا الْإِسْنَادِ . وَزَادَ : ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ : لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ [١٠/يونس/الآية ٢٦] .

298 — ( ) Bize Ebubekri'bnu Ebî Şeybe tahdîs etti. Bize Yezîdu'bnu Hârûn, Hammâdu'bnu Seleme'den bu isnadla tahdîs etti ve şunu ziyade etti: Sonra şu âyeti tilâvet buyurdu: «*Güzellik yapanlara daha güzeli, bir de ziyade var*» (Yunus: 26).

« ولمن خاف مقام ربه جنتان »«(Kıyamette hisab sebebiyle) **Rabbının divanında durmaktan korkan kimseler için iki cennet vardır»** (er-Rahman: 46) âyetinde bildirilen iki cennettir. Bunlar Adn ve Na'îm denilen ve Mukarrabûn'a mahsûs olan cennetlerdir. Hadis'te bunların kabları ve bütün eşyası altundan olduğu haber veriliyor.

Diğer iki cennet ise: « ومن دونهما جنتان : **İki cennetden başka iki cennet daha vardır»** (er-Rahman: 62) âyetinde bildirilen cenetlerdir. Hadis'te bunların kapları ve bütün eşyası gümüşten olduğu bildirilmiştir.

Bazılarına göre, âyetteki «Dûn» kelimesi mertebeten diğerinden aşağı ma'nâsına değil, (tercemede gösterildiği vechile) «başka, ğayr» ma'nâsınadır. Bu takdirde cennet ehlinden herbirine dört cennet isabet edecek, demektir. (Beydâvî, Şeyhzâde, Medârik)

(٨١) باب معرفة طريق الرؤية

٢٩٩ — (١٨٢) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ : يَا رَسُولَ اللهِ ! هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ؟ » قَالُوا : لَا . يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « هَلْ تُضَارُّونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ ؟ » قَالُوا : لَا يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ . يَجْمَعُ اللهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . فَيَقُولُ : مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتْبَعْهُ فَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ الطَّوَاغِيتَ وَتَبْقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا . فَيَأْتِيهِمُ اللهُ ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ . فَيَقُولُ : أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ : نَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ . هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ . فَيَأْتِيهِمُ اللهُ تَعَالَى فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ . فَيَقُولُ : أَنَا رَبُّكُمْ . فَيَقُولُونَ : أَنْتَ رَبُّنَا فَيَتْبَعُونَهُ وَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَيْ جَهَنَّمَ . فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي أَوَّلَ مَنْ يُجِيزُ . وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ . وَدَعْوَى الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ : اللَّهُمَّ ! سَلِّمْ ، سَلِّمْ . وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ . هَلْ رَأَيْتُمُ السَّعْدَانَ ؟ » قَالُوا : نَعَمْ . يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ . غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا قَدْرُ عِظَمِهَا إِلَّا اللهُ . تَخْطَفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ . فَمِنْهُمُ الْمُوبَقُ بِعَمَلِهِ . وَمِنْهُمُ الْمُخَرْدَلُ ثُمَّ يُنَجَّى . حَتَّى إِذَا فَرَغَ اللهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ ، وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا ، مِمَّنْ أَرَادَ اللهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ ، مِمَّنْ يَقُولُ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ . فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ . يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ . تَأْكُلُ النَّارُ مِنِ ابْنِ آدَمَ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ . حَرَّمَ اللهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ . فَيُخْرَجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدِ امْتَحَشُوا . فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ . فَيَنْبُتُونَ مِنْهُ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ . ثُمَّ يَفْرُغُ اللهُ تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ . وَيَبْقَى رَجُلٌ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّارِ . وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ . فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَاؤُهَا فَيَدْعُو اللهَ

مَاشَاءَ اللهُ أَنْ يَدْعُوَهُ . ثُمَّ يَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فُعِلَتْ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ فَيَقُولُ : لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ . وَيُعْطِي رَبَّهُ مِنْ عُهُودٍ وَمَوَاثِيقَ مَا شَاءَ اللهُ . فَيَصْرِفُ اللهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ . فَإِذَا أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَآهَا سَكَتَ مَاشَاءَ اللهُ أَنْ يَسْكُتَ . ثُمَّ يَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! قَدِّمْنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللهُ لَهُ : أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ عُهُودَكَ وَمَوَاثِيقَكَ لَا تَسْأَلُنِي غَيْرَ الَّذِي أَعْطَيْتُكَ . وَيْلَكَ يَا ابْنَ آدَمَ ! مَا أَغْدَرَكَ ! فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! وَيَدْعُو اللهَ حَتَّى يَقُولَ لَهُ : فَهَلْ عَسَيْتَ إِنْ أَعْطَيْتُكَ ذَلِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ ! فَيَقُولُ : لَا . وَعِزَّتِكَ ! فَيُعْطِي رَبَّهُ مَا شَاءَ اللهُ مِنْ عُهُودٍ وَمَوَاثِيقَ . فَيُقَدِّمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ . فَإِذَا قَامَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَهَقَتْ لَهُ الْجَنَّةُ . فَرَأَى مَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَالسُّرُورِ . فَيَسْكُتُ مَاشَاءَ اللهُ أَنْ يَسْكُتَ . ثُمَّ يَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ . فَيَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ : أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ عُهُودَكَ وَمَوَاثِيقَكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيتَ . وَيْلَكَ يَا ابْنَ آدَمَ ! مَا أَغْدَرَكَ ! فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! لَا أَكُونُ أَشْقَى خَلْقِكَ فَلَا يَزَالُ يَدْعُو اللهَ حَتَّى يَضْحَكَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهُ . فَإِذَا ضَحِكَ اللهُ مِنْهُ ، قَالَ : ادْخُلِ الْجَنَّةَ . فَإِذَا دَخَلَهَا قَالَ اللهُ لَهُ : تَمَنَّهْ . فَيَسْأَلُ رَبَّهُ وَيَتَمَنَّى . حَتَّى إِنَّ اللهَ لَيُذَكِّرُهُ مِنْ كَذَا وَكَذَا ، حَتَّى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ . قَالَ اللهُ تَعَالَى : ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ » .

قَالَ عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ : وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا . حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ : إِنَّ اللهَ قَالَ لِذَلِكَ الرَّجُلِ : وَمِثْلُهُ مَعَهُ . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ : وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ . يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ! قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ : ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ : أَشْهَدُ أَنِّي حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَوْلَهُ : ذَلِكَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : وَذَلِكَ الرَّجُلُ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ .

(81) ALLAH'I RÜ'YET YOLUNU TANIMA BÂBI

——oOo——

299 — (182) ..... : Ebû Hureyde (R) şöyle haber verdi: Birtakım insanlar Rasûlullah (S) a hitaben: Ya Rasûlallah! Biz kıyamet gününde Rabbimizi görür müyüz? diye sordular. Rasûlulah (S): «Bedir olduğu gece ayı görmek hususunda itişip kakışır, biribirinize zarar verir misiniz? buyurdu. Hayır, ya Rasûlallah! dediler. Tekrar, önünde hiç bir bulut yokken güneşi görmekte biribirinize zarar verir misiniz? diye sor-

du. Hayır, ya Rasûlallah! dediler. Rasûlullah şöyle buyurdu: İşte sizler onu böyle göreceksiniz. Kıyamet gününde Allah insanları toplar ve «Her kim her neye tapıyorduysa onun ardına düşsün buyurur. Artık güneşe tapıyor olan güneşin, aya tapıyor olan ayın, tâğûtlara tapıyor olan tâğûtların ardına düşer. Yalnız bu ümmet, içlerinde münafıkları da olduğu halde (yerinde durup) kalır. Allah Tabâreke ve Taâlâ onlara evvelce tanıdıklarından başka bir surette gelir ve: «Ben sizin Rabbinizim» buyurur. Onlar (Rablerini o tecelli ile tanıyamadıkları için): Senden Allah'a sığınırız. Rabbimiz bize gelinceye kadar bizim yerimiz burasıdır. (Yerimizden ayrılmayız). Rabbimiz bize geldiğinde biz onu tanırız, derler. Allah Taâlâ bu defa onlara tanıdıkları surette gelip: «Ben Rabbinizim» buyurur. Onlar da: Sen bizim Rabbimizsin derler ve ona tâbî olurlar[82]. Cehennemin de ortasına Sırat (yani köprü) kurulur. Ümmetimle beraber onun üzerinden geçenlerin ilki ben olurum. O gün peygamberden başka hiç bir kimse tekellüm edemez. Rasullerin de o günkü duâları: Ya Allah! Selâmet ver, selâmet ver (den ibaret) olur.

Cehennemde Sa'dan dikenlerine benzer dikenler vardır. Sa'dânı hiç gördünüz mü? Evet ya Rasûlallah! dediler. Rasûlullah: İşte o çengeller Sa'dân dikenleri gibidir. Ancak şu var ki nekadar büyük olduklarını yalnız Allah bilir. İşte bunlar insanları (kötü) amellerinden dolayı kapıp alırlar. İnsanlardan kimi ameli sayesinde kalabilen mü'min, kimi de cezalanmış olandır, sonra necata utaştırır. Nihayet Allah, kullar arasında kazayı icra edip de sırf rahmetinden olarak nâr ehlinden dilediklerini cehennem'den çıkırmayı irâde ettiğinde meleklere; LÂ İLÂHE İLLALLAH diyenlerden, Allah Taâlâ'nın merhamet buyurmak istediklerinden, Allah'a bir şeyi ortak kılmamış olanları cehennemden çıkarsınlar diye emredecektir.

Melekler bunları cehennem'de tanırlar, melekler onları secde eseriyle tanırlar. Ateş, Adem oğlunun secde izi müstesna her şeyini yer bitirir. Allah secde izini yemeyi ateşe haram etmiştir. Bunlar ateşten yanmış olarak çıkarılırlar. Üzerlerine hayat suyu dökülür ve o su sebebiyle sel uğrağında biten Allah Taâlâ kulları arasında kazayı hitâma erdirir. Ancak yüzü ateşe dönük bir kimse kalır. O, sennete girişce, cennet ehlinin sonuncusudur. O kimse: Ya Rab! Yüzümü ateşten döndür, zira kokusu beni zehirleyip duruyor, yalını da beni yakıp duruyor, der. O kimse Allah'ın dilediği kadar Allah'a mütemadiyen duâ eder. Sonra Allah Tabareke ve Taâlâ ona: Bu senin dediğini sana yaparsam, acaba ondan başkasını ister misin? buyurur. O kul: Senden, bundan gayrisini iste-

82. Emrine, yahut bu hususa te'kîl edilmiş olan meleklerine tâbi olurlar, demektir. (Kadî İyâd).

mem, der ve Rabbine Allah'ın dilediği kadar birçok ahidler ve mîsâklar verir. Akabinde Allah onun yüzünü ateşden çevirir. Yüzünü cennete doğru çevirib cenneti gördüğü zaman, Allah'ın dilediği kadar sustuktan sonra: Ey Rabbim! Beni cennetin kapusuna yanaştır, der. Bunun üzerine Allah ona: Evvelce sana verdiğimden başka birşey istemeyeceğine ahidler ve mîsâklar vermiş değil misin? Yazıklar olsun ey Âdem oğlu! Ne kadar gadredicisin! buyurur.

O kul: Ey Rabbim! der ve Allah'a devamlı duâ eder. Nihayet Allah ona: Bunu sana versem başkasını ister misin? der. Kul: İzzetine yemin olsun ki hayır der. Ve Rabbine Allah'ın dilediği kadar ahidler ve mîsâklar verir. Sonunda Rabbi onu cennet kapusuna yaklaştırır. Cennet kapusu üzerinde durduğu, cennet ona açıldığı, içindeki hayırları ve sevinci gördüğü zaman Allah'ın dilediği kadar sükût eder. Sonra: Ey Rabbim! Beni cennet sok, der. Allah Tebâreke ve Taâlâ ona: Verdiğimden başkasını istemiyeceğine ahidler ve mîsaklar vermiş değil misin? Allah lâyıkını versin ey Âdem oğlu! Sen ne sözünde durmaz kimse imişsin, der. O kul: Ey Rabbim! Mahlûkatının en bedbahtı ben olmıyayım, der ve Allah'a devamlı duâ eder. Nihayet Allah Tabâreke ve Taâlâ ona güler Allah ona gülünce: Cennete gir, der. Kul cennete girince Allah ona: Temennî et, buyurur. O da Rabbinden ister ve temennî eder. Nihayet Allah ona: Şunu da bunu da istenecek şeyleri muhakkak kendisine hatırlatacak, nihayet dilediklerinin hepsi kesilince Allah Taâlâ: Bunların hepsi ve daha bir o kadarı senindir, buyurur».

(Hadîs'i Ebû Hureyre'den rivâyet edenlerden biri olan) Atâu'bnu Yezid şöyle demiştir: Ebû Hureyre bunu takrîr ederken, Ebû Sa'id Hudrî de yanında oturuyor, Ebû Hureyre'nin dediklerinden hiç birşeyi reddetmiyordu. Nihayet Ebû Hureyre, Allah o kişiye: «Bunların hepsi ve daha bir o kadarı hep senindir» sözünü söyliyeceği zaman, Ebû Sa'îd, Ebû Hureyre'ye: «Bunlar ve daha on misli» ya Eba Hureyre! dedi. Ebû Hureyre: Rasûlullah'ın yalnız «Bunların hepsi ve daha bir o kadarı senindir» sözünü bellemişim, dedi. Ebû Sa'îd ise: Ben şahâdet ederim ki Rasûlullah (S) dan «Bunlar ve daha on misli senindir» sözünü bellemişimdir, dedi.

Ebû Hureyre: İşte bu kişi, cennet ehlinin cennete en son girecek alanıdır, dedi.

٣٠٠ — (...) حدثنا عبد الله بن عبد الرحمن الدارمي . أخبرنا أبو اليمان . أخبرنا شعيب عن الزهري ، قال : أخبرني سعيد بن المسيب وعطاء بن يزيد الليثي ؛ أن أبا هريرة أخبرهما ؛ أن الناس قالوا للنبي ﷺ : يا رسول الله ! هل نرى ربنا يوم القيامة ؟ وساق الحديث بمثل معنى حديث إبراهيم ابن سعد .

300 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle haber verdi: İnsanlar Peygamber (S) e: Ya Rasûlallah! Kıyamet gününde Rabbimizi görür müyüz? diye sordular, dedi ve hadîs'i önceki İbrahim'u'bnu Sa'd hadîs'inin ma'nâsıyle sevketti.

٣٠١ — (...) وحدثنا محمد بن رافع . حدثنا عبد الرزاق . أخبرنا معمر عن همام بن منبه ؛ قال : هذا ما حدثنا أبو هريرة عن رسول الله ﷺ فذكر أحاديث منها . وقال رسول الله ﷺ « إن أدنى مقعد أحدكم من الجنة أن يقول له : تمن . فيتمنى ويتمنى . فيقول له : هل تمنيت ؟ فيقول : نعم . فيقول له : فإن لك ما تمنيت ومثله معه » .

301 — ( ) ..... : Hemmâm: Bu, Ebû Hureyre'nin Rasûlullah (S) den bize rivâyet ettikleridir, demiş ve birçok hadîsler zikretmiştir. Onlardan biri şudur: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Herhangi biriniz cennetten en aşağı makamı ona: «Temennî et» denilmek olacaktır. O da temennî eder, mütaakiben ona: Temennî ettin mi? buyurur. O da: Evet der. Bundan sonra ona: «Temennî ettiklerinin hepsi ve onlarla beraber bir misli daha senindir» buyurur.

٣٠٢ — (١٨٣) وحدثني سويد بن سعيد . قال : حدثني حفص بن ميسرة عن زيد بن أسلم ، عن عطاء بن يسار ، عن أبي سعيد الخدري ؛ أن ناسا في زمن رسول الله ﷺ قالوا . يا رسول الله ! هل نرى ربنا يوم القيامة ؟ قال رسول الله ﷺ « نعم » . قال « هل تضارون في رؤية الشمس بالظهيرة صحوا ليس معها سحاب ؟ وهل تضارون في رؤية القمر ليلة البدر صحوا ليس فيها سحاب ؟ » قالوا : لا . يا رسول الله ! قال « ما تضارون في رؤية الله تبارك وتعالى يوم القيامة إلا كما تضارون في رؤية أحدهما . إذا كان يوم القيامة أذن مؤذن : ليتبع كل أمة ما كانت تعبد . فلا يبقى أحد ، كان يعبد غير الله سبحانه من الأصنام والأنصاب ، إلا يتساقطون في النار . حتى إذا لم يبق إلا من كان يعبد الله

مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ . وَغُبَّرِ أَهْلِ الْكِتَابِ . فَيُدْعَى الْيَهُودُ فَيُقَالُ لَهُمْ : مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ؟ قَالُوا : كُنَّا نَعْبُدُ عُزَيْرَ بْنَ اللهِ . فَيُقَالُ: كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ . فَمَاذَا تَبْغُونَ؟ قَالُوا: عَطِشْنَا. يَا رَبَّنَا! فَاسْقِنَا . فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ: أَلَا تَرِدُونَ ؟ فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا . فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ . ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى فَيُقَالُ لَهُمْ : مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ؟ قَالُوا : كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ بْنَ اللهِ . فَيُقَالُ لَهُمْ : كَذَبْتُمْ . مَا اتَّخَذَ اللهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ . فَيُقَالُ لَهُمْ : مَاذَا تَبْغُونَ ؟ فَيَقُولُونَ : عَطِشْنَا . يَا رَبَّنَا! فَاسْقِنَا . قَالَ فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ : أَلَا تَرِدُونَ ؟ فَيُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ . حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللهَ تَعَالَى مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ ، أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا . قَالَ : فَمَا تَنْتَظِرُونَ ؟ تَتْبَعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ قَالُوا : يَا رَبَّنَا ! فَارَقْنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرَ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ ، وَلَمْ نُصَاحِبْهُمْ . فَيَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ نَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ . لَا نُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا (مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا) حَتَّى إِنَّ بَعْضَهُمْ لَيَكَادُ أَنْ يَنْقَلِبَ فَيَقُولُ: هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا ؟ فَيَقُولُونَ : نَعَمْ . فَيُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ . فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلهِ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِهِ إِلَّا أَذِنَ اللهُ لَهُ بِالسُّجُودِ . وَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءً وَرِيَاءً إِلَّا جَعَلَ اللهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً . كُلَّمَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ خَرَّ عَلَى قَفَاهُ . ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ ، وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ . فَقَالَ : أَنَا رَبُّكُمْ . فَيَقُولُونَ : أَنْتَ رَبُّنَا . ثُمَّ يُضْرَبُ الْجِسْرُ عَلَى جَهَنَّمَ . وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ . وَيَقُولُونَ : اللَّهُمَّ ! سَلِّمْ سَلِّمْ » . قِيلَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! وَمَا الْجِسْرُ ؟ قَالَ « دَحْضٌ مَزِلَّةٌ . فِيهِ خَطَاطِيفُ وَكَلَالِيبُ وَحَسَكٌ . تَكُونُ بِنَجْدٍ فِيهَا شُوَيْكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ. فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ كَطَرْفِ الْعَيْنِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرِّيحِ وَكَالطَّيْرِ وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرِّكَابِ . فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ . وَمَخْدُوشٌ مُرْسَلٌ . وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ . حَتَّى إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشَدَةً لِلهِ فِي اسْتِقْصَاءِ الْحَقِّ ، مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ . يَقُولُونَ : رَبَّنَا ! كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا وَيُصَلُّونَ وَيَحُجُّونَ . فَيُقَالُ لَهُمْ : أَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ . فَتُحَرَّمُ صُوَرُهُمْ عَلَى النَّارِ . فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقَيْهِ وَإِلَى رُكْبَتَيْهِ . ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا ! مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ . فَيَقُولُ : ارْجِعُوا . فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ

فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا. ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا! لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا. ثُمَّ يَقُولُ: ارْجِعُوا. فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا. ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا! لَمْ نَذَرْ فِيهَا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا أَحَدًا. ثُمَّ يَقُولُ: ارْجِعُوا. فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ. فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا. ثُمَّ يَقُولُونَ: رَبَّنَا! لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا ».

وَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ يَقُولُ: إِنْ لَمْ تُصَدِّقُونِي بِهَذَا الْحَدِيثِ فَاقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا [٤/النساء/الآية ٤٠] « فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ. وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ. قَدْ عَادُوا حُمَمًا فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهَرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ نَهَرُ الْحَيَاةِ. فَيَخْرُجُونَ كَمَا تَخْرُجُ الْحِبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ أَلَا تَرَوْنَهَا تَكُونُ إِلَى الْحَجَرِ أَوْ إِلَى الشَّجَرِ. مَا يَكُونُ إِلَى الشَّمْسِ أَصْيَفِرُ وَأَخْيَضِرُ. وَمَا يَكُونُ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ يَكُونُ أَبْيَضَ ؟ »

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! كَأَنَّكَ كُنْتَ تَرْعَى بِالْبَادِيَةِ. قَالَ « فَيَخْرُجُونَ كَاللُّؤْلُؤِ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمُ يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ. هَؤُلَاءِ عُتَقَاءُ اللهِ الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرٍ قَدَّمُوهُ ثُمَّ يَقُولُ: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ فَمَا رَأَيْتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ. فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا! أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ فَيَقُولُ: لَكُمْ عِنْدِي أَفْضَلُ مِنْ هَذَا. فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا! أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا؟ فَيَقُولُ: رِضَايَ فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا ».

قَالَ مُسْلِمٌ: قَرَأْتُ عَلَى عِيسَى بْنِ حَمَّادٍ رُغْبَةَ الْمِصْرِيَّ هَذَا الْحَدِيثَ فِي الشَّفَاعَةِ وَقُلْتُ لَهُ: أَحَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْكَ؛ أَنَّكَ سَمِعْتَ مِنَ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ لِعِيسَى بْنِ حَمَّادٍ: أَخْبَرَكُمُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ! أَنَرَى رَبَّنَا؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ إِذَا كَانَ يَوْمٌ صَحْوٌ؟ » قُلْنَا: لَا. وَسُقْتُ الْحَدِيثَ حَتَّى انْقَضَى آخِرُهُ وَهُوَ نَحْوُ حَدِيثِ حَفْصِ بْنِ مَيْسَرَةَ. وَزَادَ بَعْدَ قَوْلِهِ: بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا قَدَمٍ قَدَّمُوهُ « فَيُقَالُ لَهُمْ: لَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ وَمِثْلُهُ مَعَهُ ».

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ : بَلَغَنِي أَنَّ الْجِسْرَ أَدَقُّ مِنَ الشَّعْرَةِ وَأَحَدُّ مِنَ السَّيْفِ .
وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ اللَّيْثِ « فَيَقُولُونَ رَبَّنَا أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ وَمَا بَعْدَهُ »
فَأَقَرَّ بِهِ عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ .

302 — (183) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) zamanında birtakım insanlar: Ya Rasûlullah! Kıyamet gününde Rabbimizi görür müyüz? diye sordular. Rasûlullah: Evet, dedi ve devamla: «Güneşi öğlen üstü, ayak ve önünde hiç bir bulut yokken görmek için (itişip kakışarak) birbirinize zarar verir misiniz? Ve keza ayı bedir olduğu öndördüncü gece, yine ayaz iken ve ona gece hiç bir bulut yokken görmek için biribirinize zarar verir misiniz? diye sordu. Hayır, yâ Rasûlallah! dediler. Rasûlullah: İşte bu iki küreden herhangi birisini görmekte biribirinize meşakkat ve zarar vermediğiniz gibi, kıyamet gününde Allah Tabareke ve Taâlâ'yı görmekte de biribirinize meşakkat ve zarar vermezsiniz. Kıyamet günü olduğu zaman bir dellâl: Her ümmet neye ve kime tapıyorduysa peşine düşsün, diye ilân eder: Bunun üzerine münezzeh olan Allah'dan başka şeylere, putlara ve heykellere tapagelen nekadar müşrikler varsa, onlardan hiç biri geri kalmaksızın cehenneme dökülürler.

Artık gerek iyiden ve gerek fâcirden, gerek kitab ehli bakiyyelerinden olarak ortalıkta yalnız Allah'a tapanlardan başka kimse kalmayınca, Yahûdî'lerden geri kalanlar çağrılır ve onlara: Siz kime ibadet ederdiniz? diye sorulur. Onlar: Biz Allah'ın oğlu Üzeyr'e tapıyorduk, diye cevab verirler. Bunun üzerine bunlara: Yalan söylediniz, Allah hiç bir eş ve oğul edinmedi, denilir. Şimdi siz ne istersiniz? diye sorulur. Ey Rabbimiz! Biz çok susadık. Bize su ihsan et, derler. Bunun üzerine onlara: Haydi su başına gelmez misiniz? diye işaret olunur ve cehenneme doğru sevk olurnurlar. Cehennem onlara serâb gibi görünür. Onlar biribirlerini çiğneyerek giderken ateşe dökülürler.

Sonra Hıristiyanlar çağrılır, onlara da: Siz kime kulluk ederdiniz? diye sorulur. Onlar da: Allah'ın oğlu Mesîh-İsâ'ya ibadet ediyorduk, derler. Onlara da: Yalan söylediniz. Allah hiç bir eş ve hiç bir oğul edinmedi, denir. Onlara da ne istiyorsunuz? diye sorulur. Onlar: Çok susadık ey Rabbimiz! Bize su ihsan et, derler. Kendilerine: Haydi suya gelmez misiniz, diye işaret olunur. Nihayet cehenneme doğru toplanırlar. Cehennem onlara bir serab gibi görünür. Biribirlerini ezerek cehenneme düşüşürler.

Artık ortada sâdık veya fâcir olarak Allah Taâlâ'ya ibadet eden muvahhidlerden başka kimse kalmayınca, âlemlerin Rabbi Sübhanehû ve Taâlâ onlara, orada gördükleri en yakın bir sıfatta tecelli eder ve Allah

bu muvahhidlere: Ya siz ne bekliyorsunuz? Her ümmet ibadet ettiği şeyin ardına düşüyor, buyurur. Onlar da: Ey Rabbimiz! Biz dünyada iken, kendilerine en çok muhtaç olmamıza rağmen bu insanlardan ayrı yaşadık ve onlar ile arkadaşlık etmedik, derler. Bunun üzerine: Ben sizin Rabbinizim, buyurur. Onlar: Biz senden Allah'a sığınırız (iki yahut üç defa da) Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayız, derler. Hatta bir kısmı (cereyan eden imtihanın şiddetinden dolayı doğru olandan) dönmeye yaklaşır. Sizinle onun arasında bir alâmet var mı ki bunun sayesinde onu tanıyabilesiniz, der. Onlar: Evet, derler. Şiddetler kaldırılır, öz yürekten Allah'a secde eder olanların hiç biri kalmaksızın Allah onların herbirine secdeye izin verir. Gizlenme veya riyâ olarak secde eder olanlardan herbirinin sırtını Allah muhakkak tek bir tabaka haline getirir. Secde etmek istedikçe ensesi üzerine düşer. Sonra başlarını kaldırırlar. İlk defa görmüş oldukları suret —sıfat— değişmiş olarak: Ben sizin Rabbinizim, der. Onlar da: Bizim Rabbimiz sensin, derler. Sonra cehennem üzerine bir köprü kurulur ve şefaata izin verilir. Halk: Ya Allah! Selâmet ver, selâmet ver, diye duâ eder durur».

Ya Rasûlallah! Köprü nedir? diye sorulduğunda: Kaypak ve kaygan bir şeydir. Orada kancalar, çengeller ve demirden dikenler vardır. Bunlar Necd'de meydana gelen ve Sa'dân denilen sert dikencikler halindedir. Mü'minler, kimi göz kırpacak kadar zaman içinde, kimi şimşek gibi, kimi rüzgâr gibi, kimi en iyi cins yürek at ve deve gibi sür'atle geçerler. Mü'minlerden kimi sapsağlam olduğu gibi necat bulur. Kimi tırmıklar içinde perişan olmuş olarak salıverilir. Kimi de cehennem ateşi içine sapır sapır düşerler.

Nihayet mü'minler ateşten kurtuldukları zaman, nefsim yedinde olana yemin ederim ki sizden hiç kimsenin, hakkı tamamiyle kurtarmak hususunda Allah'a yalvarıp yakarması, kıyamet gününde mü'minlerden ateşte olan kardeşleri için Allah'a yalvarmaları kadar şiddetli olmaz.

Onlar: Ey Rabbımız! Bu kalanlar bizimle beraber oruc tutarlar ve hacc ederlerdi, derler. Onlara: Tanıdığınız kimseleri dışarı çıkarınız, onların sûretleri ateşe haram edilir, denir. Artık bunlar kimi inciklerine, kimi de dizlerine kadar ateşe gömülmüş olduğu halde pekçok halkı dışarı çıkarırlar. Sonra: Ey Rabbımız! Cehennemde emrettiklerinden hiç kimse kalmadı, derler. Hak Taâlâ: Geri dönün, kalbinde bir dînar ağırlığında iyman ve yakın olan her kimi bulursanız onu da çıkarınız, buyurur. Onlar yine pek çok halkı çıkarırlar. Sonra yine: Ey Rabbimiz! Cehennem içinde, emrettiklerinden hiç kimseyi bırakmadık, derler. Sonra Hak Taâlâ: Dönünüz! Kalbinde yarım dînar ağırlığınca hayır olan her kimi bulursanız onu da çıkarınız, buyurur. Yine pekçok halkı çıkarırlar. Sonra tekrar: Ey Rabbımız! Bize emrettiklerinden hiç bir kimseyi cehennemle bırakmadık, derler. Sonra Hak Taâlâ: Dönünüz! Kal-

binde zerre ağırlığınca hayır olan her kimi bulursanız onu da çıkarın, buyurur. Yine pek çok halk çıkarırlar. Sonra tekrar: Ey Rabbımız! Orada hayır sahibi olan hiç bir kimseyi bırakmadık, derler».

Ebû Sa'îd Hudrî: Eğer bu söylediğim hadîs'de beni tasdik etmiyorsanız: «*Şüphesiz ki Allah zerre kadar zulmetmez. Eğer bir hasene olursa onu kat kat artırır .Bir de tarafından pek büyük mükâfat verir*» (en-Nisa: 40) âyetini okuyunuz, derdi.

«Bundan sonra Azîz ve Celîl olan Allah: Melekler şefâat ettiler, peygamberler şefâat ettiler, mü'minler de şefâat ettiler. Şefâat etmedik bir *Erhamu'r-Rahimîn* kaldı buyurur. Bundan sonra ateşten bir cemaati toplar ve dünyada iken hiç bir hayır işlemeyip de cehennemde kömüre dönmüş birçok kimseleri çıkarır ve cennetin yolları üzerinde olup *Hayat Nehri* adı verilen bir nehir içinde olanları daldırır.

Bunlar sel uğrunda çıkan yabanî reyhân tohumları gibi çıkarlar. Görmez misiniz ki? Yabanî reyhân bazan bir taş, yahut bir ağaç dibinde (gölgede bittiği de) olur. Güneşe doğru olanı sarı olur, yeşil olur, gölgede olanı ise beyaz olur». (Bunu işidince bazıları) ya Rasûlallah! Sanki sahrâda çobanlık etmiş gibisiniz, dediler. Rasûlullah devamla şöyle anlattı:

«Artık hayat nehrinden boyunlarında halkalar olduğu halde inci gibi güzel olarak çıkarlar. Cennet ahâlisi onları o alâmetle tanırlar. İşlenmiş hiç bir amelleri, önden gönderdikleri hiç bir hayırları olmadığı halde Allah'ın cennete idhal ettiği azadlıkları işte bunlardır, derler. Sonra Hak Taâlâ onlara: Cennete giriniz! Gözünüzün görebildiği her ne varsa sizindir, buyurur. Onlar: Ey Rabbımız! Sen âlemlerden hiç kimseye vermediğini bize ihsan ettin, derler. Kendilerine: Size bundan efdal bir atıyyem var, buyurur. Ey Rabbımız! Bundan da efdal ne var? derler. Allah Taâlâ: Benim rızâ'm! Artık bundan sonra ebediyyen size gadab etmem, buyurur.»

Muslim der ki: Şefâat hakkındaki bu hadîs'i, Îsa'bnu Hammad Zuğbe el-Mısrî'nin huzurunda okudum, ve ona: Bu hadîs'i senden tebliğ edeceğim, sen bunu Leysu'bnu Sa'd'dan işiddin mi? dedim. Evet, dedi. Îsâ'bnu Hammad'a dedim ki: Size Leysu'bnu Sa'd, Halidu'bnu Yezid'den, o da Sa'idu'bnu Ebî Hilâl'den, o da Zeydu'bnu Eslem'den, o da Atâu'bnu Yesâr'dan, o da Ebû Sa'id Hudrî'den haber verdi. Ebû Sa'id şöyle demiştir: Ya Rasûlallah! Rabbımızı görür müyüz? diye sorduk. Rasûlullah (S): Duru bir gün olduğu zaman güneşi görmekte birbirimize zarar verir misiniz? buyurdu. Biz: Hayır, dedik. Ben bir hadîs'i sonu gelinceye kadar sevkettim. Bu da Hafsu'bnu Meysere hadîs'i gibidir. Ancak, «İşledikleri bir amel ve takdîm ettikleri bir hayır olmıyarak» sözünden sonra, «Onlara gözünüzün görebildiği sizindir, bir o kadarı daha sizindir, denilir» sözlerini ziyale etmiştir.

Ebû Sa'îd: Köprünün kıldan ince ve kılıçtan keskin olduğu haberi bana erişti, demiştir.

Leys'in hadîs'inde: Ey Rabbımız! Âlemlerden hiç birine ve daha henüz hiç kimseye vermediğin şeyi bize ihsan ettin derler» kısmı yoktur. Bunu Îsâ'bnu Mammâd ikrar ikrar etmiştir".

٣٠٣ — (...) وحدثناه أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا جعفر بن عون . حدثنا هشام بن سعد . حدثنا زيد بن أسلم ، بإسنادهما ، نحو حديث حفص بن ميسرة إلى آخره وقد زاد ونقص شيئا .

303 — ( ) ..... : Zeydu'bnu Eslem —geçen iki tarîkta kendinin iki râvîsi olan Hafsu'bnu Meysere ve Sa'idu'bnu Hilâl isnadlarıyla— sonuna kadar Hafsu'bnu Meysere hadîs'i tarzında tahdîs etmiştir. Burada ziyade ettiği ve eksik bıraktığı bazı şeyler vardır.

(٨٢) باب إثبات الشفاعة وإخراج الموحدين من النار

٣٠٤ — (١٨٤) وحدثني هارون بن سعيد الأيلي . حدثنا ابن وهب ؛ قال : أخبرني مالك بن أنس عن عمرو بن يحيى بن عمارة ؛ قال : حدثني أبي ، عن أبي سعيد الخدري ؛ أن رسول الله ﷺ قال « يدخل الله أهل الجنة الجنة . يدخل من يشاء برحمته . ويدخل أهل النار النار . ثم يقول : انظروا من وجدتم في قلبه مثقال حبة من خردل من إيمان فأخرجوه . فيخرجون منها حمما قد امتحشوا . فيلقون في نهر الحياة أو الحيا . فينبتون فيه كما تنبت الحبة إلى جانب السيل . ألم تروها كيف تخرج صفراء ملتوية » .

(82) ŞAFÂATİN İSBATI VE MUVAHHİDLERİN ATEŞTEN ÇIKARILMASI BÂBI

——oOo——

304 — (184) ..... : Ebû Sa'îd Hudri (R) den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) buyurdu ki: Allah cennetlikleri cennete koyar, o, dile-

83. Ru'yet hadîs'i, rivâyet tariklerinin çokluğu ile meşhur olan hadîs'lerdendir. Uzun, kısa birçok ve birbirlerini izah eder mahiyette metinlerle rivâyet olunmuşlardır. Bütün bu rivâyetlerde, Mu'tezile, Hevâric, bazı Mürcie gibi bid'at ehli zümrelere red vardır. Bunların müdâfaa ettikleri teze göre Allah Taâlâ'yı mahlûkattan hiç bir birşey göremez ve görmesi aklen muhaldir. Bu tez sünnet ehlince hatalı görülmüştür. Çünkü Allah Taâlâ'nın mü'min ve muvahhid kullarına tecelli edip görünmesi Kitab ile, sünnet ile ve ümmetin icmâı ile sâbit bir hakikattır. Bunu Rasûlullah'dan yirmiden fazla sahâbi rivâyet etmiştir. Tabiûn ve etbâu't-tabiin devirlerine âid râvileri ise yüzlere, binlere bâliğ olmuştur. Sonra Mu'tezile ve emsalinin iddia ettikleri aklî muhal ise dünyadaki eşyayı görüş şartlarımızın

yeceği kimseleri rahmetiyle cennete katar, ateşlikleri de ateşe katar. Sonra: «Bakınız, kalbinde bir hardal dânesi kadar iyman olan kimi bulursanız onu (ateşden) çıkarınız» buyurur. Bunun üzerine böyleleri cehennem'den kömür gibi yanmış oldukları halde çıkarılırlar da *Hayat Nehri* yahut *Haya Nehri* içine atılırlar. Ve onlar sel uğrağında kalan yabanî reyhan tohumlarının bittiği gibi orada sür'atle biterler. Sizler onu görmediniz mi? Nasıl sapsarı olarak ve salınarak sürer?

٣٠٥ — (...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا عفان . حدثنا وهيب . ح وحدثنا حجاج ابن الشاعر . حدثنا عمرو بن عون . أخبرنا خالد ، كلاهما عن عمرو بن يحيى ، بهذا الإسناد . وقالا : فيلقون في نهر يقال له الحياة . ولم يشكا . وفي حديث خالد : كما تنبت الغثاءة في جانب السيل. وفي حديث وهيب : كما تنبت الحبة في حميلة أو حميلة السيل.

305 — ( ) ..... : Vuhayb ile Hâlid her ikisi de Amru'bnu Yahya'dan, bu isnadla tahdîs ettiler: hayat denilen bir nehre atılırlar, dediler ve şekk etmediler. Hâlid hadîs'inde: «Sel kenarında, selin getirdiği tohumların bittiği gibi», Vuheyb hadîs'inde ise: «Nehir kenarında olan siyah çamur içinde, yahut nehrin getirdiği bitki kırıntılı toprak çinde reyhan tohumlarının bitmesi gibi» denilmiştir.

٣٠٦ — (١٨٥) وحدثني نصر بن علي الجهضمي . حدثنا بشر (يعني ابن المفضل) عن أبي مسلمة ، عن أبي نضرة ، عن أبي سعيد ؛ قال : قال رسول الله ﷺ « أما أهل النار الذين هم أهلها ، فإنهم لا يموتون فيها ولا يحيون . ولكن ناس أصابتهم النار بذنوبهم (أو قال بخطاياهم) فأماتهم إماتة .

Ru'yetul'llah'a kıyas ve tatbikinden neşet etmiştir. Bu ise, gâibi şâhide, bâkıyi fâniye ve Vâcibu'l-Vucûdu ru'yeti, hâdisatı ru'yete kıyas ve tatbikden ibaret olub batıldır. Bir özetini verdiğimiz bu bahis, kelâm kitablarında bütün tafsilâtile incelenmiştir. Âhirette Allah Taâlâ'nın muvahhid kullarına görünmesi, onların da Tanrılarını görmeleri, itikâdî bir hakikat olmakla beraber, dünyada görünmesi ve görülmesi keyfiyeti, bunun imkân veya imtina'ı, vukûu veya ademi vukûu da incelenmiştir.

Gerek ilk asırlardaki âlimlerin, gerek sonra yetişen kelâmcılar cumhurunun mezhebi, dünyada da Ru'yetu'llah'ın mümkin olduğu, fakat vâki olmadığı suretindedir. İmam Ebu'l-Hasan el-Eş'ari'den ise vukûuna ve ademi vukûuna dair müsbet ve menfî iki ictihadı rivâyet olunmuştur.

Şu da bilinsin ki bu hadîs'lerin bir kısmında bildirilen ru'yet Allah'ı görüş değildir. Bu ru'yet yalnız Allah'ın kendi has kullarıyla Allah'dan başka birtakım mahlukata kulluk edenlerin aralarını fark ve temyiz için vâki olan ilâhî bir tecellidir Cennetteki ru'yet, sevab ve keramet olarak ru'yettir, mahşer ve azab yerindekinden başkadır (Tecrid Ter., XI, 98-99).

حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحْمًا ، أُذِنَ بِالشَّفَاعَةِ . فَجِيءَ بِهِمْ ضَبَائِرَ ضَبَائِرَ . فَبُثُّوا عَلَى أَنْهَارِ الْجَنَّةِ . ثُمَّ قِيلَ : يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ أَفِيضُوا عَلَيْهِمْ . فَيَنْبُتُونَ نَبَاتَ الْحِبَّةِ تَكُونُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ » فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : كَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ كَانَ بِالْبَادِيَةِ.

306 — (185) ..... : Ebû Sa'îd (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Aslında ateş ehli olan ateşliklere gelince, bunlar orada ne ölür kurtulurlar, ne de yaşayıp hayattan faydalanabilirler. Ancak orada kendilerine günahları sebebiyle (yahut hataları sebebiyle demiştir) cehennem ateşi isabet etmiş âsî mü'minlerden birtakım insanlar vardır ki, işte bunları (bir müddet azab olunduktan sonra) Allah basbayağı öldürecek. Nihayet kömür oldukları zaman bunlara şefâat edilmesine izin verilecek ve onlar deste deste cennet nehirlerinin başlarına saçılacaklar. Sonra: «Ey cennet ahalisi! Bunların üzerine bol bol su, cennet sularından dökünüz» denilecek.

Müteâkiben onlar selin getirdikleri içinde olan çiçek tohumlarının bitişi halinde biterler». Bunun üzerine oradaki topluluktan biri: Rasûlullah (S) muhakkak çölde bulunmuş gibidir, dedi.

٣٠٧ — (...) وحدثناه مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ ؛ قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ إِلَى قَوْلِهِ : فِي حَمِيلِ السَّيْلِ . وَلَمْ يَذْكُرْ مَا بَعْدَهُ

307 — ( ) ..... : Ebû Seleme şöyle dedi: Ben Ebû Nadre'den işiddim. Ebû Sa'îd'den, o da Peygamber (S) den, senedi ile «fî hamîli's-seyli» sözüne kadar onun benzerini rivâyet etti, ondan sonrasını zikretmedi.

(٨٣) باب آخر أهل النار مروما

٣٠٨ — (١٨٦) حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ ؛ كِلَاهُمَا عَنْ جَرِيرٍ . قَالَ عُثْمَانُ : حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبِيدَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا ، وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ . رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ حَبْوًا . فَيَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ : اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ . فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلْأَى فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! وَجَدْتُهَا مَلْأَى . فَيَقُولُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ : اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلْأَى . فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! وَجَدْتُهَا مَلْأَى . فَيَقُولُ اللهُ لَهُ : اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ

فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ أَمْثَالِهَا . أَوْ إِنَّ لَكَ عَشَرَةَ أَمْثَالِ الدُّنْيَا . قَالَ فَيَقُولُ : أَتَسْخَرُ بِي (أَوْ أَتَضْحَكُ بِي) وَأَنْتَ الْمَلِكُ ؟ » قَالَ : لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ قَالَ فَكَانَ يُقَالُ . ذَاكَ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً

(83) CEHENNEMDEN SON ÇIKACAK OLANA DÂİR BÂB

——oOo——

308 - (186) ..... : Abdullahi'bnu Mes'ûd (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Ben ateş ehlinin cehennemden son çıkacak ve cennet ehlinin cennete son girecek olanını bilip duruyorum. Bu bir kimsedir ki cehennemden emekliye emekliye çıkar, Allah Tabâreke ve Taâlâ ona: Git cennete gir, buyurur. O kimse cennete varır, ona öyle gelir ki cennet dopdoludur (herkes kendine âid yerlerini alıp, işgal etmiş, açık bir yer bırakmamıştır). Dönüp! Ya Rab! Cenneti ben dopdolu buldum, der. Allah Tabâreke ve Taâlâ yine ona: Git, cennete gir, buyurur. O kimse cennete varır. Yine ona cennet dopdolu gibi gelir. Dönüp: Ya Rab! Cenneti ben dopdolu buldum, der. Allah ona: Git, cennete gir, dünya kadar ve dünyanın on misli kadar yer senindir — Yahut dünyanın on misli senindir — buyurur. O kul: Sen yegâne Melik olduğun halde benimle alay mı ediyorsun — yahut bana gülüyor musun? — der. Râvî der ki: (Bu ilâhî va'di o biçâre istihzaya hamlettiğinden dolayı) vallahi Rasûlullah (S) in gerideki dişleri belirinceye kadar güldüğünü gördüm. (Ashab arasında) cennet ehlinin en aşağı menzil sahibi işte bu kimsedir, denirdi.

٣٠٩ - (...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ . وَاللَّفْظُ لأَبِي كُرَيْبٍ . قَالا حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبِيدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنِّي لأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنَ النَّارِ . رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا زَحْفًا . فَيُقَالُ لَهُ : انْطَلِقْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ . قَالَ فَيَذْهَبُ فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ . فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ فَيُقَالُ لَهُ : أَتَذْكُرُ الزَّمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ ؟ فَيَقُولُ : نَعَمْ . فَيُقَالُ لَهُ : تَمَنَّ . فَيَتَمَنَّى . فَيُقَالُ لَهُ : لَكَ الَّذِي تَمَنَّيْتَ وَعَشَرَةُ أَضْعَافِ الدُّنْيَا . قَالَ فَيَقُولُ : أَتَسْخَرُ بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ ؟ » قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ

309 - ( ) ..... : Abdullah (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Ben ateş ehlinin ateşten en son çıkacak olanını biliyorum. O, bir kimsedir ki, oturağı üstünde sürüne sürüne ateşden çıkar. Ona: Git ve cennete gir, denir. O gider ve cennete girer. İnsanları, herkes yerlerini almış oldukları halde bulur. Ona: İçinde bulunduğun zamanı hatırlıyor musun? diye sorulur. Evet, der. Bu sefer ona:

Temennî et, denir. O da temennî eder. Nihayet ona: «Temennî ettiğin ve bir de dünyanın on katı kadar yer senindir» denir. Bunun üzerine o kul: «Sen yegâne Melik olduğun halde benimle alay mı ediyorsun, der».

Râvî: «Vallahi Rasûlullah (S)in gerideki dişleri belirinceye kadar güldüğünü gördüm, demiştir.

٣١٠ – (١٨٧) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا عفان بن مسلم . حدثنا حماد بن سلمة . حدثنا ثابت عن أنس ، عن ابن مسعود ؛ أن رسول الله ﷺ قال : آخر من يدخل الجنة رجل . فهو يمشي مرة ويكبو مرة . وتسفعه النار مرة . فإذا ما جاوزها التفت إليها . فقال : تبارك الذي نجاني منك . لقد أعطاني الله شيئا ما أعطاه أحدا من الأولين والآخرين . فترفع له شجرة . فيقول : أي رب ! أدنني من هذه الشجرة فلأستظل بظلها وأشرب من مائها . فيقول الله عز وجل : يا ابن آدم ! لعلي إن أعطيتكها سألتني غيرها . فيقول : لا . يا رب ! ويعاهده أن لا يسأله غيرها . وربه يعذره . لأنه يرى ما لا صبر له عليه . فيدنيه منها . فيستظل بظلها ويشرب من مائها . ثم ترفع له شجرة هي أحسن من الأولى . فيقول : أي رب ! أدنني من هذه لأشرب من مائها وأستظل بظلها . لا أسألك غيرها . فيقول : يا ابن آدم ! ألم تعاهدني أن لا تسألني غيرها ؟ فيقول : لعلي إن أدنيتك منها تسألني غيرها ؟ فيعاهده أن لا يسأله غيرها وربه يعذره . لأنه يرى ما لا صبر له عليه فيدنيه منها . فيستظل بظلها ويشرب من مائها . ثم ترفع له شجرة عند باب الجنة هي أحسن من الأوليين . فيقول : أي رب ! أدنني من هذه لأستظل بظلها وأشرب من مائها . لا أسألك غيرها . فيقول : يا ابن آدم ! ألم تعاهدني أن لا تسألني غيرها ؟ قال : بلى . يا رب ! هذه لا أسألك غيرها . وربه يعذره لأنه يرى ما لا صبر له عليها . فيدنيه منها . فإذا أدناه منها ، فيسمع أصوات أهل الجنة ، فيقول : أي رب ! أدخلنيها . فيقول : يا ابن آدم ! ما يصريني منك ؟ أيرضيك أن أعطيك الدنيا ومثلها معها ؟ قال : يا رب ! أتستهزئ مني وأنت رب العالمين » .

فضحك ابن مسعود فقال : ألا تسألوني مم أضحك ؟ فقالوا : مم تضحك ؟ قال : هكذا ضحك رسول الله ﷺ . فقالوا : مم تضحك يا رسول الله ؟ قال « من ضحك رب العالمين حين قال : أتستهزئ مني وأنت رب العالمين ؟ فيقول : إني لا أستهزئ منك ، ولكني على ما أشاء قادر » .

310 — (187) ..... : Enes ve İbn Mes'ud (R) dan:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Cennete girecekların sonuncusu bir kimsedir ki o, kâh yürür, kâh yüzü koyun düşer. Kâh onun yüzünü ateş çarpıp yakar. Nihayet böyle böyle ilerliyerek ateşin hududunu geçtiği zaman ona döner ve Beni senden kurtaran Allah çok uludur. O, evvelkilerden ve sonrakilerden hiç kimseye vermediğini bana vermiştir, der. Sonra ona bir ağaç gösterilir. Bunun üzerine: Ey Rabbim! Beni şu ağaca yanaştır da gölgesiyle gölgeleneyim, suyundan da içeyim, der. Azîz ve Celîl olan Allah: Ey Âdem oğlu! Eğer bu dilediğini sana verirsem belki başka bir şey daha istersin, buyurur. O da: Ya Rab! İstemem, deyip başkasını istememeye Allah'a ahid verir. Rabbı onu bu nimete karşı sabrı olmadığını bildiği için, onu mazur görür ve onu oraya yanaştırır. O da ağacın gölgesinden gülgelenir ve oradaki sudan içer. Derken karşısında evvelkinden daha güzel diğer bir ağaç dikilir. O kul yine: Ey Rabbim! Beni şuna da yanaştır, suyundan içeyim ve gölgesinden istifade edeyim ve senden başka şey istemem, der. Allah Taâlâ: Ey Âdem oğlu! Sen ondan başkasını istemeyeceğine bana ahid vermedin mi buyurup, eğer seni ona izin verirsem, belki sen daha başkasını istersin, der. Bunun üzerine o kimse: Başka birşey istemeyeceğine dâir Rabbine ahidler verir. Onun buna karşı da sabrının olmadığını bildiği için, Rabbı yine onu mazur görür. Onun da gölgesinden istifade edip, suyundan içer.

Sonra üçüncüsünde cennet kapısının yanıbaşında, evvelkilerden daha güzel bir ağaç görür. Yine: Ey Rabbim! Beni şuna yanaştır da gölgesinden istifade edeyim ve suyundan da içeyim, diye niyaz eder. Rabbı: Âdem oğlu! Başkasını istememeye bana ahid vermedin mi, diye serzeniş eder. O kimse: Evet, şunu da, artık başkasını istemem, der. Ona karşı da sabrı olmadığını bildiği için Rabbı kendisini mazur görür ve onu oraya yanaştırır. Fakat bu son ağaca yaklaşınca cennet ehlinin seslerini duyar ve: Ya Rab! Ne olur beni oraya sok, diye istirhamda bulunur. Bunun üzerine Hak Taâlâ: Ey Âdem oğlu! Senin dileklerinden beni kurtaracak nedir? Sana bütün dünyayı verir, ona bir mislini daha katarsam râzî olur musun? buyurur. O da: Ya Rab! Sen Rabbu'l-alemîn iken, benimle alay mı ediyorşun? diye bu ölçüsüz ihsana şaşıp kalır».

Bunu söylerken İbnu Mes'ûd güldü ve benim niçin güldüğümü sorsanıza? dedi. Niçin gülüyorsun? dediler. Dedi ki: Rasulullah (S) da böyle güldü idi. Ya Rasûlallah! Niçin gülüyorsun, dedikleri vakit o kimse, sen âlemlerin Rabbı iken benimle alay mı ediyorsun, dediğinde Rabbulâlemîn'in gülmesine güldüm[84].

Bunun üzerine Hak Taâlâ ona: «Ben seninle alay etmiyorum, lâkin ben istediğime kadirim» buyurur.

---

84. «Dıhk (gülmek), Hak Taâlâ'nın fi'il sıfatlarından bir sıfattır ki, birçokları tara-

(٨٤) باب أدنى أهل الجنة منزلة فيها

٣١١ – (١٨٨) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا يحيى بن أبي بكير. حدثنا زهير بن محمد عن سهيل بن أبي صالح، عن النعمان بن أبي عياش، عن أبي سعيد الخدري؛ أن رسول الله ﷺ قال «إن أدنى أهل الجنة منزلة رجل صرف الله وجهه عن النار قبل الجنة. ومثل له شجرة ذات ظل. فقال: أي رب! قدمني إلى هذه الشجرة أكون في ظلها». وساق الحديث بنحو حديث ابن مسعود. ولم يذكر «فيقول: يا ابن آدم! ما يصريني منك» إلى آخر الحديث. وزاد فيه «ويذكره الله سل كذا وكذا. فإذا انقطعت به الأماني قال الله: هو لك وعشرة أمثاله» قال «ثم يدخل بيته فتدخل عليه زوجتاه من الحور العين. فتقولان: الحمد لله الذي أحياك لنا وأحيانا لك. قال فيقول: ما أعطي أحد مثل ما أعطيت».

(84) CENNETİN EN AŞAĞI MERTEBESİNDE BULUNACAK OLAN CENNELİĞE DÂİR BÂB

——oOo——

311 – (188) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: Cennetin en aşağı menzilesinde olan cennetlik öyle bir kimsedir ki, Allah onun yüzünü ateşten cennet tarafına döndürür ve ona gölgeli bir ağaç misâli gösterir. O kul: Ey Rabbim! Beni şu ağaca götür, ben onun gölgesinde olayım, der. Ve devamla İbnu Mes'ûd'un hadis'i tarzında hadîs'i sevketti. Ancak: «Hak Taâlâ: Ey Âdem oğlu! Beni senden kim kurtarır?» sözlerini sonuna kadar zikretmedi. Bununla beraber burada şunu ziyade etmiştir: Allah ona şunu, şunu iste diye hatırlatır. Bütün arzuları bittiği zaman Allah: Bu ve bunun on katı senindir, buyurur. Dedi ki: «Sonra artık kendi menziline girer. Derken, el-Hûru'l-în'dan[85] olan iki zevcesi yanına girer ve:

---

fından —lâzım olan— rıza ve hayır iradesi ile tefsîr edilmiş ise de, müteşabih olmakla beraber, bu lâzımî ma'nâdan daha hususî bir ma'nâya delâleti vardır. İşte buradaki Dıhk'ı yalnız rıza ve hayır iradesi ma'nâsına kasretmek biraz müşkil olur. Binaenaleyh Dıhk (gülmek) müteşabih bir sıfattır deyip, bilâ tavakkuf iyman etmek te'vîl etmekten daha sâlimdir».

85. **el-Hûru'l-iyn**, kara gözlü kadınlar demek olup, Kur'ân diliyle mü'minlerin ve gâzilerin cennetteki kadınlarına verilen bir iftihar ünvanıdır.

Kur'an'ın cennet kadınlarına verdiği bu unvan müteaddid hadislerde de zikr edilmiştir. El-Hûr terkibinde **Hûr, Havrâ**'nın çoğuludur. Ve kara gözlü kadınlara sıfat yapılır. **İyn** lâfzı da **Aynâu**'nun çoğuludur. Bu da geniş gözlü kadınlara sıfat yapılır. **Buhârî el-Hûru'l-iyn**'in sıfatını şöyle tavsif ediyor: Huriler okadar

Seni bizim için, bizi de senin için yaradan Allah'a hamdolsun, derler. Râvî der ki: O kimse, bana verilen nimetler hiç bir kimseye verilmiş değildir, der.

٣١٢ – (١٨٩) حدثنا سعيدُ بنُ عمرٍو الأشعثيُّ. حدثنا سفيانُ بنُ عُيينةَ عن مُطرِّفٍ وابنِ أبجرَ، عنِ الشَّعبيِّ، قالَ: سمعتُ المُغيرةَ بنَ شُعبةَ، روايةً إنْ شاءَ اللهُ. ح وحدثنا ابنُ أبي عُمرَ. حدثنا سفيانُ. حدثنا مُطرِّفُ بنُ طريفٍ وعبدُ الملكِ بنُ سعيدٍ. سمعا الشَّعبيَّ يُخبرُ عنِ المُغيرةِ بنِ شُعبةَ؛ قالَ: سمعتُهُ على المِنبرِ، يرفعُهُ إلى رسولِ اللهِ ﷺ قالَ: وحدثني بِشرُ بنُ الحكمِ. واللَّفظُ لهُ. حدثنا سفيانُ ابنُ عُيينةَ. حدثنا مُطرِّفٌ وابنُ أبجرَ. سمعا الشَّعبيَّ يقولُ: سمعتُ المُغيرةَ بنَ شُعبةَ يُخبرُ بهِ النَّاسَ على المِنبرِ. قالَ سفيانُ: رفعهُ أحدُهما (أراهُ ابنَ أبجرَ) قالَ: «سألَ موسى ربَّهُ: ما أدنى أهلِ الجنَّةِ منزلةً؟ قالَ: هوَ رجلٌ يجيءُ بعدَ ما أُدخِلَ أهلُ الجنَّةِ الجنَّةَ فيُقالُ لهُ: ادخُلِ الجنَّةَ. فيقولُ: أيْ ربِّ! كيفَ؟ وقد نزلَ النَّاسُ منازلَهُمْ وأخذُوا أخذاتِهِمْ؟ فيُقالُ لهُ: أترضى أنْ يكونَ لكَ مثلُ مُلكِ ملكٍ منْ مُلوكِ الدُّنيا؟ فيقولُ: رضيتُ، ربِّ! فيقولُ: لكَ ذلكَ ومثلُهُ ومثلُهُ ومثلُهُ ومثلُهُ. فقالَ في الخامسةِ: رضيتُ، ربِّ! فيقولُ: هذا لكَ وعشرةُ أمثالِهِ. ولكَ ما اشتهتْ نفسُكَ ولذَّتْ عينُكَ. فيقولُ: رضيتُ، ربِّ! قالَ: ربِّ! فأعلاهُمْ منزلةً؟ قالَ: أولئكَ الَّذينَ أردتُ غرستُ كرامتَهُمْ بيدي. وختمتُ عليها. فلمْ ترَ عينٌ ولمْ تسمعْ أذنٌ ولمْ يخطرْ على قلبِ بشرٍ» قالَ ومِصداقُهُ في كتابِ اللهِ عزَّ وجلَّ: ﴿فلا تعلمُ نفسٌ ما أُخفيَ لهُمْ منْ قرَّةِ أعينٍ﴾ [٣٢/السجدة/١٧] الآيةَ.

312 – (189) ..... : Mutarrıf ve İbnu Ebcer, ikisi de Şa'bî'den işitmişlerdir ki O, şöyle diyordu: Muğîratu'bnu Şube'den işittim. Kendisi minber üstünde bunu insanlara haber veriyordu. Rasûlullah şöyle buyurmuştur:

Mûsâ, Rabbine: Cennet ehlinin en aşağı makam ve menzilesi nedir?

---

cazib bir güzelliğe mâlikdirler ki, insan onlara bir göz atmakla hayretler içinde kalır. Gözlerinin beyazı son derece beyaz, siyahı da son derece siyahtır..

Hakîkaten gözün akı ak, karası kara olmak, göz güzelliğinin en müstesna bir vasfıdır. Cenab-ı Hak mücâhidlere şöyle va'd buyuruyor:

ان المتقين فى مقام امين فى جنات وعيون يلبسون من سندس واستبرق متقابلين
كذلك وزوجناهم بحور عين

: **Müttakiler ise hakîkaten emin bir makamda, cennetlerde, pınarlardadır. İnce, nâzik ve kalın ipeklerden, atlaslardan giyecekler, karşı karşıyadırlar. İşte böyledir. Onlara bembeyaz, şâhin gözlü hûrîleri eş yaptık»** (ed-Duhân: 51-54).

diye sordu. Rabbi cevaben buyurdu ki: Bu öyle bir kimsenin makamıdır ki, o kimse Cennet ehli Cennete girdikten sonra gelir, ona: Cennete gir, denilir. O ise: Ey Rabbim! Herkes kendi menziline yerleştikden, alacağını aldıktan sonra bu nasıl müyesser olabilir? der.Hak Taâlâ ile onun arasında şöyle bir konuşma olur: Dünya Meliklerinden bir Melik'in mülküne benzer bir mülke nâil olursan râzı olur musun?; Râziyim, Ya Rab! İşte öyle bir mülk senindir. Bir o kadar daha, bir o kadar daha, bir o kadar daha, bir o kadar daha. Beşincisinde: Râzî oldum Ya Rab! İşte bu kadar şey hep senindir, onun on misli de senindir. Bir de nefsin neyi arzu ederse, gözün her neden hoşlanırsa hepsi senindir. Râzî oldum Ya Rab!

Bu cevabtan sonra Mûsâ: Ya Rab: Ya Cennet ehlinin en yüksek makam sâhibleri nasıldır? diye sordu. Cevaben buyurdu ki: Kendim için ihtiyar ve ıstıfâ ettiğim kullar işte onlardır. Keramet filanlarını kendi elimle dikip mühür altına aldım. Onu ne bir göz görmüş, ne bir kulak işidmiş, ne de beşerden hiç bir kimsenin kalbine ne olduğu hutûr etmiştir. Râvî der ki: Bu rivâyetin Azîz ve Celîl olan Allah'ın kitabından (onu tasdîk edici) delîli: «*Artık onlar için yapmakta olduklarına bir mükâfat olarak, gözlerin aydın olacağı* (nimetlerden) *neler gizlenmiş bulunduğunu kimse bilmez*» (es-Secde: 17) âyetidir.

٣١٣ – (...) حدثنا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ أَبْجَرَ ؛ قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ : سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ : إِنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ سَأَلَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ أَخَسِّ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْهَا حَظًّا . وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ .

313 – ( ) ..... : Şa'bî şöyle dedi: Muğîratu'bnu Şu'be'den işiddim. Minber üstünde şöyle diyordu: Mûsâ (A) Azîz ve Celîl olan Allah'a cennet ehlinin cennetten en az nasîbi olanını sordu ve hadîs'i geçen hadîs tarzında sevketti.

٣١٤ – (١٩٠) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ. وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا . رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . فَيُقَالُ : اعْرِضُوا عَلَيْهِ صِغَارَ ذُنُوبِهِ وَارْفَعُوا عَنْهُ كِبَارَهَا . فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ ذُنُوبِهِ . فَيُقَالُ : عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا ، كَذَا وَكَذَا . وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا ، كَذَا وَكَذَا . فَيَقُولُ : نَعَمْ . لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ . وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ ذُنُوبِهِ أَنْ تُعْرَضَ عَلَيْهِ . فَيُقَالُ لَهُ : فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً . فَيَقُولُ : رَبِّ ! قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَهُنَا » فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ .

314 — (190) ..... : Ebû Zerr (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: Ben cennet ehlinin cennete son girecek ve ateş ehlinin cehennemden son çıkacak olanını biliyorum. Bu bir kimsedir ki, kıyamet günü gelir ve: «Ona günahlarının küçüklerini arzedip büyüklerini ondan kaldırınız» denilir. Bunun üzerine ona küçük günahları arzolunur ve kendisine: Sen, şu ve şu gün, şunu ve şunu yaptın, şu ve şu gün de şunu ve şunu yaptın denildiğinde, O: Evet der ve inkâr etmeye muktedir olamaz. O, büyük günahlarının kendine arzedilmesinden korkar bir halde iken ona: «Her seyyienin yerine senin için bir hasene vardır» denilir. O kul: Ey Rabbim! Ben birçok şeyler yapmıştım, onları burada görmüyorum, der. Râvî: Ben Rasûlullah (S) i gerideki dişleri belirinceye kadar güldüğünü gördüm, demiştir.

٣١٥ — (...) وحدثنا ابْنُ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا وَكِيعٌ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ؛ كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهَٰذَا الْإِسْنَادِ .

315 — ( ) ..... : Vekî' ve Ebû Muaviye her ikisi de A'meş'den bu isnad ile rivâyet etmişlerdir.

٣١٦ — (١٩١) حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ وَإِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ ؛ كِلَاهُمَا عَنْ رَوْحٍ . قَالَ عُبَيْدُاللهِ : حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ الْقَيْسِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ : أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يُسْأَلُ عَنِ الْوُرُودِ . فَقَالَ : نَجِيءُ نَحْنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَنْ كَذَا وَكَذَا انْظُرْ أَيْ ذَٰلِكَ فَوْقَ النَّاسِ . قَالَ فَتُدْعَى الْأُمَمُ بِأَوْثَانِهَا وَمَا كَانَتْ تَعْبُدُ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ . ثُمَّ يَأْتِينَا رَبُّنَا بَعْدَ ذَٰلِكَ فَيَقُولُ : مَنْ تَنْظُرُونَ ؟ فَيَقُولُونَ : نَنْظُرُ رَبَّنَا . فَيَقُولُ : أَنَا رَبُّكُمْ . فَيَقُولُونَ : حَتَّى نَنْظُرَ إِلَيْكَ . فَيَتَجَلَّى لَهُمْ يَضْحَكُ . قَالَ فَيَنْطَلِقُ بِهِمْ وَيَتَّبِعُونَهُ . وَيُعْطَى كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ ، مُنَافِقٍ أَوْ مُؤْمِنٍ ، نُورًا . ثُمَّ يَتَّبِعُونَهُ . وَعَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ كَلَالِيبُ وَحَسَكٌ . تَأْخُذُ مَنْ شَاءَ اللهُ . ثُمَّ يَطْفَأُ نُورُ الْمُنَافِقِينَ . ثُمَّ يَنْجُو الْمُؤْمِنُونَ . فَتَنْجُو أَوَّلُ زُمْرَةٍ وُجُوهُهُمْ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ . سَبْعُونَ أَلْفًا لَا يُحَاسَبُونَ . ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ كَأَضْوَإِ نَجْمٍ فِي السَّمَاءِ . ثُمَّ كَذَٰلِكَ . ثُمَّ تَحِلُّ الشَّفَاعَةُ . وَيَشْفَعُونَ حَتَّى يَخْرُجَ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ . وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً . فَيُجْعَلُونَ بِفِنَاءِ الْجَنَّةِ . وَيَجْعَلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ يَرُشُّونَ عَلَيْهِمُ الْمَاءَ حَتَّى يَنْبُتُوا نَبَاتَ الشَّيْءِ فِي السَّيْلِ . وَيَذْهَبُ حُرَاقُهُ . ثُمَّ يُسْأَلُ حَتَّى تُجْعَلَ لَهُ الدُّنْيَا وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهَا مَعَهَا

316 — (191) ..... : Ebu'z-Zubeyr haber verdi ki, kendisi Câbiru'bnu Abdillâh'dan işidmiştir. Câbir'e vürûddan soruluyormuş. Câbir şöy-

le demiştir: Bizler kıyamet günü şundan, şundan geliriz. Bak! Yani bu, insanların fevkinde bir yerdir[86]. Dedi ki: Ümmetler putlarıyle ve neye tapıyorduysalar onlar ile birer birer sırasıyle çağırılırlar. Sonra bu işin ardından Rabbimiz bize gelir ve: Kimi bekliyorsunuz? buyurur. Halk: Rabbımızı bekliyoruz, derler. Ben sizin Rabbınızım buyurur. Sana bakalım, derler. Bunun üzerine onlara güler halde tecelli eder. Sonra onları götürür. Onlar da ona tâbi olurlar. Bir de bunlardan münafık, mü'min her bir insana bir nur verilir. Sonra yine ardına düşerler. Cehennem köprüsü üstünde birtakım çengeller ve dikenler vardır ki, Allah'ın dilediği kimseleri yakalarlar. Derken münafıkların nurları söner. Sonra mü'minler kurtulur. Yetmiş bin kişi olan ilk zümre yüzleri on dördüncü gecedeki ay gibi geçip kurtulurlar, hiç hisab görmezler. Onlardan sonra gelenler gökyüzündeki en parlak yıldız ışıkları gibidirler. Sonra böyle böyle diğerleri de geçerler. Sonra şefâat hulûl eder. Şefâat ederler. Nihayet LÂ İLÂHE İLLALLAH deyip kalbinde bir arpa ağırlığı kadar hayır olan kimseler ateşten çıkar da cennetin bir tarafına konulurlar. Cennet ahalisi onlar üzerine su serpmeye başlar. Nihayet onlar, seyl yerindeki otların sür'atle bitip büyümesi gibi biterler ve ateşten çıkanın ateş izi gider. Sonra kendisine dünya ve onunla beraber dünyanın on misli verilinceye kadar ister».

٣١٧ – (..) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ ، عَنْ عَمْرٍو ، سَمِعَ جَابِرًا يَقُولُ : سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ بِأُذُنِهِ يَقُولُ « إِنَّ اللهَ يُخْرِجُ نَاسًا مِنَ النَّارِ فَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ » .

317 — ( ) ..... : Sufyânu'bnu Uyeyne, Amr'dan tahdîs etti. O da Câbir'i bu hadîs'i Peygamber (S) den kulağıyle işiddiğini söylerken dinlemiştir. Peygamber: «Muhakkak Allah Taâlâ birtakım insanları ateşden çıkarır ve onları cennete koyar» buyuruyordu.

٣١٨ – (...) حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ . قَالَ قُلْتُ لِعَمْرِو بْنِ دِينَارٍ : أَسَمِعْتَ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ « إِنَّ اللهَ يُخْرِجُ قَوْمًا مِنَ النَّارِ بِالشَّفَاعَةِ ؟ » قَالَ : نَعَمْ .

---

86. Şârihler bu sözde tağyir vardır, dediler.

Doğrusu: «Biz kıyamet gününde insanlardan yüksek tümsekler üzerine geliriz» şeklindedir.

«Kevm, İbnu'l-Esir'in dediği gibi, yüksek yerler, demektir. Bunun vâhidi «kevme» dir. Dediler ki: Bu hal râviye karanlık gelmiş, bu sebeble onu «keza ve keza» ile ta'bir etmiş, bunu da «yani insanların fevkinde» sözü ile tefsir etmiş ve üzerine bir tenbih olmak üzere: **Unzur** (Bak) sözünü yazmıştır. Bu hadîs'i nakledenler ise bu sözlerin hepsini toplayıp görüğün gibi hadîs metninden olmak üzere sıralamışlardır (Nevevî).

318 — ( ) ..... : Bize Ebu'r-Rabî' tahdîs etti. Bize Hammâdu'-bnu Zeyd tahdîs etti, dedi ki: Amru'bnu Dînâr'a, sen Câbiru'bnu Abdillah'ı «Şüphesiz Allah Taâlâ bir kavmi şefâatle ateşden çıkarır» sözlerini Rasûlullah'dan tahdîs ederken işiddin mi? diye sordum. Evet, diye cevap verdi.

٣١٩ — (...) حدثنا حَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ . حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ . حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ سُلَيْمٍ الْعَنْبَرِيُّ . قَالَ : حَدَّثَنِي يَزِيدُ الْفَقِيرُ . حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنَّ قَوْمًا يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ يَحْتَرِقُونَ فِيهَا ، إِلَّا دَارَاتِ وُجُوهِهِمْ ، حَتَّى يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ » .

319 — ( ) ..... : Câbiru'bnu Abdillah tahdîs edip dedi ki: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Muhakkak ki bir kavim yalnız yüzlerinin çevrelediği bölgeler hariç olmak üzere ateşden çıkarılırlar ve nihayet cennete girerler».

٣٢٠ — (...) وحدثنا حَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ . حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ . حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ (يَعْنِي مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي أَيُّوبَ) قَالَ : حَدَّثَنِي يَزِيدُ الْفَقِيرُ ؛ قَالَ : كُنْتُ قَدْ شَغَفَنِي رَأْيٌ مِنْ رَأْيِ الْخَوَارِجِ . فَخَرَجْنَا فِي عِصَابَةٍ ذَوِي عَدَدٍ نُرِيدُ أَنْ نَحُجَّ . ثُمَّ نَخْرُجَ عَلَى النَّاسِ . قَالَ فَمَرَرْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ فَإِذَا جَابِرُ ابْنُ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ . جَالِسٌ إِلَى سَارِيَةٍ . عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ . قَالَ فَإِذَا هُوَ قَدْ ذَكَرَ الْجَهَنَّمِيِّينَ . قَالَ فَقُلْتُ لَهُ : يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللهِ ! مَا هَذَا الَّذِي تُحَدِّثُونَ ؟ وَاللهُ يَقُولُ : إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ [٣/ آل عمران/الآية ١٩٢] وَ، كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا [٣٢/السجدة/الآية ٢٠] فَمَا هَذَا الَّذِي تَقُولُونَ ؟ قَالَ فَقَالَ : أَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : فَهَلْ سَمِعْتَ بِمَقَامِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ (يَعْنِي الَّذِي يَبْعَثُهُ اللهُ فِيهِ ؟) قُلْتُ : نَعَمْ . قَالَ : فَإِنَّهُ مَقَامُ مُحَمَّدٍ ﷺ الْمَحْمُودُ الَّذِي يُخْرِجُ اللهُ بِهِ مَنْ يُخْرِجُ . قَالَ ثُمَّ نَعَتَ وَضْعَ الصِّرَاطِ وَمَرَّ النَّاسِ عَلَيْهِ . قَالَ وَأَخَافُ أَنْ لَا أَكُونَ أَحْفَظُ ذَاكَ . قَالَ غَيْرَ أَنَّهُ قَدْ زَعَمَ أَنَّ قَوْمًا يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ بَعْدَ أَنْ يَكُونُوا فِيهَا . قَالَ يَعْنِي فَيَخْرُجُونَ كَأَنَّهُمْ عِيدَانُ السَّمَاسِمِ . قَالَ : فَيَدْخُلُونَ نَهَرًا مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ فَيَغْتَسِلُونَ فِيهِ . فَيَخْرُجُونَ كَأَنَّهُمُ الْقَرَاطِيسُ . فَرَجَعْنَا قُلْنَا : وَيْحَكُمْ ! أَتُرَوْنَ الشَّيْخَ يَكْذِبُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ؟ فَرَجَعْنَا وَلَا وَاللهِ ! مَا خَرَجَ مِنَّا غَيْرُ رَجُلٍ وَاحِدٍ . أَوْ كَمَا قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ .

320 — ( ) ..... : Yezîd el-Fakîr tahdîs edip şöyle dedi: Hâricîlerin görüşünden bir görüş kalbime işlemiş, meftûn olmuştum. Haccetmek, sonra insanlara karşı çıkıp Hâricîlik propagandası yapmak maksadıyle kalabalık bir topluluk içinde yola çıktık .Nihayet Medine'ye uğradık. Câbiru'bnu Abdillah'a rasgeldik. O, bir direk yanında oturmuş, cemaata Rasûlullah'dan hadîs takrîr ediyordu. O sırada cehennemlikleri zikretti. Ben ona: Ey Rasûlullah'ın arkadaşı! Bu takrîr ettiğin nedir? Halbuki Allah şöyle buyuruyor: «*Ey Rabbimiz, hakîkaten sen kimi ateşe sokarsan şüphesiz onu hor ve hakîr edersin. Orada zâlimlerin hiç bir yardımcıları da yoktur*» (Âlu İmrân: 192), «*Fâsık olanların barınacağı yer ise cehennemdir. Ne zaman oradan çıkmak isterlerse içerisine döndürülürler ve onlara: Tekzîbedegeldiğiniz o ateşin azabını tadın, denilir*» (es-Secde: 20).

Binaenaleyh söylemekte olduğunuz bu sözler nedir? dedim. Sen Kur'ân'ı okuyor musun? dedi. Evet, dedim. Muhammed Aleyhisselâm'ın makamını yani Allah'ın onu ba's buyuracağı makamı işiddin mi? dedi. Evet, dedim, Câbir şöyle devam etti: İşte O, Muhammed (S) ın *Mahmûd* olan makamıdır ki, Allah onun vasıtasıyle çıkaracaklarını çıkarır, dedi. Sonra sıratın vaziyetini ve insanların sırat üzerinden geçişini tavsîf etti. Bunları ezberde tutamaz olmaktan korkarım. Şukadar var ki O, şunları söylemiştir:

«Muhakkak ki bir kavim cehennemde bulunmalarını mütaâkip ateşden çıkarlar. Ama onlar simsim çubukları gibi simsiyah çıkarlar. Akabinde cennet nehirlerinden bir nehre girerler. Onun içinde yıkanırlar ve kâğıt sayfaları gibi bembeyaz çıkarlar».

Sonra hacc'dan döndük ve: Yazık olsun size! O şeyh'in Rasûlullah üstüne yalan söyliyeceğini zanneder misiniz? dedik. Bunun üzerine Hâricîlikten vazgeçtik. Allah'a yemin olsun ki bizden bir tek adamdan başka Hâricîlikde kalan olmamıştır. Yahut (isnadın başındaki Müslimin şeyhinin şeyhi olan Fadlu'bnu Dukeyn) Ebû Nuaym'ın dediği gibidir[87]

٣٢١ — (١٩٢) حَدَّثَنَا هَدَّابُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْدِيُّ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ وَثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ أَرْبَعَةٌ فَيُعْرَضُونَ عَلَى اللهِ فَيَلْتَفِتُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ! إِذْ أَخْرَجْتَنِي مِنْهَا فَلَا تُعِدْنِي فِيهَا . فَيُنْجِيهِ اللهُ مِنْهَا » .

87. «Ev Kema Kale» sözü râvilerin ma'rûf edeblerinden bir edebdir. Râvi, hadîs'i ma'nâsıyle rivâyet ettiği zaman meydana gelmesi muhtemel bir tağyirden korkarak bir ihtiyat olmak üzere rivâyetinin sonunda «yahut onun dediği gibidir» der. (Nevevî)

321 — (192) ..... : Enesu'bnu Malik (R) dan:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Ateşden dört kişi çıkarılır ve Allah'a arzolunurlar. Onlardan biri dönüp: Ey Rabbim! Beni ateşden çıkardığında bir daha oraya döndürme, diye niyaz eder. Bunun üzerine Allah onu ateşden kurtarır».

٣٢٢ — (١٩٣) حدثنا أَبُو كَامِلٍ فُضَيْلُ بْنُ حُسَيْنٍ الْجَحْدَرِيُّ ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْغُبَرِيُّ (وَاللَّفْظُ لِأَبِي كَامِلٍ) . قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « يَجْمَعُ اللهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَهْتَمُّونَ لِذٰلِكَ (وَقَالَ ابْنُ عُبَيْدٍ : فَيُلْهَمُونَ لِذٰلِكَ) فَيَقُولُونَ : لَوِ اسْتَشْفَعْنَا عَلَى رَبِّنَا حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هٰذَا ! قَالَ فَيَأْتُونَ آدَمَ ﷺ فَيَقُولُونَ : أَنْتَ آدَمُ أَبُو الْخَلْقِ . خَلَقَكَ اللهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ . وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ . اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هٰذَا . فَيَقُولُ : لَسْتُ هُنَاكُمْ . فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ . فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا . وَلٰكِنِ ائْتُوا نُوحًا . أَوَّلَ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللهُ . قَالَ فَيَأْتُونَ نُوحًا ﷺ . فَيَقُولُ : لَسْتُ هُنَاكُمْ . فَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا . وَلٰكِنِ ائْتُوا إِبْرَاهِيمَ ﷺ الَّذِي اتَّخَذَهُ اللهُ خَلِيلًا . فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ ﷺ فَيَقُولُ : لَسْتُ هُنَاكُمْ . وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا . وَلٰكِنِ ائْتُوا مُوسَى ﷺ . الَّذِي كَلَّمَهُ اللهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَاةَ . قَالَ فَيَأْتُونَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَيَقُولُ : لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ فَيَسْتَحْيِي رَبَّهُ مِنْهَا . وَلٰكِنِ ائْتُوا عِيسَى رُوحَ اللهِ وَكَلِمَتَهُ . فَيَأْتُونَ عِيسَى رُوحَ اللهِ وَكَلِمَتَهُ . فَيَقُولُ : لَسْتُ هُنَاكُمْ . وَلٰكِنِ ائْتُوا مُحَمَّدًا ﷺ . عَبْدًا قَدْ غَفَرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ » . قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « فَيَأْتُونِي . فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي . فَإِذَا أَنَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا . فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللهُ . فَيُقَالُ : يَا مُحَمَّدُ ! ارْفَعْ رَأْسَكَ . قُلْ تُسْمَعْ . سَلْ تُعْطَهْ . اشْفَعْ تُشَفَّعْ . فَأَرْفَعُ رَأْسِي . فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ رَبِّي . ثُمَّ أَشْفَعُ . فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ ، وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ . ثُمَّ أَعُودُ فَأَقَعُ سَاجِدًا . فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يُقَالُ : ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ ! قُلْ تُسْمَعْ . سَلْ تُعْطَهْ . اشْفَعْ تُشَفَّعْ . فَأَرْفَعُ رَأْسِي . فَأَحْمَدُ رَبِّي بِتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ . ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ ، وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ . (قَالَ فَلَا أَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ قَالَ) فَأَقُولُ : يَا رَبِّ ! مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ » (قَالَ ابْنُ عُبَيْدٍ فِي رِوَايَتِهِ : قَالَ قَتَادَةُ : أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ) .

322 — (193) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu: «Allah kıyamet gününde insanları toplar. Derken şuna ihtimam ederler (İbnu Ubeyd: Şu kendilerine ilham edilir, demiştir): İçinde bulunduğumuz şu durumdan bizleri kurtarması için Rabbimize karşı şefâat istesek, derler. Mütaâkiben Âdem (S) e gelirler ve: Sen halkın babası Âdem'sin. Allah seni kendi eliyle yaraddı ve sana kendi rûhundan hayat verdi. Sonra meleklere emretti, onlar da sana secde ettiler. Bulunduğumuz şu durumdan bizleri kurtarması için Rabbın katında bizlere şefâat et, derler. Âdem: Ben buna ehil değilim. O, işlemiş olduğu hatîesini hatırlar ve bundan dolayı da Rabbından utanır. Fakat siz Allah'ın ba's buyurduğu ilk Rasûl olan Nuh'a gidin, der. Sonra onlar Nuh (S) a gelirler. Nuh, işlediği hatîesini hatırlar ve bundan dolayı Rabbinden utanarak: Ben buna ehil değilim. Fakat siz Allah'ın bir Halîl edinmiş olduğu İbrahim (S) e gidin, der. Mütaâkiben onlar İbrahim (S) e gelirler. İbrahim de: İşlediği hatîesini hatırlar ve bundan dolayı Rabbinden utanarak: Ben buna ehil değilim. Fakat siz Allah'ın kelâm ettiği ve kendisine Tevrat'ı vermiş olduğu Mûsa (S) ya gidin, der. Sonra Mûsa Aleyhisselâm'a gelirler. Bunun üzerine Mûsa da işlediği hatîesini hatırlar ve bunun için Rabbinden haya ederek: Ben buna ehil değilim, fakat siz, Allah'ın Rûhu ve Kelimesi olan Îsa'ya gidin, der. Bunun üzerine onlar Allah'ın Rûhu ve Kelimesi olan Îsa'ya gelirler. Îsâ ise onlara: Ben buna ehil değilim. Fakat siz geçmiş ve geri kalmış günahları mağfiret buyurulmuş bir kul olan Muhammed (S) e gidin der.»

Râvî der ki: Rasûlullah (S) devamla şöyle buyurdu:

«Sonra bana gelirler. Ben de Rabbimin huzuruna izin isterim. Bana izin verilir. Ben kendimi secdeye kapanmış bulurum. Allah dilediği kadar beni bu vaziyette bırakır. Sonra Allah tarafından: Ya Muhammed! Başını kaldır, söyle, sözün dinlenir, iste sana verilir, şefâat et, şefâatin kabûl edilir, denilir.

Ben secdeden başımı kaldırıp Rabbimin bana öğreteceği bir tahmîd ile Rabbime hamdederim. Sonra şefâat ederim. Benim için bir had tayin buyurur, ben de insanları ateşten çıkarır ve cennete koyarım. Sonra döner tekrar secdeye kapanırım. Allah bırakmak istediği kadar beni o vaziyette bırakır. Sonra: Başını kaldır Ya Muhammed! Söyle, sözün dinlenir, iste, sana verilir, şefâat et, şefâatin kabûl edilir, denilir. Ben başımı kaldırır ve bana öğreteceği bir Tahmîd ile Rabbime hamdeylerim. Sonra şefâat ederim. Benim için bir hudud tayin buyurur. Ben de ateşden insanları çıkarır, cennete koyarım. (Râvî: Üçüncü yahut dördüncü seferde dediklerini bilmiyorum, demiştir). Nihayet şöyle derim: Ya Rabbi! Ateşde Kur'an'ın hapseddiklerinden başka yani kendisine hulûd vâcib olanlardan başka kimse kalmadı, derim».

İbn Ubeyd kendi rivâyetinde şöyle dedi: Katâde: «Yani üzerine hulûd vâcib olan» diye tefsîr etmiştir.

٣٢٣ – ( ) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسٍ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « يَجْتَمِعُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَهْتَمُّونَ لِذَلِكَ (أَوْ يُلْهَمُونَ ذَلِكَ) » بِمِثْلِ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ « ثُمَّ آتِيهِ الرَّابِعَةَ (أَوْ أَعُودُ الرَّابِعَةَ) فَأَقُولُ : يَا رَبِّ ! مَا بَقِيَ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ » .

323 — ( ) ..... : Enes (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Kıyamet gününde mü'minler toplanırlar ve şuna himmet sarfederler (yahut şu kendilerine ilham olunur)...» diye bu da Ebû Avâne hadîs'i gibidir. Bu hadîs'de şöyle buyurmuştur: «Sonra ona dördüncü defa gelir (yahut dördüncü defa döner) ve: Ya Rabbi! Kur'ân'ın hapseddiklerinden başka hiç kimse kalmadı, derim».

٣٢٤ – ( ) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ . قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَالَ « يَجْمَعُ اللهُ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْهَمُونَ لِذَلِكَ » بِمِثْلِ حَدِيثِهِمَا وَذَكَرَ فِي الرَّابِعَةِ « فَأَقُولُ : يَا رَبِّ ! مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ . أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ »

324 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) dedi ki: Allah'ın peygamberi (S) şöyle buyurdu: «Allah kıyamet gününde mü'minleri toplar ve onlara bu şefaat istemeyi ilham eder». Bu da geçen ikisinin hadîs'i gibidir. Ancak dördüncü defada: «Bunun üzerine ben; Ya Rabbi! Ateşde Kur'ân'ın hapsettiklerinden başka yani kendisine hulûd vâcib olanlardan başka kimse kalmadı, derim» sözlerini zikretmiştir.

٣٢٥ – (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِنْهَالٍ الضَّرِيرُ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ وَهِشَامٌ صَاحِبُ الدَّسْتَوَائِيِّ ، عَنْ قَتَادَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ح وَحَدَّثَنِي أَبُو غَسَّانَ الْمِسْمَعِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . قَالَا : حَدَّثَنَا مُعَاذٌ ، وَهُوَ ابْنُ هِشَامٍ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ . حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ « يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ . لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً . ثُمَّ يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً . ثُمَّ يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ ذَرَّةً » .

زَادَ ابْنُ مِنْهَالٍ فِي رِوَايَتِهِ : قَالَ يَزِيدُ . فَلَقِيتُ شُعْبَةَ فَحَدَّثْتُهُ بِالْحَدِيثِ . فَقَالَ شُعْبَةُ : حَدَّثَنَا بِهِ قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْحَدِيثِ إِلَّا أَنَّ شُعْبَةَ جَعَلَ ، مَكَانَ الذَّرَّةِ ، ذُرَّةً . قَالَ يَزِيدُ : صَحَّفَ فِيهَا أَبُو بِسْطَامٍ .

325 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) tahdîs etti ki; Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «LÂ İLÂHE İLLALLAH diyen ve kalbinde bir arpa ağırlığında hayır olan kimseler ateşden çıkarılır. Bundan sonra LÂ İLÂHE İLLALLAH diyen ve kalbinde bir buğday danesi ağırlığı kadar hayır olan kimseler ateşden çıkarılır. Daha sonra LÂ İLÂHE İLLALLAH diyen ve kalbinde bir tek küçük karınca ağırlığı kadar hayır olan kimseler ateşden çıkarılır».

İbnu Minhâl kendi rivâyetinde şunu ziyade etmiştir: Yezîd dedi ki: Şu'be'ye mülâkî oldum ve kendisine hadîs'i tahdîs ettim. Bunun üzerine Şu'be dedi ki: Bu hadîs'i bize Katâde, Enesu'bnu Mâlik'den, o da peygamber'den tahdîs etti. Ancak Şu'be «zerre» kelimesi yerine «züre» demiştir. Yezid ise: Bu kelimede Ebû Bistam tashîf yapmıştır, dedi.

٣٢٦ — (...) حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الْعَتَكِيُّ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ . حَدَّثَنَا مَعْبَدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَنَزِيُّ .
ح وَحَدَّثَنَاهُ سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ (وَاللَّفْظُ لَهُ) حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ . حَدَّثَنَا مَعْبَدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَنَزِيُّ قَالَ : انْطَلَقْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَتَشَفَّعْنَا بِثَابِتٍ . فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي الضُّحَى . فَاسْتَأْذَنَ لَنَا ثَابِتٌ . فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ وَأَجْلَسَ ثَابِتًا مَعَهُ عَلَى سَرِيرِهِ . فَقَالَ لَهُ : يَا أَبَا حَمْزَةَ ! إِنَّ إِخْوَانَكَ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ يَسْأَلُونَكَ أَنْ تُحَدِّثَهُمْ حَدِيثَ الشَّفَاعَةِ . قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ ﷺ قَالَ « إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ . فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ لَهُ : اشْفَعْ لِذُرِّيَّتِكَ . فَيَقُولُ : لَسْتُ لَهَا . وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَإِنَّهُ خَلِيلُ اللهِ فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ . فَيَقُولُ : لَسْتُ لَهَا . وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللهِ . فَيُؤْتَى مُوسَى فَيَقُولُ : لَسْتُ لَهَا . وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَإِنَّهُ رُوحُ اللهِ وَكَلِمَتُهُ . فَيُؤْتَى عِيسَى . فَيَقُولُ : لَسْتُ لَهَا . وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ ﷺ . فَأُوتَى فَأَقُولُ : أَنَا لَهَا . فَأَنْطَلِقُ فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي . فَأَقُومُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَأَحْمَدُهُ بِمَحَامِدَ لَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ الْآنَ . يُلْهِمُنِيهِ اللهُ . ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا . فَيُقَالُ لِي : يَا مُحَمَّدُ ! ارْفَعْ رَأْسَكَ . وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ . وَسَلْ تُعْطَهْ . وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ . فَأَقُولُ : رَبِّ ! أُمَّتِي . أُمَّتِي . فَيُقَالُ : انْطَلِقْ . فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ بُرَّةٍ أَوْ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجْهُ مِنْهَا . فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ . ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى رَبِّي فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا . فَيُقَالُ لِي : يَا مُحَمَّدُ ! ارْفَعْ رَأْسَكَ . وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ . وَسَلْ تُعْطَهْ . وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ . فَأَقُولُ : أُمَّتِي . أُمَّتِي . فَيُقَالُ لِي : انْطَلِقْ . فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةِ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجْهُ مِنْهَا . فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ . ثُمَّ أَعُودُ إِلَى رَبِّي فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ . ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا . فَيُقَالُ لِي : يَا مُحَمَّدُ ! ارْفَعْ

رَأْسَكَ. وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ. وَسَلْ تُعْطَهْ. وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ: يَارَبِّ! أُمَّتِي. أُمَّتِي. فَيُقَالُ لِي: انْطَلِقْ. فَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَى أَدْنَى أَدْنَى مِنْ مِثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجْهُ مِنَ النَّارِ. فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ».

هَٰذَا حَدِيثُ أَنَسٍ الَّذِي أَنْبَأَنَا بِهِ. فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِ. فَلَمَّا كُنَّا بِظَهْرِ الْجَبَّانِ قُلْنَا: لَوْ مِلْنَا إِلَى الْحَسَنِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ، وَهُوَ مُسْتَخْفٍ فِي دَارِ أَبِي خَلِيفَةَ. قَالَ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ. فَقُلْنَا: يَا أَبَا سَعِيدٍ! جِئْنَا مِنْ عِنْدِ أَخِيكَ أَبِي حَمْزَةَ. فَلَمْ نَسْمَعْ مِثْلَ حَدِيثٍ حَدَّثَنَاهُ فِي الشَّفَاعَةِ. قَالَ: هِيهِ فَحَدَّثْنَاهُ الْحَدِيثَ فَقَالَ: هِيهِ! قُلْنَا: مَازَادَنَا قَالَ: قَدْ حَدَّثَنَا بِهِ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً وَهُوَ يَوْمَئِذٍ جَمِيعٌ وَلَقَدْ تَرَكَ شَيْئًا مَا أَدْرِي أَنَسِيَ الشَّيْخُ أَوْ كَرِهَ أَنْ يُحَدِّثَكُمْ فَتَتَّكِلُوا. قُلْنَا لَهُ: حَدِّثْنَا فَضَحِكَ وَقَالَ: خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ مَا ذَكَرْتُ لَكُمْ هَٰذَا إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُحَدِّثَكُمُوهُ. «ثُمَّ أَرْجِعُ إِلَى رَبِّي فِي الرَّابِعَةِ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ. ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا. فَيُقَالُ لِي: يَا مُحَمَّدُ! ارْفَعْ رَأْسَكَ. وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ. وَسَلْ تُعْطَ. وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ. فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! ائْذَنْ لِي فِيمَنْ قَالَ: لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ. قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ لَكَ (أَوْ قَالَ لَيْسَ ذَاكَ إِلَيْكَ) وَلٰكِنْ، وَعِزَّتِي! وَكِبْرِيَائِي! وَعَظَمَتِي! وَجِبْرِيَائِي! لَأُخْرِجَنَّ مَنْ قَالَ: لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ».

قَالَ فَأَشْهَدُ عَلَى الْحَسَنِ أَنَّهُ حَدَّثَنَا بِهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، أُرَاهُ قَالَ قَبْلَ عِشْرِينَ سَنَةً، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ جَمِيعٌ.

326 — ( ) ..... : Ma'bedu'bnu Hilâl el-Anezî dedi ki: Sabit (Bunânî) den şefâat isteyerek Enesu'bnu Mâlik'e gittik. O, kuşluk vakti namaz kılar halde iken ona vardık. Sâbit bizim için izin istedi. Huzuruna girdik. O, Sâbit'i sedirinin üstünde, yanıbaşına oturttu. Sâbit ona: Ya Eba Hamze! Basra ahalisinden olan bu kardeşlerin senden şefâat hadîs'ini kendilerine tahdîs etmeni istiyorlar, dedi. Enes şöyle dedi:

Bize Muhammed (S) tahdîs etti ve şöyle buyurdu:

«Kıyamet günü olduğu zaman insanlar biribiri üzerine dalgalanıp çalkalanırlar. Nihayet Âdem'e gelip, zürriyetine şefâat et, derler. Ben ona lâyık değilim, faka sizler İbrahim Aleyhisselâm'a gidin. Çünkü O, *Halîlu'llah*dır, der. Sonra İbrahim'e gelirler. O da: Ben buna lâyık değilim. Lâkin siz Mûsâ Aleyhisselâm'a gidin. Çünkü O, *Kelîmullah*'dır, der. Mûsâ'ya gelinir. O da: Ben buna ehil değilim. Fakat siz Îsâ Aleyhisselâm'a gidin, çünkü O, Allah'ın rûhu ve kelimesidir, der. Sonra Îsâ'ya gelinir. Îsâ da: Ben buna lâyık değilim. Fakat siz Muhammed (Ş) e gidin, der. Nihayet bana gelirler, ben de: Ben onun için (yaradılmış) ımdır,

derim. Hemen gider Rabbimin huzuruna izin isterim. Bana izin verilir, huzurunda dikilir, şimdi muktedir olamıyacağım hamdler ile Allah'a hamdederim. O hamdi bana Allah ilham eder. Sonra ona secde ederek yere kapanırım. Bana:

Ya Muhammed! başını kaldır, söyle, sözün dinlenir, iste, sana verilir, şefâat et, şefâatin kabul edilir, buyurulur. Bunun üzerine ben: Ya Rabbi! Ümmetimi, ümmetimi, diye şefâat dilerim. Bana: Git, kalbinde bir buğday yahut arpa dânesi kadar iyman olan her kim varsa onu oradan çıkar, denilir. Ben gider, bunu yaparım. Sonra yine Rabbime döner, yine bu hamdler ile O'na hamdederim. Sonra O'na secde ederek yüzüstü kapanırım. Bunun üzerine bana: Ya Muhammed! Başını kaldır. Söyle, sözün dinlenir. İste, dileğin verilir. Şefâat eyle, şefâatın kabul edilir, buyurulur. Ben: Ümmetimi, ümmetimi! derim. Bana: Git, her kimin kalbinde bir hardal dânesi kadar iyman varsa onu oradan çıkar, denilir. Ben hemen gider, bunu yerine getiririm. Sonra tekrar Rabbime döner ve bu hamdler ile O'na hamdederim. Sonra O'na secde ederek kapanırım. Bunun üzerine bana: Ya Muhammed! Başını kaldır. Söyle, sözün dinlenir. İste, dileğin verilir. Şefâat et, şefâatin kabul edilir, denilir.

Ben: Ya Rabbi! Ümmetimi, ümmetimi! diye şefâat dilerim. Bana: Git, kalbinde bir hardal dânesi ağırlığından daha az, daha az, daha az iyman bulunan kim varsa onu da ateşden çıkar, denilir. Ben hemen gider, bunu yaparım».

İşte bu, Enes'in bize haber vermiş olduğu «Enes hadîs'i» dir. Mütaakiben onun yanından çıktık. Nihayet sahranın yüksek bir yerine vardığımız vakit: Hasan Basrî'nin yanına sapsak da ona selâm versek. O, Ebû Halîfe'nin evinde gizlenmiş bir halde bulunmaktadır, dedik. Sonunda onun yanına vardık, kendisine selâm verdik ve: Ya Eba Sa'îd! Biz kardeşin Ebû Hamza'nın yanından geldik. Şefâat hakkında bize tahdîs ettiği hadîs'in benzerini hiç duymamıştık, dedik. O, devam edin, hadîs'i söyleyin dedi. Biz de ona bu hadîs'i tahdîs etik. O yine: Devam edin, daha söyleyin, dedi. Enes daha fazla arttırmadı dedik. Bize şunları söyledi: «O, bunu bize yirmi sene önce tahdîs etmiştir. Kendisi o günlerde bütün hâfızasını ve kuvvetini cemetmiş haldeydi. Şimdi ise bir kısım şeyi terketmiştir. Şeyh bunu unuttu mu, yoksa güvenip dayanırsınız diye sizlere tahdîs etmeyi kerîh mi gördü? bilmiyorum». Biz de ona: Bize sen tahdîs et dedik. Bunun üzerinde güldü ve: *İnsan Accle'den yaratılmıştır*[88]. Bunu size sadece o hadîs'i tahdîs etmeyi isteyerek zikrettim, dedi ve devam ederek Rasûlullah'a şöyle dediğini nakletti: «Sonra dördüncüde yine Rabbime

---

88. « خلق الانسان من عجل : İnsan acelden yaratılmıştır..» (el-Enbiyâ: 37);

وكان الانسان عجولاً : İnsan hep acelecidir» (el-İsrâ: 11).

döner, bu hamdler ile O'na tekrar hamdederim. Sonra O'na secde ederek kapanırım. Bunun üzerine bana: «Ya Muhammed! Başını kaldır. Söyle, sözün dinlenir. İste, sana verilir. Şefâat et, şefâatin kabul edilir, buyurulur. Ben de: Ya Rab! Bana izin ver de LÂ İLÂHE İLLALLAH diyen kimseler hakkında şefâat edeyim diye niyaz ederim. Hak Taâlâ: Bu senin için değildir (yahut bu, sana âid değildir, buyurdu). Lâkin İzzetim, Kıbriyam, Azametim ve Cibriyam (Kahrim, Sultanım) hakkı için LÂ İLÂHE İLLALLAH diyen Tevhîd ehlinin hepsini muhakkak surette cehennemden çıkaracağım, buyurdu.

Râvî şöyle demiştir: Hasan üzerine şahadet ediyorum ki O, bize bunu Enesu'bnu Mâlik'den dinlemiş olarak tahdis etmiştir. Öyle sanıyorum ki Hasan: Yirmi sene evvel, Enes o zaman hıfz ve kuvvetini toplamış olduğu halde iken söyledi, demiştir.

٣٢٧ – (١٩٤) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ (وَاتَّفَقَا فِي سِيَاقِ الْحَدِيثِ، إِلَّا مَا يَزِيدُ أَحَدُهُمَا مِنَ الْحَرْفِ بَعْدَ الْحَرْفِ) قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. حَدَّثَنَا أَبُو حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا بِلَحْمٍ. فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ. فَنَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً فَقَالَ «أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَهَلْ تَدْرُونَ بِمَ ذَاكَ؟ يَجْمَعُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ. فَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ. وَتَدْنُو الشَّمْسُ فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيقُونَ وَمَا لَا يَحْتَمِلُونَ. فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: أَلَا تَرَوْنَ مَا أَنْتُمْ فِيهِ؟ أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ؟ أَلَا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: ائْتُوا آدَمَ. فَيَأْتُونَ آدَمَ. فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ! أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ. خَلَقَكَ اللهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ آدَمُ: إِنَّ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ. وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ. نَفْسِي. نَفْسِي. نَفْسِي. اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ: يَا نُوحُ! أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى الْأَرْضِ. وَسَمَّاكَ اللهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ. وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُ بِهَا عَلَى قَوْمِي. نَفْسِي. نَفْسِي. نَفْسِي. اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ ﷺ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ: أَنْتَ نَبِيُّ اللهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى

رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَانَحْنُ فِيهِ؟ أَلا تَرَى إِلَى مَاقَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ إِبْرَاهِيمُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ مِثْلَهُ. وَذَكَرَ كَذَبَاتِهِ. نَفْسِي. نَفْسِي. اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى. فَيَأْتُونَ مُوسَى ﷺ فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى! أَنْتَ رَسُولُ اللهِ. فَضَّلَكَ اللهُ، بِرِسَالَاتِهِ وَبِتَكْلِيمِهِ، عَلَى النَّاسِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ مُوسَى ﷺ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أُومَرْ بِقَتْلِهَا. نَفْسِي. نَفْسِي. اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى ﷺ. فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ: يَا عِيسَى! أَنْتَ رَسُولُ اللهِ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ، وَكَلِمَةٌ مِنْهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ، وَرُوحٌ مِنْهُ. فَاشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ عِيسَى ﷺ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ. وَلَمْ يَذْكُرْ لَهُ ذَنْبًا نَفْسِي. نَفْسِي. اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي. إِذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ ﷺ فَيَأْتُونِي فَيَقُولُونَ: يَا مُحَمَّدُ! أَنْتَ رَسُولُ اللهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ وَغَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَأَنْطَلِقُ فَآتِي تَحْتَ الْعَرْشِ فَأَقَعُ سَاجِدًا لِرَبِّي. ثُمَّ يَفْتَحُ اللهُ عَلَيَّ وَيُلْهِمُنِي مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ لِأَحَدٍ قَبْلِي. ثُمَّ يُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْفَعْ رَأْسَكَ. سَلْ تُعْطَهْ اشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ: يَارَبِّ! أُمَّتِي. أُمَّتِي. فَيُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! أَدْخِلِ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِكَ، مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِ، مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ لَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَهَجَرَ. أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى».

327 — (194) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Birgün Rasûlullah (S) a et yemeği getirildi ve kol tarafından bir parça ayrılıp önüne konuldu. Çünkü Rasûlullah etin bu kısmını severdi. Ondan ön dişleriyle bir lokma kopardı, sonra şöyle buyurdu: «Ben kıyamet gününde bütün insanların efendisiyim. Bu neden bilir misiniz? Dünyada önce ve sonra gelmiş geçmiş nekadar insanlar varsa bunların hepsini Allah kıyamet gününde düz ve geniş bir sahada toplar. Öyle düz ve geniş bir meydan ki, orada bir çağırıcı seslenince sesini herkese duyurur ve bakan bir kişinin gözü mahşer halkını bir bakışta görür. Bir de güneş yaklaşır, artık insanların gamı ve meşakkati dayanamıyacakları ve tahammül edemiyecekleri bir dereceye varır. Bu sırada insanların bazısı bazısına: İçinde bulunduğumuz şu fâciayı görmüyor musunuz? Size eri-

şen bu fâciayı görmüyor musunuz? Rabbınıza delâlet edecek bir şefâatçı bulmak çaresine niye bakmazsınız? der. Bunun üzerine mahşer halkının bazısı bazısına: Haydi Âdem'e gidiniz, der ve mahşer halkı Âdem'e gelirler: Ya Âdem! Sen insan nev'inin babasısın. Allah seni eliyle yaraddı ve sana kendi rûhundan hayat verdi. Sonra meleklere emretti, onlar da sana secde ettiler .Bizim için Rabbinden şefâat dile. Ey Atamız! Sen içinde bulunduğumuz şu müşkil vaziyeti görmüyor musun, başımıza gelen şu musîbeti bilmiyor musun? derler. Âdem de: Şüphesiz Rabbim bugün Celâllenmiştir. O derecede ki, ne bundan önce böyle bir gazab etmiştir, ne de bundan sonra bu türlü gazab eder. Hem Hak Taâlâ beni şu ağaçdan nehyetmişti. Ben ise ona âsî olmuştum. (Artık size şefaat edemem, şimdi ben kendimi düşünüyorum). Vay nefsim, nefsim! Siz benden başka bir şefâatçıya gidiniz. Nûh'a gidiniz, der. Onlar da Nûh'a varırlar ve: Ey Nûh! Sen yeryüzünde Allah'dan başka şeye tapan insanlara risâlet vazîfesiyle gönderilen peygamberlerin birincisisin. Allah sana (Kur'ân'da:) «*Çok şükreden kul*» (el-İsrâ: 3) diye tavsîf etti. Lütfen hakkımızda Rabbinden şefâat iste. Ne acıklı vaziyette olduğumuzu görmüyor musun? Bize ulaşan azabı görmüyor musun? derler.

Nûh Peygamber de:

«Muhakkak ki Rabbim bugün celâllenmiştir. Bir derecede ki, Allah Taâlâ ne şimdiye kadar böyle gazablanmış, ne de bundan sonra gazablanır. Şu da muhakkak ki benim bir duâ edişim vardır. Vaktiyle kavmimin aleyhine bununla duâ etmiştim (bundan dolayı kendimi düşünüyorum). Vay nefsim, nefsim! Şimdi siz İbrahim (S) e gidiniz, der. Onlar da İbrahim'e varıp: Sen yeryüzündeki insanlardan Allah'ın peygamberi ve Allah'ın dostu bir zâtsın. Bizim için Rabbinden şefâat dile. İçinde bulunduğumuz hali görüyor, biez ulaşan azabı da biliyorsun? derler. İbrahim onlara:

Bugün Rabbimin Celâl sıfatı tecellî etmiştir. Hem bir derecede ki, bundan evvel böyle gazab etmemiş, bundan sonra da böyle gazab etmez, der. Ve yalanlarını[89] zikrederek, (şimdi kendimi düşünüyorum) nefsim, nefsim! Artık siz benden başkasına gidiniz, Mûsâ'ya gidiniz, der. Onlar da Mûsâ (S) ya varıp:

Ey Mûsâ! Sen Allah'ın peygamberisin! Allah seni risâletleriyle ve kelâm etmesiyle insanlar üzerine fazîletli kıldı. Bizim için Rabbinden şefâat iste. Nekadar ızdırap içinde olduğumuzu gürüyor, başımıza gelen musîbeti biliyorsun, derler. Mûsâ da onlara:

---

89. İbrahim'in putperestleri ilzam için söylediği üç yalan şudur:
a. Putları kırmak için müşriklere karşı: Hastayım, deyip puthanede kalması ki hakikaten hasta değildi.
b. Koca put kırmıştır, demesi.
c. Karısı Sâre hakkında, kızkardeşimdir, demesi.

Rabbim bugün Celâl sıfatıyle tecelli etti. Hem öyle bir halde ki, ne şimdiye kadar bu derece gazabı görülmüş, ne de bundan sonra görülür. Ben ise öldürülmesine me'mur olmadığım halde bir nefsi öldürdüm[90]. (Şimdi ben nefsimi düşünüyorum) Ah nefsim, nefsim! Siz şimdi Îsâ (S) ya gidin, der. Onlar da Îsâ'ya gidip:

Ey Îsâ! Sen Allah'ın Rasûlüsun ve Allah'ın Meryem'e koyduğu bir kelime (bir mu'cize), aynı zamanda ondan bir rûh'sun. Ki sen beşikte bir sabî iken insanlara söz söyledin. Binaenaleyh Rabbinin yanında bize şefâat eyle. İçinde bulunduğumuz hali görmüyor, bize erişen azabı bilmiyor musun? derler. Îsâ da onlara:

Rabbim bugün Celâl sıfatıyle tecellî etmiştir. Hem öyle bir derecede ki, bundan evvel böyle gazab etmemiş, bundan sonra da asla böyle gazab etmez. Kendisi için bir günah zikr etmeksizin, âh nefsim, nefsim! sözleriyle endişesini izhar ederek: Benden başkasına gidiniz. Muhammed (S) e gidiniz, der. Nihayet onlar bana gelip:

Ya Muhammed! Sen Alah'ın Aasûlü ve Hâtemu'l-Enbiyâ'sın. Allah geçmişte ve gelecekte vukû'u farzolunan bütün günahlarını mağfiret etmiştir. Rabbın huzurunda bize şefâat et. İçinde bulunduğumuz acıklı hali görüyor, bize ulaşan azabı biliyorsun, derler. Bunun üzerine ben, hemen gidip Arş'ın altına varır ve Rabbime secde ederek kapanırım. Sonra secdemde, Allah bana kendisine yapılacak hamdlerinden ve en güzel senâsından öyle bir mefhum feth ve ilham eder ki, şimdiye kadar onu benden önce hiç bir peygambere feth ve ilham etmemiştir. Ben mülhem olduğum surette Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra Allah tarafından:

Ya Muhammed! Başını kaldır, iste, sana verilir. Şefâat eyle, şefâatin kabul edilir, buyurulur. Ben secdeden başımı kaldırıp: Ya Rab! Ümmetim, ümmetim! diye şefaat ederim. Bunun ülerine:

Ya Muhammed! Ümmetinden hisab ve suale lüzum olmıyanları cennet kapılarından, sağ kapıdan cennete koy. Onalr cennetin bundan başka öbür kapılarından da insanlarla ortakdırlar, buyurulur.

Hayatım elinde olan Allah'a yemin ederim ki cennetin kapı kanad-

---

90. el-Kasas sûresinin 18. âyetinden itibaren anlatıldığı üzere Fir'avn'ın adamlarından bir Mısır'lı ile Mûsâ'nın kavminden biri dövüşüyordu. Mûsâ'nın kavminden olan zât, Mûsa'dan yardım istedi, Mûsâ da yardıma koştu ve düşmanın göğsüne bir yumruk attı. İşte bu yumruk onu öldürmüştü. Mûsâ: قال رب انی ظلمت نفسی فاغفرلی فغفر له : **Rabbim! Şüphesiz ki ben, nefsime zulmettim, beni mağfiret buyur, dedi. Allah da ona mağfiret etti»** âyeti mûcibince mağfiret olunmuştur.

larından iki kanadın arası muhakkak Mekke ile Hecer, yahut, Mekke ile Busrâ arası akdar geniştir»[91].

٣٢٨ – (...) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : وُضِعَتْ بَيْنَ يَدَىْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَصْعَةٌ مِنْ ثَرِيدٍ وَلَحْمٍ . فَتَنَاوَلَ الذِّرَاعَ . وَكَانَتْ أَحَبَّ الشَّاةِ إِلَيْهِ . فَنَهَسَ نَهْسَةً فَقَالَ « أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » ثُمَّ نَهَسَ أُخْرَى فَقَالَ « أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » فَلَمَّا رَأَى أَصْحَابُهُ لَا يَسْأَلُونَهُ قَالَ « أَلَا تَقُولُونَ كَيْفَهْ ؟ » قَالُوا : كَيْفَهْ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ « يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ » وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَى حَدِيثِ أَبِي حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ . وَزَادَ فِي قِصَّةِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ . وَذَكَرَ قَوْلَهُ فِي الْكَوْكَبِ : هَذَا رَبِّي . وَقَوْلَهُ لِآلِهَتِهِمْ : بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا . وَقَوْلَهُ : إِنِّي سَقِيمٌ . قَالَ « وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ! إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ إِلَى عِضَادَتَيِ الْبَابِ لَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَهَجَرَ أَوْ هَجَرَ وَمَكَّةَ » .

قَالَ : لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَ .

328 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) ın önüne bir serid (tirîd) ve et tabağı konuldu. Rasûlullah kol etine uzandı. Burası Rasûlullah'ın davardan en çok sevdiği yerdi. Ondan ön dişleriyle bir lokma ısırdı. Sonra: «Ben kıyamet gününde bütün insanların seyyidiyim» buyurdu. Sonra diğer bir lokma daha ko-

---

91. Buhârî'deki rivâyette Himyer ile Mekke arası mikyası da verilmiştir. (Buhârî: Tefsir, Zürriyete men hamelnâ maa Nûh). Himyer, San'â şehrinin eski adıdır. Câhiliyet zamanında Yemen'de hüküm süren — **Bağ-ı İrem, Seylu'l-Arim** gibi medeniyet eserleriyle **Zu'l-Karneyn** ve **Belkıs** gibi hükümdarlarının menkıbeleri Kur'ân'da zikrolunan— Himyer Hanedanı Sebe' şehrinden sonra San'â'yı hükümet merkezi edindiklerinden San'â şehri Himyer adıyle de anılır. San'â şehri Mekke'den 855 km. mesafede bulunduğuna ve cennet kapısının iki kanadı arası da bu genişlikte olduğuna göre, cennetin genişliği hakkında zihne takrib için güzel bir mikyâs olur.

Hadis'de adı geçen Busrâ'da Şam'ın 90 km. güney doğusunda ve Havran mıntıkasında bir şehirdir. Vaktiyle ma'mur ve müstahkemdi. Burası Hıristiyanlığın merkezlerindendir. Meşhur Râhib Bahira'nın savmi'ası da buradaydı. Şimdi bir köy halinde bulunan Busrâ, saadet asrında en meşhur ve ma'mur bir şehir olduğundan hadis'te ikinci bir mikyas olarak adı geçmiştir. Hecer yine Yemen ülkesinde bir belde adıdır. Terdîd ile iki mikyas zikrolunması, hadis râvilerinden birinin şüphesidir.

Hadis'te tasvir buyurulan bu şefâat, Hâtemu'l-Enbiyâ'nın mahşerdeki Büyük şefâatıdır. Mahşerden kurtulduktan sonra da her peygamber Cenab-ı Hak tarafından kendi ümmeti hakkında şefâate me'zun olacaktır. Hattâ peygamberlerden başka şuhedâ ve diğerleri de şefâate me'zun olacakları nasslarla sâbittir.

pardı. Bu sefer de yine: «Ben kıyamet gününde bütün insanların *Seyyidi*yim» dedi. Nihayet ashabının, kendisine bunun sebebini sormadıklarını görünce: «Ne diye, nasıl olur? demiyorsunuz» buyurdu. Ashab: Nasıl olacak? Ya Rasûlallah! dediler. Rasûlullah:

«Âlemlerin Rabbı için insanlar ayağa kalkar» buyurdu ve Ebû Hayyân'ın Ebû Zur'a'dan rivâyet ettiği hadîs'in ma'nâsı ile hadîs'i sevketti. İbrahim'in kıssasında şu ziyadeyi yaptı ve dedi ki: O yıldız hakkındaki «İşte budur, benim Rabbim» sözünü, onların putları için: «Fakat bu işi onların büyükleri olan işte şu yaptı» sözünü, ve bir de: «Ben hastayım» sözünü zikretti. Bundan sonra: «Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki: Cennetin kapu kanadlarından iki kanat ile iki kapu söğesinin arası muhakkak Mekke ile Hecer, yahut Hecer ile Mekke arası kadardır» buyurdu.

Râvî: Bunun hangisini söylemiş olduğunu bilmiyorum, dedi.

٣٢٩ – (١٩٥) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفِ بْنِ خَلِيفَةَ الْبَجَلِيُّ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَأَبُو مَالِكٍ عَنْ رِبْعِيٍّ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

«يَجْمَعُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ. فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ. فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ: يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ آدَمَ! لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. اذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللهِ. قَالَ فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ. اعْمِدُوا إِلَى مُوسَى ﷺ الَّذِي كَلَّمَهُ اللهُ تَكْلِيمًا. فَيَأْتُونَ مُوسَى ﷺ فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللهِ وَرُوحِهِ. فَيَقُولُ عِيسَى ﷺ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذَلِكَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا ﷺ. فَيَقُومُ فَيُؤْذَنُ لَهُ. وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ. فَتَقُومَانِ جَنَبَتَيِ الصِّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالًا. فَيَمُرُّ أَوَّلُكُمْ كَالْبَرْقِ» قَالَ قُلْتُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي! أَيُّ شَيْءٍ كَمَرِّ الْبَرْقِ؟ قَالَ «أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ؟ ثُمَّ كَمَرِّ الرِّيحِ. ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ وَشَدِّ الرِّجَالِ. تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ. وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ! سَلِّمْ سَلِّمْ. حَتَّى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ. حَتَّى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلَّا زَحْفًا. قَالَ وَفِي حَافَتَيِ الصِّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ. مَأْمُورَةٌ بِأَخْذِ مَنْ أُمِرَتْ بِهِ. فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ».

وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ! إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفًا.

329 — (195) ..... : Ebû Hureyre ve Huzeyfe (R) şöyle dediler: Rasûlullah (S) buyurdu ki:

«Allah Tabâreke ve Taâlâ insanları toplar, mü'minler ayağa kalkar. Nihayet cennet kendilerine yaklaştırılır. Derken Âdem'e gelip: Ey Babamız! Cenneti bize açtır, derler. Bunun üzerine Âdem: Sizleri cennetden ancak babanız Âdem'in hatîesi çıkardı. Ben bunun sâhibi değilim. Sizler benim oğlum İbrahim Halîlullah'a gidiniz, der.

İbrami de: Ben bunun sahibi değilim. Ben ancak perde arkasından bir Halîl (dost) olmuşumdur. Sizler, Allah'ın kendisine kelâm etmiş olduğu Mûsâ'ya yöneliniz, der. Halk Mûsâ'ya gelirler. Mûsâ: Ben bunun sâhibi değilim. Sizler Allah'ın Kelimesi ve Rûhu olan Îsâ'ya gidiniz, der. Îsâ (S) da: Ben bunun sâhibi değilim, der. Nihayet Muhammed (S) e gelirler. O da doğrulur ve kendisine izin verilir. Emanet ile Rahim de oraya gönderilip onlar da sıratın sağlı sollu iki yanına dikilirler. Bundan sonra sizin en evvel gidenleriniz şimşek gibi geçerler.» Râvî der ki: Babam ve anam sana fedâ olsun. Şimşeğin geçişi gibi olan hangi şeydir? dedim. Rasûlullah şöyle buyurdu:

«Şimşeği görmediniz mi? Göz kırpması kadar zamanda nasıl geçer ve geri döner? Sonra rüzgârın geçmesi gibi, sonra kuş geçmesi gibi ve insan koşması gibi. Onları amelleri bu şekillerde yürütür. Peygamberiniz sırat üzerinde dikilmiş: Ya Rab! Selâmet ver, selâmet ver! der. Nihayet kulların amelleri âciz kalır. Hattâ biri gelir, yürümeye tâkat getiremez de ancak emekler. Sıratın her iki yanında asılı duran çengeller vardır ki, kimi yakala denilirse onu yakalamaya me'murdurlar. Neticede insanlar tırmıklanmış kurtulmuş veya ateşe düşürülmüşlerdir».

Ebû Hureyre'nin nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki: Cehennemin dibi yetmiş son bahardır (yani yetmiş yıllık mesafedir).

(٨٥) باب فى قول النبى صلى الله عليه وسلم « أنا أول الناس يشفع فى الجنة ، وأنا أكثر الأنبياء تبعا »

٣٣٠ — (١٩٦) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . قَالَ قُتَيْبَةُ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْمُخْتَارِ ابْنِ فُلْفُلٍ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ قَالَ . قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الأَنْبِيَاءِ تَبِعًا » .

(85) PEYGAMBER (S) İN: «BEN CENNETTE ŞEFAAT EDECEK İNSANLARIN İLKİYİM», «PEYGAMBERLER İÇİNDE ÜMMETİ EN ÇOK OLAN BENİM» SÖZLERİNE DÂİR BÂB

——oOo——

330 — (196) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S): Ben cennette şefâat edecek insanların birincisiyim. Ben kıyamet günü peygamberler içinde ümmeti en çok olanıyım» buyurdu.

٣٣١ – (...) وحدثنا أبو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ. حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُخْتَارِ ابْنِ فُلْفُلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَنَا أَكْثَرُ الأَنْبِيَاءِ تَبِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ».

331 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S): «Ben kıyamet günü peygamberler arasında Tâbî'leri en çok bulunanıyımdır ve yine ben, vennet kapısını vuranların birincisiyim» buyurdu.

٣٣٢ – (...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ زَائِدَةَ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ؛ قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ فِي الْجَنَّةِ. لَمْ يُصَدَّقْ نَبِيٌّ مِنَ الأَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ. وَإِنَّ مِنَ الأَنْبِيَاءِ نَبِيًّا مَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ».

332 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Peygamber (S) buyurdu ki: «Ben cennette ilk şefâat ediciyim. Peygamberler içinde benim tasdîk edildiğim kadar tasdık edilmiş hiç bir peygamber yoktur. meygamberler içinde öyle Peygamberler vardır ki ümmetinden onu ancak bir tek kişi tasdik etmiştir.»

٣٣٣ – (١٩٧) وحدثني عَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَا حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «آتِي بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتِحُ. فَيَقُولُ الْخَازِنُ: مَنْ أَنْتَ؟ فَأَقُولُ. مُحَمَّدٌ. فَيَقُولُ: بِكَ أُمِرْتُ لَا أَفْتَحُ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ».

333 — (197) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) puyurdu ki: «Ben kıyamet gününde cennet kapısına gelirim de, onun açılmasını isterim. Bunun üzerine Hâzin: «Sen kimsin?» rer. «Ben: «Muhammed'im» derim. Akabinde sana açmaya emrolundum. Halbuki senden önce kimseye açmadım, der».

(٨٦) باب اختباء النبي صلى الله عليه وسلم دعوة الشفاعة لأمته

٣٣٤ – (١٩٨) حدثني يونس بن عبد الأعلى . أخبرنا عبد الله بن وهب قال : أخبرني مالك ابن أنس عن ابن شهاب ، عن أبي سلمة بن عبد الرحمن ، عن أبي هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال «لكل نبي دعوة قد يدعوها . فأريد أن أختبئ دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة» .

(86) PEYGAMBER (S) İN ŞEFÂAT DUÂSINI ÜMMETİ İÇİN SAKLAMASI BÂBI

——oOo——

334 — (198) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Her Peygamberin bir duası vardır. Onunla Allah'a duâ edegelmiştir. Fakat ben duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklıyorum».

٣٣٥ – (...) وحدثني زهير بن حرب وعبد بن حميد . قال زهير : حدثنا يعقوب بن إبراهيم حدثنا ابن أخي ابن شهاب عن عمه أخبرني أبو سلمة بن عبد الرحمن ؛ أن أبا هريرة قال : قال رسول الله ﷺ « لكل نبي دعوة . وأردت ، إن شاء الله ، أن أختبئ دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة »

335 ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S): «Her peygamberin bir duâsı vardır. Ben ise —İnşâallah— duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklamayı istiyorum» buyurdu.

٣٣٦ – (...) حدثني زهير بن حرب وعبد بن حميد قال زهير . حدثنا يعقوب بن إبراهيم حدثنا ابن أخي ابن شهاب عن عمه . حدثني عمرو بن أبي سفيان بن أسيد بن جارية الثقفي ، مثل ذلك ، عن أبي هريرة ، عن رسول الله ﷺ

336 — ( ) ..... : Amru'bnu Ebî Sufyâni'bni Esîdi'bni Câriye es-Sakafî, bunun benzerini Ebû Hureyre'den, o da Rasûlullah (S) dan tahdîs etmiştir.

٣٣٧ – (...) وحدثني حرملة بن يحيى أخبرنا ابن وهب . أخبرني يونس عن ابن شهاب ، أن عمرو بن أبي سفيان بن أسيد بن جارية الثقفي أخبره ؛ أن أبا هريرة قال لكعب الأحبار : إن نبي الله ﷺ قال « لكل نبي دعوة يدعوها فأنا أريد ، إن شاء الله ، أن أختبئ دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة » فقال كعب لأبي هريرة : أنت سمعت هذا من رسول الله ﷺ ؟ قال أبو هريرة : نعم .

337 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R), Ka'bu'l-Ahbâr'a dedi ki: Allah'ın Peygamberi (S) şöyle buyurdu: «Her Peygamberin, duâ edegeldiği bir duâsı vardır. Fakat ben İnşâallah duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklamayı istiyorum».

Bunun üzerine Ka'b, Ebû Hureyre'ye: Sen bunu Rasûlullah (S) dan mı işiddin? diye sordu. Ebu Hureyre: Evet, cevabını verdi.

٣٣٨ – (١٩٩) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب (واللفظ لأبي كريب) قالا: حدثنا أبو معاوية عن الأعمش، عن أبي صالح، عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله ﷺ «لكل نبي دعوة مستجابة فتعجل كل نبي دعوته. وإني اختبأت دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة. فهي نائلة، إن شاء الله، من مات من أمتي لا يشرك بالله شيئا».

338 — (199) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Her peygamberin, kabul edilmiş bir duâsı varadır. Her peyyamber bu duâsını kullandı. Fakat ben duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için sakladım. Artık ümmetimden Allah'a hiç birşey ortak kılmamış olan kimseler İnşâallah bu şefâata nâil olacaklardır».

٣٣٩ – (...) حدثنا قتيبة بن سعيد. حدثنا جرير عن عمارة (وهو ابن القعقاع) عن أبي زرعة، عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله ﷺ «لكل نبي دعوة مستجابة يدعو بها. فيستجاب له فيؤتاها. وإني اختبأت دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة».

339 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Her Peygamberin kabul olunacak bir duâsı vardır. Onunla duâ eder ve duâsı kabul olunur da artık istediği kendisine verilir. Ben ise duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için sakladım».

٣٤٠ – (...) حدثنا عبيد الله بن معاذ العنبري. حدثنا أبي. حدثنا شعبة عن محمد (وهو ابن زياد) قال: سمعت أبا هريرة يقول: قال رسول الله ﷺ «لكل نبي دعوة دعا بها في أمته فاستجيب له. وإني أريد، إن شاء الله، أن أؤخر دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة».

340 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Her Peygamberin bir duâsı vardır. Ümmeti hakkında onunla duâ etmiş ve duâsı kabul olunmuştur. Ben ise İnşâallah duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için geri bırakmak istiyorum».

٣٤١ – (٢٠٠) حدثني أبو غسان المسمعي ، ومحمد بن المثنى ، وابن بشار حدثنا . واللفظ لأبي غسان قالوا : حدثنا معاذ (يعنون ابن هشام) قال : حدثني أبي عن قتادة . حدثنا أنس بن مالك ؛ أن نبي الله ﷺ قال « لكل نبي دعوة دعاها لأمته . وإني اختبأت دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة »

341 — (200) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle tahdîs etti. Allah'ın peygamberi (S) buyurdu ki: «Her peygamberin ümmeti için duâ ettiği bir duâsı vardır. Fakat ben, duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için sakladım».

٣٤٢ – ( ) وحدثنيه زهير بن حرب وابن أبي خلف . قالا : حدثنا روح . حدثنا شعبة عن قتادة ، بهذا الإسناد .

342 — ( ) ..... : Şu'be Katâde'den bu isnad ile aynı hadîs'i tahdîs etmiştir.

٣٤٣ – (...) ح وحدثنا أبو كريب . حدثنا وكيع ح وحدثنيه إبراهيم بن سعيد الجوهري . حدثنا أبو أسامة ، جميعا عن مسعر ، عن قتادة ، بهذا الإسناد . غير أن في حديث وكيع قال قال « أعطي » وفي حديث أبي أسامة ، عن النبي ﷺ .

343 — ( ) ..... : Vekî' ve Ebû Usâme birlikte Mis'ar'dan, o da Katâde'den bu isnadla tahdîs etmişlerdir. Ancak Vakî' hadîsinde: «Îtâ olunmuştur» buyurdu, dedi. Ebû Usâme'nin hadîs'inde de: «Nebiy (S) den» sözleri vardır.

٣٤٤ – (...) وحدثني محمد بن عبد الأعلى . حدثنا المعتمر عن أبيه ، عن أنس ؛ أن نبي الله ﷺ قال : فذكر نحو حديث قتادة عن أنس

344 — ( ) Bana Muhammedu'bnu Abdi'l-Alâ tahdîs etti. Bize Mu'temir, babasından, o da Enes'den tahdîs edip, Allah'ın Peygamberi (S) şöyle buyurdu, diyerek Katâde'nin Enesedten gelen hadîs'i tarzında zikretmiştir.

٣٤٥ – (٢٠١) وحدثني محمد بن أحمد بن أبي خلف . حدثنا روح . حدثنا ابن جريج قال أخبرني أبو الزبير ؛ أنه سمع جابر بن عبد الله يقول ، عن النبي ﷺ « لكل نبي دعوة قد دعا بها في أمته وخبأت دعوتي شفاعة لأمتي يوم القيامة » .

345 — (201) ..... : Câbir (R) Peygamber (S) den şunu söylemiştir: «Her Peygamberin ümmeti hakkında kendisiyle duâ etmiş olduğu bir duâsı vadır. Ben ise duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için sakladım».

(٨٧) باب دعاء النبي صلى الله عليه وسلم لأمته و بكائه شفقة عليهم

٣٤٦ — (٢٠٢) حدثني يونس بن عبد الأعلى الصدفي . أخبرنا ابن وهب . قال : أخبرني عمرو ابن الحارث ؛ أن بكر بن سوادة حدثه عن عبد الرحمن بن جبير ، عن عبد الله بن عمرو بن العاص ؛ أن النبي ﷺ تلا قول الله عز وجل في إبراهيم : رب إنهن أضللن كثيرا من الناس فمن تبعني فإنه مني [١٤/ابراهيم/الآية ٣٦] الآية. وقال عيسى عليه السلام: إن تعذبهم فإنهم عبادك وإن تغفر لهم فإنك أنت العزيز الحكيم [٥/المائدة/الآية ١١٨] فرفع يديه وقال « اللهم ! أمتي أمتي » وبكى . فقال الله عز وجل: يا جبريل ! اذهب إلى محمد ، وربك أعلم ، فسله ما يبكيك ؟ فأتاه جبريل عليه الصلاة والسلام فسأله . فأخبره رسول الله ﷺ بما قال . وهو أعلم . فقال الله : يا جبريل ! اذهب إلى محمد فقل : إنا سنرضيك في أمتك ولا نسوءك .

(87) PEYGAMBER (S) İN ÜMMETİ İÇİN DUÂ ETMESİ VE ONLARA ŞEFKATİNDEN DOLAYI AĞLAMASI BÂBI

—oOo—

346 — (202) ..... : Abdullahi'bnu Amribni'l-Âs (R) dan:

Peygamber (S) Azîz ve Celîl olan Allah'ın İbrahim hakkındaki: *«Rabbim! Çünkü onlar insanlardan birçoğunu baştan çıkardılar. Bundan sonra kim bana uyarsa, işte o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, hakîkat sen çok mağfiret edici, çok merhamet kılansın»* (İbrahim: 36) kavlini; ve bir de Îsâ (A)nın: *İEğer kendilerine azab edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarındır. Eğer onlara mağfiret buyurursan mutlak gâlib, yegâne hüküm ve hikmet sahibi olan da hakîkaten Sensin Sen»* (el-Mâide: 118) kavlini okudu da ardından iki elini kaldırıp: «Ey Allah'ım! Ümmetim, ümmetim!» dedi ve ağladı.

Bunun üzerine Azîz ve Celîl olan Allah:

«Ey Cibrîl! buyurdu, Muhammed'e git, Rabbin en iyi bilendir. Binaenaleyh seni ağlatan nedir? diye ona sor!.. Bunun üzerine Cibrîl Aleyhissalâtü vesselâm ona geldi ve kendisine sordu. Rasûlullah (S) da Cibrîl'e :

«Allah'ın her şeyi en iyi bilir halde olduğunu» haber verdi. Bunun üzerine Allah şöyle buyurdu: Ey Cibrîl! Muhammed'e git ve şunu söyle:

Biz seni ümmetin hakkında muhakkak râzî edeceğiz ve seni (gamlandıracak bir) kemklik yapmayız»[92].

(٨٨) باب بيان أنه من مات على الكفر فهو في النار ولا تنالـه شفاعة ولا تنفعه قرابة المقربين

٣٤٧ — (٢٠٣) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا عفان . حدثنا حماد بن سلمة عن ثابت، عن أنس ؛ أن رجلا قال : يا رسول الله ! أين أبي ؟ قال « في النار » . فلما قفى دعاه فقال « إن أبي وأباك في النار » .

(88) KÜFÜR ÜZERE ÖLEN KİMSENİN MUHAKKAK ATEŞTE OLDUĞU, ONA HİÇ BİR ŞEFÂATİN ULAŞMIYACAĞI, ALLAH'A YAKIN OLMUŞLARIN (mukarrabûn'un) AKRABALIĞININ DA ONA FAYDA VERMİYECEĞİNİ BEYAN BÂBI

——oOo——

347 — (203) ..... : Enes (R) den: Bir kimse, ya Rasûlallah! Babam nerededir? diye sordu. Rasûlallah: Ateştedir, buyurdu. Bunun üzerine o kimse arkasına dönüp gidince Rasûlallah onu çağırdı ve: Muhakkak benim babam ve senin baban ateştedir, buyurdu.

(٨٩) باب في قوله تعالى : وأنذر عشيرتك الأقربين

٣٤٨ — (٢٠٤) حدثنا قتيبة بن سعيد وزهير بن حرب . قالا : حدثنا جرير عن عبد الملك بن عمير، عن موسى بن طلحة ، عن أبي هريرة ؛ قال : لما أنزلت هذه الآية : وأنذر عشيرتك الأقربين [٢٦/الشعراء/١٠٥ ٢١٤] دعا رسول الله ﷺ قريشا فاجتمعوا . فعم وخص فقال « يا بني كعب بن لؤي ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا بني مرة بن كعب ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا بني عبد شمس ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا بني عبد مناف ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا بني هاشم ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا بني عبد المطلب ! أنقذوا أنفسكم من النار . يا فاطمة ! أنقذي نفسك من النار فإني لا أملك لكم من الله شيئا غير أن لكم رحما سأبلها ببلالها »

(89) ALLAH TAÂLÂ'NIN: «VE SEN KAVMİNDEN SANA EN AKIN OLANLARI İNüÂR ET» KAVLİ HAKKIDA BÂB

——oOo——

348 — (204) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

92. Bu, « ولسوف يعطيك ربك فترضى : Rabbın sana verecek ve sen de hoşnud olacaksın» (ed-Duhâ: 5) âyetine uygundur.

Şu, « وانذر عشيرتك الاقربين : *Sen en yakın hısımlarını inzâr et*» (eş-Şu'arâ: 214) âyeti indirildiği zaman, Rasûlullah (S) Kureyş'i çağırdı. Bunun üzerine toplandılar. Rasûlullah kâh umûmileştirip, kâh hususileştirerek şöyle buyurdu: Ey Kâ'be'bne Luey oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Murrete'bne Kâ'b oğulalrı! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Abde'ş-Şems oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Abde Menaf oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Hâşim oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. Ey Abde'l-Muttalib oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarın. *Ey Fatıma! Kendi nefsini ateşten kurtar. Çünkü ben, sizin için Allah cânibinden hiç bir şeye mâlik değilim. Ancak sizin için bir hısımlığımız vardır, ben bu hısımlığı hısımlık duygusu ile sulamakta devam edeceğim.* (Ancak sizin için bir hısımlık hakkı vardır. Bu hısımlık sebebiyle sizlere bağlı bulunur —ziyaret eder— im).

٣٤٩ – (..) وحدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ. حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، بِهٰذَا الإِسْنَادِ. وَحَدِيثُ جَرِيرٍ أَتَمُّ وَأَشْبَعُ.

349 — ( ) Bize Abdullahi'bnu Umer Kavârîrî tahdîs etti. Bize Ebû Avâne Abdulmeliki'bnu Umeyr'den bu isnad ile tahdîs etti. Cerîr'in önce geçen hadîs'i daha tamam ve daha doyurucudur.

٣٥٠ – (٢٠٥) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ. حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَيُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ. قَالَا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا نَزَلَتْ: وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ [٢٦/الشعراء/الآية ٢١٤] قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الصَّفَا فَقَالَ «يَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ! يَا صَفِيَّةُ بِنْتَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا. سَلُونِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتُمْ»

350 — (205) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: «*Ve sen en yakın hısımlarını inzâr et*» (eş-Şu'arâ: 214) âyeti nâzil olduğu zaman Rasûlullah (S) kalktı, *Safa* tepesi üzerinde bir hutbe irad ederek şöyle buyurdu: «*Ey Muhammed'in kızı! Ey Abdulbuttalib'in kızı Safiyye! Ey Abdulmuttalib oğulları! Sizin için Allah cânibinden hiç bir şeye mâlik değilim. Malımdan ne dilerseniz isteyin*».

٣٥١ – (٢٠٦) وحدثني حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ. قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ الْمُسَيَّبِ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ؛ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ

أُنْزِلَ عَلَيْهِ : وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ [٢٦/الشعراء/الآية ٢١٤] « يَامَعْشَرَ قُرَيْشٍ ! اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ اللهِ . لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا . يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ! لَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا . يَاعَبَّاسُ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ! لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا . يَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللهِ ! لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا . يَا فَاطِمَةُ بِنْتَ رَسُولِ اللهِ ! سَلِينِي بِمَا شِئْتِ . لَا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللهِ شَيْئًا » .

351 — (206) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

«*En yakın kavim ve kabilen fertlerini inzâr et*» (eş-Şu'arâ: 214) âyeti kendisine indirildiği zaman Rasûlullah (S) buyurdu ki: Ey Kureyş Cemâati! Nefislerinizi Allah'dan satın alınız. Yoksa ben Allah'ın azabından hiç birşeyi sizden menedemem. Ey Abdulmuttalib oğulları! Sizden Allah'ın hiç bir azabını menedemem. Ey Abdulmuttalib'in oğlu Abbas! Senden de Allah'ın hiç bir azabını defedemem. Ey Muhammed'in halası Safiyye! Senden de Allah'ın hiç bir azabını menedemem. *Ey Resûlullah'ın kızı Fâtıma!* (Malımdan) *dilediğini benden iste, fakat Allah'ın azabından bir parçasını bile senden defedemem*[93].

٣٥٢ — (. .) وحدثني عَمْرٌو النَّاقِدُ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو . حَدَّثَنَا زَائِدَةُ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ ذَكْوَانَ عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ، نَحْوَ هٰذَا .

---

93. Bu Ebû Hureyre ve İbnu Abbas hadis'leri bazı hadis tenkidçilerince Mursel sayılmıştır. Bazılarınca da Mursel değildirler. Mursel değildir diyenler, sahâbinin murselini diğer bir sahâbiden duyduğu gerekçesiyle Merfu' hükmündedir, derler. Mursel diyenler şöyle diyorlar:

Bu âyet Mekke'de nübüvvetin başlangıcında nâzil olmuştur. O zaman ne Ebû Hureyre, ne de İbnu Abbas Peygamberin bu davetinde ve hitabeti sırasında hazır bulunmuşlardır. Ebû Hureyre Hayber'in fethi sırasında müsliman olmuştur. İbnu Abbas da bu davet sırasında ya doğmamıştır, yahut da yeni doğmuştur.

Şukadar var ki, Taberânî'nin Ebû Umâme'den gelen bir rivâyetine göre bu davet tekerrür etmiştir. Bu rivâyete göre Ebû Umâme Peygamberin Hâşim Oğullarını, kadınlarını ve Ehl-i Beytini topladığı ve bunlar arasında Âişe, Hafsa ve Ummu Seleme'nin de hazır bulunduğunu zikretmiştir ki, bu kadınların Peygamberin zevcelerinden olarak o toplantıda Peygamberin yanında bulunmaları Medine'de olabilir.

İctimâ'ın tekerrür kabul edildiği takdirde Ebû Hureyre ile İbn Abbas'ın Medine'de ictimâda hazır bulunmuş ve o toplantıyı rivâyet etmiş olmalarını kabul etmek icabeder. Böylece her iki rivâyet de Mursel olmaktan kurtulur.

Tahâvî bu hadis'i izah ederken: «Peygamber ikinci batındaki babası Abdulmuttalib'den itibaren tâ yedinci batna kadar neseb silsilesi üzerindeki bütün ecdadında neseben kendisine kavuşan Kureyşlilerin hepsini bu ictimâda İslâma davet etmiştir» diyor.

Toplantıya kadınların ve çocukların da çağrılması bilhassa çok mühimdir.

252 — ( ) ..... : Abdullahi'bnu Zekvân, A'rec'den, o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber (S) den bu hadîs'in benzerini tahdîs etmiştir.

٣٥٣ — (٢٠٧) حدثنا أبو كامل الجحدري . حدثنا يزيد بن زريع . حدثنا التيمي عن أبي عثمان، عن قبيصة بن المخارق، وزهير بن عمرو ؛ قالا: لما نزلت: وأنذر عشيرتك الأقربين [٢٦/الشعراء/الآية ٢١٤] قال انطلق نبي الله ﷺ إلى رضمة من جبل . فعلا أعلاها حجرا . ثم نادى « يا بني عبد مناف! إني نذير . إنما مثلي ومثلكم كمثل رجل رأى العدو فانطلق يربأ أهله . فخشي أن يسبقوه فجعل يهتف : يا صباحاه » .

253 — (207) ..... : Teymiy, Ebû Usmân'dan, o da Kabîsatu'bnu Muhârık'dan ve Zuheyru'bnu Amr'dan tahdîs etti. Dediler ki: «*En yakın hısımlarını inzâr et*» (eş-Şu'ara: 214) âyeti nâzil olduğu vakit Allah'ın Peyyamberi (S), dağdan koparak birikmiş taşların yanına gitti. Mütaâkiben onların en yükseği olan bir taşın üstüne yükseldi. Sonra şöyle nidâ etti:

«Ey Abde Menâf oğulları! Ben (tehlikeyi görüp haber veren) bir nezîrim. Benim meselimle sizin meseliniz ancak düşmanı görüp de ehlini korumak için koşup fırlayan ve düşmanların kendisini geçmelerinden korkup da avaz avaz bağırmaya başlayan kimsenin meseli gibidir».

٣٥٤ — (...) وحدثنا محمد بن عبد الأعلى . حدثنا المعتمر عن أبيه . حدثنا أبو عثمان عن زهير ابن عمرو وقبيصة بن مخارق، عن النبي ﷺ، بنحوه .

354 — ( ) ..... : Ebû Usmân, Zuheyru'bnu Amr'dan ve Kabîsatu'bnu Muhârık'dan, onlar da Peygamber (S) den bunun benzerini rivâyet ettiler.

٣٥٥ — (٢٠٨) وحدثنا أبو كريب محمد بن العلاء . حدثنا أبو أسامة عن الأعمش، عن عمرو ابن مرة، عن سعيد بن جبير، عن ابن عباس ؛ قال : لما نزلت هذه الآية : وأنذر عشيرتك الأقربين [٢٦/الشعراء/الآية ٢١٤] ورهطك منهم المخلصين . خرج رسول الله ﷺ حتى صعد الصفا . فهتف « يا صباحاه! » فقالوا : من هذا الذي يهتف؟ قالوا : محمد . فاجتمعوا إليه، فقال « يا بني فلان! يا بني فلان! يا بني فلان! يا بني عبد مناف! يا بني عبد المطلب! » فاجتمعوا إليه فقال « أرأيتكم لو أخبرتكم أن خيلا تخرج بسفح . هذا الجبل أكنتم مصدقي؟ » قالوا : ما جربنا عليك كذبا

قَالَ « وَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ » .

قال فقال أبو لهب: تبًّا لك ! ألما جمعتنا إلّا لهذا؟ ثم قام فنزلت هذه السورة: تبّت يدا أبي لهب وقد تبّ [١١١ / المسد / الآية ١]

كذا قرأ الأعمش : إلى آخر السورة .

355 — (208) ..... : İbn Abbas (R) şöyle dedi: Şu, «*Sen en yakın hısımlarını* (– ve onlardan hâlis kılınmış olan cemâatini –) *inzâr et*» (eş-Şu'ara: 214) âyeti nâzil olduğu zaman, Rasûlullah (S) dışarı çıktı. Sonra *Safa* tepesine yükseldi. Müteâkiben halkın toplanmaları için:

«Ya Sabâhâh![94] diye haykırdı. Bunun üzerine: Bağıran kimdir? dediler. Görenler: Munammed'dir, Dediler. Derken onun yanına toplandılar. Bunu takiben: Ey fulân oğulları! Ey fulân oğulları! Ey Abde Menâf oğulları! Ey Abde'l-Muttalib oğulları! diye nidâ etti. Nihayet yanına iyice toplandılar. Bunun üzerine: Ne dersiniz! Size şu dağın aşağısından birtakım süvarilerin çıkıp gelmekte olduğunu haber vermiş olsamı beni tasdik eder misiniz? diye sordu. Biz senin üzerinde hiç bir yalan tecrübe etmiş değiliz, dediler. Öyle ise ben sizler için şiddetli bir azabın önünde azabı ihbar eden bir nezîrim» dedi.

Bunun üzerine Ebû Leheb: Hüsranda kal, bizi bunun için mi topladın? dedi. İşte bunun üzerine şu sûre nâzil oldu: «*Ebû Leheb'in iki eli kurusun ve kendisi de muhakkak kurumuştur*» (el-Mesed: 1).

A'meş'de böyle meşhur olan kıraât hilâfına «*kad*» lâfzını ziyade ederek sûrenin sonuna kadar okumuştur[95].

٣٥٦ — (.) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب . قالا : حدثنا أبو معاوية عن الأعمش، بهذا الإسناد قال: صعد رسول الله ﷺ ذات يوم الصفا فقال « يا صباحاه ! » بنحو حديث أبي أسامة ولم يذكر نزول الآية : وأنذر عشيرتك الأقربين .

---

94. Bu, «Ya Sabâhâh» kelimesi Arablar arasında mühim bir hâdise vukûunda halkın toplanması ve tedbir almaları için kullanılır.

95. eş-Şu'arâ: 214. âyetinde bildirildiği üzere Peygamberimizin bu ilk daveti en yakın akrabasına münhasırdı. Bütün hayatı herkesce sadâkatin ve emanetin eşsiz bir timsali olarak tanındığı için dinî ve ictimaî en büyük bir inkılâb arefesinde vâki olan Peygamberimizin bu tebliği yakın akrabası tarafından muhalefetle karşılanmadı. Rasûlullah tarafından hazırlattırılan tirîd yemeğinden yenilip, ayran içilerek dağıldılar. Ebû Leheb'in küstahça i'tirazı bize müessir olmadı (Eecrid Ter., XI, 195).

356 — ( ) ..... : Ebû Muâviye, A'meş'den bu isnad ile tahdis etti ve önceki Ebû Usâme hadis'i tarzında: Rasûlullah (S) birgün Safa'ya çıkıp: Ya Sabâhâh! diye nidâ buyurdu, dedi. Fakat: «Sen en yakın hısımlarını inzâr et» âyetinin nuzûlünü zikretmedi.

(٩٠) باب شفاعة النبي صلى الله عليه وسلم لأبي طالب والتخفيف عنه بسببه

٣٥٧ — (٢٠٩) وحدثنا عُبيدُ اللهِ بنُ عُمرَ القَوارِيرِيُّ، ومُحمَّدُ بنُ أبي بَكرٍ المُقدَّمِيُّ، ومُحمَّدُ بنُ عَبدِ المَلِكِ الأُمَوِيُّ. قالوا: حدثنا أبو عَوانَةَ عَنْ عَبدِالمَلِكِ بنِ عُمَيرٍ، عَنْ عَبدِاللهِ بنِ الحارِثِ بنِ نَوفَلٍ، عَنِ العَبَّاسِ بنِ عَبدِالمُطَّلِبِ؛ أنَّهُ قالَ: يا رَسُولَ اللهِ! هَلْ نَفَعْتَ أبا طالِبٍ بِشَيءٍ، فإنَّهُ كانَ يَحُوطُكَ وَيَغْضَبُ لَكَ؟ قالَ «نَعَمْ. هُوَ فِي ضَحْضاحٍ مِنْ نارٍ. وَلَوْلا أنا لَكانَ فِي الدَّرْكِ الأَسْفَلِ مِنَ النّارِ»

(90) PEYGAMBER (S) İN EBÛ TALİB İÇİN ŞEFAATİ VE PEYGAMBER SAYESİNDE AZABININ HAFİFLETİLMESİ BÂBI

——oOo——

357 — (209) ..... : Abbâsu'bnu Abdilmuttalib (R) den: Abbas: Ya Rasûlallah! Ebû Talib'e herhangi bir şeyle menfaat sağladın mı? Hiç şüphe yok ki o, her zaman seni muhafaza eder ve senin hisabına düşmanlarına karşı asabileşirdi, dedi. Rasûlullah: «Evet, o, topuklarına kadar dibi yakın bir ateş havuzu içindedir. Eğer ben olmasaydım o, muhakkak ateşin en aşağı derekesinde —en derin çukurunda— bulunurdu» buyurdu.

٣٥٨ — (...) حدثنا ابنُ أبي عُمَرَ. حدثنا سُفيانُ عَنْ عَبدِالمَلِكِ بنِ عُمَيرٍ، عَنْ عَبدِاللهِ بنِ الحارِثِ؛ قالَ: سَمِعْتُ العَبَّاسَ يَقُولُ: قُلْتُ: يا رَسُولَ اللهِ! إنَّ أبا طالِبٍ كانَ يَحُوطُكَ وَيَنْصُرُكَ. فَهَلْ نَفَعَهُ ذٰلِكَ؟ قالَ «نَعَمْ. وَجَدْتُهُ فِي غَمَراتٍ مِنَ النّارِ فَأَخْرَجْتُهُ إلَى ضَحْضاحٍ».

358 — ( ) ..... : Abbâs (R) şöyle diyordu:

Ya Rasulallah! dedim. Muhakka ki, Ebû Talib seni korur ve yardım ederdi. Bunlar ona fayda vermiş midir? Rasûlullah:

«Evet, ben onu büyük ateş dalgaları içinde buldum da sonra onu oradan, topuğuna kadar olan bir ateş çukuruna çıkardım» buyurdu.

٣٥٩ — (...) وحدثنيه مُحمَّدُ بنُ حاتِمٍ. حدثنا يَحيَى بنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفيانَ. قالَ: حدثني عَبدُالمَلِكِ ابنُ عُمَيرٍ. قالَ: حدثني عَبدُاللهِ بنُ الحارِثِ. قالَ: أخبرني العَبَّاسُ بنُ عَبدِالمُطَّلِبِ. ح وحدثنا أبو بَكرِ ابنُ أبي شَيبَةَ. حدثنا وَكِيعٌ عَنْ سُفيانَ، بِهٰذا الإسنادِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِنَحوِ حَدِيثِ أبي عَوانَةَ.

359 — ( ) ..... : Buradaki râviler Abbâsu'bnu Abdilmuttalib'in haber verdiği aynı hadîs'i bu isnadla Peygamber (S) dan Ebû Avâne hadis'i tarzında rivâyet etmişlerdir.

٣٦٠ — (٢١٠) وحدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذُكِرَ عِنْدَهُ عَمُّهُ أَبُو طَالِبٍ. فَقَالَ «لَعَلَّهُ تَنْفَعُهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَيُجْعَلُ فِي ضَحْضَاحٍ مِنْ نَارٍ، يَبْلُغُ كَعْبَيْهِ، يَغْلِي مِنْهُ دِمَاغُهُ».

360 — (210) ..... : Ebû Sa'îd Hdrî (R) den:

Rasûlullah (S) ın yanında amcası Ebû Talib zikredilmişti. Bunun üzerine Rasûlullah: «Umarım ki benim şefâtim kıyamet gününde ona fayda verir de iki topuğuna erişebilen ateşden bir çukura konulur. Oradan bile beyni kaynar» buyurdu.

(٩١) باب أهون أهل النار عذابا

٣٦١ — (٢١١) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا، يَنْتَعِلُ بِنَعْلَيْنِ مِنْ نَارٍ، يَغْلِي دِمَاغُهُ مِنْ حَرَارَةِ نَعْلَيْهِ».

(91) CEHENNEMDE EN HAFİF AZAB ÇEKECEK OLANA DÂİR BÂB

——oOo——

361 — (211) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) den:

Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Muhakkak ateş ehlinin en az derecede azab görecek olanı, ateşden iki nalın giyer. Bu iki nalının hararetinden de dimağı kaynar».

٣٦٢ — (٢١٢) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا عَفَّانُ. حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا أَبُو طَالِبٍ. وَهُوَ مُنْتَعِلٌ بِنَعْلَيْنِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ».

362 — (212) ..... : Abbâs (R) dan: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Ateş ehlinin en hafif azab göreni Ebû Talib'dir. O dahi iki nalın giymiş ve bunlardan dolayı dimağı kaynar bir halde olur».

٣٦٣ – (٢١٣) وحدثنا محمد بن المثنى وابن بشار . (واللفظ لابن المثنى) قالا : حدثنا محمد ابن جعفر . حدثنا شعبة . قال : سمعت أبا إسحق يقول : سمعت النعمان بن بشير يخطب وهو يقول : سمعت رسول الله ﷺ يقول « إن أهون أهل النار عذابا يوم القيامة ، لرجل توضع في أخمص قدميه جمرتان ، يغلي منهما دماغه » .

363 — (213) ..... : Nu'mânu'bnu Beşir (R) hutbe yaparken şöyle demiştir: Rasûlullah (S) den işiddim, şöyle buyuruyordu:

«Kıyamet gününde ateş ehlinin en hafif azab görecek olanı vallahi öyle bir kimsedir ki, onu iki ayağı altının çukurlarına iki ateş parçası konulur, bunların tesiriyle beyni kaynarÜ™.

٣٦٤ – (..) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا أبو أسامة عن الأعمش ، عن أبي إسحق ، عن النعمان بن بشير ؛ قال : قال رسول الله ﷺ « إن أهون أهل النار عذابا من له نعلان وشراكان من نار ، يغلي منهما دماغه . كما يغلي المرجل ما يرى أن أحدا أشد منه عذابا . وإنه لأهونهم عذابا » .

364 — ( ) ..... : Nu'mânu'bnu Beşir (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Ateş ehlinin en hafif azab görecek olanı, ayağında ateşden iki nalın ile iki nalın kemeri bulunan kimsedir. Onların tesiriyle beyni, tencerenin kaynaması gibi kaynar. Kndisinden daha şiddetli azaba uğramış kimseyi görmez. Halbuki o, muhakak azaba uğrıyanların en hafif azablısıdır».

(٩٢) باب الدليل على أن من مات على الكفر لا ينفعه عمل .

٣٦٥ – (٢١٤) حدثني أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا حفص بن غياث عن داود ، عن الشعبي ، عن مسروق ، عن عائشة قالت : قلت : يا رسول الله ! ابن جدعان . كان في الجاهلية يصل الرحم . ويطعم المسكين . فهل ذاك نافعه ؟ قال « لا ينفعه . إنه لم يقل يوما : رب اغفر لي خطيئتي يوم الدين » .

---

96. Ayağın altında yere temas etmiyen çukurluğa, dilimizde özengi yeri ta'bir olunur. Ve bu çukurluğu bulunmıyan ayağın sâhibine de düztaban denilir. «Düz tabanın bastığı yerde ot bitmez» meseline göre de ayak için kusur sayılır.

Rasûlullah'ın amcası Ebû Talib, hayatı boyunca peygambere pek büyük hizmetlerde bulunmakla beraber her nasılsa iyman etmeden vefat etmiş bulunduğundan azaba müstahak bulunuyordu. Ancak peygamber hakında sebkeden himayetkârâne hizmetlerinin mükâfâtı olarak yukarıdaki hadis'de bildirilen en hafif bir azabla cezalandırılacaktır.

(92) KÜFÜR ÜZERE ÖLEN KİMSEYE HİÇ BİR AMELİN MENFAAT VERMEYECEĞİNE DELİL BÂBI

——oOo——

365 — (214) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ya Rasûlallah! İbnu Cud'ân, câhiliyet devrinde hısımlara yardım eder, fakirleri doyururdu. Bunlar (âhirette) ona fayda verir mi? dedim. «(Bu) ona fayda vermez. Çünkü o, hiç bir gün: Ey Rabbim! Dîn gününde benim için hatîelerimi mağfiret buyur, dememiştri» buyurdu.

(٩٣) باب موالاة المؤمنين ومقاطعة غيرهم والبراءة منهم

٣٦٦ — (٢١٥) حدثني أحمد بن حنبل. حدثنا محمد بن جعفر. حدثنا شعبة عن إسماعيل بن أبي خالد، عن قيس، عن عمرو بن العاص؛ قال: سمعت رسول الله ﷺ، جهارا غير سر، يقول «ألا إن آل أبي (يعني فلانا) ليسوا لي بأولياء. إنما وليي الله وصالح المؤمنين».

(93) MÜ'MİNLERİN BİRİBİRLERİYLE DOSTLUKLARI VE BAŞKALARINDAN UZAKLAŞIP İLGİYİ KESMELERİ BÂBI

——oOo——

366 — (215) ..... : Amru'bnu'l-Âs (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) dan gizli değil açık olarak şöyle buyurduğunu işiddim: «Dikkat edin! Ebû fulânın âilesi benim velîlerim değillerdir. Benim velîm ancak Allah'dır ve sâlih mü'minlerdir».

(٩٤) باب الدليل على دخول طوائف من المسلمين الجنة بغير حساب ولا عذاب

٣٦٧ — (٢١٦) حدثنا عبد الرحمن بن سلام بن عبيد الله الجمحي. حدثنا الربيع، يعني ابن مسلم، عن محمد بن زياد، عن أبي هريرة؛ أن النبي ﷺ قال «يدخل من أمتي الجنة سبعون ألفا بغير حساب» فقال رجل: يا رسول الله! ادع الله أن يجعلني منهم. قال «اللهم! اجعله منهم» ثم قام آخر. فقال: يا رسول الله! ادع الله أن يجعلني منهم. قال «سبقك بها عكاشة».

(94) MÜSLİMANLARDAN BİRÇOK TÂİFELERİN HİSABSIZ VE AZABSIZ OLARAK CENNETE GİRMELERİNE DELİL BÂBI

——oOo——

367 — (216) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Peygamber (S): «Ümmetimden yetmiş bin, cennete hisabsız olarak girer» buyurdu. Bunun üzerine bir kimse: «Ya Rasûlallah! Beni onlardan kılmasını Allah'a duâ ediver, dedi. Rasûlullah:

«Ey Allah'ım! Bunu da onlardan kıl, buyurdu. Sonra bir başkası kalktı ve: «Ya Rasûlallah! Beni le onlardan kılması için Allah'a duâ et, dedi. Rasûlullah: «Bu hususta Ukkâşe seni geçtiÛ buyurdu.

٣٦٨ — (.) وحدثنا محمد بن بشار . حدثنا محمد بن جعفر . حدثنا شعبة . قال : سمعت محمد ابن زياد قال : سمعت أبا هريرة يقول : سمعت رسول الله ﷺ يقول ، بمثل حديث الربيع .

368 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle diyordu:
Rasûlullah (S) dan işiddim, diyordu ki... diye önceki Rabî' hadîs'inin benzerini rivâyet etmiştir.

٣٦٩ — (.) حدثني حرملة بن يحيى . أخبرنا ابن وهب . قال : أخبرني يونس عن ابن شهاب ، قال : حدثني سعيد بن المسيب ؛ أن أبا هريرة حدثه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول « يدخل من أمتي زمرة هم سبعون ألفا . تضيء وجوههم إضاءة القمر ليلة البدر » .
قال أبو هريرة : فقام عكاشة بن محصن الأسدي ، يرفع نمرة عليه . فقال : يا رسول الله ! ادع الله أن يجعلني منهم . فقال رسول الله ﷺ « اللهم ! اجعله منهم » ثم قام رجل من الأنصار فقال : يا رسول الله ! ادع الله أن يجعلني منهم . فقال رسول الله ﷺ « سبقك بها عكاشة » .

369 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) tahdîs edip şöyle dedi:
Rasûlullah (S) dan işiddim, buyuruyordu ki: «Ümmetimden bir zümre (cennete) girer ki, onlar yetmiş bindir. Onların yüzleri ayın bedir gecesindeki parlaması gibi parlarÛ.
Ebû Hureyre dedi ki: Bunun üzerine Ukkâşetu'bnu Mihsân el-Esedî, üzerinde bulunan kaplan postu gibi yollu bir elbiseyi kaldırarak ayağa kalktı ve: Ya Rasûlallah! Beni onlardan kılması için Allah'a duâ et, dedi. Rasûlullah (S) hemen: «Ey Allah'ım! Bunu onlardan kıl» diye duâ etti. Sonra Ensar'dan bir zat ayağa kalktı ve: Ya Rasûlallah! Beni de onlardan kılması için Allah'a duâ buyur, dedi. Rasûlullah (S): «Bunda Ukkâşe seni geçti» buyurdu.

٣٧٠ — (٢١٧) وحدثني حرملة بن يحيى . حدثنا عبد الله بن وهب . أخبرني حيوة قال : حدثني أبو يونس عن أبي هريرة ؛ أن رسول الله ﷺ قال « يدخل الجنة من أمتي سبعون ألفا ، زمرة واحدة منهم ، على صورة القمر » .

370 — (217) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Rasûlullah (S): «Ümmetimden yetmiş bin cennete girer ki, onlardan bir zümre ayın sûreti halindedir» buyurmuştur.

٣٧١ — (٢١٨) حدثنا يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ الْبَاهِلِيُّ . حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي عِمْرَانُ قَالَ : قَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ « يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ » قَالُوا : وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ « هُمُ الَّذِينَ لَا يَكْتَوُونَ وَلَا يَسْتَرْقُونَ . وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ » فَقَامَ عُكَّاشَةُ فَقَالَ : ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ . قَالَ « أَنْتَ مِنْهُمْ » قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ : يَا نَبِيَّ اللهِ ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ. قَالَ « سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ » .

371 — (218) ..... : Imrân tahdîs edip dedi ki: Allah'ın Peygamberi (Sallallâhu ve Sellem): «Ümmetimden yetmiş bini hisaba çekilmeksizin cennete girer» buyurdu. Ya Rasûlallah! Onlar kimlerdir? dediler. Rasûlullah: «Onlar, bedenlerini kızgın demirle dağlamıyanlar, efsûn yapmıyanlar ve her hususta Allah'a dayananlardırÛ buyurdl. Bunun üzerine Ukkâşe ayağa kalktı ve: Beni onlardan kılması için Alah'a duâ et, dedi. Rasûlullah: «Sen onlardansın» buyurdu. Bunu takiben bir başkası kalkıp: Ey Allah'ın Peygamberi! Beni de onlardan kılmasını Allah'a duâ buyur, dedi. Rasûlullah: «Bu hususta Ukkâşe senden öne geçti» buyurdu.

٣٧٢ — (..) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُالصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ . حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ عُمَرَ أَبُو خُشَيْنَةَ الثَّقَفِيُّ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْأَعْرَجِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ » قَالُوا : مَنْ هُمْ ؟ يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « هُمُ الَّذِينَ لَا يَسْتَرْقُونَ . وَلَا يَتَطَيَّرُونَ وَلَا يَكْتَوُونَ . وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ » .

372 — ( ) ..... : Imrânu'bnu Husayn (R)dan: Rasûlullah (S): «Ümmtimden yetmiş bini cennete hisaba çekilmeden girer» buyurdu. Onlar kimlerdir? Ya Rasûlallâh! dediler. Rasûlullah: «Onlar, efsûn yapmıyanlar, teşe'üm etmiyenler, kızgın demirle bedenlerini dağlamıyanlar ve dâima Rablerine güvenip dayananlardır» buyurdu.

٣٧٣ — (٢١٩) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ ، يَعْنِي ابْنَ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ سَهْلِ ابْنِ سَعْدٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « لَيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا ، أَوْ سَبْعُمِائَةِ أَلْفٍ (لَا يَدْرِي أَبُو حَازِمٍ

أَيُّهُمَا قَالَ) مُتَمَاسِكُونَ آخِذُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا . لَا يَدْخُلُ أَوَّلُهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمْ . وُجُوهُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ » .

373 — (219) ..... : Sehlu'bnu Sa'd (R) dan:

Rasûlullah şöyle buyurmuştur: «Muhakkak ki, ümmetimden yetmiş bin, yahut yediyüzbin (bunlardan hangisini söylediğini Ebû Hâzim bilmiyor) --kişi veya zümre hisab ve ikab görmeksizin ilk defa olarak cennete-- girecektir. Bunlar biribirlerine tutunmuşlar, bazısı bazısının ellerini tutmuştur. Bu ilk zümrenin sondakileri cennete girinceye kadar öndekileri girmez (ve bir saf halinde hepsi birden gireceklerdir). Bunların yüzleri Bedir gecesindeki ayın sûreti halindedir».

٣٧٤ — (٢٢٠) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ . حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ . أَخْبَرَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؛ قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ : أَيُّكُمْ رَأَى الْكَوْكَبَ الَّذِي انْقَضَّ الْبَارِحَةَ ؟ قُلْتُ : أَنَا . ثُمَّ قُلْتُ : أَمَا إِنِّي لَمْ أَكُنْ فِي صَلَاةٍ . وَلَكِنِّي لُدِغْتُ . قَالَ : فَمَاذَا صَنَعْتَ ؟ قُلْتُ : اسْتَرْقَيْتُ . قَالَ : فَمَا حَمَلَكَ عَلَى ذَلِكَ ؟ قُلْتُ : حَدِيثٌ حَدَّثَنَاهُ الشَّعْبِيُّ . فَقَالَ : وَمَا حَدَّثَكُمُ الشَّعْبِيُّ ؟ قُلْتُ : حَدَّثَنَا عَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ حُصَيْبٍ الْأَسْلَمِيِّ ؛ أَنَّهُ قَالَ : لَا رُقْيَةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ . فَقَالَ : قَدْ أَحْسَنَ مَنِ انْتَهَى إِلَى مَا سَمِعَ . وَلَكِنْ حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ « عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ . فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ وَمَعَهُ الرُّهَيْطُ . وَالنَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالرَّجُلَانِ . وَالنَّبِيَّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ . إِذْ رُفِعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ . فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ أُمَّتِي . فَقِيلَ لِي : هَذَا مُوسَى ﷺ وَقَوْمُهُ . وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ . فَنَظَرْتُ . فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ . فَقِيلَ لِي : انْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ الْآخَرِ . فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ . فَقِيلَ لِي : هَذِهِ أُمَّتُكَ . وَمَعَهُمْ سَبْعُونَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ » .

ثُمَّ نَهَضَ فَدَخَلَ مَنْزِلَهُ . فَخَاضَ النَّاسُ فِي أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ . فَقَالَ بَعْضُهُمْ : فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ صَحِبُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ . وَقَالَ بَعْضُهُمْ : فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الْإِسْلَامِ وَلَمْ يُشْرِكُوا بِاللهِ وَذَكَرُوا أَشْيَاءَ . فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ « مَا الَّذِي تَخُوضُونَ فِيهِ ؟ » فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ « هُمُ الَّذِينَ لَا يَرْقُونَ . وَلَا يَسْتَرْقُونَ . وَلَا يَتَطَيَّرُونَ . وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ » فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ . فَقَالَ : ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ . فَقَالَ « أَنْتَ مِنْهُمْ » ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ : ادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ . فَقَالَ « سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ » .

374 — (220) ..... : Husaynu'bnu Abdirrahmân haber verib şöyle dedi: Ben Sa'îdu'bnu Cubeyr'in yanında idim. Dün gece düşen yıldızı hanginiz gördü? diye sordu. Ben gördüm, dedim. Sonra durumu anlatarak: Âgâh olun ki, ben namazda değildim. Beni akreb sokmuştu, dedim. Peki buna ne yaptın? diye sordu. Rukye yaptım, dedim. Seni buna sevkeden nedir? dedi. Şa'bî'nin takrîr ettiği bir hadîst'ir, dedim. Şa'bî'nin size takrîr ettiği nedir, diye sordu. Ben şöyle rivâyet ettim. O bize, Bureydetu'bnu Husayn el-Eslemî'den takrîr etti. O: Göz değmesi yahut ağulu hayvan zehirinden başkasında rukye yoktur, demiştir. Bunun üzerine şöyle dedi: İşittiği kadarında duran kimse ne güzel yapmıştır. Fakat İbn Abbas bize Peygamber (S)den tebliğ etti: Rasûlullah şöyle buyurmuştur: «Bana bütün ümmetler arzolundu. Peygamber gördüm, maiyyetinde küçük bir cemâat vardı. Peygamber gördüm maiyyetinde bir ve iki kişi vardı. Bir Peygamber de gördüm ki maiyyetinde bir kişi bile yoktu. Derken bana uzaktan bir karaltı gösterildi. Ben onları ümmetimdir zannetmiştim. Bana: Bu, Mûsâ (S) ee kavmidir. Sen ufka doğru bak, denildi. Ben hemen baktım. Bir de ne göreyim! Büyük bir karaltı. Bana tekrar: Diğer ufka doğru bak, denildi. Yine muazzam bir karaltı gördüm. Bana: Bu senin ümmetindir. Bunlar ile beraber yetmiş bin kişi hisabsız ve azabsız olarak cennete girecektir, denildi.

Rasûlullah bu hitabesinden sonra kalktı ve evine girdi. Bunun ardından insanlar, hisabsız ve azabsız olarak cennete girecek olan bu kimseler (in vasıfları) hakkında münazaraya daldılar. Bazısı: Muhtemel ki, bunla Rasûlullah (S) a arkadaşlık yapanlardır, dedi. Bazıları da: Belki onlar İslâm içinde doğanlar ve Allah'a şirk koşmıyanlardır, dediler. Bu surette birçok beyler zikretiler. Bunun üzerine Rasûlullah (S) onların yanına çıkageldi ve: «Hakkında münakaşaya daldığınız şey nedir? buyurdu. Kendisine meseleyi haber verdiler. Rasûlullah: «Cennete hisabsız girecek mü'minler: Efsûn yapmıyanlar, efsûn yaptırmıyanlar, teşe'üm etmiyenler ve her şeyde ancak Rablarına daynanlardırÛ buyurdu. Bunun üzerine Ukkâşetu'bnu Hihşân ayağa kalkıp: Beni de onlardan kılmasına Alah'a duâ ediver, dedi. Rasûlullah: «Sen onlardansın» buyurdu. Bunun ardından başka bir kimse kalktı ve yine: Beni de onlardan kılması için Alah'a duâ eyle, dedi. Rasûlullah: «Bu hususta Ukkâşe senden öne geçti» buyurdu.

٣٧٥ - ( ) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا محمد بن فضيل عن حصين، عن سعيد بن جبير. حدثنا ابن عباس قال: قال رسول الله ﷺ «عرضت علي الأمم» ثم ذكر باقي الحديث، نحو حديث هشيم. ولم يذكر أول حديثه.

375 — ( ) ..... : İbn Abbâs tahdîs edip şöyle dedi:

Rasûlullah (S): «Bana bütün ümmetler arzolundu» buyurdu, diye naklettikten sonra hadîs'in kalan kısmını Huşeym hadîs'i tarzında zikreti. Fakat onun hadîs'inin ilk kıssmını zikretmedi.

(٩٥) باب كون هذه الأمة نصف أهل الجنة

٣٧٦ — (٢٢١) حدثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ . حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ؛ قَالَ : قَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبُعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » قَالَ فَكَبَّرْنَا. ثُمَّ قَالَ « أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » قَالَ فَكَبَّرْنَا . ثُمَّ قَالَ « إِنِّى لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ . وَسَأُخْبِرُكُمْ عَنْ ذَلِكَ . مَا الْمُسْلِمُونَ فِى الْكُفَّارِ إِلَّا كَشَعْرَةٍ بَيْضَاءَ فِى ثَوْرٍ أَسْوَدَ . أَوْ كَشَعْرَةٍ سَوْدَاءَ فِى ثَوْرٍ أَبْيَضَ » .

(95) BU ÜMMETİN CENNETLİKLERİN YARISINI TEŞKİL ETMESİ BÂBI

——oOo——

376 — (221) ..... : Abdullah (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bize: «Siz cennet ehlinin dörtte biri olmanıza râzî olmuyor musunuz?» buyurdu. Bunun üzerine biz: Allahu Ekber, dedik. Sonra Rasûlullah: «Cennet ehlinin üçte biri olmanıza râzî olmuyor musunuz?» buyurdu. Biz yine tekbir getirdik. Bundan sonra Rasûlullah: «Ben sizlerin cennet ehlinin bir şatrı olmanızı kuvvetle ümid ediyorum. Ve ben sizleri bundan haberdar edeceğim. Müslimanlar kâfirlerin içinde siyah bir öküzdeki beyaz bir tüy mesabesinden başka değillerdir. Yahut da beyaz bir öküzdeki sanki siyah bir tüy» buyurdu.

٣٧٧ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ (وَاللَّفْظُ لِابْنِ الْمُثَنَّى) قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِى إِسْحَقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِى قُبَّةٍ نَحْوًا مِنْ أَرْبَعِينَ رَجُلًا . فَقَالَ « أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبُعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » قَالَ قُلْنَا : نَعَمْ . فَقَالَ « أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » فَقُلْنَا : نَعَمْ . فَقَالَ « وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ ! إِنِّى لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا نِصْفَ أَهْلِ الْجَنَّةِ . وَذَاكَ أَنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ . وَمَا أَنْتُمْ فِى أَهْلِ الشِّرْكِ

إِلَّا كَالشَّعَرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ . أَوْ كَالشَّعَرَةِ السَّوْدَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَحْمَرِ » .

377 — ( ) ..... : Abdullah (R) şöyle dedi: Bizler kırk kişi kadar bir topluluk, bir kubbenin içinde Rasûlullah (S) ın maiyyetinde bulunuyorduk. Derken Rasûlullah: «Cennet ehlinin dörtte biri olmanıza râzî mısınız?» buyurdu. Biz: Evet, dedik. Müteâkiben Rasûlullah yine: «Cennet ehlinin üçte biri olmanıza rzı mısnız?Û diye sordu. Biz tekrar: Evet, diye cevap verdik. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:

«Nefsim yedinde olan (Allah)a yemin ederim: Ben sizin cennet ehlinin yarısı olmanızı kuvvetle ümid ediyorum. Şu da muhakkak ki cennete Müsliman nefisden başkası girmeyecektir. Sizler şirk ehline nisbetle siyah öküzün derisi üzerindeki beyaz tüy mesabesinden başka değilsiniz. Yahut da sanki kırmızı öküzün derisi üzerindeki siyah tüy mesabesinde!».

٣٧٨ — (...) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا مَالِكٌ (وَهُوَ ابْنُ مِغْوَلٍ) عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ؛ قَالَ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَسْنَدَ ظَهْرَهُ إِلَى قُبَّةٍ أَدَمٍ . فَقَالَ « أَلَا . لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ . اللَّهُمَّ ! هَلْ بَلَّغْتُ ؟ اللَّهُمَّ ! اشْهَدْ ! أَتُحِبُّونَ أَنَّكُمْ رُبُعُ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » فَقُلْنَا : نَعَمْ . يَا رَسُولَ اللهِ ! فَقَالَ « أَتُحِبُّونَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ؟ » قَالُوا : نَعَمْ . يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ . مَا أَنْتُمْ فِي سِوَاكُمْ مِنَ الْأُمَمِ إِلَّا كَالشَّعَرَةِ السَّوْدَاءِ فِي الثَّوْرِ الْأَبْيَضِ . أَوْ كَالشَّعَرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ » .

378 — ( ) ..... : Abdulah (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S), sırtını deriden bir kubbeye dayandırarak bizlere hitab etti ve şöyle buyurdu:

«Dikakt ediniz! Cennete müsliman nefisten başkası girmeyecektir. Ya Rab! Tebliğ ettim mi? Ya Rab! Şâhid ol!

Sizler Cennet ehlinin dörtte biri olmanızdan memnun olur musunuz?» Biz hemen: Evet, Ya Rasûlallah! dedik. Akabinde tekrar: «Cennet ehlinin üçte biriolmanızdan hoşnud olur musunuz?» diye sordu. Evet, Ya Rasûlallah! dediler. Rasûlullah: «Ben, cennet ehlinin bir şatrı olmanızı kuvetle ümîd ediyorum. Sizin dışınızdaki ümmetlere nisbetle sizler, beyaz öküzdeki siyah bir tüy mesabesinden başka değilsiniz. Yahut da, siyah bir öküzdeki beyaz bir tüy mesabesinde!» buyurdu.

(٩٦) باب قوله «يقول الله لآدم أخرج بعث النار من كل ألف تسعمائة وتسعة وتسعين»

٣٧٩ — (٢٢٢) حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ الْعَبْسِيُّ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ : يَا آدَمُ ! فَيَقُولُ : لَبَّيْكَ ! وَسَعْدَيْكَ ! وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ ! قَالَ يَقُولُ : أَخْرِجْ بَعْثَ النَّارِ . قَالَ : وَمَا بَعْثُ النَّارِ ؟ قَالَ: مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعَمِائَةٍ وَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ . قَالَ فَذَاكَ حِينَ يَشِيبُ الصَّغِيرُ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللهِ شَدِيدٌ » قَالَ فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ . قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَيُّنَا ذَلِكَ الرَّجُلُ ؟ فَقَالَ « أَبْشِرُوا . فَإِنَّ مِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ أَلْفًا . وَمِنْكُمْ رَجُلٌ » قَالَ ثُمَّ قَالَ « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! إِنِّي لَأَطْمَعُ أَنْ تَكُونُوا رُبُعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ » فَحَمِدْنَا اللهَ وَكَبَّرْنَا . ثُمَّ قَالَ « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! إِنِّي لَأَطْمَعُ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ » فَحَمِدْنَا اللهَ وَكَبَّرْنَا . ثُمَّ قَالَ « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! إِنِّي لَأَطْمَعُ أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ . إِنَّ مَثَلَكُمْ فِي الْأُمَمِ كَمَثَلِ الشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ . أَوْ كَالرَّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الْحِمَارِ » .

(96) «ALLAH ÂDEM'E: HER BİN KİŞİDEN DOKUZ YÜZ DOKSAN DOKUZUNU ATEŞE GÖNDERİLECEKLER OLARAK ÇIKAR, BUYURDU» KAVLİ BÂBI

——oOo——

379 — (222) ..... : Ebû Saîd (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu: «Azîz ve Celîl olan Allah (kıyamet günü): Yâ Âdem! buyurur. Âdem hemen cevab olarak: Yâ Rab! Mükerreren icâbet eder, her emrini infâza dâima kıyam eyledim. Ve her hayır senin iki elinde (emir ve nehyinde) dir, der.

Allah Taâlâ: Ateşe girecekleri (halk arasından) çıkarıp gönder, der. Âdem Peygamber: Ya Rab! Cehenneme gönderileceklerin miktarı ne kadardır? diye sorar. Allah Taâlâ: Her bin kişiden dokuzyüz doksan dokuzu! diye cevab verir. Hak Taâlâ Âdem'e böyle buyurduğu sıra (bunun verdiği dehşetli korkudan) çocuğun ihtiyarlıyacağı, *«ve her gebe kadının çocuğunu düşüreceği zamandır. Ve onda mahşer halkını sarhoşlar halinde görürsün. Halbuki onlar hiç de sarhoş değillerdir. Fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir»* (el-Hacc: 2).

Oradakilere bu haber ağır geldi de: Ya Rasûlallah! Bu, ıbinde bir) kişi hangimizdir? diye sordular. Bunun üzerine Rasûlullah: «Size müjdeler olsun! Muhakkak sizden bir kişiye mukabil *Ye'cûc* ve *Me'cûc*'den bin kişi (cehenneme gönderilecektir)» buyurdu. Sonra da: «Hayatım yedinde olan Allah'a yemin ederim: Sizlerin cennet ehlinin dörtte birini teşkil edeceğinizi kuvvetle ümid etmekteyim» buyurdu. Bunun üzerine Allah'a hamd ettik ve tekbir getirdik.

Sonra Rasûlullah: «Nefsin yedinde olan Allah'a yemin ederim ki: Ben sizlerin cennet ehlinin üçte biri olmanızı kuvvetle tama' etmekteyim» buyurdu. Bunun üzerine biz tekrar Allah'a hamd edib tekbîr getirdik. Sonra Rasûlullah yine: «Nefsim yedinde olan Allah'a and veriyorum ki: Ben sizlerin cenet ahalisinin bir şatrını teşkîl etmenizi kuvvetle tama' ve arzu etmekteyim. Çünkü ümmetlere nisbetle sizin meseliniz, siyah öküzün derisi üzerindeki beyaz bir tüy gibidir. Yahut da eşeğin ön ayaklarının iç taraflarında bulunan dâire şeklindeki mühre gibi» buyurdu.

٣٨٠ – (..) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا وَكِيعٌ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهٰذَا الْإِسْنَادِ . غَيْرَ أَنَّهُمَا قَالَا : مَا أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ فِي النَّاسِ إِلَّا كَالشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ أَوْ كَالشَّعْرَةِ السَّوْدَاءِ فِي الثَّوْرِ الْأَبْيَضِ » وَلَمْ يَذْكُرَا : أَوْ كَالرَّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الْحِمَارِ

380 — ( ) ..... : Vekî' ve Ebû Muâviye, her ikiis de A'meş'den bu isnad ile tahdîs etmişlerdir. Ancak bunlar: «O gün insanlar içinde sizler, siyah öküzdeki beyaz bir tüy mesabesinden başka değilsiniz. Yahut beyaz öküzdeki siyah bir kıl gibisiniz» demişler, «yahut eşeğin ön ayaklarının iç kısmındaki yuvarlak mühre gibisiniz» sözünü zikretmemişlerdir.

——oOo——

بسم الله الرحمن الرحيم

٢ – كتاب الطهارة

(١) باب فضل الوضوء

١ – (٢٢٣) حدثنا إسحٰق بن منصور . حدثنا حبان بن هلال . حدثنا أبان . حدثنا يحيى : أن زيدًا حدثه : أن أبا سلام حدثه عن أبي مالك الأشعري : قال : قال رسول الله ﷺ « الطهور شطر الإيمان . والحمد لله تملأ الميزان . وسبحان الله والحمد لله تملآن (أو تملأ) ما بين السماوات والأرض . والصلاة نور . والصدقة برهان والصبر ضياء . والقرآن حجة لك أو عليك كل الناس يغدو . فبايع نفسه . فمعتقها أو موبقها » .

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN İSMİYLE

2 — KİTÂBU'T – TAHÂRE'

(1) ABDEST ALMANIN FAZÎLETİ BÂBI

——oOo——

1 — (223) ..... : Ebû Mâlik el-Eş'arî ded ki:

Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Temizlik iymanın yarısıdır. ELHAMDULİLLÂH Mizanı doldurur. SUBHANELLAHİ VELHAMDULİLLÂHİ semalarla yer arasını doldururlar (yahut doldurur). Namaz, bir nurdur.

---

1. Müslimanlığın en kısa tarifi, TEMİZLİKTİR. Temizlik deyince herşeyin; için, dışın, muhîtin paklığı bunda dahildir. İslâm, abdesti, boy abdestini ve diğer bütün temizlik nevilerini bundan ondört asır önce Kur'ân âyetleri ve Peygamberinin hadisleriyle kanunlaştırmıştır. Abdest, boy abdesti, teyemmüm ve diğer islâmi temizliklerin Kur'ân'daki delilleri şu âyetlerdir:

Sadaka, bir burhandır. Sabır, bir ziyadır. Kur'ân senin lehine ve aleyhine bir hüccetitr. Her insan sabahleyin nefsinin satıcısıdır. Binaenaleyh o, ya nefsini azad edendir, yahut onu helâke götürendir'.

(٢) باب وجوب الطهارة للصلاة

(٢٢٤) حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَأَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ (وَاللَّفْظُ لِسَعِيدٍ) قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ. دَخَلَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ عَلَى ابْنِ عَامِرٍ يَعُودُهُ وَهُوَ مَرِيضٌ. فَقَالَ: أَلَا تَدْعُو اللهَ لِي، يَا ابْنَ عُمَرَ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ «لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ. وَلَا صَدَقَةٌ مِنْ غُلُولٍ» وَكُنْتَ عَلَى الْبَصْرَةِ.

(...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ. قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ زَائِدَةَ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَوَكِيعٌ: عَنْ إِسْرَائِيلَ. كُلُّهُمْ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِمِثْلِهِ.

(2) NAMAZ İÇİN TEMİZLİĞİN VÜCÛBU BÂBI

——oOo——

(224) ..... : Mus'abu'bnu Sa'd dedi ki : Abdullahi'bnu Umer,

«Ey iyman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi ve başlarınıza meshedib, her iki topuğa kadar ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünüb olduysanız boy abdesti alın. Eğer hasta olmuşsanız, yahut bir sefer üzerindeyseniz veya içinizden biri ayak yolundan gelmişse, yahud da kadınlara dokunmuşsanız ve bu halde su da bulamamışsanız, o vakit tertemiz bir toprakla teyemmüm edin, binaenaleyh (niyetle) ondan yüzlerinize ve ellerinize sürün. Allah, sizin üzerinize bir güçlük yapmayı dilemez, fakat iyice temizlenmenizi ve üstünüzdeki ni'metinin tamamlanmasını diler. Ta ki şükredesiniz.» (el-Mâide: 6)

«Ey iyman edenler! Siz sarhoşken, ne söyliyeceğinizi bilinceye ve cünüb iken de —yolcu olmanız müstesnâ— gusûl edinceye kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta olur, ya bir sefer üzerinde bulunursanız, yahud sizden biriniz ayak yolundan gelirse, yahud da kadınlara dokunub da bir su bulamazsanız, o vakit temiz bir toprağa teyemmüm edin; yüzlerinize ve ellerinize sürün sürün. Şübhesiz Allah çok afvedici, çok mağfiret edicidir» (en-Nisâ: 43).

2. İnsanların kimi, nefsini Allah yolunda satar ve onu azabdan âzad etmiş olur. Kimi de onu, şeytan ve hevâ yolunda harcar ve ona helâk eder. Diğer deyişle, her şahıs nefsini satma yolunda sa'yeder. Mü'min onu cennete mukabil Allah'a satar: «Muhakkak ki Allah, mü'minlerin canlarını ve mallarını kendilerine cennet (vermek) mukabilinde satın almıştır» (et-Tevbe: 111).

Kâfir ve fâcir de nefsini ateşe mukabil satar:

«... Onlara Allah zulmetmedi. Fakat kendileri kendilerine zulmediyorlar» (Âlu İmrân: 117).

İbnu Âmir'in yanına girdi. İbnu Âmir hasta idi. İbnu Umer de ona hasta ziyareti yapıyordu. İbnu Âmir: Ey Umer'in oğlu! Benim için Allah'a duâ etmez ınisin? dedi. İbnu Umer dedi ki: Ben Rasûlullah (S) dan şöyle rerken işiddim: «Tahâretsiz hiç bir namaz, hiyanetle elde edilmiş maldan da sadaka kabul olunmaz». Halbuki sen Basra üzerinde bulunuyordun[3].

..... : Şu'be, Zâide ve İsrail bunların hepsi Sımâku'bnu Harbden, bu isnad ile Peygamber'den o geçen hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

٢ — (٢٢٥) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ بْنُ هَمَّامٍ . حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ ، عَنْ هَمَّامِ ابْنِ مُنَبِّهٍ ، أَخِي وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ ؛ قَالَ : هَـٰذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا : وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ ، إِذَا أَحْدَثَ ، حَتَّى يَتَوَضَّأَ » .

2 — (225) ..... : Hemmâm: Bu, Ebû Hureyre'nin bize Allah'ın Rasûlü Muhammed (S) den tahdîs etikleridir, dedi ve birçok hadîs'ler zikretti. Bunlardan biri şudur: Rasûlullah (S) «Kendisine hades (abdestsizlik hali) vâki olduğu zaman, abdest almadıkça hiçbirinizin namazı kabul olunmaz» buyurdu.

(٣) باب صفة الوضوء وكماله

٣ — (٢٢٦) حَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَرْحٍ ، وَحَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى التُّجِيبِيُّ . قَالَا : أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ؛ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدَ اللَّيْثِيَّ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رضي الله عنه دَعَا بِوَضُوءٍ . فَتَوَضَّأَ . فَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ . ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ . ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْمِرْفَقِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَٰلِكَ . ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ . ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَٰلِكَ . ثُمَّ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَـٰذَا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَـٰذَا ، ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ ، لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : وَكَانَ عُلَمَاؤُنَا يَقُولُونَ : هَـٰذَا الْوُضُوءُ أَسْبَغُ مَا يَتَوَضَّأُ بِهِ أَحَدٌ لِلصَّلَاةِ .

---

3. Yani sen böyle maldan sâlim değilsin. Çünkü sen Basra'da vâli idin. Sana birtakım Allah hakları ve kul hakları yapışmıştır. Sıfatı böyle olanlar için duâ kabul olunmaz...

(3) ABDEST ALMANIN SIFATI VE KEMÂLİ BÂBI

——oOo——

3 — (226) ..... : Usmân'ın azadlısı Humrân şöyle haber vermiştir: Usmânu'bnu Affân (R) abdest suyu istedi ve abdest aldı.

Şöyle ki: Üç defa ellerini yıkadı. Sonra ağzını çalkaladı ve burnuna su verip çıkardı. Sonra üç kerre yüzünü yıkadı. Sonra üç kerre dirseğe kadar sağ elini yıkadı. Sonra sol elini aynı şekilde yıkadı. Sonra başını meshetti. Sonra üç kerre topuklara kadar sağ ayağını yıkadı. Sonra bu şekilde sol ayağı da yıkadı. Sonra şunu söyledi: Rasûlullah (S) ı şu benim abdest alışım gibiabdest aldığını gördüm. Sonra Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Her kim şu abdestim gibi abdest alır, sonra kalkar, içinde kendi kendine namazla ilgisi olmıyan şeyler konuşmaksızın iik rek'at namaz kılarsa, geçmiş günahları ona mağfiret olunur».

İbnu Şihâb: Âlimlerimiz, işte bu abdest, bir kimsenin namaz için alacağı abdestin en kâmilidir, derlerdi, demiştir.

٤ — (..) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ ؛ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفَّيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ . فَغَسَلَهُمَا . ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ . فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ . ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ . ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هٰذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ، لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

4 — ( ) ..... : Usmân'ın azadlısı Humrân, Usmân (ın abdest alışın)ı görmüş ve şöyle anlatmıştır:

Usmân bir su kabı istedi. Elleri üzerine üç defa döktü ve onları yıkadı. Sonra sağ elini kabın içine soktl, ağzını çalkaladı ve burnuna su verip çıkardı. Sonra yüzünü ve dirseklere kadar ellerini üçer defa yıkadı. Sonra başına meshetti. Sonra ayaklarını üçer defa yıkadı. Sonra Rasûlullah (S):

«Her kim şu abdestim gibi abdest alır, sonra içlerinde hatırına başka birşey getirmeksizin[4] iik rek'at namaz kılarsa geçmiş günahları ona mağfiret olunur» buyurdu, dedi.

İbnu Umer, İbnu Âmir'i zecr etmiş ve tevbeye teşvik eylemiştir. Peygamber (S), selef ve halef, kâfirlere ve ma'siyet sâhiblerine hidâyet ve tevbe duâsı yapagelmişlerdir.

4. Bundan maksad, namazla ilgisi olmıyan dünya işleridir. Aklına birşey geldiğinde hemen ondan yüz çevirirse bu, kendinden afvolunur ve bu, fazilet —İnşâalah— yine hasıl olur. Çünkü kendiliğinden akla gelme onun fi'li değildir. Bu ümmet için ârız olan ve kararlaşmıyan kötü düşünceler avfedilmiştir.

(٤) باب فضل الوضوء والصلاة عقبه

٥ — (٢٢٧) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ (وَاللَّفْظُ لِقُتَيْبَةَ) قَالَ إِسْحَقُ: أَخْبَرَنَا. وَقَالَ الْآخَرَانِ: حَدَّثَنَا. جَرِيرٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حُمْرَانَ، مَوْلَى عُثْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ وَهُوَ بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ. فَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ عِنْدَ الْعَصْرِ فَدَعَا بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ. ثُمَّ قَالَ: وَاللَّهِ! لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا. لَوْلَا آيَةٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُكُمْ. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ. فَيُصَلِّي صَلَاةً. إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الَّتِي تَلِيهَا».

(...) وحدثناه أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. ح وَحَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو كُرَيْبٍ. قَالَا: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ. ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ. حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، جَمِيعًا عَنْ هِشَامٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ. وَفِي حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ «فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ ثُمَّ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ».

(4) ABDEST ALMANIN VE AKABİNDE NAMAZ KILMANIN FAZİLETİ BÂBI

——oOo——

5 — (227) ..... : Usmân'ın azadlısı Humrân şöyle dedi:

Kendisi mescid civarında iken, ben Usmânu'bnu Affan'dan işiddim. İkindi sırasında ona müezzin gelmişti. Hemen abdest suyu istedi ve abdest aldı. Sonra şöyle dedi: Vallahi size bir hadîs söyliyeceğim ki, eğer Allah'ın kitabı içinde bir âyet olmasaydı, onu size söylemezdim. Rasûlullah (S) dan işiddim, şöyle buyuruyordu:

«Hiç bir müslim kimse yoktur ki, abdest alsın ve abdesti güzel alsın; sonra (farz olan) namazı kılsın da Allah, abdest ile daha sonra o namazı takibedecek namaz arasındaki günahları ona mağfiret etmesin».

..... : Ebû Usâme, Veki' ve Sufyân bunlrın hepsi de Hişam'dan bu isnar ile aynı hadîs'i rivâyet ettiler. Ebû Usâme'nin hadîs'inde: «Abdest alışını güzel yapar, sonra farz olan namazı kılarsa» sözleri vardır.

٦ — (...) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَلَكِنْ عُرْوَةُ يُحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ؛ أَنَّهُ قَالَ: فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ: وَاللَّهِ! لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا. وَاللَّهِ! لَوْلَا آيَةٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ. إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ. ثُمَّ يُصَلِّي الصَّلَاةَ. إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الَّتِي تَلِيهَا».

قَالَ عُرْوَةُ: الْآيَةُ: إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، إِلَى قَوْلِهِ. اللَّاعِنُونَ.

[٢ / البقرة / الآية ١٥٩]

6 — ( ) ..... : Humrân şöyle demiştir: Usmân abdestini alınca dedi ki: Vallahi ben size bir hadîs söliyeceğim ki, Allah'ın Kitabı içinde bir âyet olmasaydı onu size söylemezdim. Ben Rasûlullah (S)dan işittim, şöyle buyuruyordu:

«Hiç bir kimse yoktur ki abdest alsın ve abdestini güzel yapsın. Sonra (farz olan) namazı kılsın da, o abdest ile kıldığı namazı takib edecek namaz arasındaki günahları onun için mağfiret olunmasın».

Urve; O âyet şudur, dedi.

«Hakîkat, indirdiğimiz o açık açık âyetlerimizi ve doğruyu biz kitapta insanlara pek âşikâr bir surette bildirdikten sonra gizleyenler, işte onlar, onlara hem Allah lânet eder ve hem bütün lânet ediciler lânet eder» (el-Bakara: 159) [5].

٧ — (٢٢٨) حدثنا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَحَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ . كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ . قَالَ عَبْدٌ : حَدَّثَنِي أَبُو الْوَلِيدِ . حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ . حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ عُثْمَانَ . فَدَعَا بِطَهُورٍ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « مَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلَاةٌ مَكْتُوبَةٌ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهَا وَخُشُوعَهَا وَرُكُوعَهَا . إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ . مَالَمْ يُؤْتِ كَبِيرَةً . وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ »

7 — (228) ..... : Sa'îdu'bnu'l-Âs şöyle dedi: Ben Usmân'ın yanında idim. Kendisi abdest için su istedi ve akabinde şöyle dedi: Ben Rasûlullah (S) dan işiddim, şöyle buyuruyordu: «Bir farz namaz (vakti) habzır olduğunda abdestini, huşû'unu ve rukû'unu güzel yapan her müsliman kişiye büyük günah işlemediği müddetçe o namazı, önceki günahlarına muhakkak bir keffaret olur. Namazın keffaret olması her zaman câridir».

---

5. Bu âyetteki «el-Kitab»ı «Tevrat ile tefsir edenler de vardır. Tarif harfini cinse haml ile kelimeyi bütün mukaddes kitaplara teşmil etmeyi daha güzel bulanlar da vardır. Buhârî ve Müslim'de Ebû Huyreyre'nin şöyle bir sözü vardır: Cenâb-ı Hakkın Kur'ân'da inzâl etiği iki âyet olmasaydı, ebedi hiç bir hadis rivâyet etmezdim. O iki âyet şunlardır:

«واذ اخذالله ميثاق الذين اوتوا الكتاب لتبيننه للناس ولاتكتمونه

: Allah bir zaman kendilerine Kitab verilenlerden: Onu behemehal insanlara açıklayıb anlatacaksınız, onu gizlemiyeceksiniz diye te'minat almıştı..» (Âlu İmrân: 187);

«ان الذين يكتمون ما انزلنا من البينات والهدى ...

: Hakikat indirdiğimiz o açık açık âyetlerimizi ve doğruyu, biz Kitabda insanlara onu pek aşikâr bir surette bildirdikten sonra, gizleyenler (yok mu?) işte

٨ — (٢٢٩) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ. قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، وَهُوَ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ؛ قَالَ: أَتَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ بِوَضُوءٍ. فَتَوَضَّأَ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ نَاسًا يَتَحَدَّثُونَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحَادِيثَ. لَا أَدْرِي مَا هِيَ؟ إِلَّا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا. ثُمَّ قَالَ «مَنْ تَوَضَّأَ هَكَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. وَكَانَتْ صَلَاتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً»

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدَةَ أَتَيْتُ عُثْمَانَ فَتَوَضَّأَ.

8 — (229) ..... : Usmân'ın mevlâsı Humrân şöyle dedi: Ben Usmânu'bnu Affân'a abdest suyu getirdim o da, abdest aldı, sonra şöyle dedi: Muhakkak ki birtakım insanlar Rasûlullah'dan birçok hadîs'ler söylerler. Ben onların ne mahiyette olduğunu bilmem. Şukadar var ki ben, Rasûlullah (S) i gördüm. O, benim şu abdest alışım gibi abdest aldı, sonra şöyle buyurdu:

«Her kim işte bunun gibi abdest alırsa, geçmiş günahları kendisi için mağfiret olunmuştur. Namazı ve mescide kadar yürümesi de bir nafile ibadet olmuştur».

İbnu Abedete'nin rivâyetinde: Ben Usmân'a geldim. O, abdest aldı, şeklindedir.

٩ — (٢٣٠) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ (وَاللَّفْظُ لِقُتَيْبَةَ وَأَبِي بَكْرٍ) قَالُوا: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي أَنَسٍ؛ أَنَّ عُثْمَانَ تَوَضَّأَ بِالْمَقَاعِدِ. فَقَالَ: أَلَا أُرِيكُمْ وُضُوءَ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ ثُمَّ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا.

وَزَادَ قُتَيْبَةُ فِي رِوَايَتِهِ. قَالَ سُفْيَانُ: قَالَ أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي أَنَسٍ. قَالَ: وَعِنْدَهُ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

9 — (230) ..... : Ebû Enes şöyle demiştir: Usmân oturaklarda abdest aldı ve: Sizlere Rasûlullah (S) ın abdest alışını göstereyim mi? dedi. Sonra üçer üçer abdest aldı.

Kuteybe kendi rivâyetinde şunu ziyade etti: Sufyân dedi ki: Ebu'n-Nadr, Ebû Enes'den rivâyet etmiş, o da: Bu sırada Usmân'ın yanında Rasûlullah'ın ashabından bazı kimseler vardı, demiştir.

---

onlara hem Allah lânet eder ve hem lânet etmek şanından olanlar lânet eder» (el-Bakara: 159).

«İlmini ketmedenlerin ağzına kıyamet günü ateşten gem vurulacağı» hakkında da sahih hadis'ler vardır. (H. B. Çantay, I, 45).

١٠ — (٢٣١) حدثنا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ ، وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . جَمِيعًا عَنْ وَكِيعٍ . قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ ، أَبِي صَخْرَةَ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانٍ . قَالَ : كُنْتُ أَصُبُّ لِعُثْمَانَ طَهُورَهُ . فَمَا أَتَى عَلَيْهِ يَوْمٌ إِلَّا وَهُوَ يُفِيضُ عَلَيْهِ نُطْفَةً . وَقَالَ عُثْمَانُ : حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عِنْدَ انْصِرَافِنَا مِنْ صَلَاتِنَا هَذِهِ (قَالَ مِسْعَرٌ : أُرَاهَا الْعَصْرَ) فَقَالَ « مَا أَدْرِي . أَحَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ أَوْ أَسْكُتُ ؟ » فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنْ كَانَ خَيْرًا فَحَدِّثْنَا . وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ فَاللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ « مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَطَهَّرُ ، فَيُتِمُّ الطُّهُورَ الَّذِي كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِ ، فَيُصَلِّي هَذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ ، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَاتٍ لِمَا بَيْنَهَا »

10 — (231) ..... : Humrânu'bnu Ebân şöyle dedi: Ben, Usmân'ın abdest suyunu koyup hazırladım. Onun, üzerine biraz su dökerek yıkanmadığı hiç bir gün geçmezdi. Usmân şöyle dedi: İşte şu namazımızdan ayrıldığımız sırada Rasûlullah (S) bize şunu söyledi (Mis'ara: Onu ikindi namazı zannediyorum, demiştir):

«Bilmiyorum. Size birşey söyliyeyim mi, yahut susayım mı? dedi. Biz de: Ya Rasûlallah! Eğer hayır ise bize söyle, şayet bundan başka birşey ise o takdirde Allah ve Rasûlü en iyi bilendir, dedik.

«İyice temizlenir, sonra Allah'ın farz kılmış olduğu abdesti tamamlayıp da şu *beş namazı* kılan hiç bir müsliman yoktur ki, bu namazlar aralarındaki günahlar için birer keffaret olmasın» buyurdu.

١١ — (...) حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . ح . وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَا جَمِيعًا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ . قَالَ : سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانٍ يُحَدِّثُ أَبَا بُرْدَةَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ . فِي إِمَارَةِ بِشْرٍ ؛ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « مَنْ أَتَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللهُ تَعَالَى . فَالصَّلَوَاتُ الْمَكْتُوبَاتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ » .

هَذَا حَدِيثُ ابْنِ مُعَاذٍ . وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ غُنْدَرٍ : فِي إِمَارَةِ بِشْرٍ وَلَا ذِكْرُ الْمَكْتُوبَاتِ

11 — ( ) ..... : Câmi'ubnu Şeddât şöyle dedi: Ben Humrânu'bnu Ebân'dan işiddim. O, Bişr'in emirliği zamanında şu mescidin içinde Ebû Büdre'ye söylüyordu: Usmânu'bnu Affân şöyle demiştir: Rasûlullah (S): «Her kim Allah Taâlâ'nın emretmiş olduğu gibi abdesti tamamlarsa, o takdirde farz kılınmış olan namazlar, aralarındaki günahlar için birer keffarettirler» buyurdl.

Bu, Muâz'ın hadîs'idir. Ğunder'in hadîs'inde ise: «Bişr'in emîrliğinde» ve İfarz kılınmış olan» sözleri yoktur.

١٢ — (٢٣٢) حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . قَالَ: وَأَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ ؛ قَالَ : تَوَضَّأَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ يَوْمًا وُضُوءًا حَسَنًا . ثُمَّ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ . ثُمَّ قَالَ « مَنْ تَوَضَّأَ هٰكَذَا ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ . غُفِرَ لَهُ مَا خَلَا مِنْ ذَنْبِهِ »

12 — (232) ..... : Usmân'ın azadlısı Humrân şöyle dedi: Birgün Usmânu'bnu Affân güzel bir abdest aldı. Sonra şöyle dedi: Ben Rasûlullah (S) ı gördüm. Abdest aldı ve abdest alışını çok güzel yaptı. Sonra buyurdu ki:

«Her kim bu şekilde abdest alır da, kendisini namazdan başka brğey harekete getirmeyerek mescide çıkarsa, geçmiş günahları kendisi için mağfiret olunur».

١٣ — (...) وحدثني أَبُو الطَّاهِرِ وَيُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى . قَالَا : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ الْحَارِثِ ؛ أَنَّ الْحَكَمَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْقُرَشِيَّ حَدَّثَهُ ؛ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ وَعَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ حَدَّثَاهُ ؛ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ حَدَّثَهُمَا عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « مَنْ تَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ . ثُمَّ مَشَى إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ . فَصَلَّاهَا مَعَ النَّاسِ . أَوْ مَعَ الْجَمَاعَةِ . أَوْ فِي الْمَسْجِدِ . غَفَرَ اللهُ لَهُ ذُنُوبَهُ » .

13 — ( ) ..... : Usmân İbn Affân (R) şöyle dedi: Ben Rasûlullah (S) da işiddim, buyuruyordu ki:

«Her kim namaz için abdest alır da, abdest alışını güzel yapar, sonra farz kılınmış namaz için yürür ve o namazı insanlar ile birlikte, yahut cemâat ile beraber veya mescidde kılarsa, Allah onun günahlarını mağfiret buyurur».

(٥) باب الصلوات الخمس والجمعة إلى الجمعة ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن ما اجتنبت الكبائر

١٤ — (٢٣٣) حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ . كُلُّهُمْ عَنْ إِسْمَاعِيلَ . قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ . أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ يَعْقُوبَ ، مَوْلَى الْحَرَقَةِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « الصَّلَاةُ الْخَمْسُ . وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ . كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ . مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ » .

(5) BÜYÜK GÜNAHLARDAN SAKINILDIĞI TAKDİRDE BEŞ VAKİT NAMAZ, İKİ CUMA VE İKİ RAMAZAN KENDİ ARALARINDA VÂKİ OLAN KÜÇÜK GÜNAHLARI YOK EDECEĞİNE DÂİR BÂB

——oOo——

'4 — (233) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Büyük günahlara girişilmedikçe, *beş* (vakit) *namaz* ve iki cuma, aralarında işlenen günahlara keffarettirler».

١٥ — (...) حدثني نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ . أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى . حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ « الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ . وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ . كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ »

15 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Peygamber (S) «*Beş* (vakit) *namaz,* iki cuma, aralarındaki günahlar için keffarettirler» buyurdu.

١٦ — (...) حدثني أَبُو الطَّاهِرِ وَهَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ قَالَا : أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ أَبِي صَخْرٍ ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ إِسْحَقَ مَوْلَى زَائِدَةَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ « الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ . وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ . وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ . إِذَا اجْتُنِبَ الْكَبَائِرَ »

16 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Rasûlullah (S): «*Beş* (vakit) *namaz,* cumaya kadar cuma, Ramazana kadar ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde, aralarında işlenen günahlar için keffarettirler» buyururdu.

(٦) باب الذكر المستحب عقب الوضوء

١٧ — (٢٣٤) حدثني مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ مَيْمُونٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ . حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ ابْنُ صَالِحٍ عَنْ رَبِيعَةَ ، يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ . ح وَحَدَّثَنِي أَبُو عُثْمَانَ عَنْ حُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ؛ قَالَ : كَانَتْ عَلَيْنَا رِعَايَةُ الْإِبِلِ . فَجَاءَتْ نَوْبَتِي فَرَوَّحْتُهَا بِعَشِيٍّ . فَأَدْرَكْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَائِمًا يُحَدِّثُ النَّاسَ . فَأَدْرَكْتُ مِنْ قَوْلِهِ « مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ

فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ . ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ . مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ . إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ » قَالَ فَقُلْتُ : مَا أَجْوَدَ هٰذِهِ ! فَإِذَا قَائِلٌ بَيْنَ يَدَيَّ يَقُولُ : الَّتِي قَبْلَهَا أَجْوَدُ . فَنَظَرْتُ فَإِذَا عُمَرُ . قَالَ : إِنِّي قَدْ رَأَيْتُكَ جِئْتَ آنِفًا . قَالَ « مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبْلِغُ (أَوْ فَيُسْبِغُ) الْوَضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ » .

(...) وَحَدَّثَنَاهُ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ . حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ يَزِيدَ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ وَأَبِي عُثْمَانَ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرِ بْنِ مَالِكٍ الْحَضْرَمِيِّ ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فَذَكَرَ مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ « مَنْ تَوَضَّأَ فَقَالَ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ »

(6) ABDEST ALMAYI MÜTAÂKİB MÜSTAHAB OLAN DUÂ BÂBI

——oOo——

17 — (234) ..... : Ukbetu'bnu Âmir şöyle dedi:

Üzerimizde deve çobanlığı vardı[6]. Nevbetim geldi, (çobanlığı îfa ettikten sonra) gündüzün sonunda develeri barınağa götürdüm. Sonra Rasûlullah (S) a ayakta ve halka birşeyler söylerken eriştim. Sözünden idrak ettiğim şudur: «Herhangi bir müsliman abdest alır ve abdest alışını güzel yayar, sonra kalkar, kalbini ve yüzünü iki rek'ata yöneltip de iki rek'at namaz kılarsa, muhakkak ona cennet vâcib olur». Ukbe dedi ki, ben hemen, bu ne güzeldir? dedim. Birden önümde bir sözcü: Bundan evvelki daha güzeldir, demektedir. Baktım ki o, Umer'dir. Umer şöyle ilâve etti: Ben seni gördüm, sen yeni geldin. Rasûlullah (biraz önce) şöyle buyurdu: «Sizden herhangi bir kimse, abdest alır ve abdest alışı kemâline ulaştırır (yahut tamam yapar), sonra: EŞHEDU EN LÂ İLÂHE İLLE'LLAH VE ENNE MUHAMMEDEN ABDUHU VE RASULİHİ = *Allah'dan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim*» derse, muhakkak olarak ona cennetin sekiz kapısı açılır ve kendisi hangisinden isterse, içeriye girer».

..... : Buradaki râviler yine Ukbetu'bnu Âmir el-Cuhenî'den rivâyet ettiler; O, Rasûlullah (S) şöyle buyurdu, diyerek geçen hadîs'in ben-

---

6. Bu sözün ma'nâsı şudur: Onlar develerini gütmekte nöbetleşiyorlardı. Şöyle ki: Çobanlar cemaati toplanıyorlar, bir kısımları develerini diğrlerinkine ilâve ediyorlar ve hergün onlardan biri develeri güdüyordu. Bu da çobanlık kendilerine daha kolay gelsin ve geri kalanları da kendi işlerine gitsinler diye yapılıyordu.

zerini zikrettiler. Şukadar var ki, bunda Rasûlullah: «Her kim abdest alırsa, şöyle der: EŞHEDU EN LÂ İLÂHE İLLE'LLAHU VAHDEHU LÂ ŞERÎKE LEH VE EŞHEDU ENNE MUHAMMEDEN ABDUHU VE RASÛLUH = *Eşsiz, ortaksız olarak Allah'dan başka hiç bir ilâh olmadığına şahadet ederim ve yine şahadet ederim ki, Muhammed onun kulu ve Rasûlüdür*» buyurdu.

(٧) باب فى وضوء النبى صلى الله عليه وسلم

١٨ — (٢٣٥) حدثنى مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الأَنْصَارِىِّ (وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ) قَالَ: قِيلَ لَهُ: تَوَضَّأْ لَنَا وُضُوءَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَدَعَا بِإِنَاءٍ. فَأَكْفَأَ مِنْهَا عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلاثًا. ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاسْتَخْرَجَهَا. فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفٍّ وَاحِدَةٍ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلاثًا. ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاسْتَخْرَجَهَا فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاسْتَخْرَجَهَا فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ. ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاسْتَخْرَجَهَا فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِيَدَيْهِ وَأَدْبَرَ. ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ. ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا كَانَ وُضُوءُ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

(...) وحدثنى الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ (هُوَ ابْنُ بِلالٍ)، عَنْ عَمْرِو ابْنِ يَحْيَى، بِهَذَا الإِسْنَادِ، نَحْوَهُ. وَلَمْ يَذْكُرِ الْكَعْبَيْنِ.

(...) وحدثنى إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِىُّ. حَدَّثَنَا مَعْنٌ. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى، بِهَذَا الإِسْنَادِ، وَقَالَ: مَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلاثًا. وَلَمْ يَقُلْ: مِنْ كَفٍّ وَاحِدَةٍ. وَزَادَ بَعْدَ قَوْلِهِ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ: بَدَأَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِهِ ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ. ثُمَّ رَدَّهُمَا حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِى بَدَأَ مِنْهُ. وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ.

(...) حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ الْعَبْدِىُّ حَدَّثَنَا بَهْزٌ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى، بِمِثْلِ إِسْنَادِهِمْ وَاقْتَصَّ الْحَدِيثَ وَقَالَ فِيهِ: فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ مِنْ ثَلاثِ غَرَفَاتٍ. وَقَالَ أَيْضًا. فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِهِ وَأَدْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً.

قَالَ بَهْزٌ أَمْلَى عَلَىَّ وُهَيْبٌ هَذَا الْحَدِيثَ. وَقَالَ وُهَيْبٌ: أَمْلَى عَلَىَّ عَمْرُو بْنُ يَحْيَى هَذَا الْحَدِيثَ مَرَّتَيْنِ.

(7) PEYGAMBER (S) İN ABDEST ALIŞI HAKKINDA BÂB

—oOo—

18 — (235) ..... : Abdullahi'bnu Zeydi'bni Âsım'a: Bize Rasûlul-

lah (S) ın abdest alışı gibi bir abdest alıver, denildi. Bunun üzerine o, bir su kabı istedi. Ondan iki eline döktü, ellerini üç defa yıkadı. Sonra elini kaba soktu ve onunla su çıkarıp ağzını çalkaladı. Tek avucu ile burnunu su çekip yıkadı. Bunu üç defa yaptı. Sonra elini soktu ve onunla su olarak yüzünü üç defa yıkadı. Sonra elini soktu ve onunla su çıkarıp iki elini dirseklere kadar ikişer kerre yıkadı. Sonra elini sokup çıkardı ve başına meshetti. Şöyle ki, ellerini hem öne, hem arkaya yürüttü. Sonra topuklara kadar iki ayağını yıkadı. Sonra: Rasûlullah (S) ın abdest alışı işte böyle idi, dedi.

( ) ..... : Ve yine bana Kasımu'bnu Zekeriyya tahdîs etti. Bize Hâlidu'bnu Mahled, Süleyman'dan (ki o, Bilâl'in oğludur), o da Amru'bnu Yahya'dan olmak üzere bu isnadla yukarıdaki hadîs'in benzerini tahdîs etti. Fakat «İki topuk» sözünü zikretmedi.

( ) ..... : Mâliku'bnu Enes, Amru'bnu Yahya'dan bu isnad ile tahdîs etti ve: «Üç defa ağzını çalkaladı ve burnuna su çekip çıkardı» dedi. «Biri avucdan» demedi. «Ellerini öne ve arkaya yürüttü» sözünden sonra: «Başının ön tarafından başladı, sonra iki elini başının arkasına götürdü, sonra başlamış olduğu yere getirdi ve ayaklarını yıkadı» sözlerini ziyade etti.

( ) ..... : Amru'bnu Yahya, onların isnadının benzeriyle tahdîs etti ve hadîs'i nakletti. Bu hadîs'de: «Üçer avuç sudan ağzını çalkaladı, burnuna su çekip yine çıkardı» dedi. Ve keza: «Başını meshetti. Şöyle ki, bir defa olmak üzere meshi başının önüne ve arkasına yürüttü» dedi.

Behz: Bu hadîs'i bana Vehb imlâ ettirdi, demiştir. Vehb de: Bu hadîs'i bana iki defa olmak üzere Amru'bnu Yahya imlâ ettirdi, demiştir.

١٩ – (٢٣٦) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ . ح وَحَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ وَأَبُو الطَّاهِرِ. قَالُوا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ ؛ أَنَّ حَبَّانَ بْنَ وَاسِعٍ حَدَّثَهُ ؛ أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيَّ يَذْكُرُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ تَوَضَّأَ . فَمَضْمَضَ ثُمَّ اسْتَنْثَرَ . ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَهُ الْيُمْنَى ثَلَاثًا . وَالْأُخْرَى ثَلَاثًا . وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ بِمَاءٍ غَيْرِ فَضْلِ يَدِهِ . وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ حَتَّى أَنْقَاهُمَا

قَالَ أَبُو الطَّاهِرِ : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ .

19 — (236) ..... : Abdullahi'bnu Zeydi'bni Âsım el-Mâzinî, Rasûlullah (S) ı abdest alırken gördüğünü şöyle anlatırdı: Ağzını çalkaladı sonra burnuna su verip çıkardı. Sonra üç defa yüzünü, üç defa sağ elini, üç defa da diğer elini yıkadı. Başına, elinin artığı olmıyan bir su ile meshetti. İki ayağını tertemiz edinceye kadar yıkadı.

Ebû Tâhir: Bize İbn Vehb, Amru'bnu Hâris'den tahdîs etti, dedi.

(٨) باب الإيتار فى الاستنثار والاستجمار

٢٠ — (٢٣٧) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَعَمْرٌو النَّاقِدُ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ نُمَيْرٍ. جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ قُتَيْبَةُ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ « إِذَا اسْتَجْمَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَجْمِرْ وِتْرًا . وَإِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ مَاءً ، ثُمَّ لِيَنْتَثِرْ » .

(8) BURNUNU AYIKLAMADA VE TAŞLA TEMİZLEMEDE TEKLEME BÂBI

——oOo——

20 — (237) ..... : Ebû Hureyre (R) bu hadîs'i Peygamber (S) e ref'ederek şöyle demiştir: Rasûlullah (S) buyurdu ki:

«Biriniz istinca için taş kullanırsa[7] taş adedini tek yapsın (hiç olmazsa üç taş kullansın). Herhangi biriniz abdest alacak olduğu zaman burnuna su alsın, sonra çıkarsın».

٢١ — (...) حدثنى مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بْنُ هَمَّامٍ . أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ ، قَالَ : هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا . وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَنْشِقْ بِمَنْخِرَيْهِ مِنَ الْمَاءِ ثُمَّ لِيَنْتَثِرْ »

21 — ( ) ..... : Hemmâm: Şu, Ebû Huryre'nin Allah'ın Rasûlü olan Muhammed (S) den bize tahdîs ettikleridir, dedi ve birçok hadîsler zikretti. Onlardan biri şudur: Rasûlullah (S) şöyle blyurdu: «Herhangi biriniz abdest alacak olduğu zaman, iki burun deliğine su çeksin. sonra çıkarsın.»

٢٢ — (...) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ . وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ » .

(...) حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ . حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ . ح وَحَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ . أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيُّ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولَانِ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ . بِمِثْلِهِ .

---

7. İsticmâr, sidik yerini ve dışkı yerini taşla meshedip silmektir. Bunlar küçük taşlardır. İstitâbe, İsticmâr ve İstincâ sidik ve dışkı yerlerini temizlemeye mahsustur. İsticmâr sadece taşla meshedip silinmeye mahsustur. İstitâbe ve istincâ ise hem su ile hem taşlarla olur.

22 — ( ) ..... : Bize Yahya'bnu Yahya tahdîs etti, dedi ki: Mâlik'in huzurunda İbnu'ş-Şihâb'dan, o da Ebû İdrîs el-Havlânî'den, o da Ebû Hureyre'den, diye okudum ki, Rasûlullah (S) şöyle buyurdu:

«Her kim abdest alırsa burnunu ayıklasın, ve her kim istincâda taş kullanırsa, taş adedini tek yapsın».

..... : Ebû İdrîs Havlânî şöyle haber verdi: Kendisi Ebû Hureyre'den ve Ebû Sa'îd Hudrî'den işidmiştir: Onlar Rasûlullah (S) buyurdu ki, diyerek yukarıdaki hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

٢٣ — (٢٣٨) حدثنى بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ الْعَبْدِيُّ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ (يَعْنِي الدَّرَاوَرْدِيَّ) عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ « إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَلْيَسْتَنْثِرْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ . فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَبِيتُ عَلَى خَيَاشِيمِهِ » .

23 — (238) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: «Herhangi biriniz uykusundan uyandığı zaman üç defa burnuna su alıp çıkarsın. Çünkü şeytan burnunun içindeki yumuşak kemikler üzerinde geceler».

٢٤ — (٢٣٩) حدثنا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . قَالَ ابْنُ رَافِعٍ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ . أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا اسْتَجْمَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُوتِرْ » .

24 — (239) ..... : İbn'u Cureyc şöyle haber verdi: Bana Ebu'z-Zubeyr haber verdi. O, Câbiru'bnu Abdillah'ı şöyle derken işitmiştir: Rasûlullah (S) buyurdu ki:

«Herhangi biriniz istincâ için taş kullandığı zaman taş sayısını tek yapsın».

(٩) باب وجوب غسل الرجلين بكمالهما

٢٥ — (٢٤٠) حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ وَأَبُو الطَّاهِرِ وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى . قَالُوا : أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَالِمٍ مَوْلَى شَدَّادٍ . قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ تُوُفِّيَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ . فَدَخَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ فَتَوَضَّأَ عِنْدَهَا . فَقَالَتْ: يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ ! أَسْبِغِ الْوُضُوءَ . فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » .

(...) وحدثني حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَىٰ. حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي حَيْوَةُ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمٰنِ: أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ مَوْلَىٰ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ حَدَّثَهُ؛ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ. فَذَكَرَ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. بِمِثْلِهِ.

(...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ وَأَبُو مَعْنٍ الرَّقَاشِيُّ. قَالَا: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ. حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ ابْنُ عَمَّارٍ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ. قَالَ: حَدَّثَنِي أَوْ حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمٰنِ. حَدَّثَنِي سَالِمٌ مَوْلَى الْمَهْرِيِّ. قَالَ: خَرَجْتُ أَنَا وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ فِي جَنَازَةِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ. فَمَرَرْنَا عَلَى بَابِ حُجْرَةِ عَائِشَةَ. فَذَكَرَ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. مِثْلَهُ.

(...) حدثني سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَعْيَنَ. حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ. حَدَّثَنِي نُعَيْمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ سَالِمٍ مَوْلَى شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ؛ قَالَ: كُنْتُ أَنَا مَعَ عَائِشَةَ رضي الله عنها. فَذَكَرَ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. بِمِثْلِهِ.

(9) İKİ AYAĞI KEMÂLİYLE YIKAMANIN VÜCÛBU BÂBI

——oOo——

25 — (240) ..... : Sâlim şöyle dedi: Sa'du'bnu Ebî Vakkâs vefat ettiği gün, ben Peygamber (S) in zevcesi Âişe'nin huzuruna girdim. Derken Ebû Bekr'in oğlu Abdurrahman da girdi ve Âişe'nin yanında abdest aldı. Âişe ona şöyle dedi: Ya Abd'er-rahmân! Abdest almayı tam yap. Çünkü ben Rasûlullah (S) dan işiddim: «Vay şu yıkanmıyan ayak arkalarını ateşden haline!» vuyuruyordu.

..... : Şeddâdu'bnu'l-Hâd'in azadlısı Ebû Abdillah söyledi ki: Kendisi Âişe'nin huzuruna girmiştir. Âişe'den, o da Peygamber'den olmak üzere, bundan evvelki hadîs'in benzerini zikretmiştir.

..... : Mehrî'nin azadlısı Sâlim şöyle dedi: Ben ve Abdirrahmani'bnu Ebî Bekr, Sa'du'bnu Ebî Vakkas'ın cenazesine çıktık ve Âişe'nin hücre kapısına uğradık, dedi. Mütaâkiben Âibe'den, o da Peygamber'den olmak üzere önceki hadîs'in benzerini zikretti.

..... : Şeddadu'bnu Hâd'in azadlısı Sâlim şöyle dedi: Ben Âişe (R) ile beraber bulunuyordum, dedi ve Âişe'den, o da Peygamber'den olmak üzere bir evvelki hadîs'in benzerini zikretti.

٢٦ — (٢٤١) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. حَدَّثَنَا جَرِيرٌ. ح وَحَدَّثَنَا إِسْحٰقُ. أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يِسَافٍ، عَنْ أَبِي يَحْيَىٰ، عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: رَجَعْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ. حَتَّى إِذَا كُنَّا بِمَاءٍ بِالطَّرِيقِ. تَعَجَّلَ قَوْمٌ عِنْدَ الْعَصْرِ. فَتَوَضَّؤُا وَهُمْ عِجَالٌ. فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِمْ. وَأَعْقَابُهُمْ تَلُوحُ لَمْ يَمَسَّهَا الْمَاءُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ. أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ».

(...) وحدثناه أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ . كِلاهُمَا عَنْ مَنْصُورٍ ، بِهَذَا الإِسْنَادِ . وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ شُعْبَةَ «أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ» وَفِي حَدِيثِهِ ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الأَعْرَجِ .

26 — (241) ..... : Abdullahi'bnu Amr (R) şöyle dedi: Biz Rasûlullah (S) ile beraber Mekke'den Medîne'ye dönüyorduk. Nihayet yolda bir su başına gelmiştik. İkindi sırasında cemâat sür'at ettiler ve acele acele abdest aldılar. Biz onların yanına vardık. Ayaklarının arkaları su dokunmamış halde görünüyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (S):

«Vay şu ökçelerin ateşden haline! Abdest almayı tamamlayıp ikmal ediniz» buyurdu.

..... : Burada Sufyân ve Şu'be, her ikisi de Mansûr'dan olmak üzere bu innadla rivâyet etmişlerdir. Şu'be hadîs'inde: «Abdest almayı tamam yapınız yoktur. Onun hadîs'inde: Ebû Yahya el-A'rac'dan isnadı vardır.

٢٧ — (...) حدثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ وَأَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ . جَمِيعًا عَنْ أَبِي عَوَانَةَ . قَالَ أَبُو كَامِلٍ : حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو ؛ قَالَ : تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفَرٍ سَافَرْنَاهُ . فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ حَضَرَتْ صَلاةُ الْعَصْرِ . فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا . فَنَادَى « وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » .

27 — ( ) ..... : Abdullahi'bnu Amr (R) şöyle dedi: Peygamber (S) kendisiyle beraber yolculuk ettiğimiz bir seferde, bizden arkaya kaldı. Nihayet ikindi namazı (vakti) gelmiş olduğu halde bizlere erişti. Biz hemen ayaklarımız üzerine sıvazlıyarak (acele acele) abdest almaya başladık. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle nidâ buyurdu: «Vay şu ökçelerin ateşden haline!».

٢٨ — (٢٤٢) حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَّامٍ الْجُمَحِيُّ . حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ (يَعْنِي ابْنَ مُسْلِمٍ) عَنْ مُحَمَّدٍ (وَهُوَ ابْنُ زِيَادٍ) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا لَمْ يَغْسِلْ عَقِبَيْهِ فَقَالَ « وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ »

28 — (242) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Peygamber (S) iki ayağının arka uclarını yıkamamış bir kimse gördü ve şöyle buyurdu: «Vay şu ökçelerin ateşden haline!»

٢٩ — (...) حدثنا قُتَيْبَةُ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ . قَالُوا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ شُعْبَةَ ،

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ رَأَى قَوْمًا يَتَوَضَّؤُنَ مِنَ الْمَطْهَرَةِ . فَقَالَ : أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ . فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ يَقُولُ « وَيْلٌ لِلْعَرَاقِيبِ مِنَ النَّارِ » .

29 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Ebû Hureyre bir su kabından abdest almakta olan bir cemâat gördü ve şöyle dedi: Abdest almayı tamam yapınız. Çünkü ben, Ebu'l-Kasım (S) dan işittim: «Vay şu ökçe üstündeki sinirlerin ateşden haline!» buyuruyordu.

٣٠ — (...) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ » .

30 — ( ) ..... : Bu rivâyette de Ebû Hureyre (R), Rasûlullah (S): «Vay şu ökçelerin ateşden haline!» buyurdu, demiştir.

(١٠) باب وجوب استيعاب جميع أجزاء محل الطهارة

(10) YIKANACAK YERLERİN HER TARAFINI İYİCE YIKAMANIN VÜCÛBU BÂBI

——oOo——

٣١ — (٢٤٣) حدثني سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ . حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَعْيَنَ . حَدَّثَنَا مَعْقِلٌ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ . أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ؛ أَنَّ رَجُلًا تَوَضَّأَ فَتَرَكَ مَوْضِعَ ظُفُرٍ عَلَى قَدَمِهِ . فَأَبْصَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ . فَقَالَ « ارْجِعْ فَأَحْسِنْ وُضُوءَكَ » فَرَجَعَ ثُمَّ صَلَّى .

31 — (243) ..... : Umeru'bnu'l-Hattâb şöyle haber vermiştir : Bir kimse abdest aldı da ayağı üzerinde bir tırnak kadar yeri bıraktı. Bunu da Peygamber (S) gördü ve hemen:

«Dön ve abdest alışını güzel yap!» buyurdu. O kimse de döndü, nonra namaz kıldı.

(١١) باب خروج الخطايا مع ماء الوضوء

٣٢ — (٢٤٤) حدثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ . وَاللَّفْظُ لَهُ . أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ (أَوِ الْمُؤْمِنُ) فَغَسَلَ وَجْهَهُ ، خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ (أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ) حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ » .

(11) ABDEST SUYU İLE BERABER HATALARIN ÇIKMASI BÂBI

——oOo——

32 — (244) ..... : Ebû Hureyre (R) den Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Muslim (yahut (Mu'min) bir kul abdest aldığı zaman yüzünü yıkadığında iki gözü ile bakmış olduğu her bir hatîe su ile (yahut suyun son damlasıyle) beraber yüzünden çıkar. İki elini yıkadığında, iki elinin kazanmış olduğu her bir hatîe su ile (yahut suyun son damlasıyle) beraber iki elinden çıkar. İki ayağını yıkadığında ayaklarının kendisine doğru yürümüş olduğu her bir hatîe de, su ile (yahut suyun son damlasıyle) beraber çıkar. Nihayet o kul günahlardan temizlenmiş olarak ortaya çıkar».

٣٣ — (٢٤٥) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرِ بْنِ رِبْعِيٍّ الْقَيْسِيُّ. حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ (وَهُوَ ابْنُ زِيَادٍ). حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ عَنْ حُمْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ. حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ».

33 — (245) ..... : Usmân İbn Affân (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Her kim abdest alır da abdest alışını güzel yaparsaı onun hataları bütün cesedinden dışarı çıkar. Hatta tırnakları altından bile tamamıyle çıkar, gider».

(١٢) باب استحباب إطالة الغرة والتحجيل فى الوضوء

٣٤ — (٢٤٦) حدثنى أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ وَالْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ بْنِ دِينَارٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ. حَدَّثَنِي عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُجْمِرِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَتَوَضَّأُ. فَغَسَلَ وَجْهَهُ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ. ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى حَتَّى أَشْرَعَ فِي الْعَضُدِ. ثُمَّ يَدَهُ الْيُسْرَى حَتَّى أَشْرَعَ فِي الْعَضُدِ. ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ. ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى حَتَّى أَشْرَعَ فِي السَّاقِ. ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى حَتَّى أَشْرَعَ فِي السَّاقِ. ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ. وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَنْتُمُ الْغُرُّ الْمُحَجَّلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. مِنْ إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ. فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ فَلْيُطِلْ غُرَّتَهُ وَتَحْجِيلَهُ»

(12) ABDEST ALMAKTA YÜZ İLE EL VE AYAKLARDAKİ PARLAKLIĞI (nûru) UZATMANIN MÜSTAHABLIĞI BÂBI

——oOo——

34 — (246) ..... : Nuaymu'bnu Abdillah el-Mücmir şöyle dedi: Ebû Hureyre'yi gördüm, abdest alıyordu. Şöyle ki: Yüzünü yıkadı, abdest alışı tam yaptı. Sonra sağ elini tâ pazuya kadar yıkadı. Sonra başına meshetti. Sonra sağ ayağını yıkadı. Yıkayışı baldırına vardırdı. Sonra sol ayağını da baldırına kadar yıkadı. Sonra: Rasûlullah (S) ı işte böyle abdest alırken gördüm, dedi ve ilâve etti: Raslullah (S) şöyle buyurdu: «Sizler abdest alışı tam yapmaktan dolayı kıyamet günü yüzleri nurlular, elleri ve ayakları sekililersinizdir. Artık sizlerden her kimin gücü yeterse, yüz parlaklığını, el ve ayak beyazlığını daha çok uzatsın».

٣٥ — ( ) وحدثني هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ؛ أَنَّهُ رَأَى أَبَا هُرَيْرَةَ يَتَوَضَّأُ . فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ حَتَّى كَادَ يَبْلُغُ الْمَنْكِبَيْنِ . ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ حَتَّى رَفَعَ إِلَى السَّاقَيْنِ . ثُمَّ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « إِنَّ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ . فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ » .

35 — ( ) ..... : Nuaymu'bnu Abdillah, Ebû Hureyre'yi abdest alırken görmüş ve onun abdest alışını şöyle anlatmıştır: O, yüzünü ve iki elini nerede ise omuzlarına varıncaya kadar yıkadı. Sonra iki ayağını ta baldırlara kadar yıkadı. Sonra şöyle dedi: Ben Rasûlullah (S) den işittim, buyuruyordu ki: «Benim ümmetim kıyamet gününde abdest eserinden dolayı yüzleri nurlu, elleri ve ayakları sekili olarak geleceklerdir. Artık bu parlaklığını daha ziyade arttırmak hanginizin elinden gelirse yapsın».

٣٦ — (٢٤٧) حدثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ . جَمِيعًا عَنْ مَرْوَانَ الْفَزَارِيِّ . قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ : حَدَّثَنَا مَرْوَانُ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ سَعْدِ بْنِ طَارِقٍ ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « إِنَّ حَوْضِي أَبْعَدُ مِنْ أَيْلَةَ مِنْ عَدَنَ . لَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ الثَّلْجِ . وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ بِاللَّبَنِ . وَلَآنِيَتُهُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ النُّجُومِ . وَإِنِّي لَأَصُدُّ النَّاسَ عَنْهُ كَمَا يَصُدُّ الرَّجُلُ إِبِلَ النَّاسِ عَنْ حَوْضِهِ » قَالُوا : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَتَعْرِفُنَا يَوْمَئِذٍ ؟ قَالَ « نَعَمْ . لَكُمْ سِيمَا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ . تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ » .

36 — (247) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Benim *havz*'ımın iki tarafı arasındaki uzaklık *Eyle* ile

Aden[8] arasındaki uzaklıktan daha fazladır. Muhakkak o kardan daha beyaz ve süt karışmış baldan daha tatlıdır. Onun kapları yıldızların sayısından daha çoktur. Ben insanları ondan, kişinin başka insanların develerini kendi havuzundan menedişi gizi menederim».

Sahabîler: Ya Rasûlallah! O gün, sen bizleri tanır mısın? dediler. Buyurdu ki: «Evet, sizin, başka hiç bir ümmette olmıyan bir alâmetiniz vardır. Sizler benim yanıma abdest izinden dolayı yüzleri nurlular, el ve ayakları sekililer olarak gelirsiniz».

٣٧ – (...) وحدثنا أبو كُرَيْبٍ وَوَاصِلُ بْنُ عَبْدِالْأَعْلَى (وَاللَّفْظُ لِوَاصِلٍ) قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «تَرِدُ عَلَيَّ أُمَّتِي الْحَوْضَ وَأَنَا أَذُودُ النَّاسَ عَنْهُ. كَمَا يَذُودُ الرَّجُلُ إِبِلَ الرَّجُلِ عَنْ إِبِلِهِ» قَالُوا: يَا نَبِيَّ اللهِ! أَتَعْرِفُنَا؟ قَالَ «نَعَمْ. لَكُمْ سِيمَا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ غَيْرِكُمْ. تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ. وَلَيُصَدَّنَّ عَنِّي طَائِفَةٌ مِنْكُمْ فَلَا يَصِلُونَ. فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! هَؤُلَاءِ مِنْ أَصْحَابِي. فَيُجِيبُنِي مَلَكٌ فَيَقُولُ: وَهَلْ تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ؟».

37 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Ümmetim Havz'a, benim yanıma gelir. Ben de insanları ondan, kişinin kendi develerinden başkalarının develerini kovduğu gibi menederim».

Sahâbîler: Ya Nebiyyellah! Sen bizleri tanır mısın? dediler. Şöyle buyurdu: «Evet, sizlerde, sizden başka hiç kimsede olmayan bir alâmet vardır. Benim yanıma abdest almak (yahut abdest suyu) eserinden dolayı yüzleri nurlular, elleri ve ayakları sekililer halinde geleceksiniz ve sizden bir taife, benden muhakkak men olunacak da, onlar bana ulaşamıyacaklar. Ben de: Ya Rab! Bunlar benim sahâbîlerimdendirler, derim. Bir melek bana cevab verir de şöyle der: Sen onların senden sonra (dînde) neler îcâd ettiklerini bilir misin?».

٣٨ – (٢٤٨) وحدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ طَارِقٍ، عَنْ رِبْعِيِّ ابْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «إِنَّ حَوْضِي لَأَبْعَدُ مِنْ أَيْلَةَ مِنْ عَدَنَ. وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! إِنِّي لَأَذُودُ عَنْهُ الرِّجَالَ كَمَا يَذُودُ الرَّجُلُ الْإِبِلَ الْغَرِيبَةَ عَنْ حَوْضِهِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! وَتَعْرِفُنَا؟ قَالَ «نَعَمْ. تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ. لَيْسَتْ لِأَحَدٍ غَيْرِكُمْ».

---

8. Bunlar, Kulzum denizi kenarında iki sahil şehridir. Eyle Arabistan'ın kuzey batısında, Aden ise Yemen şehirlerinden Hind denizine bakan son şehirdir.

38 — (248) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Benim Havz'ımın iki tarafı arasındaki uzaklık Eyle ile Aden arasındaki uzaklıktan muhakkak daha fazladır. Nefsim yedinde olan (Allah)a yemin ederim ki, muhakkak ben, insanları ondan, kişinin kendi havuzundan yabancı develeri menedişi gibi menederim».

Sahâbîler: Ya Rasûlallah! Sen bizleri tanır mısın? dediler, Şöyle cevab verdi: «Evet, sizler benim yanıma abdest alma (yahut abdest suyu) eserlerinden dolayı yüzleri nurlular, elleri ve ayakları sekililer olarak gelirsiniz. Bu haller sizden başka kimsede yoktur».

٣٩ — (٢٤٩) حدثنا يحيى بن أيوب وسريج بن يونس وقتيبة بن سعيد وعلي بن حجر جميعا عن إسماعيل بن جعفر. قال ابن أيوب: حدثنا إسماعيل. أخبرني العلاء عن أبيه، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ أتى المقبرة فقال «السلام عليكم دار قوم مؤمنين. وإنا، إن شاء الله، بكم لاحقون. وددت أنا قد رأينا إخواننا» قالوا: أولسنا إخوانك يا رسول الله؟ قال «أنتم أصحابي. وإخواننا الذين لم يأتوا بعد». فقالوا: كيف تعرف من لم يأت بعد من أمتك يا رسول الله؟ فقال «أرأيت لو أن رجلا له خيل غر محجلة. بين ظهري خيل دهم بهم. ألا يعرف خيله؟» قالوا: بلى. يا رسول الله! قال «فإنهم يأتون غرا محجلين من الوضوء. وأنا فرطهم على الحوض. ألا ليذادن رجال عن حوضي كما يذاد البعير الضال أناديهم: ألا هلم! فيقال: إنهم قد بدلوا بعدك. فأقول: سحقا سحقا».

( ) حدثنا قتيبة بن سعيد. حدثنا عبد العزيز يعني الدراوردي ح وحدثني إسحاق بن موسى الأنصاري حدثنا معن حدثنا مالك. جميعا عن العلاء بن عبد الرحمن، عن أبيه، عن أبي هريرة؛ أن رسول الله ﷺ خرج إلى المقبرة فقال «السلام عليكم دار قوم مؤمنين وإنا، إن شاء الله، بكم لاحقون» بمثل حديث إسماعيل بن جعفر غير أن حديث مالك «فليذادن رجال عن حوضي»

39 — (249) ..... : Ebû Hureyre (R) haber verdi ki: Rasûlullah kabristana gelip şöyle buyurmuştur: ES SELÂMU ALEYKUM DÂRA KAVMİN MU'MİNÎN İNŞÂALLAHU Bİ-KUM LÂHİKÛN VE VEDİDTU ENNÂ KAD RAEYNÂ IHVÂNENÂ = *Selâm sizlere! Bizler İnşâallah sizlere kavuşacağız. Kardeşlerimizi görmüş olmamızı arzu ederdim*».

Sahâbîler: Bizler senin kardeşlerin değil miyiz? ya Rasûlallah! dediler. «Sizler benim ashâbımsınız. Kardeşlerimiz ise henüz dalıa gelmemiş olanlardır» buyurdu. Bunu üzerine Sahâbîler: Ya Rasûlallah! Ümmetinden henüz daha gelmemiş olanları nasıl tanırsın? dediler. Rasûlullah:

«Nedersin? Bir kimsenin alınları beyaz, ayakları sekili birçok atları olsa, bunlar da, renklerine başka bir renk karışmamış simsiyah birtakım atlar arasında bulunsa, o zat kendi atlarını tanımaz mı?» buyurdu.

Sahâbîler: Evet, ya Rasûlallah! Tanır, dediler. Rasûlullah şöyle buyurdu: «Çünkü onlar abdest almaktan dolayı yüzleri nurlu, el ve ayakları sekili halde gelirler. Ben havuz üzerinde onların öncüsüyüm. Dikkat edin! Kaybolmuş devenin kovulması gibi, birtakım insanlar da benim havz'ımın başından muhakkak kovulacaklardır. Ben onlara: Hey! Geliniz, diye nidâ ederim. Bunun üzerine bana: Onlar senden sonra (dînde) tebdîller yapmışlardır, denilir. Ben de: Allah onları uzak eylesin uzak, derim».

..... : Ebû Hureyre (R)' den: (şöyle demiştir) : Rasûlullah (S) kabristana çıktı ve: ES'SELÂMU ALEYKUM DÂRA KAVMİN MU'MİNÎN VE İNNÂ İNŞÂALLAHU Bİ-KUM LÂHİKÛN buyurdu. Bu hadîs de bundan evvelki İsmailu'bnu Câfer'in hadîs'i gibidir. Ancak Mâlik'in hadîs'i: «Benim Havzımdan birtakım kimseler muhakkak men olunacaklardır» sûretindedir.

(١٣) باب تبلغ الحلية حيث يبلغ الوضوء

٤٠ — (٢٥٠) حدثنا قتيبة بن سعيد حدثنا خلف (يعني ابن خليفة) عن أبي مالك الأشجعي، عن أبي حازم؛ قال: كنت خلف أبي هريرة وهو يتوضأ للصلاة. فكان يمد يده حتى تبلغ إبطه. فقلت له: يا أبا هريرة! ما هذا الوضوء؟ فقال: يا بني فروخ! أنتم ههنا؟ لو علمت أنكم ههنا ما توضأت هذا الوضوء. سمعت خليلي ﷺ يقول «تبلغ الحلية من المؤمن حيث يبلغ الوضوء».

(13) ABDEST SUYUNUN ULAŞTIĞI YERLERE BİR NÛR PARLAKLIĞININ YAYILMASI BÂBI

——oOo——

40 — (250) ..... : Ebû Hâzım şöyle dedi: Ben Ebû Hureyre'nin arkasında bulunuyordum. O, namaz için abdest alıyordu. Elini tâ koltuk altına ulaşacak kadar uzatarak yıkıyordu. Ben ona: Ya Eba Hureyre! Bu, nasıl abdest alıştır? dedim. Bunun üzerine şöyle dedi: Ey Ferruh oğulları! Sizler burada mısınız? Eğer sizin burada olduğunuzu bilseydim, bu abdest alışla abdest almazdım. Ben, dostum (S) dan işiddim: «Mü'mindeki nur parlaklığı, abdest suyunun ulaştığı yere kadar yayılır» buyuruyordu.

(١٤) باب فضل إسباغ الوضوء على المكاره

٤١ - (٢٥١) حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ وَقُتَيْبَةُ وَابْنُ حُجْرٍ جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ. قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ. أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟» قَالُوا: بَلَى. يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ. وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ. وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ. فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ».

(...) حدثني إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ. حَدَّثَنَا مَعْنٌ. حَدَّثَنَا مَالِكٌ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. جَمِيعًا عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ. وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ شُعْبَةَ ذِكْرُ الرِّبَاطِ. وَفِي حَدِيثِ مَالِكٍ ثِنْتَيْنِ «فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ. فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ».

(14) ABDESTİ KEMÂLİYLE ALMAYA ENGEL OLAN BÜTÜN ZORLUKLARA RAĞMEN ABDEST ALIŞI TAM YAPMANIN FAZÎLETİ BÂBI

——oOo——

41 — (251) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S): «Dikkat! Allah'ın kendisile hataları mahvedip dereceleri yükseldeceği şeye, sizleri delâlet edeyim mi?» buyurdu. Evet, ya Rasûlallah! dediler. «Zorluklara rağmen abdesti tam almak, mescidlere adımı çoğaltmak, namazdan sonra namaz beklemek. İşte bunlar, üzerlerine nefsi hapsetmeye değer şeylerdir» buyurdu.

..... : Burada Mâlik ve Şu'be beraberce Alâu'bnu Abdirrahman'dan bu isnad ile rivâyet ettiler. Şu'be'nin hadîs'inde *Ribât*'ın zikri yoktur. Mâlik'in hadîs'indeyse iki kerre olarak: «İşte bunlar rağbete değer şeyler, işte bunlar rağbete değer şeylerdir» vardır.

(١٥) باب السواك

٤٢ - (٢٥٢) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَعَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ؛ قَالَ «لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ (وَفِي حَدِيثِ زُهَيْرٍ، عَلَى أُمَّتِي) لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ».

(15) MİSVAK KULLANMAK (DİŞ TEMİZLİĞİ YAPMAK) BÂBI

——oOo——

42 — (252) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Peygamber (S) şöyle buyurdu: «Eğer mü'minler üzerine (Züheyr hadîs'inde ise: Ümmetime)

meşakkat vermekliğim olmasaydı, onlara her bir namaz sırasında misvak sürmeyi muhakkak emrederdim[9].

٤٣ — (٢٥٣) حدثنا أبو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاءِ. حَدَّثَنَا ابْنُ بِشْرٍ عَنْ مِسْعَرٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ. قُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يَبْدَأُ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ؟ قَالَتْ: بِالسِّوَاكِ.

43 — (253) ..... : Şureyh şöyle dedi: Âişe'ye sordum: Peygamber (S) evine girdiği zaman, ilk defa hangi işi yapardı? dedim. Misvak ile dişlerini temizlerdi, dedi.

٤٤ — (...) وحدثني أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ الْعَبْدِيُّ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْمِقْدَامِ ابْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ بَدَأَ بِالسِّوَاكِ.

44 — ( ) ..... : Âişe (R) den: (şöyle demiştir): Peygamber (S) evine girdiği zaman ilk yaptığı iş, misvak ile dişlerini yıkamak olurdu.

٤٥ — (٢٥٤) حدثنا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ. حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ غَيْلانَ (وَهُوَ ابْنُ جَرِيرٍ الْمَعْوَلِيُّ) عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَطَرَفُ السِّوَاكِ عَلَى لِسَانِهِ.

45 — (254) ..... : Ebû Mûsâ (R) şöyle dedi: Ben Peygamber (S) in huzuruna girdim, misvağın bir ucu dilinin üzerinde bulunuyordu, dedi.

٤٦ — (٢٥٥) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ، يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ.

(...) حدثنا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ. ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الأَعْمَشِ. كِلاهُمَا عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ. بِمِثْلِهِ. وَلَمْ يَقُولُوا: لِيَتَهَجَّدَ.

---

9. Birçok hastalıkların çürük ve hasta dişlerden meydana geldiği ve diş çürümesinin de ekseriya diş temizliğine ve diş sağlığına dikkat edilmemesinden ileri geldiği malumdur. Hz. Peygamber diş temizliği hususunda birçok emirler vermiş ve bizzat kendisi çok mübalâğalı bir surette bu işe örnek olmuştur.

Diş fırçası olarak kullanılan Misvakın, diş macununda mevcud özelliklere malik olduğu tahliller neticesinde sabit olmuştur.

«Misvak kulanmak, namaz ve kıraât vakitlerinden başka zamanlarda da müstahabdır. Misvaktan başka şeyler ile dişi temizlemek de misvaklanmanın yerini tutabilir» (Nevevî). Ancak fırçanın temiz madelerden yapılmış olmasına dikkat edilmelidir.

46 — (255) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) geceleyin teheccüd namazı kılmak için kalktığı zaman ağzını misvak ile ovalardı.

..... : Burada Mansur ile A'mes, her ikisi de Ebû Vâil'den, o da Huzeyfe'den rivâyet ettiler. Huzeyfe dedi ki: Rasûlullah (S) gecenin bir kısmında kalktığı zaman... diyerek bundan evvelki hadîs'in benzerini naklettiler. Fakat «teheccüd namazı kılmak için» demediler.

٤٧ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ . وَحُصَيْنٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ .

47 — ( ) ..... : Huzeyfe (R)den (şöyle demiştir):
Rasûlullah (S) geceleyin kalktığı zaman ağzını misvak ile ovardı.

٤٨ — (٢٥٦) حدثنا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ . حَدَّثَنَا أَبُو الْمُتَوَكِّلِ ؛ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ حَدَّثَهُ ؛ أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ . فَقَامَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ . فَخَرَجَ فَنَظَرَ فِي السَّمَاءِ . ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ فِي آلِ عِمْرَانَ : إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، حَتَّى بَلَغَ، فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ [٣/ آل عمران / الآيتان ١٩٠ و ١٩١] ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْبَيْتِ فَتَسَوَّكَ وَتَوَضَّأَ . ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى . ثُمَّ اضْطَجَعَ . ثُمَّ قَامَ فَخَرَجَ فَنَظَرَ إِلَى السَّمَاءِ فَتَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ . ثُمَّ رَجَعَ فَتَسَوَّكَ فَتَوَضَّأَ . ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى .

48 — (256) ..... : İbnu Abbas (R) şöyle anlatmıştır: İbnu Abbas bir gece Peygamber (S) in yanında kalmıştı. Peygamber gecenin sonuna doğru kalkıp dışarı çıktı, semaya baktı, sonra Âlu İmrân sûresi'nin şu (maaldeki) âyetlerini okudu:

«Hakikat, göklerin, yerin yaradılışında, gece ile gündüzün biribiri ardınca gelişinde (ve uzayıp kısalmasında) *temiz akıl sâhipleri için elbet ibret verici deliller vardır. Onlar ayakta iken, otururken, yanları üstünde* (yatar) *iken hep Allah'ı hatırlayıp anarlar ve göklerin, yerin yaradılışı hakkında inceden inceye düşünürler.* (Ve şöyle derler:) *«Ey Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın, sen pâk ve münezzehsin. Bizi ateşin azabından koru»* (Âlu İmran: 190-191).

Sonra eve döndü, misvaklandı ve abdest aldı. Sonra kalkıp namaz kıldı, osnra yattı. Sonra kalkıp tekrar dışarı çıktı ve semaya nazar etti. Yine bu âyetleri okudu. Sonra döndü, tekrar misvaklandı ve abdest aldı. Sonra kalkıp namaz kıldı.

(١٦) باب خصال الفطرة

٤٩ — (٢٥٧) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وعمرو الناقد وزهير بن حرب. جميعا عن سفيان. قال أبو بكر: حدثنا ابن عيينة عن الزهري، عن سعيد بن المسيب، عن أبي هريرة، عن النبي ﷺ قال «الفطرة خمس (أو خمس من الفطرة) الختان، والاستحداد، وتقليم الأظفار ونتف الإبط، وقص الشارب».

(16) FITRAT HASLETLERİ BÂBI

——oOo——

49 — (257) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Fıtrat[10] beştir (yahut beş şey fıtrattandır): Sünnet etmek, eteği traş etmek, tırnakları kesmek, koltuk altı kıllarını gidermek ve bıyıkları kısaltmak».

٥٠ — (...) حدثني أبو الطاهر وحرملة بن يحيى. قالا: أخبرنا ابن وهب. أخبرني يونس عن ابن شهاب، عن سعيد بن المسيب، عن أبي هريرة، عن رسول الله ﷺ؛ أنه قال «الفطرة خمس: الاختتان، والاستحداد، وقص الشارب، وتقليم الأظفار، ونتف الإبط».

50 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S) şöyle buyurmuştur: «Fıtrat beştir: Sünnet olmak, eteği traş etmek, bıyıkları kısaltmak, tırnakları kesmek ve koltuk altı kıllarını gidermek».

٥١ — (٢٥٨) حدثنا يحيى بن يحيى وقتيبة بن سعيد. كلاهما عن جعفر. قال يحيى: أخبرنا جعفر بن سليمان عن أبي عمران الجوني، عن أنس بن مالك؛ قال: قال أنس: وقت لنا في قص الشارب، وتقليم الأظفار، ونتف الإبط، وحلق العانة، أن لا نترك أكثر من أربعين ليلة.

51 — (258) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi: Bıyıkları kısaltmakda, tırnakları kesmekte, koltuk altını temizlemekte ve eteği traş etmekte, kırk geceden fazla gecikmememiz bizlere müddet tayin edilmiştir.

٥٢ — (٢٥٩) حدثنا محمد بن المثنى. حدثنا يحيى (يعني ابن سعيد). ح وحدثنا ابن نمير. حدثنا أبي. جميعا عن عبيد الله، عن نافع، عن ابن عمر، عن النبي ﷺ؛ قال «أحفوا الشوارب وأعفوا اللحى».

10. Âlimlerin çoğu, fıtrat, sünnetden ibarettir demişlerdir. Buna göre, bunlar bütün peygamberlerin sünnetleri, demektir. Fıtrata din ma'nâsı da verilmiştir.

52 — (259) ..... : İbnu Umer (R)den: Peygamber (S) şöyle buyurmuştur: «Bıyıkları kısaltın, sakalları çokça ve uzunca bırakın».

٥٣ — (...) وحدثناه قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ نَافِعٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهُ أَمَرَ بِإِحْفَاءِ الشَّوَارِبِ وَإِعْفَاءِ اللِّحْيَةِ .

53 — ( ) ..... : İbnu Umer (R), Peygamber (S) in, bıyıkları kısaltmak ve sakalı bolca ve uzunca bırakmakla emir buyurduğunu haber vermiştir.

٥٤ — (..) حدثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ . حَدَّثَنَا نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ . أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَوْفُوا اللِّحَى » .

54 — ( ) ..... : İbnu Umer (R) şöyle dedi:
Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Müşriklere muhalefet ediniz, bıyıkları kısaltın, sakalları çokça ve uzunca bırakın».

٥٥ — (٢٦٠) حدثني أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَقَ . أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ . أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ ، مَوْلَى الْحُرَقَةِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللِّحَى . خَالِفُوا الْمَجُوسَ »

55 — (260) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:
Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Bıyıkları kesin, sakalları salıverin, Mecûsîlere muhâlefet edin».

٥٦ — (٢٦١) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . قَالُوا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ زَكَرِيَّاءَ بْنِ أَبِي زَائِدَةَ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : قَصُّ الشَّارِبِ ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ ، وَالسِّوَاكُ ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ »
قَالَ زَكَرِيَّاءُ : قَالَ مُصْعَبٌ : وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ . إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ .
زَادَ قُتَيْبَةُ : قَالَ وَكِيعٌ : انْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الِاسْتِنْجَاءَ .

(...) وحدثناه أَبُو كُرَيْبٍ . أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ ، فِي هَذَا الْإِسْنَادِ ، مِثْلَهُ . غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ أَبُوهُ : وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ .

56 — (261) ..... : Âişe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «On şey fıtrattandır: Bıyıkları kısaltmak, sakalı bol ve uzun bırakmak, misvak kullanmak, buruna su çekmek, tırnakları kısaltmak, parmak mafsallarını yıkamak, koltuk altını temizlemek, eteği traş etmek, sidik ve dışkı mahreçlerini su ile yıkamak».

Hadîs'in râvîlerinden Zekeriyya dedi ki: Mus'ab, onuncuyu unuttum. Onun ağzı çalkalamak olması mümkindir, demiştir.

Kuteybe de şunu ziyade etmiştir: Vekı': *İntikâsu'l-Mâ'* ile sidik ve dışkı mahreçlerini su ile yıkamayı kasdeder, dedi.

..... : Burada İbnu Ebî Zâide, babasından, o da Mus'abu'nnu Şeybe'den bu isnad içinde öncekinin benzeri olan hadîs'i haber verdi. Şu kadar var ki o, babası onuncuyu unuttum, dedi, demiştir.

(١٧) باب الاستطابة

٥٧ — (٢٦٢) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ. ح وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى (وَاللَّفْظُ لَهُ) أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ سَلْمَانَ ؛ قَالَ : قِيلَ لَهُ : قَدْ عَلَّمَكُمْ نَبِيُّكُمْ ﷺ كُلَّ شَيْءٍ . حَتَّى الْخِرَاءَةَ . قَالَ، فَقَالَ : أَجَلْ . لَقَدْ نَهَانَا أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ . أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِالْيَمِينِ . أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِأَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ . أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيعٍ ، أَوْ بِعَظْمٍ .

(...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ. حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ وَمَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ سَلْمَانَ ؛ قَالَ : قَالَ لَنَا الْمُشْرِكُونَ : إِنِّي أَرَى صَاحِبَكُمْ يُعَلِّمُكُمْ . حَتَّى يُعَلِّمَكُمُ الْخِرَاءَةَ فَقَالَ: أَجَلْ . إِنَّهُ نَهَانَا أَنْ يَسْتَنْجِيَ أَحَدُنَا بِيَمِينِهِ . أَوْ يَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ . وَنَهَى عَنِ الرَّوْثِ وَالْعِظَامِ . وَقَالَ « لَا يَسْتَنْجِي أَحَدُكُمْ بِدُونِ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ » .

(17) HALÂDA TEMİZLENME BÂBI

——oOo——

57 — (262) ..... : Selmân (R) dedi ki: Selman'a: Peygamberiniz (S) sizlere her şeyi, hattta halâda oturma tarzını dahi öğretmiştir, denildi Bunun üzerine Selmân:

«Evet, Rasûlullah, büyük abdest bozmak, yahut idrar için kıbleye yönelmekten, sağ el ile istincâ etmekten, üç taştan aziyle istincâ yapmaktan, hayvan dışkısı, yahut kemik ile istincâ etmekten bizleri muhakkak nehyetti,» dedi.

..... : Selman (R) şöyle dedi: Müşrikler bize: Biz sizin sâhibinizi görüyoruz ki, size her şeyi öğretiyor. Hatta o, size halâda oturuşu bile öğretiyor, dediler. Buna karşılık Selmân şöyle dedi: Evet, o, herhangi birimizin sağ eliyle istincâ etmesinden, yahut kıbleye yönelmesinden bizleri nehyetti. Hayvan dışkısı ve kemiklerden de nehyetti. Ve: «Herhangi biriniz üç taşdan azıyle istincâ etmesin» buyurdu.

٥٨ – (٢٦٣) حدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ . حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ إِسْحٰقَ . حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا يَقُولُ : نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُتَمَسَّحَ بِعَظْمٍ أَوْ بِبَعَرٍ .

58 — (263) ..... : Câbir (R) şöyle diyordu: Rasûlullah (S) kemik ile yahut dışkı ile silinmeyi nehyetti.

٥٩ – (٢٦٤) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَابْنُ نُمَيْرٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ . ح قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى (وَاللَّفْظُ لَهُ) قَالَ . قلتُ لِسُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ : سَمِعْتَ الزُّهْرِيَّ يَذْكُرُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ « إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا ، بِبَوْلٍ وَلَا غَائِطٍ . وَلٰكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا »

قَالَ أَبُو أَيُّوبَ : فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاحِيضَ . قَدْ بُنِيَتْ قِبَلَ الْقِبْلَةِ . فَنَنْحَرِفُ عَنْهَا وَنَسْتَغْفِرُ اللهَ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

59 — (264) ..... : Bize keza Yahya'bnu Yahya tahdîs etti (lâfız de onundur). Şöyle dedi: Sufyânu'bnu Uyeyne'ye: Sen Zührî şu hadîs'i zikrederken bunu kendisinden işiddin mi? dedim. Atâu'bnu Yezid el-Leysî'den, o da Ebû Eyyûbdan, Peygamber (S) buyurdu ki: «Halâya geldiğiniz zaman işemek, yahut büyük abdest bozmakta kıbleyi karşınıza ve ne de arkanıza almayın. Lâkin (Medîne'nin) şarkına veya garbına doğru dönünüz[11].

Ebû Eyyûb şöyle dedi: Biz Şam'a geldik, kıble cihetine doğru inşa edilmiş halâlar bulduk. Onların içinde biraz meyilli çömeliyor ve Allah'a istiğfar ediyorduk.

Sufyan (yukarıdaki) bu sualime «Evet (Zührî'den işiddim)» diye cevab verdi.

---

11. Bu, «şarka veya garba dönünüz», emri Medine semtine göredir. Her semte göre kıbleye ta'zîm için hangi cihete yönelmek gerekirse oraya dönmek icabeder.

٦٠ – (٢٦٥) وحدثنا أحمد بن الحسن بن خراش . حدثنا عمر بن عبد الوهاب . حدثنا يزيد (يعني ابن زريع) حدثنا روح عن سهيل، عن القعقاع، عن أبي صالح، عن أبي هريرة، عن رسول الله ﷺ؛ قال «إذا جلس أحدكم على حاجته، فلا يستقبل القبلة ولا يستدبرها».

60 — (265) ..... : Ebû Hureyre'den: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Biriniz hâcetini def'etmek üzere oturduğu zaman kıbleyi karşısına ve arkasına almasın».

٦١ – (٢٦٦) حدثنا عبد الله بن مسلمة بن قعنب . حدثنا سليمان (يعني ابن بلال) عن يحيى ابن سعيد، عن محمد بن يحيى، عن عمه واسع بن حبان؛ قال: كنت أصلي في المسجد. وعبد الله بن عمر مسندٌ ظهره إلى القبلة. فلما قضيت صلاتي انصرفت إليه من شقي. فقال عبد الله: يقول ناس: إذا قعدت لحاجتك تكون لك، فلا تقعد مستقبل القبلة ولا بيت المقدس. قال عبد الله: ولقد رقيت على ظهر بيت. فرأيت رسول الله ﷺ قاعدا على لبنتين مستقبلا بيت المقدس، لحاجته.

61 — (266) ..... : Vâsi'ubnu Habbân şöyle dedi: Men mescidde namaz kılıyordum. Abdullahi'bnu Umer de sırtını kıbleye dayamış otururr haldeydi. Namazımı bitirince bir yanımdan çıkıp onu yanına vardım. Abdullah şöyle dedi: Birtakım insanlar: Senin tabiî hâcetin olup, hâcetini def' için oturduğunda sakın kıbleyi ve Beytu'l-Makdis'i karşına alma derler. Abdullah da der ki: Ben bir evin damına çıktım ve Rasûlullah (S) ı Beytu'l-Makdis'e yönelmiş vaziyette hacetini def' için iki kerpiç üzerine oturur halde gördüm.

٦٢ – (...) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا محمد بن بشر العبدي . حدثنا عبيد الله بن عمر عن محمد بن يحيى بن حبان، عن عمه واسع بن حبان، عن ابن عمر؛ قال: رقيت على بيت أختي حفصة. فرأيت رسول الله ﷺ قاعدا لحاجته، مستقبل الشام، مستدبر القبلة.

62 — ( ) ..... : İbnu Umer (R) şöyle dedi: Kız kardeşim Hafsa'nın evinin üzerine çıktım ve Rasûlullah (S) ı, Şam'ı karşısına, kıbleyi de arkasına almış vaziyette hâcetini def' için otururken gördüm.

(١٨) باب النهى عن الاستنجاء باليمين

٦٣ – (٢٦٧) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ هَمَّامٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا يُمْسِكَنَّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ . وَلَا يَتَمَسَّحْ مِنَ الْخَلَاءِ بِيَمِينِهِ . وَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ » .

(18) SAĞ EL İLE İSTİNCÂDAN NEHY BÂBI

——oOo——

63 — (267) ..... : Bize Yahya'bnu Yahya söyledi. Bize Abdurrahmani'bnu Mehdî, Memmâm'dan, o da Yahya'bnu Ebî Kesîr'den, o da Abdullahi'bnu Ebî Katâde'den, o da babasından haber verdi. Babası şöyle demiştir: Rasûlullah (S) buyurdu ki:

«İçinizden biri işerken zekerini sağ eliyle tutmasın. Halâda sağ eliyle silimesin. (Bir şey içerken) kabın içine hohlamasın».

٦٤ – (.) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتَوَائِيِّ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ » .

64 — ( ) ..... : Ebû Katâde şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Sizden biri halâya girdiği zaman zekerini sağ eliyle tutmasın».

٦٥ – (...) حدثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ . حَدَّثَنَا الثَّقَفِيُّ عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يَتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ . وَأَنْ يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ . وَأَنْ يَسْتَطِيبَ بِيَمِينِهِ .

65 — ( ) ..... : Ebû Katâde, Peygamber (S) in, kap içine hohlamaktan, zekerini sağ eliyle tutmaktan ve sağ eliyle istincâ nehyettiğini haber vermiştir.

(١٩) باب التيمن فى الطهور وغيره

٦٦ – (٢٦٨) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ . أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَشْعَثَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : إِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيُحِبُّ التَّيَمُّنَ فِي طُهُورِهِ إِذَا تَطَهَّرَ . وَفِي تَرَجُّلِهِ إِذَا تَرَجَّلَ . وَفِي انْتِعَالِهِ إِذَا انْتَعَلَ .

(19) TEMİZLİKTE VE DİĞER İŞLERDE SAĞDAN BAŞLAMA BÂBI

——oOo——

66 — (268) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S), temizlendiği zaman temizlenmesinde, tarandığı zaman taranmasında, ayakkabı giydiği zaman ayakkabı giymesinde muhakkak olarak sağdan başlamayı severdi.

٦٧ — (...) وحدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَشْعَثِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مَسْرُوقٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ التَّيَمُّنَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ . فِي نَعْلَيْهِ ، وَتَرَجُّلِهِ ، وَطُهُورِهِ .

67 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S), her (şerefli) işinde[12] iki ayakkabısında, taranmasında ve temizlenmesinde sağdan başlamayı severdi.

(٢٠) باب النهى عن التخلى فى الطرق والظلال

٦٨ — (٢٦٩) حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ وَقُتَيْبَةُ وَابْنُ حُجْرٍ . جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ . قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ . أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « اتَّقُوا اللَّعَّانَيْنِ » قَالُوا : وَمَا اللَّعَّانَانِ يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ « الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ »

(20) YOLLARA VE GÖLGELİKLERE ABDEST BOZMAKTAN NEHY BÂBI

——oOo——

68 — (269) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Rasûlullah (S): «Çok lânet etitren iki şeyden sakınınız» buyurdu. Sahâbîler: İki lânet etirici şey nedir? Ya Rasûlallah! dediler. Rasûlullah: «İnsanların yolunda, yahut gölgelerinde halâsını eden kimsedir» buyurdu.

(٢١) باب الاستنجاء بالماء من التبرز

٦٩ — (٢٧٠) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ خَالِدٍ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ حَائِطًا . وَتَبِعَهُ غُلَامٌ مَعَهُ مِيضَأَةٌ . هُوَ أَصْغَرُنَا . فَوَضَعَهَا عِنْدَ سِدْرَةٍ . فَقَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ حَاجَتَهُ . فَخَرَجَ عَلَيْنَا وَقَدِ اسْتَنْجَى بِالْمَاءِ .

12. Bu işler, giyinmek, mescide girmek, süslenmek, başını traş etmek gibi kerîm fiillerdir. Sümkürmek, istincâ etmek gibi hususlarda ise soldan başlarlardı.

(21) HALÂDA SU İLE TEMİZLENME BÂBI

——oOo——

69 — (270) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle haber verdi:
Rasûlullah (S) bir bostana girdi. Onu, beraberinde bir ibrik bulunan bir genç takib etti. O, bizim en küçüğümüzdü. O genç, ibriği bir sidre ağacının yanına koydu. Sonra Rasûlullah (S) hâcetini def' etti ve o su ile temizlenmiş olduğu halde yanımıza geldi.

٧٠ — (٢٧١) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا وكيع وغندر عن شعبة . ح وحدثنا محمد ابن المثنى (واللفظ له) حدثنا محمد بن جعفر . حدثنا شعبة عن عطاء بن أبي ميمونة ؛ أنه سمع أنس ابن مالك يقول : كان رسول الله ﷺ يدخل الخلاء . فأحمل أنا ، وغلام نحوي ، إداوة من ماء . وعنزة . فيستنجي بالماء .

70 — (271) ..... : Atâ, Enesu'bnu Mâlik'i şöyle derken dinlemiştir: Rasûlullah (S) halâya girer. Ben, benim kadar bir genç ile beraber bir su kabı, bir de ucu demirli bir degnek taşırdım[13]. Rasûlullah da bu su ile istincâ eder, temizlenirdi.

٧١ — (...) وحدثني زهير بن حرب وأبو كريب (واللفظ لزهير) حدثنا إسماعيل (يعني ابن علية) حدثني روح بن القاسم عن عطاء بن أبي ميمونة ، عن أنس بن مالك ؛ قال : كان رسول الله ﷺ يتبرز لحاجته . فآتيه بالماء . فيتغسل به .

71 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) dedi ki: Rasûlullah (S) hâcetini def' için sahraya çıkardı. Ben de ona su getirirdim de kendisi bununla yıkanırdı.

(٢٢) باب المسح على الخفين

٧٢ — (٢٧٢) حدثنا يحيى بن يحيى التميمي وإسحق بن إبراهيم وأبو كريب . جميعا عن أبي معاوية . ح وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا أبو معاوية ووكيع (واللفظ ليحيى) قال :

13. Rivâyete göre bu harbeyi (değneği) Rasûlullah (S) a Necâşî hediye etmiştir. Namaza durdukça kıblesi cihetine —namaz kılana sütre olsun diye— dikerlerdi. Bu harbe Rasûlullah'ın önü sıra taşındığı gibi **Hulefâ-i Râşidin** hazretlerinin de önü sıra taşınırdı. Sonra Abdullah'ibnu Zubeyr'in eline geçmiş ve katlolunduğu vakte kadar onun yanında kalmıştı (**Tecrid Ter., I, 119**).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامٍ ؛ قَالَ: بَالَ جَرِيرٌ . ثُمَّ تَوَضَّأَ . وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ. فَقِيلَ : تَفْعَلُ هَذَا ؟ فَقَالَ : نَعَمْ . رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَالَ ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ .

قَالَ الْأَعْمَشُ : قَالَ إِبْرَاهِيمُ : كَانَ يُعْجِبُهُمْ هَذَا الْحَدِيثُ . لِأَنَّ إِسْلَامَ جَرِيرٍ كَانَ بَعْدَ نُزُولِ الْمَائِدَةِ .

(...) وحدثناه إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَعَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ . قَالَا : أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ . ح وَحَدَّثَنَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ . ح وَحَدَّثَنَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ التَّمِيمِيُّ . أَخْبَرَنَا ابْنُ مُسْهِرٍ . كُلُّهُمْ عَنِ الْأَعْمَشِ . فِي هَذَا الْإِسْنَادِ ، بِمَعْنَى حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ . غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ عِيسَى وَسُفْيَانَ: قَالَ : فَكَانَ أَصْحَابُ عَبْدِ اللهِ يُعْجِبُهُمْ هَذَا الْحَدِيثُ . لِأَنَّ إِسْلَامَ جَرِيرٍ كَانَ بَعْدَ نُزُولِ الْمَائِدَةِ .

(22) MESTLER ÜZERİNE MESH ETMEK BÂBI

——oOo——

72 — (272) ..... : Hemmâm dedi ki: Cerîr işedi, sonra abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti. Ona: Böyle mi yaparsın? denildi de o; evet, dedi. Rasûlullah (S) ı gördüm. İşedi, sora abdest aldı ve mestleri üzerine mesh etti.

A'meş şöyle demiştir: İbrahim dedi ki: Bu hadîs onların çok hoşlarına giderdi. Çünkü Cerîr'in İslâma girmesi Mâide sûresinin nuzûlünden sonra idi.

..... : Burada bu hadîs'i Îsâ'bnu Yunus, Sufyân ve İbnu Mushir, bunların hepsi de A'meş'den olmak üzere bu isnad içinde önceki Ebû Muâviye hadîs'inin ma'nâsı ile rivâyet ettiler. Şukadar var ki Îsâ ve Sufyân'ın hadîs'inde: Dedi ki: İşte bu hadîs, Abdullah'ın ashâbının hoşlarına giderdi. Çünkü Cerîr'in müsliman olması Mâide sûresi'nin nüzûlünden sonra idi, sözleri vardır. (Yukarıdaki hadîs'in sevilmesi ve bu sözlerin önemi, mestler üzerine meshin Mâide sûresi'ndeki abdest âyetiile mensûh olmadığını isbât etmesinden ileri gelmektedir).

٧٣ — (٢٧٣) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ . أَخْبَرَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقٍ ، عَنْ حُذَيْفَةَ ؛ قَالَ : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ . فَانْتَهَى إِلَى سُبَاطَةِ قَوْمٍ . فَبَالَ قَائِمًا . فَتَنَحَّيْتُ . فَقَالَ « ادْنُهْ » فَدَنَوْتُ حَتَّى قُمْتُ عِنْدَ عَقِبَيْهِ . فَتَوَضَّأَ ، فَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ .

73 — (273) ..... : Huzeyfe (R) şöyle dedi: Peygamber (S) ile beraberdim. Bir kavmin çöplüğüne vardı ve ayakta durarak işedi. Ben kenara çekilmiştim. Rasûlullah: «Yakınlaş» dedi. Ben de yakına geldim.

Tâ ki topuğunun yanında durdum. Kendisi abdest aldı ve mestleri üzerinemeshetti.

٧٤ — (..) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ ؛ قَالَ : كَانَ أَبُو مُوسَى يُشَدِّدُ فِي الْبَوْلِ . وَيَبُولُ فِي قَارُورَةٍ وَيَقُولُ : إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا أَصَابَ جِلْدَ أَحَدِهِمْ بَوْلٌ قَرَضَهُ بِالْمَقَارِيضِ . فَقَالَ حُذَيْفَةُ : لَوَدِدْتُ أَنَّ صَاحِبَكُمْ لَا يُشَدِّدُ هَذَا التَّشْدِيدَ . فَلَقَدْ رَأَيْتُنِي أَنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ نَتَمَاشَى . فَأَتَى سُبَاطَةَ خَلْفَ حَائِطٍ . فَقَامَ كَمَا يَقُومُ أَحَدُكُمْ . فَبَالَ . فَانْتَبَذْتُ مِنْهُ . فَأَشَارَ إِلَيَّ فَجِئْتُ . فَقُمْتُ عِنْدَ عَقِبِهِ حَتَّى فَرَغَ .

74 — ( ) ..... : Ebû Vâil dedi ki: Ebû Mûsâ sidik hususunda pek şiddetli davranırdı. Kendisi bir *karûre* içine işer ve şöyle derdi: İsrail oğulları serhangi birinin derisine bir sidik isabet ederse, onu mikrazlar ile koparırlardı. Huzeyfe şöyle dedi: Arzu ettim ki sâhibiniz bu kadar şiddet göstermesin. Birgün bizzat gördüm ki ben ve Rasûlullah beraber yürüyorduk. Kendisi bir bostanın arkasında bulunan bir çöplüğe geldi. Sonra herhangi birinizin ayakta durduğu gibi dikildi ve işedi. Ben kendisinden bir kenara çekilmiştim. Bana: Gel, diye işaret etti. Ben geldim de o işini bitirinceye kadar topuğunun yanında durdum.

٧٥ — (٢٧٤) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحِ بْنِ الْمُهَاجِرِ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ أَبِيهِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ؛ أَنَّهُ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ . فَاتَّبَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِإِدَاوَةٍ فِيهَا مَاءٌ . فَصَبَّ عَلَيْهِ حِينَ فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ . فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ . وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ رُمْحٍ (مَكَانَ حِينَ ، حَتَّى) .

(..) وحدثناه مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ . قَالَ : سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ . وَقَالَ مَسَحَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

75 — (274) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be, Rasûlullah (S) den haber vererek şöyle demiştir: Rasûlullah hacetini def' için dışarı çıktı. Muğîra onu, içinde su bulunan bir kapla takip etti. Rasûlullah hâcetini bitirdiği zama Muğîra ona su döktü. Rasûlullah da abdest aldı ve mestleri üzerine mesh etti.

İbnu Rumh'un rivâyetinde: (*«hîne»* yerinde *«hatta»*) vardır ki ma'nâ, abdest alışını bitirinceye kadar su döktü, demek olur.

..... : Burada Abdulvahhâb bu hadîs'i rivâyet ederken dedi ki:

Yahya'bnu Sa'îd'den bu isnad ile işiddim: Muğîra şöyle dedi: Rasûlullah yüzünü ve ellerini yıkadı, başına meshetti, sonra mestleri üzerine meshetti.

٧٦ – (...) وحدثنا يحيى بن يحيى التميمي . أخبرنا أبو الأحوص عن أشعث ، عن الأسود ابن هلال ، عن المغيرة بن شعبة ؛ قال : بينا أنا مع رسول الله ﷺ ذات ليلة . إذ نزل فقضى حاجته . ثم جاء فصببت عليه من إداوة كانت معي . فتوضأ ومسح على خفيه .

76 — ( ) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be şöyle dedi: Ben bir gece Rasûlullah (S) ile beraber bulunduğum sırada, kendisi birden indi ve hâcetini def'etti. Sonra geldi; ben kendisine beraberimde bulunan birk abdan su döktüm. O abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti.

٧٧ – (...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب . قال أبو بكر : حدثنا أبو معاوية عن الأعمش، عن مسلم ، عن مسروق، عن المغيرة بن شعبة ؛ قال : كنت مع النبي ﷺ في سفر فقال « يا مغيرة ! خذ الإداوة » فأخذتها . ثم خرجت معه . فانطلق رسول الله ﷺ حتى توارى عني فقضى حاجته . ثم جاء وعليه جبة شامية ضيقة الكمين . فذهب يخرج يده من كمها فضاقت عليه. فأخرج يده من أسفلها . فصببت عليه فتوضأ وضوءه للصلاة . ثم مسح على خفيه ثم صلى .

77 — ( ) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be şöyle dedi: Ben bir seferde Peygamber (S)in maiyyetindeydim. Ya Muğîra! Su kabını al, buyurdu. Ben kabı aldım, sonra onunla beraber çıktım. Rasûlullah (S) benden uzaklaştı, nihayet bana görünmez oldu. Orada hâcetini def'etti, sonra geldi. Üzerinde yenleri dar bir Şam cübbesi bulunuyordu. Rasûlullah bu cübbenin yeninden elini çıkarmaya çalıştı, fakat yen dar olduğu için çıkaramadı. Bu sefer elini cübbenin aşağısından çıkardı. Ben kendisine su döktüm. O da namaz için aldığı abdest gibi bir abdest aldı. Sonra mestleri üzerine meshetti. Sonra namaz kıldı.

٧٨ – (..) وحدثنا إسحق بن إبراهيم وعلي بن خشرم . جميعا عن عيسى بن يونس . قال إسحق: أخبرنا عيسى . حدثنا الأعمش عن مسلم ، عن مسروق، عن المغيرة بن شعبة ؛ قال: خرج رسول الله ﷺ ليقضي حاجته . فلما رجع تلقيته بالإداوة . فصببت عليه فغسل يديه . ثم غسل وجهه . ثم ذهب ليغسل ذراعيه فضاقت الجبة فأخرجهما من تحت الجبة . فغسلهما . ومسح رأسه ومسح على خفيه ثم صلى . بنا .

78 — ( ) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) hâcetini def' için dışarı çıktı. Dönüp geldiği zaman ben kendisini bir su kabı ile karşıladım. Ona su döktüm, ellerini yıkadı. Sonra yüzünü yıkadı. Sonra kollarını yıkmaya çalıştı. Fakat cübbe dar olduğu için kollarını çıkaramadı. Bu sefer kollarını cübbenin aşağısından çıkarıp yıkadı. Başını ve mestleri üzerine mesh etti. Sonra bize namaz kıldırdı.

٧٩ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنْ عَامِرٍ ، قَالَ . أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي مَسِيرٍ . فَقَالَ لِي « أَمَعَكَ مَاءٌ ؟ » قُلْتُ : نَعَمْ . فَنَزَلَ عَنْ رَاحِلَتِهِ . فَمَشَى حَتَّى تَوَارَى فِي سَوَادِ اللَّيْلِ . ثُمَّ جَاءَ فَأَفْرَغْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْإِدَاوَةِ . فَغَسَلَ وَجْهَهُ . وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ صُوفٍ . فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُخْرِجَ ذِرَاعَيْهِ مِنْهَا . حَتَّى أَخْرَجَهُمَا مِنْ أَسْفَلِ الْجُبَّةِ . فَغَسَلَ ذِرَاعَيْهِ . وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ . ثُمَّ أَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ « دَعْهُمَا . فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ » وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا .

79 — ( ) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be şöyle dedi: Yolculuk esnasında bir gece Peygamber (S) in maiyyetinde idim. Bana: Yanında su var mı? dedi. Evet, dedim. Bineğinden indi ve yürümeye başladı. Nihayet gece kaarnlığı içinde görünmez oldu. Sonra geldi. Ben kendisine kabdan su döktüm. Yüzünü kıkadı, üstünde yünden bir cübbe vardı. Kollarını cübbeden çıkarmaya muktedir olamadı. Nihayet kollarını cübbenin aşağı tarafından çıkardı ve yıkadı. Başına meshetti. Sonra ben mestlerini çıkarmak için eğildim de: «Onları bırak, çünkü ben, ayaklarımı tertemiz (abdestli) iken mestlerin içine soktum» buyurdu. Ve üzerlerine meshetti.

٨٠ — (...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنِ الشَّعْبِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ وَضَّأَ النَّبِيَّ ﷺ فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ فَقَالَ لَهُ ، فَقَالَ « إِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ »

80 — ( ) ..... : Urvetu'bnu Muğira, babası Muğîra'dan söyledi: Muğîra, Peygamber (S) in eline su döküp abdest alırdı. O da abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti. Bu sırada Muğîra'dan mestleri çıkarmaya delâlet edecek bir fiil veya söz hâdis oldu. Bunun üzerine Rasûlullah: «Ben ayaklarımı temiz (abdestli) iken mestler içine soktum» buyurdu.

(٢٣) باب المسح على الناصية والعمامة

٨١ – (...) وحدثني محمد بن عبد الله بن بريع حدثنا يزيد (يعني ابن زريع) حدثنا حميد الطويل. حدثنا بكر بن عبد الله المزني عن عروة بن المغيرة بن شعبة، عن أبيه؛ قال: تخلف رسول الله ﷺ وتخلفت معه. فلما قضى حاجته قال «أمعك ماء؟» فأتيته بمطهرة. فغسل كفيه ووجهه. ثم ذهب يحسر عن ذراعيه فضاق كم الجبة. فأخرج يده من تحت الجبة. وألقى الجبة على منكبيه. وغسل ذراعيه. ومسح بناصيته وعلى العمامة وعلى خفيه. ثم ركب وركبت فانتهينا إلى القوم وقد قاموا في الصلاة. يصلي بهم عبد الرحمن بن عوف وقد ركع بهم ركعة. فلما أحس بالنبي ﷺ ذهب يتأخر. فأومأ إليه. فصلى بهم. فلما سلم قام النبي ﷺ وقمت. فركعنا الركعة التي سبقتنا.

(23) BAŞIN ÖN TARAFINA VE SARIĞA MESH BÂBI

——oOo——

81 — ( ) ..... : Muğîratu'bnu Şu'be şöyle dedi:

Rasûlullah (S) bir seferde arkaya kaldı. Ben onunla beraber arkaya kaldım. Rasûlullah hâcetini def'ettiği vakit: Yanında su var mı? dedi. Kendisine bir abdest ibriği getirdim, avuçlarını ve yüzünü yıkadı. Sonra kollarından yenini sıyırmaya başladı. Fakat cübbenin yeni dar geldi (sıyrılmadı). Bu sefer elini cübbenin alt tarafından dışarı çıkardı ve cübbeyi de omuzları üzerine attı. Sonra kollarını yıkadı, başının ön tarafına, sarığı üzerine ve mestleri üzerine meshetti. Sonra hayvanına bindi, ben de bindim. Sonra topluluğa eriştik ki onlar namaza durmuşlardı. Kendilerine Abdurrahmani'bnu Avf namaz kıldırıyordu. Abdurrahman onlara henüz bir rek'at kıldırmıştı. Peygamber (S) in geldiğini hissedince Peygamber öne geçsin diye kendi yerinden gerilemeye başladı. Peygamber ona: (Yerinde dur, devam et diye) işaret buyurdu. O da cemaate namazı kıldırdı. Abdurrahman selâm verdiği zaman Peygamber (selâm vermeden) ayağa kalktı, ben de kalktım ve kaçırmış olduğumuz rek'atı kıldık.

٨٢ – (...) حدثنا أمية بن بسطام ومحمد بن عبد الأعلى. قالا: حدثنا المعتمر عن أبيه؛ قال: حدثني بكر بن عبد الله عن ابن المغيرة، عن أبيه؛ أن النبي ﷺ مسح على الخفين، ومقدم رأسه، وعلى عمامته.

(...) وحدثنا محمد بن عبد الأعلى. حدثنا المعتمر عن أبيه، عن بكر، عن الحسن، عن ابن المغيرة، عن أبيه، عن النبي ﷺ، بمثله.

82 — ( ) ..... : Mu'temir'in babası şöyle dedi:

Bana Bekru'bnu Abdillah, Muğîre'nin oğlundan, o da babasından söyledi ki: Peygamber (S) mestlere, başının ön kısmına ve sarığına meshetmiştir.

..... : Mu'temir, babasından, o da Bekr'den, o da Hasen'den, o da Muğîre'nin oğlundan, o da Muğîre'den, o da Peygamber'den olmak üzere bundan önceki hadîs'in benzerini tahdîs etti.

٨٣ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . جَمِيعًا عَنْ يَحْيَى الْقَطَّانِ . قَالَ ابْنُ حَاتِمٍ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنِ التَّيْمِيِّ ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِاللهِ ، عَنِ الْحَسَنِ ، عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ بَكْرٌ : وَقَدْ سَمِعْتُ مِنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ : أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ . فَمَسَحَ بِنَاصِيَتِهِ . وَعَلَى الْعِمَامَةِ . وَعَلَى الْخُفَّيْنِ.

83 — ( ) ..... : Buradaki rivâyette Bekru'bnu Abdillah şöyle dedi: Ben Muğîre'nin oğlundan: Peygamber (S) in abdest alıp başının ön tarafına, sarığına ve mestlerine mesh ettiğini işiddim.

٨٤ — (٢٧٥) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ . قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَقُ . أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ . كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ ، عَنْ بِلَالٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَالْخِمَارِ .

وَفِي حَدِيثِ عِيسَى : حَدَّثَنِي الْحَكَمُ . حَدَّثَنِي بِلَالٌ . وَحَدَّثَنِيهِ سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا عَلِيٌّ (يَعْنِي ابْنَ مُسْهِرٍ) عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ .

وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ .

84 — (275) ..... : Burada Îsa'bnu Yûnus ile Ebû Muâviye her ikisi de A'meş'den, o da Hakem'dn o da, Abdurrahmani'bnu Ebî Ya'lâ'dan, o da Kâ'bu'bnu Ucre'den, o da Bilâl'den rivâyet ettiler. Rasûlullah (S): Mestleri üzerine ve baş sargısı üzerine mesh etmiştir.

Îsâ'nın hadîs'inde: Bana Hakem tahdîs etti. Bana Bilâl tahdîs etti ve yine hadîs'i bana Suveydu'bnu Sa'îd tahdîs etti. Bize Ali (yani Mushir'in oğlu), A'meş'den bu isnad ile tahdîs etti, isnadı vardır. Ve hadîs'te Bilâl: Rasûlullah'ı (böyle yaparken) gördüm, demiştir.

(٢٤) باب التوقيت فى المسح على الخفين

٨٥ — (٢٧٦) وحدثنا إسحٰق بْنُ إبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ. أَخْبَرَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ. أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ عَمْرِو ابْنِ قَيْسٍ الْمُلَائِيِّ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ؛ قَالَ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ أَسْأَلُهَا عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ. فَقَالَتْ: عَلَيْكَ بِابْنِ أَبِي طَالِبٍ فَسَلْهُ. فَإِنَّهُ كَانَ يُسَافِرُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَسَأَلْنَاهُ فَقَالَ: جَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ لِلْمُسَافِرِ. وَيَوْمًا وَلَيْلَةً لِلْمُقِيمِ.

قَالَ وَكَانَ سُفْيَانُ إِذَا ذَكَرَ عَمْرًا أَثْنَى عَلَيْهِ.

(...) وحدثنا إسحٰقُ. أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ عَدِيٍّ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنِ الْحَكَمِ، بِهٰذَا الْإِسْنَادِ، مِثْلَهُ.

(...) وحدثنى زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ. فَقَالَتِ: ائْتِ عَلِيًّا. فَإِنَّهُ أَعْلَمُ بِذٰلِكَ مِنِّي. فَأَتَيْتُ عَلِيًّا. فَذَكَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِمِثْلِهِ.

(24) MESTLER ÜZERİNE MESH ETMEKTE VAKİT TA'YÎNİ BÂBI

——oOo——

85 — (276) ..... : Şureyhu'bnu Hâni' şöyle dedi: Kendisinden mestler üzerine mesh (müddetin) i sormak için Âişe'ye geldim. Bana: Ebû Tâlib'i oğluna git, ondan sor. Çünkü o, Rasûlullah ile beraber yolculuk ederdi, dedi. Biz de bunu Ali'den sorduk. O da şöyle dedi: Rasûlullah, üç gündüz ile gecelerini yolcu için, bir gündüz ve bir geceyi de mukîm olan için ta'yîn buyurdu.

Dedi ki: Sufyân, Amr'ı andıkça onu methederdi.

..... : Bize İshak tahdîs etti, bize Zekeriyya'bnu Adiy, Ubeydullahi'bnu Amr'dan, o da Zeydu'bnu Ebî Uneyse'den, o da Hakem'den bu isnadla o hadîs'in benzerini haber vermiştir.

..... : Şureyhu'bnu Hâni' şöyle dedi: Âişe'den mestler üzerine mesh (müddetini)i sordum. Bana: Ali'ye git, çünkü o, bunu bendendaha iyi bilir, dedi. Ben de Ali'ye geldim. Peygamber (S) den bundan önceki hadîs'in benzerini zikretti.

(٢٥) باب جواز الصلوات كلها بوضوء واحد

٨٦ — (٢٧٧) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ . ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ (وَاللَّفْظُ لَهُ) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ . قَالَ: حَدَّثَنِي عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الصَّلَوَاتِ يَوْمَ الْفَتْحِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ . وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ : لَقَدْ صَنَعْتَ الْيَوْمَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ تَصْنَعُهُ . قَالَ « عَمْدًا صَنَعْتُهُ يَا عُمَرُ » .

(25) NAMAZLARIN HEPSİNİ BİR TEK ABDEST İLE KILMANIN CEVÂZI BÂBI

——oOo——

86 — (277) ..... : Bureyde (R) den: (şöyle demiştir):

Peygamber (S) fetih günü bütün namazları bir abdest ile kıldı ve mestleri üzerine mesh etti. Umer, Rasûlullah'a: Andolsun ki sen, bugün yapmadığın şeyi yaptın, dedi. Rasûlullah da: «Bunu kasden yaptım, ya Umer!» buyurdu.

(٢٦) باب كراهة غمس المتوضئ وغيره يده المشكوك فى نجاستها فى الإناء قبل غسلها ثلاثا

٨٧ — (٢٧٨) وحدثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَحَامِدُ بْنُ عُمَرَ الْبَكْرَاوِيُّ . قَالَا : حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ خَالِدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ « إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ ، فَلَا يَغْمِسْ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا . فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ » .

(...) حدثنا أَبُو كُرَيْبٍ وَأَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ . قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ . كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ وَأَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ . فِي حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ . وَفِي حَدِيثِ وَكِيعٍ قَالَ : يَرْفَعُهُ . بِمِثْلِهِ .

(...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ح وَحَدَّثَنِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ : حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ ، كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ، بِمِثْلِهِ .

(26) ABDEST ALANIN VE ALMIYANIN PİSLİĞİ HUSUSUNDA ŞÜPHELİ BULUNAN ELİNİ, DIŞARDA ÜÇ KERRE YIKAMADAN SU KABINA DALDIRMASININ KERÂHETİ BÂBI

——oOo——

87 — (278) ..... : Ebû Hureyre (R) den (şöyle demiştir):

Peygamber (S) buyurdu ki: «Biriniz uykusundan uyandığı zaman, elini üç defa yıkamadıkça su kabına daldırmasın. Çünkü kendisi elinin nerede gecelediğini bilmez».

..... : Burada Ebû Muâviye ile Vekî' her ikisi de A'meş'den, o da Ebû Rezîn ve Ebû Sâlih'den, o da, Ebû Hureyre'den rivâyet ettiler. Ebû Muâviye'nin hadîs'inde: «Rasûlullah (S) buyurdu» demiştir. Vekî'in hadîs'inde ise: O hadîs'in benzerini Rasûlullah'a ref' eder, demiştir.

..... : Burada Ebû Seleme ile İbnu Museyyeb, her ikisi de Ebû Hureyreden, o da Peygamber'den o hadîs'in benzerini rivâyet etmişlerdir.

٨٨ (...) وحدثني سلمة بن شبيب قال: حدثنا الحسن بن أعين. حدثنا معقل عن أبي الزبير، عن جابر، عن أبي هريرة؛ أنه أخبره أن النبي ﷺ قال «إذا استيقظ أحدكم فليفرغ على يده ثلاث مرات قبل أن يدخل يده في إنائه. فإنه لا يدري فيم باتت يده».

( ) وحدثنا قتيبة بن سعيد. حدثنا المغيرة (يعني الحزامي) عن أبي الزناد، عن الأعرج، عن أبي هريرة. ح وحدثنا نصر بن علي. حدثنا عبد الأعلى عن هشام، عن محمد، عن أبي هريرة. ح وحدثني أبو كريب. حدثنا خالد (يعني ابن مخلد) عن محمد بن جعفر، عن العلاء، عن أبيه، عن أبي هريرة. ح وحدثنا محمد بن رافع. حدثنا عبد الرزاق. حدثنا معمر عن همام بن منبه، عن أبي هريرة. ح وحدثني محمد بن حاتم. حدثنا محمد بن بكر. ح وحدثنا الحلواني وابن رافع قالا: حدثنا عبد الرزاق. قالا جميعا: أخبرنا ابن جريج. أخبرني زياد؛ أن ثابتا مولى عبد الرحمن بن زيد أخبره؛ أنه سمع أبا هريرة في روايتهم جميعا عن النبي ﷺ، بهذا الحديث. كلهم يقول: حتى يغسلها. ولم يقل واحد منهم: ثلاثا. إلا ما قدمنا من رواية جابر، وابن المسيب، وأبي سلمة، وعبد الله ابن شقيق، وأبي صالح، وأبي رزين. فإن في حديثهم ذكر الثلاث.

88 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) şu hadîs'i haber vermiştir. Peygamber (S) şöyle buyurdu: «Sizden biriniz uykusundan uyandığı zaman elini su kabına sokmadan evvel eli üzerine üç defa su döküp yıkasın. Çünkü kendisi, elinin neyin içinde gecelediğini bilmez».

..... : Burada Muslim, hadîs'in kendine ulaşan beş tarîkini ayrı ayrı bir yere toplamıştır. Bunların hepsi de Ebû Hureyre'den, o da Peygamber'den isnadiyle önceki hadîs'i rivâyet etmişlerdir. Bunların herbiri «Elini yıkamadıkça» der, Fakat hiç biri «Üç olarak» dememiştir. Ancak daha önce takdîm ettiğimiz Câbir, İbnu Museyyeb, Ebû Seleme, Abdul-

lah İbnu Şakîk, Ebû Sâlih ve Ebû Rezîn rivâyetlerinde durum böyle değildir. Onların rivâyetlerinde «üç»ün zikri vardır.

(٢٧) باب حكم ولوغ الكلب

٨٩ — (٢٧٩) وحدثني عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ . أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي رَزِينٍ وَأَبِي صَالِحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيُرِقْهُ . ثُمَّ لِيَغْسِلْهُ سَبْعَ مِرَارٍ » .

(...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، مِثْلَهُ وَلَمْ يَقُلْ : فَلْيُرِقْهُ .

(27) KÖPEK YALAMASININ HÜKMÜ BÂBI

——oOo——

89 — (279) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Köpek herhangi birinizin kabının içindekini yalarsa onu döksün, sonra o kabı yedi defa yıkasın».

Bana Muhammedu'bnu Sabbâh tahdîs etti. Bize İsmailu'bnu Zekeriyya, A'meş'den bu isnad ile yukarıdaki hadîs'in benzerini tahdîs etti. Fakat «onu döksün» demedi.

٩٠ — (...) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ ، عَنِ الْأَعْرَجِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ « إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ » .

90 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) den:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Köpek birinizin kabından yalarsa, o kabı yedi defa yıkasın» [14].

٩١ — (...) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « طُهُورُ إِنَاءِ أَحَدِكُمْ ، إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ ، أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ . أُولَاهُنَّ بِالتُّرَابِ » .

91 — ( ) ..... : Ebû Hureyre (R) dedi ki: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Köpek yaladığı zaman, sizden herhangi birinizin kabının temizliği, birincisi toprak ile olmak üzere o kabı yedi defa yıkamasıdır».

14. Bu hadis Şâf'îlerin hüccetlerinden biridir. Hanefî'lere göre ise bu hadis, üç kerre yıkamak emriyle mensûh sayılmıştır.

٩٢ – (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ . قَالَ : هٰذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا . وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « طُهُورُ إِنَاءِ أَحَدِكُمْ ، إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِيهِ ، أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ » .

92 — ( ) ..... : Hemmâm: Bu, Ebû Hureyre'nin Allah'ın Rasûlü Muhammed (S) den bize söylediklerideir, dedi ve birçok hadîs'ler zikretti. Onlardan biri de şudur: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «İçindekini köpek yaladığı zaman herhangi birinizin kabının temizliği, o kabın yedi defa yıkanmasıdır».

٩٣ – (٢٨٠) وحدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ سَمِعَ مُطَرِّفَ ابْنَ عَبْدِ اللهِ يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ الْمُغَفَّلِ ؛ قَالَ : أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَتْلِ الْكِلَابِ ثُمَّ قَالَ « مَا بَالُهُمْ وَبَالُ الْكِلَابِ ؟ » ثُمَّ رَخَّصَ فِي كَلْبِ الصَّيْدِ وَكَلْبِ الْغَنَمِ وَقَالَ « إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ فَاغْسِلُوهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ . وَعَفِّرُوهُ الثَّامِنَةَ فِي التُّرَابِ » .

(...) وَحَدَّثَنِيهِ يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ . حَدَّثَنَا خَالِدٌ (يَعْنِي ابْنَ الْحَارِثِ) ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ . ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . كُلُّهُمْ عَنْ شُعْبَةَ ، فِي هٰذَا الْإِسْنَادِ . بِمِثْلِهِ . غَيْرَ أَنَّ فِي رِوَايَةِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ مِنَ الزِّيَادَةِ : وَرَخَّصَ فِي كَلْبِ الْغَنَمِ وَالصَّيْدِ وَالزَّرْعِ . وَلَيْسَ ذِكْرُ الزَّرْعِ فِي الرِّوَايَةِ غَيْرُ يَحْيَى

93 — (280) ..... : İbnu'l-Mugaffel şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) köpekleri öldürmekle emretti. Müteâkiben: «Onların köpekler ile işleri ne? buyurdu. Sonra av köpeği ile çoban köpeği hususunda ruhsat verdi ve şöyle buyurdu: «Köpek kabı yalarsa, o kabı yedi defa yıkayınız. Sekizincide o kabı toprakla ovalayınız».

..... : Burada Hâlidu'bnu'l-Hâris, Yahya'bnu Sa'îd ve Muhammedu'bnu Ca'fer, bunların hepsi de Şu'be'den bu isnad içinde bundan evvelki hadîs'in benzerini rivâyet ettiler. Ancak Yahya'bnu Sa'îd'in rivâyetinde: «Rasûlullah çoban köpeği, av köpeği ve zirâat köpeği hususlarında ruhsat verdi» ziyadesi vardır. Yahya'dan başkası, rivâyet içinde «ekin» i zikretmemiştir.

(٢٨) باب النهي عن البول في الماء الراكد

٩٤ – (٢٨١) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَمُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . قَالَا : أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ . ح وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ . حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرٍ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ؛ أَنَّهُ نَهَى أَنْ يُبَالَ فِي الْمَاءِ الرَّاكِدِ .

(28) DURGUN SUYA İŞEMEKTEN NEHİY BÂBI

——oOo——

94 — (281) ..... : Câbir (R) den: Rasûlullah (S) durgun suya işenilmesini nehiy buyurmuştur.

٩٥ — (٢٨٢) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ هِشَامٍ ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ قَالَ « لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُ » .

95 — (282) ..... : Ebû Hureyre (R) den: Peygamber (S) şöyle buyurmuştur:

«Hiçbiriniz durgun suya işedikten sonra ondan (su alıp) yıkanmasın».

٩٦ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ ؛ قَالَ : هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا . وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا تَبُلْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ، ثُمَّ تَغْتَسِلُ مِنْهُ » .

96 — ( ) ..... : Hemmâmu'bnu Münebbih: Bu, Ebû Hureyre'nin, Allah'ın Rasûlü Muhammed (S) den bize tahdîs ettikleridir, dedi ve birçok hadîs'ler zikretti. Onlardan biri de şudur: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Akmayan durgun suya bevl etme, (ettikten) sonra da ondan su alıp yıkanma».

(٢٩) باب النهي عن الاغتسال في الماء الراكد

٩٧ — (٢٨٣) وحدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ وَأَبُو الطَّاهِرِ وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى جَمِيعًا عَنِ ابْنِ وَهْبٍ. قَالَ هَارُونُ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ بُكَيْرِ بْنِ الْأَشَجِّ ؛ أَنَّ أَبَا السَّائِبِ ، مَوْلَى هِشَامِ بْنِ زُهْرَةَ ، حَدَّثَهُ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا يَغْتَسِلُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ وَهُوَ جُنُبٌ » فَقَالَ : كَيْفَ يَفْعَلُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ قَالَ : يَتَنَاوَلُ تَنَاوُلًا

(29) DURGUN SUDA YIKANMAKTAN NEHY BÂBI

——oOo——

97 — (283) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Hiçbiriniz cünüb iken durgun suda yıkanmasın». Ebû Sâib: Peki nasıl yapar? Ya Eba Hureyre! dedi. Ebû Hureyre de: Ondan alır, yıkanır, dedi.

(٣٠) باب وجوب غسل البول وغيره من النجاسات إذا حصلت فى المسجد ،
وأنه الأرض تطهر بالماء من غير حاجة إلى حفرها

٩٨ — (٢٨٤) وحدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا حَمَّادٌ (وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ) عَنْ ثَابِتٍ ، عَنْ أَنَسٍ ؛ أَنَّ أَعْرَابِيًّا بَالَ فِي الْمَسْجِدِ . فَقَامَ إِلَيْهِ بَعْضُ الْقَوْمِ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « دَعُوهُ وَلَا تُزْرِمُوهُ » قَالَ فَلَمَّا فَرَغَ دَعَا بِدَلْوٍ مِنْ مَاءٍ ، فَصَبَّهُ عَلَيْهِ .

(30) MESCİDDE MEYDANA GELDİKLERİ TAKDİRDE SİDİK VE DİĞER NECASETLERİ YIKAMA VÜCÛBU VE YERİNİN DE KAZINMASINA HÂCET OLMAKSIZIN SU İLE TEMİZLENECEĞİ BÂBI

——oOo——

98 — (284) ..... : Enes (R) den: (şöyle demiştir:) Bir Bedevî Mescid'de işedi. Cemâatin bir kısmı hemen ona doğru kalktı. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Onu serbest bırakınız, sidiğini kestirmeyiniz» buyurdu. Enes: Bedevî işini bitirince Rasûlullah bir kova su istedi ve suyu sidiğin üzerine döktü, dedi.

٩٩ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ ح وَحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . جَمِيعًا عَنِ الدَّرَاوَرْدِيِّ . قَالَ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى : أَخْبَرَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَدَنِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَذْكُرُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَامَ إِلَى نَاحِيَةٍ فِي الْمَسْجِدِ . فَبَالَ فِيهَا . فَصَاحَ بِهِ النَّاسُ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « دَعُوهُ » فَلَمَّا فَرَغَ أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِذَنُوبٍ . فَصُبَّ عَلَى بَوْلِهِ .

99 — ( ) ..... : Yahya'bnu Sa'îd, Enesu'bnu Mâlik'i şöyle derken dinlemiştir: Bir bedevî mecsidin içinde bir tarafa doğru kalktı ve orada işedi. Halk bu sebebden bağrıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Onu bırakınız» buyurdu. Bedevî işini bitirince Rasûlullah (S): Su dolu bir kova getirin, diye emretti ve bu su onun sidiğinin üstüne döküldü.

١٠٠ — (٢٨٥) حدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْحَنَفِيُّ . حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ .

حَدَّثَنَا إِسْحٰقُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ . حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (وَهُوَ عَمُّ إِسْحٰقَ) قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ فِي الْمَسْجِدِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ . فَقَامَ يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ . فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ : مَهْ مَهْ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « لَا تُزْرِمُوهُ. دَعُوهُ » فَتَرَكُوهُ حَتَّى بَالَ . ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ « إِنَّ هٰذِهِ الْمَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هٰذَا الْبَوْلِ وَلَا الْقَذَرِ . إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَالصَّلَاةِ ، وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ » ، أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ . قَالَ فَأَمَرَ رَجُلًا مِنَ الْقَوْمِ ، فَجَاءَ بِدَلْوٍ مِنْ مَاءٍ ، فَشَنَّهُ عَلَيْهِ .

100 — (285) ..... : Enesu'bnu Malik tahdîs edip şöyle dedi: Biz Rasûlullah (S) ile beraber mescidde bulunduğumuz bir sırada, bir bedevî çıkageldi. Ve mescidin içinde işemeye başladı. Rasûlullah (S) ın ashâbı: «Meh, meh» diye bağırdılar". Rasûlullah (S): «Onu kestirmeyin, serbest bırakın! (işini görsün)» buyurdu. Sahâbîler, tamamiyle işeyinceye kadar onu serbest bıraktılar. Sonra Rasûlullah onu çağırıp şunları söyledi: «Sidik ve pislik cinsinden hiçbir şey bu mescidlere yakışmaz. Buralar ancak Azîz ve Celîl olan Allah'ı anmak için, namaz kılmak için ve Kur'ân okumak içindir». Yahut Rasûlullah (S) ın söylediği gibidir. Enes dedi ki: Cemâatten birine emretti, o da bir kova su getirdi ve onu sidiğin üzerine döktü.

(٣١) باب حكم بول الطفل الرضيع وكيفية غسله

١٠١ — (٢٨٦) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأَبُو كُرَيْبٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُؤْتَى بِالصِّبْيَانِ فَيُبَرِّكُ عَلَيْهِمْ وَيُحَنِّكُهُمْ . فَأُتِيَ بِصَبِيٍّ فَبَالَ عَلَيْهِ . فَدَعَا بِمَاءٍ . فَأَتْبَعَهُ بَوْلَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ .

(31) SÜT ÇOCUĞU SİDİĞİNİN HÜKMÜ VE YIKAMA KEYFİYETİ BÂBI

——oOo——

101 — (286) ..... : Peyyamber (S) in zevcesi Âişe (R) den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah'a küçük çocuklar getirilir idi. O da bu sabîlere bereket duâsı eder ve hurma çiğniyerek çocuğun ağzını onunla ovar-

dı [16]. Bir defa bir sabî getirilmişti. Çocuk Peygamberin üstüne işedi. Peygamber hemen su istedi ve suyu çocuğun sidiğinin üstünden döktü ve onu yıkamadı.

١٠٢ — (...) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِصَبِيٍّ يُرْضَعُ فَبَالَ فِي حِجْرِهِ . فَدَعَا بِمَاءٍ فَصَبَّهُ عَلَيْهِ .

(...) وحدثنا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . أَخْبَرَنَا عِيسَى . حَدَّثَنَا هِشَامٌ ، بِهَذَا الإِسْنَادِ . مِثْلَ حَدِيثِ ابْنِ نُمَيْرٍ .

102 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) a emmekte olan bir sabî getirildi. Çocuk onun kucağına işedi. Rasûlullah hemen biraz su istedi ve suyu sidiğin üzerine döktü.

..... : Burada Hişâm, bu isnad ile (101 rakamı ile geçen) İbnu Numeyr hadîs'inin benzerini tahdîs etmiştir.

١٠٣ — (٢٨٧) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحِ بْنِ الْمُهَاجِرِ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ ؛ أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِابْنٍ لَهَا لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ . فَوَضَعَتْهُ فِي حِجْرِهِ . فَبَالَ . قَالَ فَلَمْ يَزِدْ عَلَى أَنْ نَضَحَ بِالْمَاءِ

(...) وحدثناه يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، بِهَذَا الإِسْنَادِ . وَقَالَ : فَدَعَا بِمَاءٍ فَرَشَّهُ .

103 — (287) ..... : Ubeydullahi'bnu Abdillah şöyle demiştir: Ummu Kays Bintu Hihsân, henüz yemek yemiyen bir oğlan çocuğunu Rasûlullah (S) a getirdi ve çocuğu onun kucağına koydu. Çocuk da işeyiverdi. Rasûlullah suya işaret etti ve suyu (onun üzerine) sepelemekten fazla bir şey yapmadı.

Bu hadîs'i bize Yahye'bnu Yahya, Ebû Bekri'bnu Ebî Şeybe, Amr en-Nâkıd ve Zuheyru'bnu Harb beraberce İbnu Uyeyne'den, o da Zührî'den bu isnad ile tahdîs ettiler. Burada Rasûlullah su istedi ve suyu sepeledi, demiştir.

---

16. Bereketin aslı, hayrın sabit olması ve çoğalmasıdır. Tebrik de berèketin, yani hayrın subûtunu ve çoğalmasını istemektedir.

١٠٤ — (...) وَحَدَّثَنِيهِ حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَىٰ. أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ؛ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ أَخْبَرَهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ أُمَّ قَيْسٍ بِنْتَ مِحْصَنٍ (وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُوَلِ اللَّاتِي بَايَعْنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَهِيَ أُخْتُ عُكَّاشَةَ بْنِ مِحْصَنٍ. أَحَدُ بَنِي أَسَدِ بْنِ خُزَيْمَةَ) قَالَ: أَخْبَرَتْنِي؛ أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِابْنٍ لَهَا لَمْ يَبْلُغْ أَنْ يَأْكُلَ الطَّعَامَ. قَالَ عُبَيْدُ اللهِ: أَخْبَرَتْنِي؛ أَنَّ ابْنَهَا ذَاكَ بَالَ فِي حِجْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ عَلَى ثَوْبِهِ. وَلَمْ يَغْسِلْهُ غَسْلًا.

104 — ( ) ..... : İbnu'ş-Şihâb şöyle dedi: Bana Ubeydullahi'bnu Abdillahi'bni Utbeti'bni Mes'ûd haber verdi, dedi ki: Bana Ummu Kays bintu Mihsan (ki bu kadın Rasûlullah ile bey'adlaşan ilk muhacir kadınlarındandı ve kendisi Esedu'bnu Huzeyme Oğullahının yegânesi olan Ukkâşetu'bnu Mıhsân'ın kız kardeşidir) haber vermiştir: Bu kadın, henüz yemek yiyecek devreye erişmemiş bir oğlan çocuğunu Rasûlullah'a getirdi. Ubeydullah şöyle dedi: Kadın bana haber verdi ki onun bu oğlu Rasûlullah'ın kucağına işemiştir. Rasûlullah da su istemiş ve suyu elbisesinin üzerine azar azar dökmüş, onu tam yıkamamıştır.

(٣٢) باب حكم المنيّ

١٠٥ — (٢٨٨) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَىٰ. أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ؛ أَنَّ رَجُلًا نَزَلَ بِعَائِشَةَ. فَأَصْبَحَ يَغْسِلُ ثَوْبَهُ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: إِنَّمَا كَانَ يُجْزِئُكَ، إِنْ رَأَيْتَهُ، أَنْ تَغْسِلَ مَكَانَهُ. فَإِنْ لَمْ تَرَ، نَضَحْتَ حَوْلَهُ. وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي أَفْرُكُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَرْكًا. فَيُصَلِّي فِيهِ.

(32) MENÎNİN HÜKMÜ BÂBI

——oOo——

105 — (288) ..... : Alkame ve Esved şöyle haber vermişlerdir: Bir kimse Âişe'nin yanına indi. Elbisesini yıkamaya başladı. Bu zata Âişe şöyle dedi: Eğer onu (menîyi) gördü isen, sadece yerini yıkamaklığın sana kâfi gelir. Şayet görmediysen onun etrafını ıslatırsın. Ben kendim, onu Rasûlullah (S) ın elbibesinden ovalayıp sürttüğümü biliyorum. Sonra kendisi bu elbise içinde namaz kılardı.

١٠٦ — (...) وحدثنا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ. حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ وَهَمَّامٍ، عَنْ عَائِشَةَ فِي الْمَنِيِّ. قَالَتْ: كُنْتُ أَفْرُكُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

106 — ( ) ..... : Hafsu'bnu Gıyâs A'meş'den, o da İbrahim'den, o da Esved'den ve Hemmâm'dan, bu ikisi de Âişe'den tahdîs etti. Âişe (R) menî hakkında: Ben onu Rasûlullah (S) ın elbibesinden ovalar, sürterdim, demiştir.

١٠٧ — (...) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا حَمَّادٌ (يَعْنِي ابْنَ زَيْدٍ) عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ . ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ . أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ . حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُرْوَةَ جَمِيعًا عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ مُغِيرَةَ ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ مَهْدِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ ، عَنْ وَاصِلٍ الْأَحْدَبِ . ح وَحَدَّثَنِي ابْنُ حَاتِمٍ . حَدَّثَنَا إِسْحَقُ ابْنُ مَنْصُورٍ . حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ مَنْصُورٍ وَمُغِيرَةَ كُلُّ هٰؤُلَاءِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، فِي حَتِّ الْمَنِيِّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ . نَحْوَ حَدِيثِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ

(...) وحدثنى مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ هَمَّامٍ ، عَنْ عَائِشَةَ بِنَحْوِ حَدِيثِهِمْ

107 — ( ) ..... : Muslim, burada Hişâmu'bnu Hassân, Ebû Ma'şer, Muğîra, Vâsıletu'bnu Ahdeb, Mansur ve Muğîra tarîklerini toplamıştır. Bunların hepsi de İbrahim'den, o da Esved'den, o da Âişe'den, Rasûlullah (S) ın elbibesinden meniyi taş, yahut çubuğun bir tarafıyle sürtüp kazımak hususundaki hadîs'i rivâyet etmişlerdir. Bu hadîs dahî Halid'in Ebû Ma'şer'den rivâyet ettiği bundan önceki hadîs tarzındadır.

..... : Burada İbnu Uyeyne, Mansûr'dan, o da İbrahim'den, o da Hemmâm'dan, o da Âişe'den, öncekilerin hadîs'inin benzerini tahdîs etmiştir.

١٠٨ — (٢٨٩) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ . قَالَ : سَأَلْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ عَنِ الْمَنِيِّ يُصِيبُ ثَوْبَ الرَّجُلِ . أَيَغْسِلُهُ أَمْ يَغْسِلُ الثَّوْبَ ؟ فَقَالَ : أَخْبَرَتْنِي عَائِشَةُ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَغْسِلُ الْمَنِيَّ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ فِي ذٰلِكَ الثَّوْبِ . وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى أَثَرِ الْغَسْلِ فِيهِ .

( ) وحدثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ (يَعْنِي ابْنَ زِيَادٍ) . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ . أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ وَابْنُ أَبِي زَائِدَةَ . كُلُّهُمْ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ ، بِهٰذَا الْإِسْنَادِ . أَمَّا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ فَحَدِيثُهُ كَمَا قَالَ ابْنُ بِشْرٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَغْسِلُ الْمَنِيَّ . وَأَمَّا ابْنُ الْمُبَارَكِ وَعَبْدُ الْوَاحِدِ فَفِي حَدِيثِهِمَا قَالَتْ : كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

108 — (289) ..... : Amru'bnu Meymûn şöyle dedi:

Suleymanu'bnu Yesâr'dan, erkeğin elbisesine isabet eden meniyi sordum. O kimse menî'yi mi? Yoksa bütün elbiseyi mi yıkar? Dedi ki: Âişe bana şöyle haber verdi:

Rasûlullah (S): Meniyi yıkar, sonra bu elbise içinde namaza çıkardı. Ve ben o elbisedeki yıkama izini gözümle görürdüm.

..... : Burada Abdulvâhid, İbnu'l-Mübârek ve İbnu Ebî Zâide bunların hepsi de Amru'bnu Meymûn'dan bu isnad ile rivâyet etmişlerdir. Amma İbnu Ebî Zâide'ye gelince onun hadîs'i İbnu Bişr'in dediği gibi yani Rasûlullah (S) meniyi yıkardı, şeklindedir.

İbnu'l-Mubarek ve Abulvahid'e gelince, bunların hadîs'lerinde Âişe (R): Ben onu, Rasûlullah'ın elbibesinden yıkardım, demiştir.

١٠٩ — (٢٩٠) وحدثنا أحمد بن حواس الحنفي أبو عاصم. حدثنا أبو الأحوص عن شبيب بن غرقدة، عن عبد الله بن شهاب الخولاني؛ قال: كنت نازلا على عائشة فاحتلمت في ثوبي فغمستهما في الماء. فرأتني جارية لعائشة. فأخبرتها. فبعثت إلي عائشة فقالت: ما حملك على ما صنعت بثوبيك؟ قال قلت: رأيت ما يرى النائم في منامه. قالت: هل رأيت فيهما شيئا؟ قلت: لا. قالت: فلو رأيت شيئا غسلته. لقد رأيتني وإني لأحكه من ثوب رسول الله ﷺ، يابسا بظفري.

109 — (290) ..... : Abdullahi'bnu Şihab el-Havlânî şöyle dedi: Ben Âişe'nin huzuruna inmiştim. İki elbisemin içinde ihtilâm oldum. Ve bu elbiseleri suda yıkadım. Bu sırala Âişe'ye hizmet eden bir genç kız beni gördü ve Âişe'ye haber verdi. Âişe bana haber gönderip şöyle sordu: İki elbisene yaptığın işe seni sevkeden nedir? Uyuyan kimsenin uykusunda gördüğü şeyi gördüm, dedim. Elbiselerde birşey gördün mü? dedi. Hayır, dedim. Şayet birşey görmüş olsaydın onu yıkardın. Şüphesiz bilirim ki ben, kendim onu Rasûlullah (S) ın elbibesinden kuru olarak tırnağımla kazır, ovalardım, dedi.

(٣٣) باب نجاسة الدم وكيفية غسله

١١٠ — (٢٩١) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا وكيع. حدثنا هشام بن عروة. ح وحدثني محمد بن حاتم (واللفظ له) حدثنا يحيى بن سعيد عن هشام بن عروة؛ قال: حدثتني فاطمة عن أسماء؛ قالت: جاءت امرأة إلى النبي ﷺ. فقالت: إحدانا يصيب ثوبها من دم الحيضة كيف تصنع به؟ قال «تحته. ثم تقرصه بالماء. ثم تنضحه. ثم تصلي فيه».

(..) وحدثنا أبو كريب . حدثنا ابن نمير . ح وحدثني أبو الطاهر . أخبرني ابن وهب . أخبرني يحيى بن عبدالله بن سالم ومالك بن أنس وعمرو بن الحارث. كلهم عن هشام بن عروة، بهذا الإسناد. مثل حديث يحيى بن سعيد.

(33) KANIN PİSLİĞİ VE YIKAMA KEYFİYETİNE DÂİR BÂB

——oOo——

110 — (291) ..... : Hişâmu'bnu Urve şöyle dedi:

Bana Fâtıma, Ema'dan tahdis etti. Esmâ şöyle demiştir:

Peygamber (S) e bir kadın geldi[17] ve: Bizden birimizin elbisesine hayız kanından isabet ederse onu nasıl yapsın? diye sordu. (Rasûlullah): «Elbiseni (eliyle) ovalar, sonra onu su ile (yıkayıp) sıkar. Sonra azar azar üzerine su döser. Daha sonra onunla namaz kılar» buyurdu.

..... : Burada İbnu Numeyr, Abdullahi'bnu Sâlim, Mâliku'bnu Enes ve Amru'bnu'l-Hâris, bunların hepsi de Hişâmu'bnu Urve'den bu isnad ile bundan önceki Yahya'bnu Saî'd hadîs'inin benzerini rivâyet ettiler.

(٣٤) باب الدليل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه

١١١ — (٢٩٢) وحدثنا أبو سعيد الأشج وأبو كريب محمد بن العلاء وإسحق بن إبراهيم (قال إسحق: أخبرنا. وقال الآخران: حدثنا وكيع). حدثنا الأعمش. قال: سمعت مجاهدا يحدث عن طاوس، عن ابن عباس؛ قال: مر رسول الله ﷺ على قبرين فقال «أما إنهما ليعذبان. وما يعذبان في كبير. أما أحدهما فكان يمشي بالنميمة». وأما الآخر فكان لا يستتر من بوله» قال فدعا بعسيب رطب فشقه باثنين. ثم غرس على هذا واحدا، وعلى هذا واحدا. ثم قال «لعله أن يخفف عنهما. ما لم ييبسا».

(...) حدثنيه أحمد بن يوسف الأزدي. حدثنا معلى بن أسد. حدثنا عبد الواحد عن سليمان الأعمش، بهذا الإسناد. غير أنه قال «وكان الآخر لا يستنزه عن البول (أو من البول)».

---

17. İmâm Şâfi'î'nin sahîh olan rivâyetine göre bu kadın Esma'nın kendisidir.

(34) SİDİĞİN PİSLİĞİNE VE ONDAN BERÎLİK İSTEMENİN VÜCÛBUNA DELİL BÂBI

——oOo——

111 — (292) ..... : İbnu Abbas (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) iki kabir yanına uğradı ve şöyle buyurdu: «Dikkat edin. Bunlar muhakkak azab olunuyorlar. Hem de büyük bir şeyden dolayı azab olunmuyorlar"[18]. Onlardan biri koğuculuk yapardı. Diğeri ise sidiğinden çekinmez, sakınmazdı.

Râvî dedi ki: Rasûlullah sonra yaş bir hurma değneği istedi. Sonra değneği iki parça etti. Sonra şunun üzerine bir neğnek ve şunun üzerine de bir değnek dikti. Sonra: «Bunlar tâze kaldıkca belki (onlardan azabları) hafifletilir» buyurdu.

..... : Burada bu hadîs'i Suleyman el-A'meş de bu isnad ile rivâyet etmiştir. Ancak bunda Rasûlullah: «Diğeri ise sidikten sakınmazdı» buyurmuştur.

---

18. Bunların büyük bir şey olmamaları, birkaç damla sidikten sakınılmaması veya dile kolay gelen birkaç söz sarfedilmesi itibarıyledir. Yoksa haddizatında her ikisinin, hele kovuculuğun ma'sıyyet olması dolayısıyle büyük olması lâzım geleceğine işaret buyurmak istemiştir.

« وتقولون بافواهكم ماليس لكم به علم وتحسبونه هيناً وهو عندالله عظيم

: **Hiçbir bilginiz olmıyan şeyi ağızlarınızla söylüyorsunuz ve bu kolay sanıyorsunuz. Halbuki bu, Allah indinde büyüktür** (en-Nûr: 15).

بسم الله الرحمن الرحيم

٣ - كتاب الحيض

(١) باب مباشرة الحائض فوق الإزار

١ - (٢٩٣) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وزهير بن حرب وإسحق بن إبراهيم (قال إسحق: أخبرنا. وقال الآخران: حدثنا جرير) عن منصور، عن إبراهيم، عن الأسود، عن عائشة؛ قالت: كان إحدانا، إذا كانت حائضا، أمرها رسول الله ﷺ فتأتزر بإزار، ثم يباشرها.

RAHMÂN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN İSMİYLE

3 — KİTÂBU'L-HAYZ

(1) ELBİSE ÜSTÜNDEN HAYIZLI KADINA YAKLAŞMA BÂBI

——oOo——

1 — (293) ..... : Âişe (R) şöyle dedi:

İçimizden (yani ummehâtu'l-mu'minîn'den) biri hayızlı olduğu zaman Hasûlullah (S) ona emrederdi. O da bir izar (fûta) bağlardı. Sonra kendisi kadınla mübâşeret ederdi.

٢ - (...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا علي بن مسهر عن الشيباني. ح وحدثني علي ابن حجر السعدي (واللفظ له) أخبرنا علي بن مسهر. أخبرنا أبو إسحق عن عبد الرحمن بن الأسود، عن أبيه، عن عائشة؛ قالت: كان إحدانا، إذا كانت حائضا، أمرها رسول الله ﷺ أن تأتزر في فور حيضتها. ثم يباشرها. قالت: وأيكم يملك إربه كما كان رسول الله ﷺ يملك إربه.

2 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: İçimizden biri hayızlı olduğu zaman Rasûlullah (S) ona, hayzın hemen başlangıcında iken fûta bağlamasını emreder, ondan sonra onunla mübâşeret eylerdi. Âişe dedi ki: Halbuki sizin hanginiz nefsine Rasûlullah'ın nefsine mâlik olduğu kadar mâlik olabilir?

٣ — (٢٩٤) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَدَّادٍ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ؛ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُبَاشِرُ نِسَاءَهُ فَوْقَ الْإِزَارِ ، وَهُنَّ حُيَّضٌ .

3 — (294) ..... : Meymûne (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S), kadınlar hayızlı bulundukları zaman onlarla izar üstünden mübaşeret ederdi.

(٢) باب الاضطجاع مع الحائض فى لحاف واحد

٤ — (٢٩٥) حدثنى أَبُو الطَّاهِرِ . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ مَخْرَمَةَ . ح وَحَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى . قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِى مَخْرَمَةُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَضْطَجِعُ مَعِى وَأَنَا حَائِضٌ ، وَبَيْنِى وَبَيْنَهُ ثَوْبٌ .

(2) HAYIZLI İLE BERABER BİR YORGAN ALTINDA YATMA BÂBI

——oOo——

4 — (295) ..... : İbnu Abbas'ın azadlısı Kurayb şöyle dedi: Ben, Peygamber (S) in zevcesi Meymûne'den işiddim, o:

Rasûlullah (S) ben hayızlı iken aramızda bir elbise olduğu halde benim ile beraber yatardı, dedi.

٥ — (٢٩٦) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ . حَدَّثَنِى أَبِى عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِى كَثِيرٍ . حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؛ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ ؛ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهَا قَالَتْ : بَيْنَمَا أَنَا مُضْطَجِعَةٌ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِى الْخَمِيلَةِ . إِذْ حِضْتُ . فَانْسَلَلْتُ . فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حَيْضَتِى . فَقَالَ لِى رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَنُفِسْتِ ؟ » قُلْتُ : نَعَمْ . فَدَعَانِى فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِى الْخَمِيلَةِ .

قَالَتْ : وَكَانَتْ هِىَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَغْتَسِلَانِ فِى الْإِنَاءِ الْوَاحِدِ ، مِنَ الْجَنَابَةِ .

5 — (296) ..... : Mü'minlerin anası Ümmü Seleme (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) ile beraber bir abaya bürünerek yatıyorduk. Derken adetimi gördüm. Yavaşcacık vısışıp hayıza mahsus elbisemi giy-

dim. Rasûlullah bana: Adetin mi geldi? diye sordu. Evet, dedim. Bunun üzerine beni çağırdı. Saçaklı kadifenin altında kendileriyle birlikte yattım. Kendisi dedi ki: Ümmü Seleme ve Rasûlullah cünüblükten çıkmak için bir kab içinde yıkanırlardı.

(٣) باب جواز غسل الحائض رأس زوجها وترجيله وطهارة سؤرها والاتكاء فى حجرها وقراءة القرآن فيه

٦ — (٢٩٧) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَىٰ قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كَانَ النَّبِيُّ ﷺ ، إِذَا اعْتَكَفَ ، يُدْنِي إِلَيَّ رَأْسَهُ فَأُرَجِّلُهُ . وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ .

(3) HAYIZLI KADININ, EŞİNİN BAŞINI YIKAYIP TARAMASI, ARTIĞININ TEMİZLİĞİ, KUCAĞINA YASLANIP ORADA KUR'ÂN OKUMANIN CEVÂZI BÂBI

——oOo——

6 — (297) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Peygamber (S) itikâfa girdiği zaman başını bana yaklaştırırdı da, ben de onu tarardım. İnsanın zarûrî hâceti olmak müstesna kendisi eve girmezdi.

٧ — (...) وحدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . قَالَ : أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ وَعَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؛ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ : إِنْ كُنْتُ لَأَدْخُلُ الْبَيْتَ لِلْحَاجَةِ . وَالْمَرِيضُ فِيهِ . فَمَا أَسْأَلُ عَنْهُ إِلَّا وَأَنَا مَارَّةٌ . وَإِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيُدْخِلُ عَلَيَّ رَأْسَهُ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَأُرَجِّلُهُ . وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةٍ . إِذَا كَانَ مُعْتَكِفًا .

وَقَالَ ابْنُ رُمْحٍ : إِذَا كَانُوا مُعْتَكِفِينَ .

7 — ( ) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R) şöyle dedi: Şu muhakkak ki ben (itikâfta iken) zarûrî hacet sebebiyle eve girerdim. Evde (birisi) hasta bulunduğu halde ben onun halini sormam, sadece uğrar geçerdim. Rasûlullah (S) da mescidde (itikâf eder) iken başını hücreme sokar, be de saçını (hayızlı olduğum halde) tarardım.

Yine Rasûlullah itikâfta iken odaya girmezdi. Yalnız zarûrî bir ihtiyaç sebebiyle girerdi.

İbnu Rumh: İtikâflı oldukları zaman, demiştir.

٨ — (...) وحدثنى هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُخْرِجُ إِلَيَّ رَأْسَهُ مِنَ الْمَسْجِدِ . وَهُوَ مُجَاوِرٌ . فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ .

8 — ( ) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R): Rasûlullah (S) mücâvir (mu'tekif) iken mescidin içinden başını bana doğru çıkarırdı da ben de hayızlı olduğum halde onu, yıkardım, dedi.

٩ — (...) وحدثنا يحيى بن يحيى . أخبرنا أبو خيثمة عن هشام . أخبرنا عروة عن عائشة ؛ أنها قالت : كان رسول الله ﷺ يدني إلي رأسه وأنا في حجرتي . فأرجل رأسه وأنا حائض .

9 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) ben hücremin içinde iken başını bana yaklaştırırdı da ben de hayızlı olduğum halde onun başını yıkardım.

١٠ — (...) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا حسين بن علي عن زائدة ، عن منصور ، عن إبراهيم ، عن الأسود ، عن عائشة ؛ قالت : كنت أغسل رأس رسول الله ﷺ وأنا حائض .

10 — ( ) ..... : Âişe (R): Ben Rasûlullah (S) in başını hayızlı bulunduğum halde yıkardım, dedi.

١١ — (٢٩٨) وحدثنا يحيى بن يحيى وأبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب (قال يحيى : أخبرنا. وقال الآخران: حدثنا أبو معاوية) عن الأعمش، عن ثابت بن عبيد ، عن القاسم بن محمد ، عن عائشة ؛ قالت : قال لي رسول الله ﷺ « ناوليني الخمرة من المسجد » قالت فقلت : إني حائض . فقال « إن حيضتك ليست في يدك » .

11 — (298) ..... : Âişe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) kendisi mescidin içinde iken bana hitaben: «Seccâdeyi bana uzatıver» dedi. Ben de: Ben hayızlıyım, dedim. Bunun üzerine: «Muhakkak ki senin hayzın, elinde değildir» buyurdu.

١٢ — (...) حدثنا أبو كريب. حدثنا ابن أبي زائدة عن حجاج وابن أبي غنية، عن ثابت بن عبيد، عن القاسم بن محمد ، عن عائشة ؛ قالت: أمرني رسول الله ﷺ أن أناوله الخمرة من المسجد . فقلت: إني حائض . فقال « تناوليها . فإن الحيضة ليست في يدك » .

12 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) mescidin içindeyken kendisine seccâdeyi uzatıvermemi emretti. Ben hayızlıyım, dedim. Bunun üzerine: «Onu bana uzat, şüphe yok ki hayızlılık senin kendi elinde değildir» buyurdu.

١٣ — (٢٩٩) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو كَامِلٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ . كُلُّهُمْ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ . قَالَ زُهَيْرٌ : حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ . فَقَالَ « يَا عَائِشَةُ ! نَاوِلِينِي الثَّوْبَ » فَقَالَتْ : إِنِّي حَائِضٌ . فَقَالَ « إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدِكِ » فَنَاوَلَتْهُ .

13 — (299) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) mescidde bulunduğu bir sırada: «Yâ Âişe! Elbiseyi bana uzatıver» buyurdu. Âişe ise: Ben hayızlıyım, dedi. Bunun üzerine: «Muhakkak ki senin hayızlılığın senin elinde değildir» buyurdu. Âişe de elbiseyi kendisine verdi.

١٤ — (٣٠٠) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مِسْعَرٍ وَسُفْيَانَ ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كُنْتُ أَشْرَبُ وَأَنَا حَائِضٌ . ثُمَّ أُنَاوِلُهُ النَّبِيَّ ﷺ . فَيَضَعُ فَاهُ عَلَى مَوْضِعِ فِيَّ . فَيَشْرَبُ . وَأَتَعَرَّقُ الْعَرْقَ وَأَنَا حَائِضٌ . ثُمَّ أُنَاوِلُهُ النَّبِيَّ ﷺ . فَيَضَعُ فَاهُ عَلَى مَوْضِعِ فِيَّ .

وَلَمْ يَذْكُرْ زُهَيْرٌ : فَيَشْرَبُ .

14 — (300) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ben hayızlı iken (birşey) içerdim de sonra onu Peygamber (S) e uzatırdım. O da (mübarek) ağzını benim ağzımın değdiği yere kor ve öyle içerdi. Ve yine ben hayızlı olduğum halde bir kemiğin etini ısırırdım da sonra bunu Peygambere uzatırdım. O da ağzını benim ağzımın değdiği yere koyar (ısırır) dı.

Züheyr: İçer sözünü zikretmedi.

١٥ — (٣٠١) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَكِّيُّ عَنْ مَنْصُورٍ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَّكِئُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ . فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ .

15 — (301) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ben hayızlı iken Peygamber (S) (mübarek) başını kucağıma yaslar, sonra Kur'an okurdu.

١٦ — (٣٠٢) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ مَهْدِيٍّ . حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ . حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ ؛ أَنَّ الْيَهُودَ كَانُوا ، إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَةُ فِيهِمْ ، لَمْ يُؤَاكِلُوهَا وَلَمْ يُجَامِعُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ . فَسَأَلَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ النَّبِيَّ ﷺ . فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى : وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ [٢/ البقرة/ الآية ٢٢٢] فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ » فَبَلَغَ ذٰلِكَ الْيَهُودَ فَقَالُوا: مَا يُرِيدُ هٰذَا الرَّجُلُ أَنْ يَدَعَ مِنْ أَمْرِنَا شَيْئًا إِلَّا خَالَفَنَا فِيهِ . فَجَاءَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ وَعَبَّادُ بْنُ بِشْرٍ فَقَالَا : يَا رَسُولَ اللهِ ! إِنَّ الْيَهُودَ تَقُولُ : كَذَا وَكَذَا. فَلَا نُجَامِعُهُنَّ ؟ فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى ظَنَنَّا أَنْ قَدْ وَجَدَ عَلَيْهِمَا . فَخَرَجَا فَاسْتَقْبَلَهُمَا هَدِيَّةٌ مِنْ لَبَنٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ . فَأَرْسَلَ فِي آثَارِهِمَا . فَسَقَاهُمَا . فَعَرَفَا أَنْ لَمْ يَجِدْ عَلَيْهِمَا .

16 — (302) ..... : Enes (R) den, (şöyle demiştir): Yarûdiler, içlerinde bir kadın hayız olduğu zaman artık o kadınla beraber yemek yemezler ve evlerde onlarla bir yere gelmezlerdi. Peygamber (S) in ashabı da hayız hususunu kendisine sordular. Bunun üzerine Allah Taâlâ şu (mealdeki) âyetleri indirdi: «*Sana kadınların ay halini de soruyorlar. De ki o bir ezâdır. Onun için hayız zamanında kadınlar* (ırızla cinsî münasebet) *den ayrılın, temizlendikleri vakte kadar kendilerine yaklaşmayın. İyice temizlendiler mi o zaman Allah'ın size emrettiği yerden onlara gidin, herhalde Allah hem çok tevbe edenleri sever, hem çok temizlenenleri sever*» (el-Bakara: 222).

Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Cinsî münasebet müstesna, herşeyi yapabilirsiniz» buyurdu. Bu, Yahûdilere ulaştı da onlar: Bu zat, bizim işimizden terkettiği her şeyi muhakkak onda bize muhâlefet etmek maksadıyle terkediyor, dediler. Useydu'bnu Hudayr ile Abbâdu'bnu Bişr geldiler ve: Ya Rasûlellah! Yahûdiler şöyle, şöyle diyorlar. Binaenaleyh biz hayızlı kadınlar ile cinsî münasebette bulunmıyalım mı? dediler. Rasûlullah'ın yüzü değişti. Hatta biz bu iki kişiye darıldı zannettik. Onlar dışarı çıktılar. Fakat tam bu sırada onları, peygambere gelen biri, süt hediyesi ile karşıladı. Hemen kendisi onların izleri üzerinde birini gönderdi ve onlara süt içirdi. Onlar da böylece kendilerine peygamberin gücenmemiş olduğunu anladılar.

(٤) باب المذى

١٧ — (٣٠٣) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا وكيع وأبو معاوية وهشيم عن الأعمش، عن منذر بن يعلى (ويكنى أبا يعلى) عن ابن الحنفية، عن علي؛ قال: كنت رجلا مذاء وكنت أستحيي أن أسأل النبي ﷺ لمكان ابنته. فأمرت المقداد بن الأسود. فسأله فقال «يغسل ذكره. ويتوضأ».

(4) MEZÎ BÂBI

——oOo——

17 — (303) ..... : Ali (R) şöyle dedi: Ben mezîsi çok bir erkek idim. Kızının mevkiinden dolayı ben Peygamber (S) e bunu sormaktan haya ediyordum. Mikdâdu'bnu Esved'e emrettim de o, kendisine bunu sordu. Bunun üzerine: «Zekerini yıkar ve abdest alır» buyurdu.

١٨ — (...) وحدثنا يحيى بن حبيب الحارثي . حدثنا خالد (يعني ابن الحارث) حدثنا شعبة . أخبرني سليمان قال: سمعت منذرا عن محمد بن علي، عن علي؛ أنه قال: استحييت أن أسأل النبي ﷺ عن المذي من أجل فاطمة . فأمرت المقداد فسأله . فقال «منه الوضوء».

18 — ( ) ..... : Ali (R) şöyle dedi: Fâtıma'dan ötürü, Peygamber (S) e meziyi sormaktan utandım da Mikdâd'a emrettim. O da bunu kendisine sordu. Bunun üzerine: «Mezîden abdest lâzım gelir» buyurdu.

١٩ — (...) وحدثني هارون بن سعيد الأيلي وأحمد بن عيسى . قالا: حدثنا ابن وهب . أخبرني مخرمة بن بكير عن أبيه، عن سليمان بن يسار، عن ابن عباس؛ قال: قال علي بن أبي طالب: أرسلنا المقداد بن الأسود إلى رسول الله ﷺ . فسأله عن المذي يخرج من الإنسان . كيف يفعل به؟ فقال رسول الله ﷺ «توضأ وانضح فرجك».

19 — ( ) ..... : İbnu Abbâs şöyle dedi: Aliyyu'bnu Ebı Tâlib dedi ki: «Mikdâdu'bnu Esved'i Peygambere yolladık. O da Peygamber'e insandan çıkan meziyi, insan bunun temizliğini nasıl yapar? diye sordu. Rasûlullah (S): «Fecrini yıkayarak abdest al» buyurdu.

(٥) باب غسل الوجه واليدين إذا استيقظ من النوم

٢٠ — (٣٠٤) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب . قالا: حدثنا وكيع عن سفيان، عن سلمة بن كهيل، عن كريب، عن ابن عباس؛ أن النبي ﷺ قام من الليل فقضى حاجته . ثم غسل وجهه ويديه . ثم نام .

(5) UYKUDAN UYANINCA YÜZÜ VE ELLERİ YIKAMA BÂBI

——oOo——

20 — (304) ..... : İbnu Abbas'dan: (şöyle demiştir): Peygamber (S) geceleyin kalktı. Hâcetini def' etti. Sonra yüzünü ve ellerini yıkadı, sonra uyudu.

(٦) باب جواز نوم الجنب ، واستحباب الوضوء لمن غسل الفرج
إذا أراد أن يأكل أو يشرب أو ينام أو يجامع

٢١ – (٣٠٥) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . قَالَا : أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ . ح وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ ، وَهُوَ جُنُبٌ ، تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ، قَبْلَ أَنْ يَنَامَ .

(6) CÜNÜB İKEN UYUMANIN CEVÂZI, UYKU İÇİN ABDEST ALMANIN, YEMEK, İÇMEK, UYUMAK YAHUT CİMA' YAPMAK İSTEDİĞİ ZAMAN TENÂSÜL ORGANINI YIKAMANIN MÜSTAHABLIĞI BÂBI

——oOo——

21 — (305) ..... : Âişe (R) den: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S) kendisi cünüb iken uyumak istediği vakit yatmadan önce namaz için olan abdesti gibi abdest alırdı.

٢٢ – (...) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ وَوَكِيعٌ وَغُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ ، عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ، عَنِ الْأَسْوَدِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، إِذَا كَانَ جُنُبًا ، فَأَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ ، تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ .

(...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . ح وَحَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ قَالَ : حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ .

قَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى فِي حَدِيثِهِ : حَدَّثَنَا الْحَكَمُ . سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يُحَدِّثُ .

22 — ( ) ..... : Âişe şöyle dedi: Rasûlullah (S) cünüb olub da yemek, yahut da uyumak isterse namaz için olan abdesti gibi abdest alırdı.

..... : Burada Muhammedu'bnu Ca'fer ve Şu'be bu isnad ile aynı hadîs'i tahdîs etmişlerdir. İbnu Musenna kendi hadîs'inde bize Hakem tahdîs etti. İbrahim'i tahdîs ederken dinledim, demiştir.

٢٣ — (٣٠٦) وحدثني محمد بن أبي بكر المقدمي وزهير بن حرب . قالا : حدثنا يحيى (وهو ابن سعيد) عن عبيد الله . ح وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وابن نمير . واللفظ لهما (قال ابن نمير : حدثنا أبي . وقال أبو بكر : حدثنا أبو أسامة) قالا : حدثنا عبيد الله عن نافع ، عن ابن عمر ؛ أن عمر قال : يا رسول الله ! أيرقد أحدنا وهو جنب؟ قال « نعم . إذا توضأ » .

23 — (306) ..... : İbnu Umer (R) den: Umer: Ya Rasûlallah! Bizden birimiz cünüb olduğu halde uyur mu? diye sordu. Rasûlullah da: «Evet, abdest aldığı zaman» buyurdu.

٢٤ — (...) وحدثنا محمد بن رافع . حدثنا عبد الرزاق عن ابن جريج . أخبرني نافع عن ابن عمر ؛ أن عمر استفتى النبي ﷺ فقال : هل ينام أحدنا وهو جنب؟ قال « نعم . ليتوضأ ثم لينم . حتى يغتسل إذا شاء » .

24 — ( ) ..... : (İbnu Umer şöyle demiştir:) Umer, Peygamber (S) den fetva istedi. Bizden biri cünüb iken uyuyabilir mi? dedi. «Evet, abdest alsın. Sonra isterse yıkanacağı zamana kadar uyusun» buyurdu.

٢٥ — (...) وحدثني يحيى بن يحيى قال : قرأت على مالك عن عبد الله بن دينار ، عن ابن عمر ؛ قال : ذكر عمر بن الخطاب لرسول الله ﷺ أنه تصيبه جنابة من الليل . فقال له رسول الله ﷺ « توضأ . واغسل ذكرك . ثم نم » .

25 — ( ) ..... : İbnu Umer (R) şöyle dedi: Umeru'bnu'l-Hattâb, geceleyin kendisine cünüblük isabet eder olduğunu Rasûlullah'a zikretti. Rasûlullah (S) da ona: «Abdest al, zekerini yıka, sonra uyu» buyurdu.

٢٦ — (٣٠٧) حدثنا قتيبة بن سعيد . حدثنا ليث عن معاوية بن صالح ، عن عبد الله بن أبي قيس ، قال : سألت عائشة عن وتر رسول الله ﷺ . فذكر الحديث . قلت : كيف كان يصنع في الجنابة ؟ أكان يغتسل قبل أن ينام أم ينام قبل أن يغتسل ؟ قالت : كل ذلك قد كان يفعل . ربما اغتسل فنام وربما توضأ فنام . قلت : الحمد لله الذي جعل في الأمر سعة .

(...) وحدثنيه زهير بن حرب . حدثنا عبد الرحمن بن مهدي . ح وحدثنيه هرون بن سعيد الأيلي . حدثنا ابن وهب . جميعا عن معاوية بن صالح ، بهذا الإسناد ، مثله .

26 — (307) ..... : Abdullahi'bnu Ebî Kays şöyle dedi: Âişe'ye Rasûlullah (S) ın Vitir namazından sordum. Hadîs'i zikr etti. Dedim ki: Cünüblükte nasıl yapardı? Uyumadan önce yıkanır mıydı yoksa yıkanmadan uyur muydu? Âişe: Bunların hepsini yapardı. Bazan yıkanır, sonra uyur. Bazan ise abdest alır da uyur, dedi. Ben: *Her işte bir genişlik halkeden Allah'a hamdolsun,* dedim.

..... : Burada Abdurrahmâni'bnu Mehdî ve İbnu Vehb beraberce Muâviyetu'bnu Sâlih'den bu isnad ile bundan önceki hadîsin benzerini rivâyet ettiler.

٢٧ — (٣٠٨) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا حفص بن غياث ح وحدثنا أبو كريب . أخبرنا ابن أبي زائدة . ح وحدثني عمرو الناقد وابن نمير . قالا : حدثنا مروان بن معاوية الفزاري ح كلهم عن عاصم ، عن أبي المتوكل ، عن أبي سعيد الخدري ؛ قال : قال رسول الله ﷺ « إذا أتى أحدكم أهله ، ثم أراد أن يعود ، فليتوضأ » .

زاد أبو بكر في حديثه : بينهما وضوءا . وقال : ثم أراد أن يعاود .

27 — (308) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) buyurdu ki «Sizden biri ehline vardığı (yani cimâ' ettiği) zaman sonra tekrarlamak isterse, arada bir abdest alsın».

Ebû Bekr hadîs'inde şunu ziyade etti: İkisi arasında bir abdest almak vardır. Ve sonra tekrar avdet etmeyi isteyebilir, dedi.

٢٨ — (٣٠٩) وحدثنا الحسن بن أحمد بن أبي شعيب الحراني . حدثنا مسكين (يعني ابن بكير الحذاء) عن شعبة ، عن هشام بن زيد ، عن أنس ؛ أن النبي ﷺ كان يطوف على نسائه بغسل واحد

28 — (309) ..... : Enes'den: (şöyle demiştir:) Peygamber (S) kadınlarını dolaşır, sonunda bir gusül yapardı.

(٧) باب وجوب الغسل على المرأة بخروج المني منها

٢٩ — (٣١٠) وحدثني زهير بن حرب . حدثنا عمر بن يونس الحنفي . حدثنا عكرمة بن عمار . قال : قال إسحق بن أبي طلحة : حدثني أنس بن مالك ؛ قال : جاءت أم سليم (وهي جدة إسحق) إلى رسول الله ﷺ . فقالت له ، وعائشة عنده : يا رسول الله ! المرأة ترى ما يرى الرجل في المنام . فترى من نفسها ما يرى الرجل من نفسه . فقالت عائشة : يا أم سليم ! فضحت النساء . تربت يمينك . فقال لعائشة « بل أنت . تربت يمينك . نعم . فلتغتسل . يا أم سليم ! إذا رأت ذاك »

(7) KENDİSİNDEN MENÎ ÇIKMAKLA KADINA YIKANMANIN VÂCİB OLMASI BÂBI

——oOo——

29 — (310) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi: Ummu Suleym (ki bu kadın hadîs'i rivâyet eden İshak'ın ninesidir) Rasûlullah'a geldi. Âişe de Rasûlullah'ın yanında bulunduğu halde:

Ya Rasûlallah! Kadın uykuda erkeğin gördüğünü görür, dolayısıyle erkeğin kendi nefsinden hissettiği şeyi, kadın da kendi nefsinden hisse der, dedi. Bunun üzerine Âişe: Ya Umme Suleym! Kadınların gizli şeyini açığa çıkardın! Elin toprağa gelsin, dedi. Rasûlullah (S) da Âişe'ye hitaben: «Bunun sana söylenmesi daha haklıdır. Senin elin topraklansın! Evet ya Umme Suleym! Kadında bunu gördüğü zaman yıkanmalıdır» buyurdu.

٣٠ — (٣١١) حدثنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ . حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ ؛ أَنَّ أَنَسَ ابْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ؛ أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ حَدَّثَتْ ؛ أَنَّهَا سَأَلَتْ نَبِيَّ اللهِ ﷺ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا رَأَتْ ذَلِكِ الْمَرْأَةُ فَلْتَغْتَسِلْ » فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ : وَاسْتَحْيَيْتُ مِنْ ذَلِكَ قَالَتْ : وَهَلْ يَكُونُ هَذَا ؟ فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ « نَعَمْ . فَمِنْ أَيْنَ يَكُونُ الشَّبَهُ . إِنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أَبْيَضُ . وَمَاءَ الْمَرْأَةِ رَقِيقٌ أَصْفَرُ . فَمِنْ أَيِّهِمَا عَلَا ، أَوْ سَبَقَ ، يَكُونُ مِنْهُ الشَّبَهُ » .

30 — (311) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi: Ona da bizzat Ummu Suleym söylemiştir: Ummu Suleym, Peygamber'e erkeğin gördüğü şeyi, uykusunda iken gören kadın hakkında sual sordu. Rasûlullah (S): «Kadın bunu gördüğü zaman yıkansın» buyurdu. Ummu Suleym «Kadının görmesi olur mu?» demekten utandığım halde bunu sordum. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi: «Evet yoksa benzerlik nereden olur? Erkeğin suyu galîz (koyu) ve beyazdır. Kadının suyu ise ince ve sarıdır. Bu iki sudan hangisi galib gelir, yahut ileriye geçerse işte benzerlik ondan olur» buyurdu.

٣١ — (٣١٢) حدثنا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ . حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عُمَرَ . حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ ؛ قَالَ : سَأَلَتِ امْرَأَةٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ : عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ فِي مَنَامِهِ ؟ فَقَالَ « إِذَا كَانَ مِنْهَا مَا يَكُونُ مِنَ الرَّجُلِ ، فَلْتَغْتَسِلْ » .

31 — (312) ..... : Enesu'bnu Mâlik (R) şöyle dedi:

Bir kadın, Peygambere, erkeğin uykusunda iken gördüğü şeyi, uykusu içinde gören kadın hakkında sordu da, Rasûlullah (S): «Erkekten meydana gelen şey, kadından meydana geldiği zaman kadın da yıkansın» buyurdu.

٣٢ — (٣١٣) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ . أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ؛ قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ . فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ اللهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « نَعَمْ ، إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ » فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ؟ فَقَالَ « تَرِبَتْ يَدَاكِ . فَبِمَ يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا »

(...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. جَمِيعًا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، مِثْلَ مَعْنَاهُ . وَزَادَ : قَالَتْ قُلْتُ: فَضَحْتِ النِّسَاءَ .

(٣١٤) وحدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ اللَّيْثِ . حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي . حَدَّثَنِي عُقَيْلُ بْنُ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ؛ أَنَّهُ قَالَ : أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ ؛ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ ؛ أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ (أُمَّ بَنِي أَبِي طَلْحَةَ) دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ . بِمَعْنَى حَدِيثِ هِشَامٍ . غَيْرَ أَنَّ فِيهِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ : فَقُلْتُ لَهَا : أُفٍّ لَكِ ! أَتَرَى الْمَرْأَةُ ذَلِكِ؟

32— (313) ..... : Ummu Seleme (R) şöyle dedi:

Ummu Suleym, Peygamberin yanına geldi ve: Ya Rasûlallah! «Şüphesiz Allah hakk (ı beyan etmek) dan haya etmez» — el-Ahzâb: 53 — Bir kadın ihtilâm olursa gusül etmesi icabeder mi? diye sordu. Rasûlullah (S): «Suyu (menîyi) gördüğünde, evet» cevabını verdi. Hemen Ummu Seleme: Ya Rasûlallah! Kadınlar da ihtilâm olur mu? dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

«İki elin topraklansın! (Bu olmasa) çocuğu kendisine ne ile benziyebilir?» buyurdu.

..... : Burada Vekî' ve Sufyan beraberce Hişâmu'bnu Urve'den bu isnad ile o hadîs'in benzerini rivâyet ettiler. Burada: Kadınları rüsvay ettin, dedim kısmı ziyade olmuştur.

(314) ..... : Burada Peygamber (S) in zevcesi Âişe: (Ebû Talha oğullarının anası) Ummu Suleym Rasûlullah'ın huzuruna girdi, diyerek Hişâm hadîsinin ma'nâsını haber vermiştir. Ancak burada Âişe: Ben ona: Uf sana be! Hic kadın onu görür mü? dedim, demiştir.

٣٣ — (...) حدثنا إبراهيم بن موسى الرازي وسهل بن عثمان وأبو كريب. واللفظ لأبي كريب (قال سهل: حدثنا. وقال الآخران: أخبرنا ابن أبي زائدة) عن أبيه، عن مصعب بن شيبة، عن مسافع ابن عبد الله، عن عروة بن الزبير، عن عائشة؛ أن امرأة قالت لرسول الله ﷺ: هل تغتسل المرأة إذا احتلمت وأبصرت الماء؟ فقال «نعم» فقالت لها عائشة: تربت يداك. وألت. قالت فقال رسول الله ﷺ «دعيها. وهل يكون الشبه إلا من قبل ذلك. إذا علا ماؤها ماء الرجل أشبه الولد أخواله. وإذا علا ماء الرجل ماءها أشبه أعمامه».

33 — ( ) ..... : Âişe (R) den: (şöyle demiştir:) Bir kadın Rasûlullah (S): «İhtilâm olduğu ve suyu gördüğü zaman kadın yıkanır mı? diye sordu. Rasûlullah: Evet, diye cevap verdi. Âişe kadına: İki elin toprağa ve yassı demirli harbeye gelsin, dedi. Rasûlullah (S) da: «Hanımı serbest bırak, benzerlik ancak bu su cihetinden olur. Kadının suyu erkeğin suyuna gâlip gelince çocuk dayılarına benzer. Erkeğin suyu kadının suyuna gâlip geldiği zaman, çocuk amcalarına benzer» buyurdu.

(٨) باب بيان صفة منى الرجل والمرأة وأنه الولد مخلوق من مائهما

---

٣٤ — (٣١٥) حدثني الحسن بن علي الحلواني. حدثنا أبو توبة (وهو الربيع بن نافع) حدثنا معاوية (يعني ابن سلام) عن زيد (يعني أخاه)؛ أنه سمع أبا سلام قال: حدثني أبو أسماء الرحبي؛ أن ثوبان مولى رسول الله ﷺ حدثه قال: كنت قائما عند رسول الله ﷺ. فجاء حبر من أحبار اليهود فقال: السلام عليك يا محمد! فدفعته دفعة كاد يصرع منها. فقال: لم تدفعني؟ فقلت: ألا تقول يا رسول الله! فقال اليهودي: إنما ندعوه باسمه الذي سماه به أهله. فقال رسول الله ﷺ «إن اسمي محمد الذي سماني به أهلي» فقال اليهودي: جئت أسألك. فقال له رسول الله ﷺ «أينفعك شيء إن حدثتك؟» قال: أسمع بأذني. فنكت رسول الله ﷺ بعود معه. فقال «سل» فقال اليهودي: أين يكون الناس يوم تبدل الأرض غير الأرض والسماوات؟ فقال رسول الله ﷺ «هم في الظلمة دون الجسر» قال: فمن أول الناس إجازة؟ قال «فقراء المهاجرين» قال اليهودي: فما تحفتهم حين يدخلون الجنة؟ قال «زيادة كبد النون» قال: فما غذاؤهم على إثرها؟ قال «ينحر لهم ثور الجنة الذي كان يأكل من أطرافها» قال: فما شرابهم عليه؟ قال «من عين فيها تسمى سلسبيلا» قال: صدقت. قال: وجئت أسألك عن شيء لا يعلمه أحد من أهل الأرض. إلا نبي أو رجل أو رجلان. قال «ينفعك إن حدثتك؟» قال: أسمع بأذني. قال جئت أسألك عن الولد؟ قال «ماء الرجل أبيض

وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ. وَإِذَا اجْتَمَعَا، فَعَلَا مَنِيُّ الرَّجُلِ مَنِيَّ الْمَرْأَةِ، أَذْكَرَا بِإِذْنِ اللهِ. وَإِذَا عَلَا مَنِيُّ الْمَرْأَةِ مَنِيَّ الرَّجُلِ، آنَثَا بِإِذْنِ اللهِ» فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ. وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ. ثُمَّ انْصَرَفَ فَذَهَبَ.

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «لَقَدْ سَأَلَنِي هٰذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ. وَمَا لِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ. حَتَّى أَتَانِيَ اللهُ بِهِ».

(...) وَحَدَّثَنِيهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ الدَّارِمِيُّ. أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ. حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامٍ، فِي هٰذَا الْإِسْنَادِ، بِمِثْلِهِ. غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. وَقَالَ: زَائِدَةُ كَبِدِ النُّونِ. وَقَالَ: أَذْكَرَ وَآنَثَ. وَلَمْ يَقُلْ: أَذْكَرَا وَآنَثَا

(8) ERKEK VE KADIN MENÎLERİNİN SIFATINI, ÇOCUĞUN DA HER İKİSİNİN SUYUNDAN YARADILMIŞ OLMASINI BEYÂN BÂBI

——oOo——

34 — (315) ..... : Rasûlullah (S) ın azadlısı Sevbân şöyle dedi: Ben Rasûlullah'ın yanında ayakta duruyordum. Derken Yahûdî âlimlerinden bir âlim geldi. Esselâmu aleyke ya Muhammed! dedi. Ben onu bir ittim ki, nerede ise bu itmeden yere yıkılacaktı. Beni niçin itiyorsun? dedi. Ya Rasûlallah! demez misin? dedim. Yahûdî: Biz onu, ancak âilesinin vermiş olduğu ismiyle çağırıyoruz, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah: «Şüphesiz benim ismim, âilemin bana isim yapmış olduğu *Muhammed*'dir» buyurdu.

Sonra Yahûdî: Sana bazı şeyler sormak için geldim, dedi. Rasûlullah da ona hitaben: Eğer sana söylersem herhangi bir şey sana fayda verir mi? buyurdu. O: Kulaklarımla duyarım, dedi. Rasûlullah yanında bulunan bir değnekle yere birtakım çizgiler çizerek mütefekkir bir halde: Sor, dedi. Yahûdî: Arz başka bir arza, semalar başka semalara tebdîl olunduğu gün insanlar nerede bulunur?[1] diye sordu.

Rasûlullah: Onlar köprünün berisinde, bir karanlık içindedirler, buyurdu. (Yahûdî:) İnsanların (köprüyü) ilk geçeni kimdir? diye sordu. «Muhacirlerin fakirleridir» dedi. Yahûdî: Onlar Cennete girerlerken kendilerine verilecek olan hediyeleri nedir? dedi. «Balık ciğerinin bir kenarıdır» buyurdu. Bunun ardından; Onların gıdaları nedir? dedi. «Cennetin etrafından yemekte bulunan cennet öküzü onlar için boğazlanır»

---

1. Bu suâl Kur'ân-ı Kerîm'in şu âyetini hatırlatır:

يوم تبدل الارض غير الارض والسموات وبرزوا لله الواحد القهار

: **O gün kî, yer başka bir yere, gökler de (başka göklere) tebdîl olunacaktır. (İnsanlar kabirlerinden kalkıp) bir olan, Kahhâr olan Allah'ın huzurunda toplanacaklardır» (İbrahim: 48).**

buyurdu. Bu yemek üzerine onların içeceği nedir? diye sordu. «Cennette *Selsebil* ismi verilen bir pınardandır» buyurdu. (Yarûdî:) Doğru söyledin, dedi ve ilâve etti: Sana, yer ahalisinden kimsenin bilemiyeceği, ancak bir peygamberin, yahut bir-iki kişinin daha bilebileceği bir şeyi sormak için geldim, dedi. «Sana söylersem, bu söylemem sana menfaat verir mi?» buyurdu. O da: Kulaklarımla duyarım, dedi ve ilâve etti: Sana çocuk (teşekkülünün mahiyeti) den soruyorum, dedi.

(Rasûlullah:) «Erkeğin suyu beyazdır, kadının suyu sarıdır. Bu ikisi birleştikleri zaman, erkeğin menîsi kadının menîsine gâlip gelirse Allah'ın izniyle erkek çocuk meydana getirirler. Kadının menîsi erkeğin menîsine gâlip gelirse yine Allah'ın izniyle kız çocuğu meydana getirirler» buyurdu[2].

Yahûdî: Yemin ederim ki sen, doğru söyledin ve yine yemin ederim ki sen muhakkak bir peygambersin, dedi. Sonra ayrılıp gitti. Mütaâkiben Rasûlullah (S): «Bu zat sorduğu şeyleri bana sormuştur. Halbuki onlardan hiçbirine âid bende bir bilgi yoktu. Nihayet o ilmi bana Allah getirmiştir» buyurdu.

..... : Burada Muâviyetu'bnu Sellâm, bu isnad içinde olarak bunun benzerini tahdîs etti. Ancak bunda Sevbân: Ben Rasûlullah'ın yanında oturuyordum, demiştir.

Rasûlullah da cevabında: Balık ciğerinin zâidesi, demiştir. Bir de: O ikisi erkek çocuğu ve kız çocuğu meydana getirirler demeyip, sadece erkek çocuk ve kız çocuk olur, buyurmuştur.

(٩) باب صفة غسل الجنابة

٣٥ — (٣١٦) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ. حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، يَبْدَأُ فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ. ثُمَّ يُفْرِغُ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ. فَيَغْسِلُ فَرْجَهُ. ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ. ثُمَّ يَأْخُذُ الْمَاءَ. فَيُدْخِلُ أَصَابِعَهُ فِي أُصُولِ الشَّعْرِ. حَتَّى إِذَا رَأَى أَنْ قَدِ اسْتَبْرَأَ، حَفَنَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ. ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ. ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

---

2. Bu hadîs'de bahsedilen erkek ve kadının cinsiyet suları, bunların meydana gelişleri ve birleşmeleri ve nihayet insan yavrusunun teşekkülü meselelerine âid tafsilât için Elmalı'lı Muhammed Hamdi Yazır merhum'un **Hak Dini Kur'ân Dili** eserinde Târık sûresi'nin 5-7 âyet'lerinin tefsiri sırasında topladığı ilmi tedkikatı tavsiye ederiz: VII, 5702-5726.

Şu âyet'ler insanın varlık âleminde geçireceği hayat safhalarını ne kadar net ifâde etmiştir:

«Andolsun biz insanı bir hülâsadan yarattık. Sonra onu sarp ve metin bir karargâhda bir nutfe yaptık. Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı haline getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık, o bir çiğnem eti de kemik(ler)e

(...) وحدثناه قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ. كُلُّهُمْ عَنْ هِشَامٍ، فِي هٰذَا الْإِسْنَادِ. وَلَيْسَ فِي حَدِيثِهِمْ غَسْلُ الرِّجْلَيْنِ.

(9) CÜNÜBLÜKTEN YIKANMANIN SIFATI BÂBI

——oOo——

35 — (316) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) cünüblükten yıkandığı zaman şöyle başlardı: Evvelâ ellerini yıkardı, sonra suyu sağ eliyle sol eline boşaltır ve fercini yıkardı. Sonra namaz için aldığı abdest gibi abdest alırdı. Sonra suyu alır ve parmaklarını saç köklerine sokar, tamamiyle suyun ulaştığına kani oluncaya kadar başını yıkardı. Sonra suyu elleriyle toptan alır ve başının üzerine üç defa bolca dökerdi. Sonra vücudunun kalan yerleri üzerine su akıtırdı. Bundan sonra da ayaklarını yıkardı.

..... : Burada Cerîr, Aliyyu'bnu'l-Mushir ve İbnu Numeyr, bunların hepsi de Hişâm'dan olmak üzere bu isnad içinde hadîsi rivâyet etmişlerdir. Bunların hadîsinde ayakların yıkanması yoktur.

٣٦ — (...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا وَكِيعٌ. حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ. فَبَدَأَ فَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثًا. ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ. وَلَمْ يَذْكُرْ غَسْلَ الرِّجْلَيْنِ.

(...) وحدثناه عَمْرٌو النَّاقِدُ. حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو. حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ هِشَامٍ. قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ، إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، بَدَأَ فَغَسَلَ يَدَيْهِ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ. ثُمَّ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِهِ لِلصَّلَاةِ.

36 — ( ) ..... : Burada Âişe (R), Peygamber (S) cünüblükden yıkandı ve şöyle başladı: Evvelâ iki avucunu üç defa yıkadı, dedi. Sonra bundan evvelki Ebû Muaviye hadîsinin benzerini zikretti. Ve ayakyarı yıkamayı zikretmedi.

..... : Âişe'den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) cünüblükten yıkandığı zaman şöyle başlardı: Evvelâ elini kaba sokmadan ellerini yıkardı. Sonra namaza abdest alması gibi abdest alırdı.

---

kalb ettik de o kemiklere de et giydirdik. Bilâhare onu başka yaratışla inşâ ettik. Sûret yapanların en güzeli olan ALLAH'ın şânı ne yücedir! Sonra siz bunun arkasından hiç şüphesiz ki öleceksiniz. Sonra siz kıyâmet gününde diriltilib kaldırılacaksınız» (el-Mu'minûn: 12-16).

٣٧ — (٣١٧) وحدثني عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ . حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ يُونُسَ . حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ ابْنِ أَبِي الْجَعْدِ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ قَالَ: حَدَّثَتْنِي خَالَتِي مَيْمُونَةُ قَالَتْ: أَدْنَيْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ غُسْلَهُ مِنَ الْجَنَابَةِ . فَغَسَلَ كَفَّيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا . ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ . ثُمَّ أَفْرَغَ بِهِ عَلَى فَرْجِهِ ، وَغَسَلَهُ بِشِمَالِهِ . ثُمَّ ضَرَبَ بِشِمَالِهِ الْأَرْضَ . فَدَلَكَهَا دَلْكًا شَدِيدًا . ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ . ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ مِلْءَ كَفِّهِ . ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ . ثُمَّ تَنَحَّى عَنْ مَقَامِهِ ذَلِكَ . فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ . ثُمَّ أَتَيْتُهُ بِالْمِنْدِيلِ فَرَدَّهُ .

(...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَأَبُو كُرَيْبٍ ، وَالْأَشَجُّ ، وَإِسْحَقُ . كُلُّهُمْ عَنْ وَكِيعٍ . ح وَحَدَّثَنَاهُ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَأَبُو كُرَيْبٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ . كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْمَشِ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ . وَلَيْسَ فِي حَدِيثِهِمَا إِفْرَاغُ ثَلَاثِ حَفَنَاتٍ عَلَى الرَّأْسِ . وَفِي حَدِيثِ وَكِيعٍ وَصْفُ الْوُضُوءِ كُلِّهِ . يَذْكُرُ الْمَضْمَضَةَ وَالِاسْتِنْشَاقَ فِيهِ . وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ ذِكْرُ الْمِنْدِيلِ.

37 — (317) ..... : İbn Abbâs (R) şöyle dedi:

Bana teyzem Meymûne tahdîs etti, dedi ki: Rasûlullah (S) a cünüblükten çıkması için suyunu yakınına getirdim. Evvelâ ellerini iki yahut üç defa yıkadı. Sonra elini kaba sokarak oradan su aldı. Sonra bunu ferci üzerine döküp orasını sol eliyle yıkadı. Sonra sol eliyle yere vurdu ve elini sert bir şekilde sürtüp ovaladı. Sonra namaza abdest alması gibi abdest aldı. Sonra avuçlarının dolusu suyu üç defa başı üzerinde boşalttı. Sonra bedenin kalan yerlerini yıkadı. Sonra bu yerinden ayrıldı ve ayaklarını yıkadı. Sonra kendisine havlu getirdim de o, bunu reddetti.

..... : Burada Vekî' ve Ebû Muâviye onların ikisi de, A'meş'den bu isnad ile rivâyet ettiler. Bu ikisinin hadîsinde baş üzerine üç defa su boşaltma yoktur. Vekî'nin hadîsinde ise abdestin bütününün tavsîfi vardır. Abdest de ağzı çalkalamayı ve buruna su çekmeyi zikreder. Ebû Muâviye hadîsinde mendil (havlu) in zikri yoktur.

٣٨ — (...) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ إِدْرِيسَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ سَالِمٍ ، عَنْ كُرَيْبٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ مَيْمُونَةَ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِمِنْدِيلٍ . فَلَمْ يَمَسَّهُ . وَجَعَلَ يَقُولُ « بِالْمَاءِ هٰكَذَا » يَعْنِي يَنْفُضُهُ .

38 — ( ) ..... : İbn Abbas, Meymûne (R) den: Peygamber (S) e bir havlu getirildi de kendisi buna dokunmadı ve su damlalarının gitmesi için şöyle şöyle hareket ettirmeye başladı (demiştir).

٣٩ — (٣١٨) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى الْعَنَزِيُّ . حَدَّثَنِي أَبُو عَاصِمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، عَنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ ، دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوَ الْحِلَابِ . فَأَخَذَ بِكَفِّهِ . بَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ . ثُمَّ الْأَيْسَرِ . ثُمَّ أَخَذَ بِكَفَّيْهِ . فَقَالَ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ .

39 — (318) ..... : Âişe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) cünüblükten yıkanacağı zaman *Külek*[3] gibi bir şey isterdi. Sonra avucuyla su alır, başının sağ şıkkından başlıyarak yıkar, sonra sol tarafı yıkardı. Sonra iki avucu ile tekrar su alır, bunu başı üzerine dökerdi.

(١٠) باب القدر المستحب من الماء فى غسل الجنابة ، وغسل الرجل والمرأة فى إناء واحد فى حالة واحدة ، وغسل أحدهما بفضل الآخر

٤٠ — (٣١٩) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَغْتَسِلُ مِنْ إِنَاءٍ . هُوَ الْفَرَقُ . مِنَ الْجَنَابَةِ .

(10) BOY ABDESTİ ALIRKEN MÜSTAHAB OLAN SU MİKTARI, ERKEK İLE KADININ BİRLİKTE VE AYNI KABTA YIKANMALARI, İKİSİNDEN BİRİNİN, DİĞERİNİN ARTAN SUYU İLE YIKANMASI BÂBI

——cOo——

40 — (319) ..... : Âişe (R) den: (şöyle demiştir:) Rasûlullah (S) cünüblükten dolayı yıkanmasında *farak* denilen (takrîben dokuz litrelik) bir kabın suyu ile yıkanırdı[4].

---

3. Külek, «hılâb»ın Türkçesidir. Kamûs Tercemesinde hılâb lügatı için «süt sağacak kaba denir ki, külek ve susak ta'bir olunur» diyor. Büyük muhaddislerden Ebû Avâne'nin Sahîh'inde tahriç edildiğine göre bu hadis'in rivâyet zincirine dahil olan Ebû Âsım en-Nebîl, bu kabı, uzunluğu ve genişliği birer karışdan az tahmin ettiği gibi Beyhakiy de sekiz rıtl su alır bir testi olarak takdir etmiştir.
4. Farak, cumhurun kavline göre iki Sâ' miktarı su alır bir kabdır ki, takrîben altı litre eder. İbnu'l-Esîr ise Râının fethile farak'ın 16 rıtl yani üç Sâ —ki takrîben dokuz litredir— Râ'nin sükûnu ile FARK'ın 120 rıtl; yahud 22 1/2 Sâ' yani takriben 67,5 litre demiş, luğat ehlinin ittifak beyanlarile her KIST 1/2 Sâ' diye tarif edilmiş olduğundan İbnu'l-Esîr'n nahline diyecek kalmıyor. Sufyânu'bnu Uyeyne ile İmâm Şâfi'î ve lügatçılar bunda müttefiktirler. Ancak Hanefî hakihleri MÜDD'ü 2 rıtl itibar edib, Sâ'da 4 Müdd olduğundan onlarca FARAK 2 Sâ'dır ki yine Hicaz'lıların 3 Sâ'ın toplamı itibar ettikleri 16 rıtl demek olur.

٤١ — (...) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ . ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ رُمْحٍ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ . ح وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَمْرٌو النَّاقِدُ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . قَالُوا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ . كِلَاهُمَا عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَغْتَسِلُ فِي الْقَدَحِ . وَهُوَ الْفَرَقُ . وَكُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَهُوَ فِي الْإِنَاءِ الْوَاحِدِ .

وَفِي حَدِيثِ سُفْيَانَ : مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ .

قَالَ قُتَيْبَةُ : قَالَ سُفْيَانُ : وَالْفَرَقُ ثَلَاثَةُ آصُعٍ .

41 — ( ) ..... : Âişe (R): Rasûlulah (S) farak'dan ibaret olan bir kabdan yıkanırdı. Ben, bir kap içinde Rasûlullah ile beraber yıkanırdım, demiştir.

Sufyân'ın hadisinde: Bir tek kabtan (denmiştir).

Kuteybe: Sufyân, farak üç sâ'dır, dedi, demiştir.

٤٢ — (٣٢٠) وحدثني عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ . قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ ابْنِ حَفْصٍ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ . قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ ، أَنَا وَأَخُوهَا مِنَ الرَّضَاعَةِ . فَسَأَلَهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْجَنَابَةِ ؟ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ قَدْرِ الصَّاعِ . فَاغْتَسَلَتْ . وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا سِتْرٌ . وَأَفْرَغَتْ عَلَى رَأْسِهَا ثَلَاثًا . قَالَ : وَكَانَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ يَأْخُذْنَ مِنْ رُؤُسِهِنَّ حَتَّى تَكُونَ كَالْوَفْرَةِ .

42 — (320) ..... : Ebû Seleme (R) şöyle dedi:

Ben Âişe'nin huzuruna onun bir süt kardeşiyle beraber girdim. Süt kardeşi Âişe'ye Peygamber'in cünüblükten yıkanmasını sordu. Bunun üzerine Âişe: Bir Sâ' mikdarı su alan bir kab istedi, onunla yıkandı. Bizimle onun arasında (bedenin aşağısı görünmemek için) bir perde vardı. Başının üzerine üç defa su boşalttı.

(Ebû Seleme) dedi ki: Peygamber (S) in zevceleri, başlarından saç alırladı. Hatta saçları *vefre* gibi olurdu[5].

---

5. Yani onlar, başlarının saçlarından alırlar ve saçlarını hafifletirlerdi de saçları kulaklarına kadar uzun olur, daha aşağıya geçmezdi. Bunu peygamberin vefatından sonra süslenmeyi bıraktıkları için yaptıkları tahmin edilmiştir. Mamafih buradan kadının da saçını kısaltmasının cevazı anlaşılmıştır.

٤٣ — (٣٢١) حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ؛ قَالَ : قَالَتْ عَائِشَةُ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ بَدَأَ بِيَمِينِهِ . فَصَبَّ عَلَيْهَا مِنَ الْمَاءِ فَغَسَلَهَا . ثُمَّ صَبَّ الْمَاءَ عَلَى الْأَذَى الَّذِي بِهِ ، بِيَمِينِهِ . وَغَسَلَ عَنْهُ بِشِمَالِهِ حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْ ذَلِكَ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ .

قَالَتْ عَائِشَةُ : كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ . وَنَحْنُ جُنُبَانِ .

43 — (321) ..... : Ebû Seleme dedi ki: Âişe (R) şöyle demiştir. Rasûlullah (S) yıkandığı zaman sağı ile başlardı. Şöyle ki: Sağ eli üzerine su döker ve onu yıkardı. Sonra sağ eliyle kendisinde bulunan pislik üzerine suyu döker ve onu kendisinden sol eliyle yıkardı. Nihayet bunları bitirince suyu başı üzerine dökerdi.

Yine Âişe: Biz her ikimiz de cünüb olduğumuz halde ben ve Rasûlullah bir kapdan yıkanırdık, dedi.

٤٤ — (...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا شَبَابَةُ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ يَزِيدَ ، عَنْ عِرَاكٍ ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (وَكَانَتْ تَحْتَ الْمُنْذِرِ بْنِ الزُّبَيْرِ) ؛ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهَا ؛ أَنَّهَا كَانَتْ تَغْتَسِلُ هِيَ وَالنَّبِيُّ ﷺ فِي إِنَاءٍ وَاحِدٍ . يَسَعُ ثَلَاثَةَ أَمْدَادٍ . أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ .

44 — ( ) ..... : Hafsa Bintu Abdirrahmai'nbi Ebî Bekr (kendisi Munziru'bnu Zubeyr'in nikâhı altındaydı) den:

Ona Âişe (R) şöyle haber vermiştir: Âişe kendisi ve peygamber üç *Müdd*[6] yahut ona yakın mikdarda su alacak bir kab içinde yıkanırlardı.

٤٥ — (...) حدثنا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبٍ . قَالَ : حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ . تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ . مِنَ الْجَنَابَةِ

45 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ben ve Rasûlullah cünüblükten çıkmak için bir kabdan yıkanırdık. (Yıkanırken) ellerimiz o kab içine arka arkaya girip çıkardı.

---

6. Bunun iki tefsîri vardır: Her biri üç Müdd ile yıkanmıştır. Yahut bu müdd'en murad Sâ'dır. Bu takdirde Farak hadis'ine uygun olur.

Bu değişik miktar gösteren rivâyetleri cem'de şöyle denmiştir: Bunlar çeşitli hallerdeki yıkanmalardır. Bunlarda kullandığı suyun en çok ve en az miktarı bulunur. Bunlar yıkanmak ve temizlenmek suyunun miktarında kesin bir hadd olmadığına delâlet eder ki, ümmet için büyük bir kolaylık ve genişliktir (Nevevî).

٤٦ – (...) وحدثنا يحيى بن يحيى. أخبرنا أبو خيثمة عن عاصم الأحول، عن معاذة، عن عائشة؛ قالت: كنت أغتسل أنا ورسول الله ﷺ من إناء، بيني وبينه، واحد. فيبادرني حتى أقول: دع لي، دع لي. قالت: وهما جنبان.

46 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ben ve Rasûlullah kendisiyle benim aramda bulunan bir kabdan yıkanırdık. (Yıkanırken bazan) o beni geçerdi de ben ona: Benim için bırak, benim için bırak, derdim. Halbuki onların ikisi de cünübdürler, demiştir.

٤٧ – (٣٢٢) وحدثنا قتيبة بن سعيد، وأبو بكر بن أبي شيبة. جميعا عن ابن عيينة. قال قتيبة: حدثنا سفيان عن عمرو، عن أبي الشعثاء، عن ابن عباس؛ قال: أخبرتني ميمونة؛ أنها كانت تغتسل، هي والنبي ﷺ، في إناء واحد.

47 — (322) ..... : İbn Abbas (R) şöyle dedi:
Bana Meymûne bizzat kendisi ve Peygamber bir kabda yıkanır olduklarını haber verdi.

٤٨ – (٣٢٣) وحدثنا إسحق بن إبراهيم ومحمد بن حاتم (قال إسحق: أخبرنا. وقال ابن حاتم: حدثنا محمد بن بكر) أخبرنا ابن جريج. أخبرني عمرو بن دينار. قال: أكبر علمي، والذي يخطر على بالي؛ أن أبا الشعثاء أخبره؛ أن ابن عباس أخبره؛ أن رسول الله ﷺ كان يغتسل بفضل ميمونة.

48 — (323) ..... : İbn Abbas (R) şöyle haber vermiştir: Rasûlulalh (S) Meymûne'den arta kalan su ile yıkanırdı.

٤٩ – (٣٢٤) حدثنا محمد بن المثنى. حدثنا معاذ بن هشام. قال: حدثني أبي عن يحيى بن أبي كثير. حدثنا أبو سلمة بن عبد الرحمن؛ أن زينب بنت أم سلمة حدثته؛ أن أم سلمة حدثتها قالت: كانت هي ورسول الله ﷺ يغتسلان في الإناء الواحد من الجنابة

49 — (324) ..... : Ummu Seleme'nin kızı Zeyneb tahdîs etmiştir. O'na da Ummu Seleme tahdîs edip şöyle demiştir: Ummu Seleme ve Rasûlullah (S) her ikisi de cünüblükten (çıkmak için) bir kabda yıkanırlardı.

٥٠ — (٣٢٥) حدثنا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُعَاذٍ حَدَّثَنَا أَبِي. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمٰنِ (يَعْنِي ابْنَ مَهْدِيٍّ) قالا : حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَبْرٍ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَغْتَسِلُ بِخَمْسِ مَكَاكِيكَ . . وَيَتَوَضَّأُ بِمَكُّوكٍ . وَقَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى : بِخَمْسِ مَكَاكِيَّ وَقَالَ ابْنُ مُعَاذٍ : عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ . وَلَمْ يَذْكُرِ ابْنَ جَبْرٍ .

50 — (325) ..... : Abdullahi'bnu Abdillahi'bni Cebr şöyle dedi: Enes'den işiddim, şöyle diyordu: Rasûlullah (S) beş *mekkûk* (mikdarı su) ile yıkanır, bir *mekkûk* ile de abdent alırdı[7].

İbnu'l-Müsenna: Beş mekâkî ile demiştir.

İbnu Muâz'da: Abdullahi'bnu Abdillah'dan dedi ve İbnu' Cebr'i zikretmedi.

٥١ — (...) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنْ مِسْعَرٍ ، عَنِ ابْنِ جَبْرٍ ، عَنْ أَنَسٍ ؛ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ . إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ .

51 — ( ) ..... : Enes (R) şöyle dedi: Nebiy (S) müdd ile abdest alır, bir sâ'dan beş müdde kadar su ile de yıkanırdı.

٥٢ — (٣٢٦) وحدثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ وَعَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ . كِلَاهُمَا عَنْ بِشْرِ بْنِ الْمُفَضَّلِ . قَالَ أَبُو كَامِلٍ : حَدَّثَنَا بِشْرٌ . حَدَّثَنَا أَبُو رَيْحَانَةَ عَنْ سَفِينَةَ ؛ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَغْسِلُهُ الصَّاعُ ، وَمِنَ الْمَاءِ ، وَمِنَ الْجَنَابَةِ . وَيُوَضِّؤُهُ الْمُدُّ .

52 — (326) ..... : Sefîne (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) i cünübiükten çıkması için bir sâ' mikdarı su iyice yıkar, bir müdd mikdarı su da iyice abdest aldırırdı[8].

---

7. Belki burada mekkûkden murad müdddür. Çünkü bundan sonra gelecek olan diğer rivâyette: Müdd ile abdest alır ve sâ' ile beş müdde kadar da yaıkanırdı, demiştir (Nevevî).

8. Sâ', beş Bağdad rıtlı ile 1/3 rıtl alabilen kaba denir. Bir müdd de bir sâ'ın dörtte bir mikdarıdır. Bu Şâfi'îlerden Nevevî'nin verdiği hisabdır. Ancak bu

٥٣ – (...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا ابن علية . ح وحدثني علي بن حجر . حدثنا إسماعيل عن أبي ريحانة ، عن سفينة (قال أبو بكر : صاحب رسول الله ﷺ) قال : كان رسول الله ﷺ يغتسل بالصاع ويتطهر بالمد . وفي حديث ابن حجر ، أو قال : ويطهره المد . وقال - وقد كان كبر - وما كنت أثق بحديثه .

53 — ( ) ..... : Sefine (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) bir sâ' su ile yıkanır ve bir müdd su ile de temizlenirdi.

İbn Hucr'un hadîsinde: Yahut bir müdd su onu temizlerdi (şeklindedir.)

ölçek pek ihtilâflı olduğundan, ihtilâfların derecesini anlamak isteyenler Kamûs Tercemesi'nden müdd, sâ', mekkûk ve rıtl kelimelerinin izahına müracaat edebilirler. Rasûlullah'ın muhtelif mikdarlarda su ile abdest alıb yıkandığına dâir diğer pek çok rivâyetler de vardır. Buradaki mikdarlar orta yapılı bir kimsenin, yıkanacak azası üzerinden akacak suyun, en az mikdarını gösterir. Beden azası yıkanıb, üzerinden su cereyan ettikden sonra bu mikdarlardan da az su ile abdestsizlik hâli giderilebilir. İsraf dedirtmiyecek ziyadesi ile de câizdir. Medine'de kullanılan Müdd —ki fakihler arasında Peygamber Müddû adile tanınır— 1 1/3 rıtl mikdarı alabilir bir hacim ölçüsüdür. Dört müdd bir sâ'dır. Ancak müdd ile sâ'ın mikdarlarını anlamak, mikyas tutulan rıtl'ın ne kemmiyette olduğunu bilmeye bağlıdır. Rıtl ise Bağdadisi Şâmisi vardır. Yani birinin kusûru İran, diğerininki Roma ölçüleri olub, hisab sırasında takriben bir mikdarı gösteren iki ölçektir. Bağdâdi rıtl (130), daha doğrusu —Nevevi'nin tahkikine göre— (128 4/7) dirhemdir. En sahih olan ikinci takdir ise de, kesirli olduğundan buna (1 3/7) dirhem, diğer ta'birle bir miskâl ilâve ederek kesirsiz (130) dirhem itibar edilmiştir.

(1 1/3) rıtl olan bir peygamber müddü bu hisaba göre (171 3/7) veya (130) dirhem hisabına nazaran (173 1/3) dirhem eder ki, en doğru hisab ve takdire göre, bir dirhem 3.0898 gram ettiğinden, bu mikdar su 0,530 yani yarım litreden biraz fazlaca bir şey tutar. Bu mikdar bugün sucuların kullandıkları su bardaklarından üçünün aldığı sudan azdır. Bu, İmam Şâfiî ile Hicâz fakihlerinin takdiridir. Ebû Hanife ile Irak fakihlerine göre ise Müdd, iki rıtl olduğundan abdest suyunun mikdarı (1,06) litre eder ki beş bardakdan biraz fazlacadır.

Şâmî rıtl hakkında da yine **Kamûs Tercemesinin** rıtl maddesinde kâfî bilgiler verilmiştir.

Bu hadis'e nazaran Rasûlullah'ın abdest suyu işte bu kadar az mikdardadır. Gusûl için kullandığı su da yine bu rivâyete göre dörtden beş müdde kadar ki, o da (685 5/7) den (857 1/7) dirhem eder. Bu da takriben (2, 120) den (2, 650) litreye kadar eder. Irak fakihlerinin müddü iki rıtl itibar ettiklerine göre ise bu mikdar takriben (4,24) den (5,3) litreye kadardır (**Tecrid Ter.**, I, 141-142).

Ebû Reyhâne: Sefîne çok ihtiyar oldu da ben onun hadîsine itimad edemiyordum, demiştir[9].

(١١) باب استحباب إفاضة الماء على الرأس وغيره ثلاثا

٥٤ — (٣٢٧) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ (قَالَ يَحْيَى : أَخْبَرَنَا . وَقَالَ الآخَرَانِ : حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ) عَنْ أَبِي إِسْحَقَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ ، عَنْ جُبَيْرِ ابْنِ مُطْعِمٍ قَالَ : تَمَارَوْا فِي الْغُسْلِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ : أَمَّا أَنَا ، فَإِنِّي أَغْسِلُ رَأْسِي كَذَا وَكَذَا . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَمَّا أَنَا ، فَإِنِّي أُفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلاَثَ أَكُفٍّ » .

(11) BAŞ ÜZERİNDEN VE BEDENİN DİĞER KISIMLARI ÜZERİNDEN ÜÇ DEFA SU TAŞIRMANIN MÜSTAHABLIĞI BÂBI

——oOo——

54 — (327) ..... : Cübeyru'bnu Mut'ım şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) ın yanında yıkanma (suyunun mikdarı) hususunda münakaşa ettiler. Cemâatten biri: Bana gelince, ben başımı şöyle şöyle yıkarım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, «Bana gelince, ben başımın üzerinden üç avuç su akıtırım» buyurdu.

٥٥ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهُ ذُكِرَ عِنْدَهُ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ . فَقَالَ « أَمَّا أَنَا ، فَأُفْرِغُ عَلَى رَأْسِي ثَلاَثًا » .

55 — ( ) ..... : Cubeyru'bnu Mut'ım şöyle dedi:

Peygamber (S) in huzurunda cünüblükten yıkanmak zikrolundu. Bunun üzerine kendisi: «Bana gelince, başımın üzerine üç kerre su boşaltırım» buyurdu.

---

9. Bu Sefîne, Rasûlulah'ın sahâbîlerindendir. Kendisi ya Rasûlullah'ın, yahut da mü'minlerin anası Ümmü Seleme'nin azadlılarındandı. İsmi Mihrân yahut da Rûmân idi. Bir gazvede arkadaşlarının eşyalarını yüklenip taşıdığı için Rasûlullah ona Sefîne diye isim vermişti. Sonra bu isim onda devam edip gitti (Usdu'l-Gâbe).

٥٦ — (٣٢٨) وحدثنا يحيى بن يحيى، وإسماعيل بن سالم. قالا: أخبرنا هشيم عن أبي بشر، عن أبي سفيان، عن جابر بن عبد الله؛ أن وفد ثقيف سألوا النبي ﷺ فقالوا: إن أرضنا أرض باردة. فكيف بالغسل؟ فقال «أما أنا، فأفرغ على رأسي ثلاثا».

قال ابن سالم في روايته: حدثنا هشيم. أخبرنا أبو بشر. وقال: إن وفد ثقيف قالوا: يا رسول الله!

56 — (328) ..... : Câbiru'bnu Abdillah şöyle dedi: Sakif heyeti Peygamber (S) den sordular ve dediler ki: Bizim arâzîmiz soğuk bir yerdir. Binaenaleyh yıkanma nasıl yapılacak? Bunun üzerine Rasûlullah: «Bana gelince, başımın üzerine üç kerre su akıtırım» buyurdu.

İbn Sâlim kendi rivâyetinde şöyle dedi: Bize Huşeym söyledi. Bize Ebû Bişr haber verdi ve dedi ki: Sakif heyeti: «Ya Rasûlallah!» dediler.

٥٧ — (٣٢٩) وحدثنا محمد بن المثنى. حدثنا عبد الوهاب (يعني الثقفي) حدثنا جعفر عن أبيه، عن جابر بن عبد الله؛ قال: كان رسول الله ﷺ، إذا اغتسل من جنابة، صب على رأسه ثلاث حفنات من ماء. فقال له الحسن بن محمد: إن شعري كثير. قال جابر: فقلت له: يا ابن أخي! كان شعر رسول الله ﷺ أكثر من شعرك وأطيب.

57 — (329) ..... : Câbiru'bnu Ablillah (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) cünüblükten çıkmak için yıkandığında başı üstüne üç avuç su dökerdi.

Hasanu'bnu Muhammed, Câbir'e: Benim saçım çoktur, dedi. Bunun üzerine Câbir ona: Ey kardeşim oğlu! Rasûlullah'ın saçı senin saçından daha çok ve daha hoş idi, dedi.

(١٢) باب حكم ضفائر المغتسلة

٥٨ — (٣٣٠) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، وعمرو الناقد، وإسحق بن إبراهيم، وابن أبي عمر. كلهم عن ابن عيينة. قال إسحق: أخبرنا سفيان عن أيوب بن موسى، عن سعيد بن أبي سعيد المقبري، عن عبد الله بن رافع، مولى أم سلمة، عن أم سلمة؛ قالت: قلت: يا رسول الله! إني امرأة أشد ضفر رأسي. فأنقضه لغسل الجنابة؟ قال «لا. إنما يكفيك أن تحثي على رأسك ثلاث حثيات. ثم تفيضين عليك الماء فتطهرين».

(...) وحدثنا عَمْرٌو النَّاقِدُ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ . ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ . أَخْبَرَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَا : أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى ، فِي هَٰذَا الْإِسْنَادِ . وَفِي حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ : فَأَنْقُضُهُ لِلْحَيْضَةِ وَالْجَنَابَةِ ؟ فَقَالَ « لَا » . ثُمَّ ذَكَرَ بِمَعْنَىٰ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ .

(...) وَحَدَّثَنِيهِ أَحْمَدُ الدَّارِمِيُّ . حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ عَدِيٍّ . حَدَّثَنَا يَزِيدُ (يَعْنِي ابْنَ زُرَيْعٍ) عَنْ رَوْحِ ابْنِ الْقَاسِمِ . حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى ، بِهَٰذَا الْإِسْنَادِ . وَقَالَ : أَفَأَحُلُّهُ فَأَغْسِلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ ؟ وَلَمْ يَذْكُرِ : الْحَيْضَةَ .

(12) YIKANAN KADININ SAÇ ÖRGÜLERİNİN HÜKMÜ BÂBI

——oOo——

58 -- (330) ..... : Ummu Seleme (R) şöyle dedi:

Ya Rasûlallah! Ben, başımın saç örgüsü şiddetli olan bir kadınım. Cünüblük yıkanması için örgüyü bozayım mı? diye sordum. «Hayır, sadece başının üzerine üç avuç su dökmekliğin sana kâfi gelir. Sonra suyu bütün bedenin üzerinden akıtırsın ve temizlenirsin» buyurdu.

..... : Burada Yezîdu'bnu Hârûn ve Abdurrazzak ikisi bize Sevrî, Eyyûbu'bnu Mûsâ'dan bu isnad içinde haber verdi diye tahdîs ettiler. Abdurrazzak'ın hadîsinde: Ben hayız ve cünüblük için örgüyü bozayım mı? (dedim). «Hayır» buyurdu. Sonra İbnu Uyeyne hadîsinin ma'nâsıyle zikretti.

..... : Burada de Eyyûbu bnu Mûsâ;, bu isnad ile tahdîs edip dedi ki: Ben cünüblükten (yıkandığı da) saç örgüsünü çözeyim de öyle mi yıkanayım? (dedi) ve hayzı zikr tmedi.

٥٩ — (٣٣١) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَىٰ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ . جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُلَيَّةَ . قَالَ يَحْيَىٰ : أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ . قَالَ : بَلَغَ عَائِشَةَ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو يَأْمُرُ النِّسَاءَ ، إِذَا اغْتَسَلْنَ ، أَنْ يَنْقُضْنَ رُؤُسَهُنَّ . فَقَالَتْ : يَا عَجَبًا لِابْنِ عَمْرٍو هَٰذَا ! يَأْمُرُ النِّسَاءَ ، إِذَا اغْتَسَلْنَ ، أَنْ يَنْقُضْنَ رُؤُسَهُنَّ . أَفَلَا يَأْمُرُهُنَّ أَنْ يَحْلِقْنَ رُؤُسَهُنَّ ! لَقَدْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ . وَلَا أَزِيدُ عَلَى أَنْ أُفْرِغَ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثَ إِفْرَاغَاتٍ .

59 — (331) ..... : Ubeydu'bnu Umeyr şöyle dedi: Âişe'ye, Abdullahi'bnu Amr'ın kadınlara yıkandıkları zaman başlarını bozmalarını emreder olduğu haberi ulaştı. Onun üzerine Âişe (R) şöyle dedi: Hayret şu Amrın oğluna! Kadınlara yıkandıkları zaman başlarını bozmalarını

emreder! Kadınlara, başlarını tarş etmelerini de emretmez mi ki? Yemin olsun ben ve Rasûlullah bir tek kabda yıkanırdık da ben başımın üzerine üç defa boşaltmaktan fazla birşey yapmazdım.

(١٣) باب استحباب استعمال المغتسلة من الحيض فرصة من مسك فى موضع الدم

٦٠ — (٣٣٢) حدثنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ . جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ . قَالَ عَمْرٌو : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ ، عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : سَأَلَتِ امْرَأَةُ النَّبِيَّ ﷺ : كَيْفَ تَغْتَسِلُ مِنْ حَيْضَتِهَا ؟ قَالَ : فَذَكَرَتْ أَنَّهُ عَلَّمَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ . ثُمَّ تَأْخُذُ فِرْصَةً مِنْ مِسْكٍ فَتَطَهَّرُ بِهَا. قَالَتْ: كَيْفَ أَتَطَهَّرُ بِهَا ؟ قَالَ « تَطَهَّرِى بِهَا . سُبْحَانَ اللهِ ! » وَاسْتَتَرَ (وَأَشَارَ لَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ بِيَدِهِ عَلَى وَجْهِهِ) قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ : وَاجْتَذَبْتُهَا إِلَىَّ . وَعَرَفْتُ مَا أَرَادَ النَّبِيُّ ﷺ . فَقُلْتُ : تَتَبَّعِى بِهَا أَثَرَ الدَّمِ. وَقَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ فِي رِوَايَتِهِ : فَقُلْتُ : تَتَبَّعِى بِهَا آثَارَ الدَّمِ .

(...) وحدثنى أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ . حَدَّثَنَا حَبَّانُ . حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ . حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أُمِّهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ : كَيْفَ أَغْتَسِلُ عِنْدَ الطُّهْرِ ؟ فَقَالَ « خُذِى فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَوَضَّئِى بِهَا » ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ سُفْيَانَ .

(13) HAYIZDAN YIKANAN KADININ, KAN YERİNDE MİSKLENDİRİLMİŞ BİR PARÇA KULLANMASININ MUSTAHABLIĞI BÂBI

——oOo——

60 — (332) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Bir kadın Peygamber (S) e, hayızdan sonra nasıl yıkanacağını sordu: Yine Âişe: Peygamberin o kadına nasıl yıkanacağını öğrettiğini zikretti. Sonra Peygamber: Misklendirilmiş bir parça alırsın ve onunla temizlenirsin, buyurdu. Kadın: Ben onunla nasıl temizleneyim? dedi. Peygamber de: «Subhanallah! Onunla temizlen işte!» buyurdu ve yüzünü örttü. (Burada Sufyânu'bnu Uyeyne eliyle yüzü üzerinde işâret ederek bizlere o örtüşü gösterdi.)

Âişe şöyle dedi: Peygamberin ne kasdettiğini anladım ve kadını kendime doğru çektim. Ona: Kanın izince onu gezdir, dedim. İbnu Ebî Umer kendi rivâyetinde: Onu kanın izlerince gezdir, dedim şeklindedir.

..... : Âişe (R) den: (şöyle demiştir:) Bir kadın Peygambere, tuhur sırasında nasıl yıkanayım? diye sordu. «Misklendirilmiş bir parça al ve onunla temizlen» buyurdu. Sonra Sufyân hadîsi tarzında zikretti.

٦١ — (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ ؛ قَالَ : سَمِعْتُ صَفِيَّةَ تُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّ أَسْمَاءَ سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ غُسْلِ الْمَحِيضِ ؟ فَقَالَ « تَأْخُذُ إِحْدَاكُنَّ مَاءَهَا وَسِدْرَتَهَا فَتَطَهَّرُ. فَتُحْسِنُ الطُّهُورَ. ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِهَا فَتَدْلُكُهُ دَلْكًا شَدِيدًا . حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُنَ رَأْسِهَا ثُمَّ تَصُبُّ عَلَيْهَا الْمَاءَ . ثُمَّ تَأْخُذُ فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَطَهَّرُ بِهَا » فَقَالَتْ أَسْمَاءُ : وَكَيْفَ تَطَهَّرُ بِهَا ؟ فَقَالَ « سُبْحَانَ اللهِ ! تَطَهَّرِينَ بِهَا » فَقَالَتْ عَائِشَةُ (كَأَنَّهَا تُخْفِي ذَلِكَ) تَتَبَّعِينَ أَثَرَ الدَّمِ . وَسَأَلَتْهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَةِ ؟ فَقَالَ « تَأْخُذُ مَاءً فَتَطَهَّرُ، فَتُحْسِنُ الطُّهُورَ. أَوْ تُبْلِغُ الطُّهُورَ . ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِهَا فَتَدْلُكُهُ . حَتَّى تَبْلُغَ شُؤُنَ رَأْسِهَا ثُمَّ تُفِيضُ عَلَيْهَا الْمَاءَ » . فَقَالَتْ عَائِشَةُ : نِعْمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ ! لَمْ يَكُنْ يَمْنَعُهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ

(...) وحدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ، فِي هَذَا الْإِسْنَادِ ، نَحْوَهُ . وَقَالَ . قَالَ « سُبْحَانَ اللهِ ! تَطَهَّرِي بِهَا » وَاسْتَتَرَ .

(...) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ مُهَاجِرٍ ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ: دَخَلَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ شَكَلٍ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللهِ ! كَيْفَ تَغْتَسِلُ إِحْدَانَا إِذَا طَهُرَتْ مِنَ الْحَيْضِ ؟ وَسَاقَ الْحَدِيثَ . وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ

61 — ( ) ..... : İbrahimu'bnu Muhâcir şöyle dedi:

Safiyye'den işiddim. O, Âişe'den söylüyordu. (Âişe şöyle demiştir:) Esma Peygamber'e hayız yıkanmanını sordu. Rasûlullah: «Sizlerden biriniz suyunu ve kokulu sidresini alır, temizlenir. Temizlenmesini de güzel yapar. Sonra başı üzerine su döker ve başını şiddetli bir sürtme ile ovar ki, yıkama başının saç köklerine kadar ulaşsın. Sonra kendi üzerine su döker, sonra misklendirilmiş bir parça alır ve onunla temizlenir» buyurdu. Bunun üzerine yine Esma: Bununla nasıl temizlenir? diye sordu. Rasûlullah:

«Subhanallah! Onunla temizlenirsin işte!» buyurdu. Âişe (muhatabının duyacağı, fakat oradakilerin işidmiyeceği tarzda şunu gizliyerek): Kanın izince gezdirirsin, dedi. Kadın Peygambere cenabet yıkanmasını sordu. Peygamber:

«Bir su alır, temizlenir, temizliği de güzel yapar, yahut temizliği tamamlar. Sonra başı üzerine su döker ve onu oğuşturur. Tâ ki, yıkama

başının saç köklerine ulaşsın. Sonra kendi üzerine suyu taşırır» buyurdu. Müteâkiben Âişe: *Ensâr kadınları ne iyi kadınlardır. Hayaları, dinleri hususunda ilim sâhibi olmaktan kendilerini men edememiştir.*

..... : Şu'be bu isnad içinde o hadîs'in benzerini tahdîs etti. Ve Peygamber: «Subhanallah! Onunla temizlenirsin işte!» dedi ve tesettür eyledi, dedi.

..... : Âişe şöyle dedi: Esma Bintu Şekel, Rasûlullah'ın huzuruna girdi ve: Ya Rasûlullah! Bizlerden biri hayızdan tuhûra girdiği zaman nasıl yıkanır? diye sordu. Râvî hadîsi sevketti ve içinde cünüblük yıkanmasını zikretmedi.

(١٤) باب الستحاضة وغسلها وصلاتها

٦٢ — (٣٣٣) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب. قالا: حدثنا وكيع عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة؛ قالت: جاءت فاطمة بنت أبي حبيش إلى النبي ﷺ. فقالت: يا رسول الله! إني امرأة أستحاض فلا أطهر. أفأدع الصلاة؟ فقال «لا. إنما ذلك عرق وليس بالحيضة. فإذا أقبلت الحيضة فدعي الصلاة. وإذا أدبرت فاغسلي عنك الدم وصلي».

(...) وحدثنا يحيى بن يحيى. أخبرنا عبد العزيز بن محمد وأبو معاوية. ح وحدثنا قتيبة بن سعيد. حدثنا جرير. ح وحدثنا ابن نمير. حدثنا أبي. ح وحدثنا خلف بن هشام. حدثنا حماد بن زيد. كلهم عن هشام بن عروة. بمثل حديث وكيع وإسناده. وفي حديث قتيبة عن جرير: جاءت فاطمة بنت أبي حبيش بن عبد المطلب بن أسد. وهي امرأة منا. قال: وفي حديث حماد بن زيد زيادة حرف، تركنا ذكره.

(14) İSTİHÂZALI KADIN, İSTİHÂZALI KADININ YIKANMASI VE NAMAZ KILMASI BÂBI

——oOo——

62 — (333) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ebû Humeyş'in kızı Fâtıma Peygamber (S) e geldi ve: Ya Rasûlullah! Ben istihâzaya mübtelâ bir kadınım, temizlenemiyorum. Namazı bırakayım mı? diye sordu. (Rasûlullah:) «Hayır, bu bir damar kanından ibarettir, hayız değildir. Hayzın geldiği zaman namazı terket. Hayız müddeti bittiği zaman ise namazını kıl» buyurdu.

..... : Burada Ebû Muâviye, Cerîr, Numeyr ve Hammâdu'bnu Zeyd, bunların hepsi de Hişamu'bnu Urve'den, Vekî'in hadîsi ve isnadı-

nın benzerini rivayet ettiler. Kuteybe'nin Cerîr'den olan hadîs'inde: Fâtıma Bintu Ebî Hubeyş' İbni Abdilmuttalibi'bni Esed geldi[10]. O bizden bir kadındır (sözleri vardır). Hammâdu'bnu Zeyd hadîsinde ise ziyade bir söz vardır. Biz onun zikrini terkettik, demiştir[11].

٦٣ — (٣٣٤) حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : اسْتَفْتَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ بِنْتُ جَحْشٍ رَسُولَ اللهِ ﷺ . فَقَالَتْ : إِنِّي أُسْتَحَاضُ . فَقَالَ « إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ فَاغْتَسِلِي . ثُمَّ صَلِّي » فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ .

قَالَ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ : لَمْ يَذْكُرِ ابْنُ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَمَرَ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ جَحْشٍ أَنْ تَغْتَسِلَ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ . وَلَكِنَّهُ شَيْءٌ فَعَلَتْهُ هِيَ . وَقَالَ ابْنُ رُمْحٍ فِي رِوَايَتِهِ : ابْنَةُ جَحْشٍ . وَلَمْ يَذْكُرْ أُمَّ حَبِيبَةَ .

63 — (334) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Cahş kızı Ummu Habîbe Rasûlullah'a: Ben istihâza oluyorum, dedi ve ondan fetva istedi. Rasûlullah (S): «Bu bir damar (kanın) dan ibarettir. Binaenaleyh, yıkan, sonra namaz kıl» buyurdu. Bu sebeple Ummu Habîbe her namaz sırasında yıkanırdı.

Leysu'bnu Sa'd: İbnu'ş-Şihâb Rasûlullah'ın Cahş kızı Ummu Habîbe'ye her namaz sırasında yıkanmasını emrettiğini zikretmedi. Lâkin bu, o kadının kendi kendine yaptığı bir şeydir, dedi.

İbnu Rumh, ise kendi rivâyetinde: Cahş'ın kızı demiş, Ummu Habîbe'yi zikretmemiştir.

٦٤ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْمُرَادِيُّ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ وَعَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ جَحْشٍ (خَتَنَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، وَتَحْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ) اسْتُحِيضَتْ سَبْعَ سِنِينَ . فَاسْتَفْتَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي ذَلِكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنَّ هَذِهِ لَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ . وَلَكِنَّ هَذَا عِرْقٌ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي » .

قَالَتْ عَائِشَةُ : فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ فِي مِرْكَنٍ فِي حُجْرَةِ أُخْتِهَا زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ . حَتَّى تَعْلُوَ حُمْرَةُ الدَّمِ الْمَاءَ .

---

10. Asıllarda böyle vâki' olmuştur. Âlimler bunun vehm olduğunda ittifak etiler. Doğrusu: Fâtıma Bintu Ebî Hubeyşi'bni Muttalibdir, «Abd» fazladır, dediler.
11. Hammâd hadis'inde terkedilen ziyade «Kendinden kanı yıka» sözünden sonra «Abdset al» kelimesidir. Hammâd, bu cümlenin rivâyetinde yalnız kaldığı için, Muslim o kelimeyi düşürmüştür (Nevevî).

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : فَحَدَّثْتُ بِذٰلِكَ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ . فَقَالَ : يَرْحَمُ اللهُ هِنْدًا . لَوْ سَمِعَتْ بِهٰذِهِ الْفُتْيَا . وَاللهِ ! إِنْ كَانَتْ لَتَبْكِي . لِأَنَّهَا كَانَتْ لَا تُصَلِّي .

(...) وحدثني أَبُو عِمْرَانَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زِيَادٍ . أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ (يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ) عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ قَالَتْ : جَاءَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ بِنْتُ جَحْشٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ . وَكَانَتِ اسْتُحِيضَتْ سَبْعَ سِنِينَ . بِمِثْلِ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ إِلَى قَوْلِهِ : تَعْلُوَ حُمْرَةُ الدَّمِ الْمَاءَ . وَلَمْ يَذْكُرْ مَا بَعْدَهُ .

(...) وحدثني مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عَمْرَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّ ابْنَةَ جَحْشٍ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ سَبْعَ سِنِينَ . بِنَحْوِ حَدِيثِهِمْ .

64 — ( ) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R) şöyle dedi:

Rasûlullah'ın baldızı olan ve Abdurrahmani'bnu Avfın nikâhı altında bulunan Cahş kızı Ummu Habîbe yedi sene istihâza oldu. Kendisi bu hususta fetva istedi. Rasûlullah da: «Şüphe yok ki bu, hayız değildir. Fakat bu bir damardır. Binaenaleyh yıkan ve namazını kıl» buyurdu.

Âişe: Ummu Habîbe, kız kardeşi Zeyneb Bintu Cahş'ın hücresinde bir leğen içinde[12] yıkanırdı da kanın kırmızılığı su üstüne kadar yükselirdi, dedi.

İbn Şihâb şöyle dedi: Ebû Bekr İbnu Abdirrahmani'bnu Hârisi'bni Hişâm'a bunu söyledim, dedi ki: Allah Hind'e rahmet eylesin. Eğer bu fetvayı işitseydi, Allah'a yemin ederim ki, o muhakkak ağlardı. Çünkü kendisi namaz kılmazdı.

..... : Âişe şöyle demiştir: Cahş kızı Ümmü Habîbe Rasûlullah'a geldi. Kendisi yedi sene istihâza olmuştu.. Bu hadîsde de: Kan kırmızılığı suya galip gelir derecede, sözüne kadar Amru'bnu Hâris'in hadîsi gibidir. Bundan sonrasını zikretmemiştir.

..... : Sufyânu'bnu Uyeyne, Zührî'den, o da Amre'den, o da Âişe'den tahdîs etti. Âişe bunda da ötekilerin hadîsleri tarzında: Cahş'ın kızı, yedi sene istihâza oldu, demiştir.

---

12. **Mirken, içinde çamaşır ve sâir şeyler yıkanan ve leğen ta'bir olunan kabdır. Buna dağar dahi denir (Kamûs Tercemesi).**

٦٥ – (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ . أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ . ح وَحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ ، عَنْ جَعْفَرٍ ، عَنْ عِرَاكٍ ، عَنْ عُرْوَةَ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ : إِنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ سَأَلَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الدَّمِ ؟ فَقَالَتْ عَائِشَةُ . رَأَيْتُ مِرْكَنَهَا مَلآنَ دَمًا. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ « امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ . ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي » .

65 — ( ) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Ummu Habîbe Rasûlullah'a, istihâza kanını sordu. Ben de onun leğenini kan dolu olarak gördüm. Rasûlullah ona: «Hayzının, seni hapsettiği müddet kadar bekle. Sonra yıkan ve namaz kıl» buyurdu.

٦٦ – (...) حدثني مُوسَى بْنُ قُرَيْشٍ التَّمِيمِيُّ . حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ بَكْرِ بْنِ مُضَرَ . حَدَّثَنِي أَبِي . حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ ، عَنْ عَائِشَةَ ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: إِنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ جَحْشٍ . الَّتِي كَانَتْ تَحْتَ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ . شَكَتْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الدَّمَ . فَقَالَ لَهَا « امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ . ثُمَّ اغْتَسِلِي » فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ

66 — ( ) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R) şöyle dedi: Abdurrahmani'bnu Avf'ın nikâhı altında bulunan Cahş kızı Ümmü Habîbe Rasûlullah'a istihâza kanından şikâyet etti. O da ona: «Hayzının seni hapsettiği müddet kadar bekle, sonra yıkan» buyurdu Artık Ummu Habîbe her bir namaz sırasında yıkanıyordu.

(١٥) باب وجوب قضاء الصوم على الحائض دون الصلاة

٦٧ – (٣٣٥) حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ . حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ مُعَاذَةَ . ح وَحَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ يَزِيدَ الرِّشْكِ ، عَنْ مُعَاذَةَ ؛ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْ عَائِشَةَ فَقَالَتْ : أَتَقْضِي إِحْدَانَا الصَّلَاةَ أَيَّامَ مَحِيضِهَا ؟ فَقَالَتْ عَائِشَةُ . أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ ؟ قَدْ كَانَتْ إِحْدَانَا تَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ . ثُمَّ لَا تُؤْمَرُ بِقَضَاءٍ .

(15) HAYIZLIYA NAMAZIN DEĞİL, ORUC KAZASININ VÜCÛBU BÂBI

——oOo——

67 — (335) ..... : Muâze şöyle dedi: Bir kadın Âişe'ye: Bizlerden birimiz hayızlı günlerindeki namazı kaza eder mi? diye sordu. Bu-

nun üzerine Âişe (R): Sen *Harûriyye* misin?" Bizden birimiz Rasûlullah (S) zamanında hayız olurdu da sonra namazı kaza etmekle emrolunmazdı, dedi.

٦٨ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَزِيدَ . قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاذَةَ ؛ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ : أَتَقْضِي الْحَائِضُ الصَّلَاةَ ؟ فَقَالَتْ عَائِشَةُ : أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ ؟ قَدْ كُنَّ نِسَاءُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَحِضْنَ . أَفَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَجْزِينَ ؟ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ : تَعْنِي يَقْضِينَ .

68 — ( ) ..... : Yezîd şöyle dedi: Ben Muâze'den işiddim. (Dedi ki:) O kadın Âişe'ye: Hayızlı kadın namazı kaza eder mi? diye sordu. Bunun üzerine Âişe (R) şöyle dedi: Sen bir Harûriyye misin? Rasûlullah (S) ın kadınlarının hayız oldukları muhakkakdır. Peki Peygamber onlara namazı kaza etmelerini emretti mi?

٦٩ — (...) وحدثنا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ . أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَاصِمٍ ، عَنْ مُعَاذَةَ ؛ قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَقُلْتُ: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ ؟ فَقَالَتْ: أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟ قُلْتُ: لَسْتُ بِحَرُورِيَّةٍ . وَلٰكِنِّي أَسْأَلُ . قَالَتْ : كَانَ يُصِيبُنَا ذٰلِكَ فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ .

69 — ( ) ..... : Muâze şöyle dedi: Ben Âişe'ye: Hayızlı kadın neden orucu kaza ediyor da namazı kaza etmiyor? diye sordum. Sen Harûriyye misin? dedi. Ben bir Harûriyye değilim. Lâkin ben bunu soruyorum, dedim. Âişe (R): Bu bizlere isâbet ederdi de bizler orucu kaza etmekle emrolunur, fakat namazı kaza etmekle emrolunmazdık, dedi".

(١٦) باب نسخ الغسل بثوب ونحوه

٧٠ — (٣٣٦) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . قَالَ : قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ ؛ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِئٍ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ: ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ . فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ . وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ بِثَوْبٍ .

---

13. **Harûriler** Kûfe civarındaki **Harûra** karyesine mensub Hâricî fırkasıdır. Bunların ilk toplantısı orada yapıldığı için kendilerine harûriler denilmiştir. Bunlar din işlerinde şiddeti iltizam ettiklerinden pek çirkin dalâletlere sapmışlardır. Harûriler hayızlının hayız zamanında geçen namazları kaza etmesinin vâcib olduğuna kail olurlardı. Bu ise ümmetin icma'ına muhaliftir.

14. Cevabdan anlaşılıyor ki namazın kaza edilmesine ruhsat verilmesi tahfif içindir. Günde beş defa tekrar eden bir ibadeti kaza etmek o kadar kolay değildir.

(16) YIKANAN KİMSENİN BEZ VEYA BENZERİ BİR ŞEYLE SÜTRELENMESİ BÂBI

——oOo——

70 — (336) ..... : Bize Yahya'bnu Yahya tahdîs etti, dedi ki: Ben Mâlik'in huzurunda okudum: Ebu'n-Nadr'dan, ona da Ebû Tâlib kızı Ummu Hânî'nin âzâdlısı olan Ebû Murre haber vermiştir. Ebû Murre de Ebû Tâlib kızı Ummuhanî'yi şöyle derken dinlemiştir. (Mekke) fethi senesi Rasûlullah (S) ın yanına gittim. Onu yıkanıyor, buldum. Kızı Fâtıma da onu bir bez ile perdeliyordu.

٧١ – (...) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ بْنِ الْمُهَاجِرِ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ؛ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ حَدَّثَهُ؛ أَنَّ أُمَّ هَانِئٍ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ حَدَّثَتْهُ؛ أَنَّهُ لَمَّا كَانَ عَامُ الْفَتْحِ، أَتَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِأَعْلَى مَكَّةَ. قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى غُسْلِهِ. فَسَتَرَتْ عَلَيْهِ فَاطِمَةُ. ثُمَّ أَخَذَ ثَوْبَهُ فَالْتَحَفَ بِهِ. ثُمَّ صَلَّى ثَمَانَ رَكَعَاتٍ سُبْحَةَ الضُّحَى

71 — ( ) ..... : Ebû Tâlib'in kızı Ummuhânî (R) şöyle tahdîs etmiştir. Fetih yılı olduğu zaman Ummuhânî, Rasûlullah'ın yanına geldi, Rasûlullah (S) Mekke'nin en yüksek yerinde bulunuyordu. Rasûlullah yıkanmaya kalktı. Fâtıma da onun üzerine bir perde gerdi. Sonra Rasûlullah elbisesini aldı ve ona sarıldı. Sonra Duhâ vakti nâfilesini sekiz rek'at olarak kıldı.

٧٢ – (.) وحدثناه أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَقَالَ: فَسَتَرَتْهُ ابْنَتُهُ فَاطِمَةُ بِثَوْبِهِ. فَلَمَّا اغْتَسَلَ أَخَذَهُ فَالْتَحَفَ بِهِ. ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانَ سَجَدَاتٍ. وَذَلِكَ ضُحًى.

72 — ( ) ..... : Burada Ebû Usâme Velîdu'bnu Kesîr'den, o da Sa'îdu'bnu Ebî Hind'den bu isnad ile tahdîs etmiştir. Sa'îd dedi ki, Peygamber (S) i, kızı Fâtıma yine kendi elbisesi ile perdeledi. Yıkanınca da o elbiseyi aldı ve ona sarıldı. Sonra kalkıp sekiz secde (rek'at) namaz kıldı. Bu, Duhâ (namazı) dır.

Ramazan orucu ise yılda bir kerre farz olduğundan sene içinde birkaç günlük orucu kaza etmek daha kolaydır.

٧٣ – (٣٣٧) حدثنا إسحٰقُ بْنُ إبْرَاهِيمَ الحَنْظَلِيُّ. أخبرَنَا مُوسَى القَارِيُّ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الجَعْدِ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ مَيْمُونَةَ؛ قَالَتْ: وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَاءً وَسَتَرْتُهُ فَاغْتَسَلَ.

73 — (337) ..... : Burada Zâide A'meş'den, o da Sâlimu'bnu Ebi'l-Ca'd'dan, o da Kurayb'dan, o da İbn Abbas'dan, o da Meymûne'den tahdîs etti. Meymûne (R): Peygamber (S) için su koydum ve onu perdeledim, o da yıkandı, demiştir.

(١٧) باب تحريم النظر إلى العورات

٧٤ – (٣٣٨) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الحُبَابِ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ. وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ. وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ. وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ».

(...) وحدثنيه هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ. قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. أَخْبَرَنَا الضَّحَّاكُ ابْنُ عُثْمَانَ، بِهٰذَا الإِسْنَادِ. وَقَالَا (مَكَانَ عَوْرَةِ) عُرْيَةِ الرَّجُلِ وَعُرْيَةِ الْمَرْأَةِ.

(17) AVRET YERLERİNE BAKMANIN TARÎMİ BÂBI

——oOo——

74 — (338) ..... : Ebû Sa'id Hudrî (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Erkek erkeğin avret yerine, kadın da diğer kadının avret yerine bakmasın. Erkek erkeğe bir tek elbise içinde sürtünmesin. Kadın da diğer kadına bir tek elbise içinde sürtünmesin».

..... : Burada Dehhâku'bnu Usmân bu isnad ile haber verdi. Ve onun buradaki iki râvîsi (avret sözü yerine) erkek uryesi-iryesi, kadın uryesi-iryesi kelimelerini kullanmıştır. (Urye ve irye çıplaklık hali ma'nâsına gelir.)

(١٨) باب جواز الاغتسال عريانا فى الخلوة

٧٥ — (٣٣٩) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ . حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ . قَالَ : هٰذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ . فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا . وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاةً . يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى سَوْأَةِ بَعْضٍ . . وَكَانَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ . فَقَالُوا : وَاللهِ ! مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ آدَرُ . قَالَ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ . فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ . فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ . قَالَ فَجَمَحَ مُوسَى بِإِثْرِهِ يَقُولُ : ثَوْبِي حَجَرُ ! ثَوْبِي حَجَرُ ! حَتَّى نَظَرَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى سَوْأَةِ مُوسَى . قَالُوا : وَاللهِ ! مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ . فَقَامَ الْحَجَرُ حَتَّى نَظَرَ إِلَيْهِ . قَالَ فَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا » .

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ : وَاللهِ ! إِنَّهُ بِالْحَجَرِ نَدَبٌ - سِتَّةٌ أَوْ سَبْعَةٌ . ضَرْبُ مُوسَى بِالْحَجَرِ .

(18) HALVETTE ÇIPLAK OLARAK YIKANMANIN CEVÂZI BÂBI

——oOo——

75 — (339) ..... : Hemmâmu'bnu Münebbih: Bu, Ebû Hureyre'nin bize Allah'ın Rasûlü Muhammed (S) den söylediklerîdir, dedi ve birçok hadîs'ler zikretti. Onlardan biri de şudur: Rasûlullah (S) buyurdu ki: «İsrail oğulları çıplak olarak ve biribirlerinin avret yerine baka baka yıkanırlardı. Mûsâ Aleyhisnelâm ise yalnızca yıkanırdı. İsrail oğulları: Vallahi Mûsâ'yı bizimle beraber yıkanmaktan meneden şey mutlaka kasığı çıkık olmasıdır, derlerdi. (Mûsâ) bir defa yıkanmaya gitti. Elbisesini de bir taşın üstüne koydu. Taş elbisesini alıp kaçtı. (Yani elbise ile yuvarlanıp gitti). Mûsâ: Aman taş! Elbisemi. Aman taş! Elbisemi, diyerek taşın arkasında alabildiğine koştu. O kadar ki İsrail oğulları Mûsâ'nın avret yerini gördüler ve: Vallahi Mûsâ'da bir kusur yokmuş, dediler. Nihayet taş durdu, kendisi de bu surette tamamen görünmüş oldu. Elbisesini aldı ve taşı dövmeye başladı».

Ebû Hureyre dedi ki: Vallahi şu muhakkak ki Mûsâ'nın taşa vurmasından dolayı, o taşda hâlâ altı yahut yedi bere izi kalmıştır [15].

15. Bu son söz ya ta'lik olarak yani sened zikretmeksizin Ebû Hureyre'den naklolunan bir sözdür, yahut da râvilerden Hemmâm İbn Münebbih'in Kelâmının tetimmesidir ki evvelki sözlerin devamı ve dolayısile müsned olmuş olur. Her iki takdirce Ebû Hureyre'nin bu izleri haber vermesi, peygamberden duyulmuş olmasına binaendir. Zira böyle bir haber akli istidlâl ile bilinebilir şeylerden değildir.

(١٩) باب الاعتناء بحفظ العورة

٧٦ — (٣٤٠) وحدثنا إسحٰقُ بنُ إبراهيمَ الحنظليُّ، ومُحمدُ بنُ حاتمِ بنِ ميمونٍ. جميعًا عن محمدِ ابنِ بكرٍ قالَ: أخبرنا ابنُ جريجٍ. ح وحدثني إسحٰقُ بنُ منصورٍ ومحمدُ بنُ رافعٍ. واللفظُ لهما.. (قالَ إسحٰقُ: أخبرنا. وقالَ ابنُ رافعٍ: حدثنا عبدُالرزاقِ) أخبرنا ابنُ جريجٍ. أخبرني عمرُو بنُ دينارٍ؛ أنهُ سمعَ جابرَ بنَ عبدِ اللهِ يقولُ: لمّا بُنِيَتِ الكعبةُ ذهبَ النبيُّ ﷺ وعباسٌ ينقلانِ حجارةً. فقالَ العباسُ للنبيِّ ﷺ: اجعلْ إزارَكَ على عاتقِكَ، منَ الحجارةِ. ففعلَ. فخرَّ إلى الأرضِ. وطمحتْ عيناهُ إلى السماءِ. ثمَّ قامَ فقالَ «إزاري، إزاري» فشدَّ عليهِ إزارَهُ.

قالَ ابنُ رافعٍ في روايتِهِ: على رقبتِكَ. ولمْ يقلْ: على عاتقِكَ.

(19) AVRET YERİNİ MUHÂFAZAYA DİKKAT GÖSTERİLMESİ BÂBI

——oOo——

76 — (340) ..... : Câbiru'bnu Abdillah (R) şöyle demiştir: Kâbe bina edildiği zaman Peygamber (S) Abbâs ile birlikte taş naklediyorlardı. Abbâs Peygambere: İzârını (fûtanı) omuzun üstüne koy da taşdan korusun, dedi. O da bunu yaptı. Fakat kendisi hemen yere düştü ve iki gözü semaya dikildi. Sonra: «İzârım, izârım!» diyerek kalktı ve izârını kendi üzerine bağladı. İbnu Râfi'in rivâyetinde: Omuzun üstüne dememiş, boynunun üstüne demiştir.

٧٧ — (...) وحدثنا زُهيرُ بنُ حربٍ. حدثنا روحُ بنُ عُبادةَ. حدثنا زكريّاءُ بنُ إسحٰقَ. حدثنا عمرُو بنُ دينارٍ قالَ: سمعتُ جابرَ بنَ عبدِ اللهِ يُحدِّثُ؛ أنَّ رسولَ اللهِ ﷺ كانَ ينقلُ معهُمُ الحجارةَ للكعبةِ. وعليهِ إزارُهُ. فقالَ لهُ العباسُ، عمُّهُ: يا ابنَ أخي! لوْ حللتَ إزارَكَ، فجعلتَهُ على منكبِكَ، دونَ الحجارةِ. قالَ فحلَّهُ. فجعلَهُ على منكبِهِ. فسقطَ مغشيًّا عليهِ. قالَ فما رُؤيَ بعدَ ذٰلكَ اليومِ عريانًا.

(77) — ( ) ..... : Câmiru'bnu Abdillah şöyle demiştir: Rasûlullah (S) Kureyş ile birlikte Kâbe için taş naklediyordu. Fûtası üzerindeydi. Amcası Abbas ona: Ey kardeşimin oğlu! Fûtanı çözsen de onu omuzunun üstüne, taşların altına koysan, dedi. Câbir (yahut Câbir'e haber veren) : Fûtasını çözüp de omuzunun üzerine koyunca hemen baygın olarak yere düştü. Artık o günden sonra kendisi bir daha çıplak olarak görülmemiştir, dedi.

٧٨ – (٣٤١) حدثنا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى الْأُمَوِيُّ . حَدَّثَنِي أَبِي . حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ حُنَيْفٍ الْأَنْصَارِيُّ . أَخْبَرَنِي أَبُو أُمَامَةَ بْنُ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ ؛ قَالَ : أَقْبَلْتُ بِحَجَرٍ ، أَحْمِلُهُ ، ثَقِيلٍ . وَعَلَيَّ إِزَارٌ خَفِيفٌ . قَالَ فَانْحَلَّ إِزَارِي وَمَعِيَ الْحَجَرُ . لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَضَعَهُ حَتَّى بَلَغْتُ بِهِ إِلَى مَوْضِعِهِ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « ارْجِعْ إِلَى ثَوْبِكَ فَخُذْهُ . وَلَا تَمْشُوا عُرَاةً » .

78 — (341) ..... :Misveru'bnu Mahreme şöyle dedi: Taşımakta olduğum ağır bir taşı getirdim. Üzerimde de hafif bir fûta bulunuyordu. Taş üzerinde iken fûtam birden çözülüverdi. Ben fûtayı yerine koymaya muktedir olamadım. Nihayet (o vaziyette) taşı yerine ulaştırdım. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Elbisenin yanına dön, hemen onu al, çıplak olarak yürümeyiniz» buyurdu [16].

(٢٠) باب ما يستتر به لقضاء الحاجة

٧٩ – (٣٤٢) حدثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ الضُّبَعِيُّ . قَالَا : حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ (وَهُوَ ابْنُ مَيْمُونٍ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ ، مَوْلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ؛

16. Vücûddan örtülmesi gereken yerleri örtmek, terbiyeli ve edebli bir kıyafette bulunmak her erkek ve kadaına lâzımgelen bir insanlık ve medeniyet şiârıdır. Çıplak veya yarı çıplak olarak insanlar arasında dolaşmak medeniyet değil, bedeviyet ve gerilik alâmetidir. Nitekim Afrika ve Avustralya'daki vahşî insanların hâlâ örtünme ve giyinme seviyesine ulaşamayıp, çıplak yahut yarı çıplak bir hayat sürdükleri malûmdur.

İslâm dini insanlığa en makûl ölçüler çerçevesinde cinsi ve modası ne olursa olsun, en medeni giyim tarzının hadlerini öğretmiş, ifrat ve tefritlerden uzak, nezih bir yol tutmuştur. Peygamberin hayatında ve devrinde bunun en güzel örneği verilmiştir. Sonraki devrlerdeki örflerin geliştirdiği ifratları savunmuyoruz, fakat bugün müsliman hanımların gayri müslim ülkelerdeki yarı çıplak giyinişleri taklid etmeleri, şehveti ve hisleri tahrik edercesine göğüslere ve daha başka yerlerine varıncaya kadar kendilerini açmaları, insanlık vakarına ve medeniyete aykırıdır. Hiç şüphesiz bu yürekler acısı durumun sebeblerinin başında, İlâhî ve Nebevî irşadlardan gafil bulunmak gelir. İnsanlık maddiyatta nekadar ilerlerse ilerlesin, bu irşadlardan müstağnî kalamaz. Kalırsa birtakım gerilikleri ilerilik, diğer birtakım bedevilikleri de medenilik sayarak yolunu sapıtır ve neticede ilâhî cezalara çarpılarak helâk olur, gider. Allah'ın kanunlarını çiğniyerek ahlâksızlaşmış ve sonunda helâk olup gitmiş birçok eski ümmetlerin ibretler dolu feci' akibetleri Kur'ân'da defalarca zikredilmiştir. İnsanlık ve bilhassa mü'minler, bunlardan ibretler alıp uyanmalıdır (mütercim).

«Ey Âdem oğulları! Şeytan ana ve babanızı, fenâ yerlerini kendilerine göstermek için, elbiselerini soyarak nasıl cennetden çıkardıysa, sakın size de bir

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ ؛ قَالَ : أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ . فَأَسَرَّ إِلَيَّ حَدِيثًا لَا أُحَدِّثُ بِهِ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ . وَكَانَ أَحَبَّ مَا اسْتَتَرَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِحَاجَتِهِ ، هَدَفٌ أَوْ حَائِشُ نَخْلٍ .

قَالَ ابْنُ أَسْمَاءَ فِي حَدِيثِهِ : يَعْنِي حَائِطَ نَخْلٍ .

(20) DEF'İ HÂCET İÇİN SÜTRE EDİNİLEN ŞEY BÂBI

——oOo——

79 — (342) ..... : Abdullahi'bnu Câfer (R) şöyle dedi:

Birgün Rasûlullah beni binitinin arkasına bindirdi. Bana yavaşça öyle bir söz söyledi ki onu, insanlardan kimseye söylemem. Yerden bir tümsek yahut bir hurma bahçesi Rasûlullah (S) a def'i hâceti için sütre edindiği şeylerin en sevgilisiydi.

İbni Esma kendi hadisinde: Hurma hâişi sözünü, hurma bostanı diye tefsîr etti.

(٢١) باب إنما الماء من الماء

٨٠ — (٣٤٣) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَيَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ وَقُتَيْبَةُ وَابْنُ حُجْرٍ (قَالَ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى : أَخْبَرَنَا . وَقَالَ الْآخَرُونَ : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ، وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ) عَنْ شَرِيكٍ (يَعْنِي ابْنَ أَبِي نَمِرٍ) عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ إِلَى قُبَاءٍ . حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي بَنِي سَالِمٍ وَقَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَابِ عِتْبَانَ . فَصَرَخَ بِهِ . فَخَرَجَ يَجُرُّ إِزَارَهُ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « أَعْجَلْنَا الرَّجُلَ » فَقَالَ عِتْبَانُ : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يُعْجَلُ عَنِ امْرَأَتِهِ وَلَمْ يُمْنِ . مَاذَا عَلَيْهِ ؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنَّمَا الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ » .

(21) «SUYU ANCAK SU GEREKTİRİR» HADİSİ BÂBI

——oOo——

80 — (343) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) şöyle dedi: Bir pazartesi günü Rasûlullah ile beraber Kubâ'ya çıktım. Nihayet Benu Sâlim'e vardığımız vakit Rasûlullah Itbân'ın kapısı önünde durup onu çağırdı. O da fûtasını sürüyerek dışarı çıktı. Bunun üzerine Rasûlullah: «Adamı acele ettirdik» buyurdu. Bunu takiben Itbân: Ya Rasûlallah! Bir erkek karısının üstünde iken acele ettirilir de menî getiremezse ne buyurursun?

---

fitne yapmasın. Çünkü o da, kabilesinden olan(lar) da sizi, kendilerini göremiyeceğiniz yer(ler)den muhakkak görür(ler). Biz şeytanları iyman etmiyeceklerin velileri yaptık» (el-A'râf: 26).

Ona ne lâzım gelecektir? diye sordu. Rasûlullah: «Suyu ancak su gerektirir» buyurdu [17].

٨١ — (...) حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ . حَدَّثَهُ ؛ أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِالرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ « إِنَّمَا الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ » .

81 — ( ) ..... : Burada de Ebû Selemete'bnu Abdirrahman, Ebû Sa'îd Hudrî'den, o da Peygamber (S) den tahdîs etti ki: (Peygamber:) «Su ancak sudan (lâzım gelir)» buyurmuştur.

٨٢ — (٣٤٤) حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ . حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ . حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ ابْنُ الشِّخِّيرِ ؛ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْسَخُ حَدِيثُهُ بَعْضُهُ بَعْضًا . كَمَا يَنْسَخُ الْقُرْآنُ بَعْضُهُ بَعْضًا .

82 — (344) ..... : Burada da Ebu'l-Alâ İbnu'ş-Şihhîr tahdîs edip şöyle demiştir: Rasûlullah (S) ın bazı hadîsi diğer bazısını neshederdi. Nitekim Kur'ân'ın da bir kısmı bir kısmını nesheder [18].

٨٣ — (٣٤٥) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ . ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ ، عَنْ ذَكْوَانَ ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ . فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ . فَخَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ . فَقَالَ « لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ ؟ » قَالَ : نَعَمْ . يَا رَسُولَ اللهِ ! قَالَ « إِذَا أُعْجِلْتَ أَوْ أُقْحِطْتَ . فَلَا غُسْلَ عَلَيْكَ . وَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ » . وَقَالَ ابْنُ بَشَّارٍ : إِذَا أُعْجِلْتَ أَوْ أُقْحِطْتَ .

---

17. Şimdi ümmet inzâl olsun olmasın, cimâ' ile ve cimâ' olmaksızın, sırf inzâl ile guslün vucûbunda ittifak etmişlerdir. Sahâbilerden bir cemaat, guslün ancak inzâl ile vâcib olduğuna kaildi. Sonra bazıları rucû' etti. Daha sonra da icma' mün'akid oldu (Nevevî).

18. Bu Ebu'l-Alâ, Tâbiî'dir. Müslim'in Ebu'l-Alâ'dan bu sözü nakletmesindeki maksadı «Su sudandır» hadîs'inin mensûh olduğunu göstermektir. Ebu'l-Alâ'nın, sünnet, sünneti nesheder sözüne gelince, bu sahihdir. Âlimler: Sünnetin sünnetle neshi dört vecih üzere olur: Biri, mütevatir sünnetin mütevatir sünnet ile neshi. İkincisi, vâhid haberinin yine vahid haber ile neshi. Üçüncüsü, âhâdın mütevatir ile neshi. Dördüncüsü de, mütevatirin âhâd ile neshi.

Üç evvelkiler ihtilâfsız olarak câizdir. Dördüncü Cumhur indinde câiz olmaz. Ancak bazı kere câiz olur, dediler (Nevevî).

83 — (345) ..... : Ebû Sa'îd Hudrî (R) şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) Ensardan bir kimsenin yanına uğradı ve onu çağırttı. O zat da başı damlaya damlaya çakıgeldi Rasûlullah: Gâliba seni aceleye getirdik, buyurdu. Evet, ya Rasûlallah! dedi. Rasûlullah: «Şayet işin aceleye gelir, yahut menî hapsine uğratılırsan sana gusül değil, yalnız namaz abdesti lâzım olur» buyurdu.

İbnu Beşşâr: Aceleye getirildiğin, yahut menî hapsine uğratıldığın zamanı demiştir.

٨٤ — (٣٤٦) حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ . حَدَّثَنَا حَمَّادٌ . حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ (وَاللَّفْظُ لَهُ) حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ . حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ؛ قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يُصِيبُ مِنَ الْمَرْأَةِ ثُمَّ يُكْسِلُ ؟ فَقَالَ « يَغْسِلُ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْمَرْأَةِ . ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي » .

84 — (346) ..... : Ebû Eyyûb, Ubeyyu'bnu Kâ'bdan şunu rivâyet etti. Ubey şöyle demiştir: Rasûlullah'a, kadından nasîbini almakta iken, sonra menî getiremiyen erkeğin hükmünü sordum. «Kadından keindisine isabet eden şeyi yıkar, sonra abdest alır ve namaz kılar» buyurdu.

٨٥ — (...) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ . حَدَّثَنِي أَبِي عَنِ الْمَلِيِّ ، عَنِ الْمَلِيِّ (يَعْنِي بِقَوْلِهِ : الْمَلِيِّ عَنِ الْمَلِيِّ ، أَبُو أَيُّوبَ) عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ؛ أَنَّهُ قَالَ ، فِي الرَّجُلِ يَأْتِي أَهْلَهُ ثُمَّ لَا يُنْزِلُ قَالَ « يَغْسِلُ ذَكَرَهُ وَيَتَوَضَّأُ » .

85 — ( ) ..... : Ubeyyu'bnu Kâ'b Rasûlullah (S) dan şunu haber çermiştir: «Rasûlullah, eşine varıb da sonra menî getiremiyen erkek hakkında: «Zekerini yıkar ve abdest alır» buyurdu.

٨٦ — (٣٤٧) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ . ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ (وَاللَّفْظُ لَهُ) حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ ذَكْوَانَ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ . أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ ؛ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ . قَالَ قُلْتُ : أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَلَمْ يُمْنِ ؟ قَالَ عُثْمَانُ : « يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ . وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ » . قَالَ عُثْمَانُ : سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

(...) وحدثنا عبدُ الوارثِ بنُ عبدِ الصمدِ . حدثني أبي عن جدي ، عن الحسينِ . قال يحيى : وأخبرني أبو سلمةَ ؛ أن عروةَ بنَ الزبيرِ أخبرَه ؛ أن أبا أيوبَ أخبرَه ؛ أنه سمعَ ذلك من رسولِ اللهِ ﷺ.

86 — (347) ..... : Zeydu'bnu Hâlid, Usmânu'bnu Affân'a şöyle sormuştur: Eşiyle cinsî münasebet yaptığı zaman menî getirememiş olan kimse hakkında ne dersin? dedim. Usmân: Namaz abdesti alır gibi abdest alır, zekerini de yıkar, dedi. Usmân ilâve edip: Bunu ben Rasûlullah'dan işiddim, dedi [19].

..... : Burada Yahya dedi ki: Bana Ebû Seleme haber verdi: Ona Urvetu'bnu Zubeyr haber verdi. Ona Ebû Eyyûb haber verdi. Kendisi de bu hadîs'i Rasûlullah'dan işitmiştir.

(٢٢) باب نسخ « الماء من الماء » . ووجوب الغسل بالتقاء الختانين

٨٧ — (٣٤٨) وحدثني زهيرُ بنُ حربٍ وأبو غسانَ المسمعيُّ . ح وحدثناه محمدُ بنُ المثنى وابنُ بشارٍ. قالوا : حدثنا معاذُ بنُ هشامٍ . قال : حدثني أبي عن قتادةَ . وهمامٌ عن الحسنِ ، عن أبي رافعٍ ، عن أبي هريرةَ ؛ أن نبيَّ اللهِ ﷺ قال « إذا جلسَ بينَ شعبِها الأربعِ ثم جهدَها فقد وجبَ عليه الغسلُ ».

وفي حديثِ همامٍ « وإن لم ينزلْ ».

قال زهيرٌ من بينهم « بينَ أشعبِها الأربعِ ».

---

19. Râvî Zeydu'bnu Hâlid: Bu meseleyi Ali, Zübeyr, Talha ve Ubeyyu'bnu Kâ'b'dan sordum. Hepsi de bana böyle söylediler, der. (Buhârî, **kitabu'l-vudû', bâbu men lem yere'l, Vudûa illâ mine'l-mahreceyn...**)

Bu yolda fetva veren sahâbiler, yalnız isimleri burada söylenmiş olanlar değildir. Aynî'nin beyanına göre Sa'du'bnu Ebî Vakkâs, Abdullahi'bnu Mes'ûd, Râfi'ubnu Hadîc, Ebû Sa'îd Hudrî, Ebû Eyyub Ensârî, Abdullahi'bnu Abbas, Nu'manu'bnu Beşîr, Zeynu'bnu Sâbit... gibi büyük sahâbiler ile tabiûnden Atâu'bnu Ebî Rebah, Ebû Seleme'bnu Abdirrahman, Hişâmu'bnu Urve ve A'meş... gibi büyük fakihler ve bazı zâhirî âlimleri de bu listeye dahildir.

Ancak bu hüküm Ummu'l-Mu'minin Âişe, Ebû Bekr, Umer, Abdullahi'bnu Umer, yine Usmânu'bnu Affân ile Aliyyu'bnu Ebî Tâlib, İbnu Mes'ud, ve diğer muhacirlerden rivâyet edilen hadîs'ler ile mensûh olduğu söylenmiştir. Buna göre Usmân, Ali, İbnu Mes'ûd ve İbnu Abbas'ın nâsıha ıttıla' dolayısıyle evvelki fetvalarından rucû' etikleri istidlâl olunuyor. Herhalde guslün vâcib olduğu üzerinde sahâbe ve tabiûn devrinden sonra icmâ' mün'akid olmuştur (**Tecrîd Ter., I, 131**).

(...) حدثنا محمد بن عمرو بن عباد بن جبلة. حدثنا محمد بن أبي عدي. ح وحدثنا محمد بن المثنى. حدثني وهب بن جرير. كلاهما عن شعبة، عن قتادة، بهذا الإسناد، مثله. غير أن في حديث شعبة «ثم اجتهد» ولم يقل «وإن لم ينزل».

(22) «SUYU SU GEREKTİRİR» HADİSİNİN NESHİ VE İKİ SÜNNET YERİNİN KAVUŞMASİYLE YIKANMANIN VÂCİB OLMASI BÂBI

——oOo——

87 — (348) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir:

Peygamber (S) buyurdu ki: Erkek kadının dört şubesi arasına oturup da ğayret sarfedince ona yıkanmak vâcib olmuştur». (Diğer tarîkin râvîsi) Matar'ın hadîs'inde: «Meni indirmese de» kaydı vardır. Bu râvîler arasında Zuheyr: «Kadının dört şa'bı arasına» diye rivâyet etmiştir.

..... : Muhammedu'bnu Ebi Adiy ve Vehbu'bnu Cerîr, ikisi de Şu'be'den o da Katâde'den bu isnad ile yukarıdaki hadîs'in benzerini tahdîs ettiler. Ancak Şu'be'nin hadîs'inde: «Sonra gayret ederse» kaydı vardır, «menî indirmediyse» dememiştir.

٨٨ — (٣٤٩) وحدثنا محمد بن المثنى. حدثنا محمد بن عبد الله الأنصاري. حدثنا هشام بن حسان. حدثنا حميد بن هلال عن أبي بردة، عن أبي موسى الأشعري. ح وحدثنا محمد بن المثنى. حدثنا عبد الأعلى (وهذا حديثه) حدثنا هشام عن حميد بن هلال. قال (ولا أعلمه إلا عن أبي بردة) عن أبي موسى قال: اختلف في ذلك رهط من المهاجرين والأنصار. فقال الأنصاريون: لا يجب الغسل إلا من الدفق أو من الماء. وقال المهاجرون: بل إذا خالط فقد وجب الغسل. قال: قال أبو موسى: فأنا أشفيكم من ذلك. فقمت فاستأذنت على عائشة. فأذن لي. فقلت لها: يا أماه! (أو يا أم المؤمنين!) إني أريد أن أسألك عن شيء. وإني أستحييك. فقالت: لا تستحيي أن تسألني عما كنت سائلا عنه أمك التي ولدتك. فإنما أنا أمك. قلت: فما يوجب الغسل؟ قالت: على الخبير سقطت. قال رسول الله ﷺ «إذا جلس بين شعبها الأربع، ومس الختان الختان، فقد وجب الغسل».

88 — (349) ..... : Ebû Mûsâ (R) şöyle dedi: Muhâcirlerden ve Ensâr'dan bir cemâat bunda ihtilâf ettiler. Şöyle ki: Ensârîler: Gusül, defk'den (yani menî atmaktan) yahut sudan başkasıyla vâcib olmaz dediler. Muhâcirler ise: Hayır, iki uzuv biribirine girdikleri zaman gusül vâcib olmuştur, dediler.

Râvî dedi ki: Ebû Mûsâ, ben sizlere bu hususta şifalı bilgi vereceğim, dedi ve sonra şöyle anlattı: Kalktım ve Âişe'nin huzuruna izin istedim. Bana izin verildi. Ona hitaben: Ey anacığım! (Yahut ey mü'minlerin anası!) Ben sana bir şey sormak istiyorum, fakat ben senden de utanıyorum, dedim. Seni doğuran anandan sorucusu olduğun şeyi benden sormaktan utanma. Çünkü ben de senin ancak ananım, dedi.

Guslü icabettiren nedir? diye sordum. Âişe şöyle dedi: İşin tam mütehassısına düştün. Rasûlullah (S): «Kadının dört şubesi[20] arasına oturduğu ve sünnet yeri sünnet yerine dokunduğu zaman[21] yıkanmak vâcib olmuştur» buyurdu.

٨٩ — (٣٥٠) حدثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ ، وَهَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ . قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عِيَاضُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يُجَامِعُ أَهْلَهُ ثُمَّ يُكْسِلُ . هَلْ عَلَيْهِمَا الْغُسْلُ؟ وَعَائِشَةُ جَالِسَةٌ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِنِّي لَأَفْعَلُ ذَلِكَ . أَنَا وَهَذِهِ . ثُمَّ نَغْتَسِلُ » .

89 — (350) ..... : Peygamber (S) in zevcesi Âişe (R) şöyle dedi: Bir kimse Rasûlullah'a, eşiyle cimâ yapan, sonra menî inzâl edemiyen erkeği sordu. Bu erkek ve dişi üzerine yıkanmak vâcib olur mu? dedi. Âişe de orada oturuyordu. Bunun üzerine Rasûlullah: «Ben bunu muhakak yaparım, ben ve şu (yani Âişe) sonra yıkanırız» buyurdu.

(٢٣) باب الوضوء مما مست النار

٩٠ — (٣٥١) وحدثنا عَبْدُالْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ اللَّيْثِ قَالَ : حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي . حَدَّثَنِي عُقَيْلُ ابْنُ خَالِدٍ . قَالَ : قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : أَخْبَرَنِي عَبْدُالْمَلِكِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ ؛ أَنَّ خَارِجَةَ بْنَ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّ أَبَاهُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « الْوُضُوءُ مِمَّا مَسَّتِ النَّارَ » .

---

20. Dört şube: İki ayak ve iki el yahut iki bacak ve iki bud ile tefsir edilmiştir.
21. Âlimler: Bunun ma'nâsı, zekerin kadının ferci içinde görünmez olursa, demektir. Yoksa maksad hakikaten dokunma değildir. Çünkü kadının sünnet yeri fercin en yukarısıdır, cima'da oraya zeker dokunmaz, dediler (Nevevi).

Diğer bir rivâyette Âişe: «Sünnet yeri sünnet yerine geçtiği zaman boy abdesti vâcib olur» demiştir. İşte bu hadis bu konudaki mübhemliği ve görüş ayrılıklarını halletmiştir (Teeıid Ter., I, 171).

(٣٥٢) قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ؛ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ قَارِظٍ أَخْبَرَهُ ؛ أَنَّهُ وَجَدَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَتَوَضَّأُ عَلَى الْمَسْجِدِ . فَقَالَ : إِنَّمَا أَتَوَضَّأُ مِنْ أَثْوَارٍ أَقِطٍ أَكَلْتُهَا لأَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ « تَوَضَّأُوا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ » .

(٣٥٣) قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ ، وَأَنَا أُحَدِّثُهُ هَذَا الْحَدِيثَ ؛ أَنَّهُ سَأَلَ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ عَنِ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ ؟ فَقَالَ عُرْوَةُ : سَمِعْتُ عَائِشَةَ، زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ تَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « تَوَضَّأُوا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ » .

(23) ATEŞTE PİŞMİŞ ŞEYLER YENDİKTEN SONRA ABDEST ALMA BÂBI

——oOo——

90 — (351) ..... : Zeydu'bnu Sâbit (R) şöyle dedi : Rasûlullah (S)den işiddim, şöyle buyuruyordu: «Ateş değmiş şeyler yedikten sonra abdest almak vardır»[22].

(352) ..... : Abdullahi'bnu İbrahimi'bni Kariz, Ebû Hureyre'yi mescidde abdest alırken bulmuştur. Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Ben sadece yemiş olduğum *ekıt*[23] parçalarından dolayı abdest almaktayım. Çünkü ben Rasûlullah (S) dan işiddimı şöyle buyuruyordu: «Ateş değmiş şeylerden (yedikten sonra) abdest alınız».

(353) İbnu Şihâb dedi ki: Bana Sa'îdu'bnu Hâlidi'bni Amri'bni Usmân haber verdi. Ben kendisine bu hadîsi tahdîs ediyordum. O, Urvetu'bnu Zubeyr'e, ateş değmiş şeylerden abdest almayı sordu. Bunun üzerine Urve dedi ki: Ben Peygamberin zevcesi Âişe'den şöyle derken duydum.

---

22. Ateşte pişmiş yemeklerden, bilhassa et yemeklerinden sonra (namaz için) abdest almanın vâcib olduğuna kâil olanlar ve olmıyanlar vardır. Birinciler hadis'deki vudû'u şer'î ma'nâsı ile abdest almaya, ikinciler de lûgat ma'nâsına yani sadece el ve ağız yıkamaya hamletmişlerdir. Şer'î ma'nâda alınsa bile Ebû Davud ve Nesâî'deki: Rasûlullah'ın son hali, ateş değmiş şeyler yedikten sonra abdest almayı terketmek oldu» hadis'iyle mensûh olmuştur. Bu neshi bazıları şöyle ta'lil etmişlerdir:

Câhiliyet zamanında halk temizlenmemeye alışmış oldukları için ateş değmiş yağlı yemekler yedikten sonra, abdest almaları emredilmişti. İslâmda temizlik takarrur edip şuyû' bulduktan sonra, Müslümanlara sırf kolaylık olmak üzere bu hüküm kaldırılmıştır.

23. **Ekıt:** (ekt, ukt, ıkt, ekıt, ekat, ekut ve ıkıt, şekillerinde de kullanılır): Yağı alınmış sütten yapılıp Türkçe'de **Keş** (yahut çökelek) denilen yoğurt kurusu olacaktır. Ayran pişirilir, sonra süzülüp katılaşması için bırakılır **(Kamûs Tercemesi).**

Rasâlullah (S): «Ateş değmiş şeylerden (yedikten sonra abdest alınız» buyurdu.

(٢٤) باب نسخ الوضوء مما مست النار

٩١ — (٣٥٤) حدثنا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبٍ . حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

(...) وحدثنا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ . ح وَحَدَّثَنِي الرُّهْرِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ . ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عَرْقًا (أَوْ لَحْمًا) ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً » .

(24) ATEŞTE PİŞMİŞ ŞEYLER YENDİKTEN SONRA ABDEST ALMANIN NESHİ BÂBI

——oOo——

91 — (354) ..... : İbn Abbas (R) den: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S) bir koyun küreği yedi, sonra abdest almadığı halde namaz kıldı.

..... : Buradaki üç tarikin kaynağı olan İbn Abbâs (R) şöyle demiştir: Peygamber (S) bir kemik(den yahut etten) yedi, sonra abdest almadığı ve bir suya da dokunmadığı halde namaz kıldı.

٩٢ — (٣٥٥) وحدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ . حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ . حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفٍ يَأْكُلُ مِنْهَا . ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

92 — (355) ..... : Amru'bnu Umeyye (R) Rasûlullah (S) ı pişmiş koyun küreğinden et kesip yerken gördüğünü, sonra abdest almadığı halde namaz kıldığını haber vermiştir.

٩٣ — (...) حدثني أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ ، عَنْ أَبِيهِ ؛ قَالَ : رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ . فَأُكِلَ مِنْهَا . فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ . فَقَامَ وَطَرَحَ السِّكِّينَ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ : وَحَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِذَلِكَ .

(٣٥٦) قَالَ عَمْرٌو: وَحَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ الْأَشَجِّ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهَا كَتِفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

(...) قَالَ عَمْرٌو : حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ الْأَشَجِّ ، عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ . بِذَلِكَ .

93 — ( ) ..... : Amru'bnu Umeyye ed-Damrî (R) şöyle dedi: Ben Rasûlullah (S) ı pişmiş koyun küreğinden et kesip yerken gördüm. O sırada Rasûlullah namaza çağrıldı. Rasûlullah hemen kalktı, bıçağı (eti elinden) bırakıp, abdest almadan namaza durdu.

İbnu Şihâb: Yine Aliyyu'bnu Abdillahi'bni Abbas, babasından, o da Rasûlullah'dan olmak üzere bunu bana söylemiştir, dedi.

(356) Amr şöyle dedi: Bana Bukeyru'bnu Eşecc, İbn Abbas'ın azadlı Kureyb'den, o da Peygamberin zevcesi Meymûne'den tahdîs etti. Peygamber (S), Meymûne'nin yanında bir kürek yemiş, sonra abdest almadan namaza durmuştur.

..... : Amr şöyle dedi: Ca'feru'bnu Rabî'a, Yakubu'bnu Eşecc'den o da İbn Abbas'ın azadlısı Kureyb'den o da Peygamber'in zevcesi Meymûne'den bu hadîsi bana tahdîs etti.

٩٤ — (٣٥٧) قَالَ عَمْرٌو : حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي هِلَالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي غَطَفَانَ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ؛ قَالَ : أَشْهَدُ لَكُنْتُ أَشْوِي لِرَسُولِ اللهِ ﷺ بَطْنَ الشَّاةِ . ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

94 — (357) ..... : Ebû Râfî' şöyle dedi: Şahâdet ederim ki ben Rasûlullah (S) için bir koyunun içini (ciğer ve diğer iç organlarını) ateşle pişirdim (o da yedi). Sonra abdest almadan namaza durdu.

٩٥ — (٣٥٨) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ . حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ عُقَيْلٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ شَرِبَ لَبَنًا . ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَ وَقَالَ « إِنَّ لَهُ دَسَمًا » .

(...) وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى . حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ . وَأَخْبَرَنِي عَمْرٌو . ح وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ . ح وَحَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ . حَدَّثَنِي يُونُسُ . كُلُّهُمْ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، بِإِسْنَادِ عُقَيْلٍ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ، مِثْلَهُ .

95 — (358) ..... : İbn Abbas (R) dan: (şöyle demiştir:)

Peygamber (S) süt içti, sonra su isteyip ağızını çalkaladı ve: «Bu yağlıdır» buyurdu.

..... : Burada Amr, Evzâî ve Yûnus, bunların hepsi İbn Şihâb'dan, Ukeyl'in isnadıyle Zührî'den, bu hadîsin benzerini rivâyet ettiler.

٩٦ — (٣٥٩) وحدثني عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَمَعَ عَلَيْهِ ثِيَابَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ . فَأُتِيَ بِهَدِيَّةٍ خُبْزٍ وَلَحْمٍ . فَأَكَلَ ثَلَاثَ لُقَمٍ . ثُمَّ صَلَّى بِالنَّاسِ . وَمَا مَسَّ مَاءً .

(...) وحدثناه أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ . قَالَ : كُنْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ . وَسَاقَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَى حَدِيثِ ابْنِ حَلْحَلَةَ . وَفِيهِ : أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ شَهِدَ ذَلِكَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ . وَقَالَ : صَلَّى . وَلَمْ يَقُلْ : بِالنَّاسِ .

96 — (359) ..... : İbn Abbas (R) dan: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S), üzerine elbiselerini topladı, sonra namaza çıktı. Tam bu sırada kendisine ekmek ve etten ibaret bir hediyye getirildi. Kendisi bundan üç lokma yedi, sonra suya dokunmadan halka namaz kıldırd.

..... : Muhammedu'bnu Amri'bni Atâ tahdîs edip: İbn Abbas ile beraber idim, dedi ve hadîsi İbn Halhala'nın hadîsinin mânasıyle sevketti. Bunda: İbn Abbas, buna peygamberden şâhid oldu ve bir de: Namaz kıldı, dedi, «halka namaz kıldırdı» demedi, vardır.

(٢٥) باب الوضوء من لحوم الإبل

٩٧ — (٣٦٠) حدثنا أَبُو كَامِلٍ فُضَيْلُ بْنُ حُسَيْنٍ الْجَحْدَرِيُّ . حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ مَوْهَبٍ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ؛ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ : أَأَتَوَضَّأُ مِنْ لُحُومِ الْغَنَمِ ؟ قَالَ « إِنْ شِئْتَ ، فَتَوَضَّأْ . وَإِنْ شِئْتَ ، فَلَا تَوَضَّأْ » قَالَ : أَتَوَضَّأُ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ ؟ قَالَ « نَعَمْ . فَتَوَضَّأْ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ » قَالَ : أُصَلِّي فِي مَرَابِضِ[1] الْغَنَمِ ؟ قَالَ « نَعَمْ » قَالَ : أُصَلِّي فِي مَبَارِكِ[1] الْإِبِلِ ؟ قَالَ « لَا » .

(...) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا معاوية بن عمرو . حدثنا زائدة عن سماك . ح وحدثني القاسم بن زكرياء . حدثنا عبيد الله بن موسى عن شيبان ، عن عثمان بن عبد الله بن موهب ، وأشعث ابن أبي الشعثاء . كلهم عن جعفر بن أبي ثور ، عن جابر بن سمرة ، عن النبي ﷺ . بمثل حديث أبي كامل ، عن أبي عوانة .

(25) DEVE ETLERİNDEN SONRA ABDEST ALMA BÂBI

——oOo——

97 — (360) ..... : Câbiru'bnu Semure (R) den: (şöyle demiştir:)

Bir kimse Rasûlullah'a, koyun eti yedikten sonra abdest alayım mı? diye sordu: «İstersen al, istersen alma» buyurdu. Yine: Ya deve eti yedikten sonra abdest alayım mı? diye sordu. Rasûlullah: «Evet, deve etinden sonra abdest al» buyurdu. O kimse: Koyun ağıllarında namaz kılabilir miyim? dedi. «Evet», buyurdu. O şahıs tekrar: Develerin istirahat yerlerinde namaz kılabilir miyim? diye sordu. Rasûlullah (S): «Hayır» buyurdu.

..... : Burada Simâk, Usmânu'bnu Abdillahi'bni Mevheb ve Eş'asu'bnu Ebi'ş-Şa'sa', bunların hepsi Ca'feru'bnu Ebî Sevr'den, o da Câbiru'bnu Semure'den, o da Peygamber (S) den bundan önceki Ebû Kâmilin Ebû Avâne'den rivâyet ettiği hadîsin benzerini rivâyet etmişlerdir.

(٢٦) باب الدليل على أنه من تيقن الطهارة ثم شك في الحدث فله أن يصلي بطهارته تلك

---

٩٨ — (٣٦١) وحدثني عمرو الناقد وزهير بن حرب . ح وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . جميعا عن ابن عيينة . قال عمرو : حدثنا سفيان بن عيينة عن الزهري ، عن سعيد وعباد بن تميم ، عن عمه ؛ شكي إلى النبي ﷺ : الرجل ، يخيل إليه أنه يجد الشيء في الصلاة . قال « لا ينصرف حتى يسمع صوتا ، أو يجد ريحا » .

قال أبو بكر وزهير بن حرب في روايتهما : هو عبد الله بن زيد .

(26) ABDESTLİ OLDUĞUNU İYİCE BİLEN KİMSE SONRA HADES HUSUSUNDA ŞÜPHE ETSE, BU İLK ABDESTİYLE NAMAZ KILABİLECEĞİNE DAİR DELİL BÂBI

——oOo——

98 — (361) ..... : Abbâdu'bnu Temîm'in amcası Abdullahi'bnu Zeyd şöyle demiştir: Namazda iken kendisine bir şey (yani hades) vu-

kûunu hayal eden kimsenin hali Peygamber'e arzolundu. Rasûlullah (S): «Bir ses veya bir koku duymadıkça (namazdan) çıkmasın)» buyurdu.

Buradaki Ebû Bekr ve Zuheyru'bnu Harb kendi rivâyetlerinde: O amca, Abdullahi'bnu Zeyd'dir, dediler.

٩٩ — (٣٦٢) وحدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ فِي بَطْنِهِ شَيْئًا فَأَشْكَلَ عَلَيْهِ . أَخَرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ أَمْ لَا . فَلَا يَخْرُجَنَّ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا » .

99 — (362) ..... : Ebû Hureyre (R) şöyle dedi:

Rasûlullah (S) buyurdu ki: «Sizden biriniz karanında birşey hisseder de ondan birşey çıktı mı, yoksa çıkmadı mı kendisine müşkil olursa, bir ses işidmedikçe, yahut bir koku duymadıkça mescidden sakın çıkmasın».

(٢٧) باب طهارة جلود الميتة بالدباغ

١٠٠ — (٣٦٣) وحدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ، وَعَمْرٌو النَّاقِدُ ، وَابْنُ أَبِي عُمَرَ . جَمِيعًا عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ . قَالَ يَحْيَى : أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ قَالَ: تُصُدِّقَ عَلَى مَوْلَاةٍ لِمَيْمُونَةَ بِشَاةٍ . فَمَاتَتْ . فَمَرَّ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ « هَلَّا أَخَذْتُمْ إِهَابَهَا ، فَدَبَغْتُمُوهُ ، فَانْتَفَعْتُمْ بِهِ؟ » فَقَالُوا : إِنَّهَا مَيْتَةٌ . فَقَالَ « إِنَّمَا حَرُمَ أَكْلُهَا » .

قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَابْنُ أَبِي عُمَرَ فِي حَدِيثِهِمَا : عَنْ مَيْمُونَةَ رضي الله عنها .

(27) ÖLÜ HAYVAN DERİSİNİN DİBÂĞAT İLE TEMİZLENMESİ BÂBI

——oOo——

100 — (363) ..... : İbn Abbâs (R) şöyle dedi:

Meymûne'nin bir azadlısına sadaka malından bir koyun verilmişti. Bu koyun öldü. Rasûlullah (S) o ölü koyunun yanından geçti de: «Bunun derisini alsanız da, onu dibağlayıp faydalansanız ya» buyurdu. O bir meytedir, dediler. Bunun üzerine: «Meyte'nin ancak etini yemek haram olmuştur» buyurdu.

Ebû Bekr ile Ebû Umer kendi hadislerinde: Meymûne'den demişlerdir.

١٠١ — (...) وحدثني أَبُو الطَّاهِرِ وَحَرْمَلَةُ . قَالَا : حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ : أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجَدَ شَاةً مَيْتَةً ، أُعْطِيَتْهَا مَوْلَاةٌ

لِمَيْمُونَةَ، مِنَ الصَّدَقَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «هَلَّا انْتَفَعْتُمْ بِجِلْدِهَا؟» قَالُوا «إِنَّهَا مَيْتَةٌ» فَقَالَ «إِنَّمَا حَرُمَ أَكْلُهَا».

(...) حَدَّثَنَا حَسَنٌ الْحُلْوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ. جَمِيعًا عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ. بِنَحْوِ رِوَايَةِ يُونُسَ.

101 — ( ) ..... : İbn Abbas (R) dan: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S) Meymûne'nin bir azadlısına sadaka malından verilen bir koyunu ölmüş buldu da: «Bunun derisinden faydalansanız ya» buyurdu. O, bir meytedir, dediler. Bunun üzerine de: «Ölü hayvanın ancak etini yemek haram olmuştur» buyurdu.

..... : Bize Hasen el-Hulvânî ve Abdu'bnu Humeyd beraberce Yakubu'bnu İbrahim'bni Sa'd'dan tahdîs etti. Bana babam, Sâlih'den, o da İbnu'ş-Şihâb'dan bu isnad ile önceki Yûnus rivâyetinin benzerini söyledi, dedi.

١٠٢ — (...) وَحَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ (وَاللَّفْظُ لِابْنِ أَبِي عُمَرَ) قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِشَاةٍ مَطْرُوحَةٍ. أُعْطِيَتْهَا مَوْلَاةٌ لِمَيْمُونَةَ، مِنَ الصَّدَقَةِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «أَلَّا أَخَذُوا إِهَابَهَا فَدَبَغُوهُ فَانْتَفَعُوا بِهِ؟».

102 — ( ) ..... : İbn Abbâs (R) dan: (şöyle demiştir:)

Rasûlullah (S) kenara atılmış bir koyun ölüsüne uğradı, o koyun sadaka malından olup, Meymûne'nin azadlısı olan bir kadına verilmişti. Bunun üzerine Peygamber (S): «Onun derisini alsanız da tabaklasanız ve onunla menfaatlansanız ya!» buyurdu.

١٠٣ — (٣٦٤) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ النَّوْفَلِيُّ. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ. أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ مُنْذُ حِينٍ. قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ مَيْمُونَةَ أَخْبَرَتْهُ؛ أَنَّ دَاجِنَةً كَانَتْ لِبَعْضِ نِسَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ. فَمَاتَتْ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «أَلَّا أَخَذْتُمْ إِهَابَهَا فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ؟».

103 (364) ..... : Bize İbn Cureyc tahdîs etti. Bana Amru'bnu Dînâr haber verdi. Bana bir müddet önce Atâ haber verdi. Dedi ki: Bana İbn Abbas haber verdi. Ona Meymûne şöyle haber vermiştir. Rasûlullâh'ın kadınlarından birinin eve alışmış bir koyunu vardı. O öldü de Rasûlullah (S): «Onun postunu alsanız ve onunla faydalansanız ya» buyurdu.

١٠٤ — (٣٦٥) حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا عبد الرحيم بن سليمان عن عبد الملك بن أبي سليمان ، عن عطاء ، عن ابن عباس ؛ أن النبي ﷺ مر بشاة لمولاة لميمونة . فقال « ألا انتفعتم بإهابها ؟ »

104 — (365) ..... : İbn Abbas'dan: (şöyle demiştir:) Peygamber (S) Meymûne'nin azadlısı olan bir kadına ait bir koyun (ölüsünün) yanından geçti de: «Onun postuyla faydalansanız ya!» buyurdu.

١٠٥ — (٣٦٦) حدثنا يحيى بن يحيى . أخبرنا سليمان بن بلال عن زيد بن أسلم ؛ أن عبد الرحمن ابن وعلة أخبره ، عن عبد الله بن عباس قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول « إذا دبغ الإهاب فقد طهر » .

(...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وعمرو الناقد . قالا : حدثنا ابن عيينة . ح وحدثنا قتيبة ابن سعيد . حدثنا عبد العزيز (يعني ابن محمد) . ح وحدثنا أبو كريب وإسحق بن إبراهيم . جميعا عن وكيع ، عن سفيان . كلهم عن زيد بن أسلم ، عن عبد الرحمن بن وعلة ، عن ابن عباس ، عن النبي ﷺ بمثله . يعني حديث يحيى بن يحيى .

105 — (366) ..... : Abdullahi'bnu Abbas dedi ki: Ben Rasûlullah (S) dan işiddim, şöyle buyuruyordu: «Hayvan derisi tabaklandığı zaman muhakkak temiz olmuştur».

..... : Burada İbnu Uyeyne, Abdulaziz ve Sufyân, bunların hepsi Zeydu'bnu Eslem'den, o da Abdurrahmani'bnu Va'le'den, o da İbn Abbas'dan, o da Peygamberden, geçen Yahya'bnu Yahya hadîsinin benzerini rivâyet etmişlerdir.

١٠٦ — (...) حدثني إسحق بن منصور وأبو بكر بن إسحق . (قال أبو بكر : حدثنا وقال ابن منصور : أخبرنا عمرو بن الربيع) أخبرنا يحيى بن أيوب عن يزيد بن أبي حبيب ؛ أن أبا الخير حدثه . قال : رأيت على ابن وعلة السبأي فروا . فمسسته . فقال : مالك تمسه ؟ قد سألت عبد الله ابن عباس ، فلت : إنا نكون بالمغرب . ومعنا البربر والمجوس . نؤتى بالكبش قد ذبحوه . ونحن لا نأكل ذبائحهم . ويأتونا بالسقاء يجعلون فيه الودك . فقال ابن عباس : قد سألنا رسول الله ﷺ عن ذلك ؟ فقال « دباغه طهوره » .

106 — ( ) ..... : Ebu'l-Hayr tahdis edib şöyle dedi: İbnu Va'le es-Sebeî'nin üzerinde bir kürk gördüm ve ona elimle dokundum. Bana:

Ona neden dokunuyorsun? Ben Abdullahi'bnu Abbas'a sordum ve dedim ki: Bizler Mağrib'de bulunuyoruz. Bizim yanımızda Berber'ler ve Mecûs'lar vardır. Kestikleri bir tokluyu bize getirip verirler. Biz de onların kestiklerini yemeyiz. İçlerine hayvan içyağları koyarak bize deriden tulumlar da getirirler? İbnu Abbas dedi ki: Biz Rasûlullah (S) a bunu sorduk da o: «Derinin tabaklanması, onu temizleyicisidir» buyurdu.

١٠٧ — (...) وحدثني إسحٰقُ بنُ منصورٍ وأبو بكرِ بنُ إسحٰقَ عن عَمرِو بنِ الربيعِ . أخبرنا يحيى بنُ أيوبَ عن جعفرِ بنِ ربيعةَ ، عن أبي الخيرِ . حدَّثَهُ قالَ : حدَّثني ابنُ وعلةَ المِصريُّ قالَ : سألتُ عبدَ اللهِ بنَ عباسٍ ، قلتُ : إنا نكونُ بالمغربِ . فيأتينا المجوسُ بالأسقيةِ فيها الماءُ والودكُ . فقالَ : اشربْ . فقلتُ : أرأيتَ إن تراهُ ؟ فقالَ ابنُ عباسٍ : سمعتُ رسولَ اللهِ ﷺ يقولُ « دباغُهُ طهورُهُ » .

107 — ( ) ..... : Ebu'l-Hayr tahdîs edip şöyle dedi:

Bana, İbnu Va'le es-Sebeî tahdîs etti. Dedi ki: Abdullahi'bnu Abbas'dan sordum ve şöyle dedim: Bizler mağribde bulunuyoruz. Bize Mecûsîler içlerinde su ve hayvanî yağlar bulunan deri tulumlar getiriyorlar? Bana: İç, diye cevap verdi. Ben tekrar: Bu senin düşündüğün bir rey midir? dedim. Bunun üzerine İbn Abbas: Ben Rasûlullah (S) dan işiddim: «Deriyi dibağlamak, onun temizliğidir» buyuruyordu, dedi.

(٢٨) باب التيمم

١٠٨ — (٣٦٧) حدثنا يحيى بنُ يحيى . قالَ : قرأتُ على مالكٍ عن عبدِ الرحمٰنِ بنِ القاسمِ ، عن أبيهِ ، عن عائشةَ ؛ أنها قالتْ : خرجنا مع رسولِ اللهِ ﷺ في بعضِ أسفارِهِ . حتى إذا كنا بالبيداءِ (أو بذاتِ الجيشِ) انقطعَ عِقدٌ لي . فأقامَ رسولُ اللهِ ﷺ على التماسِهِ . وأقامَ الناسُ معهُ . وليسوا على ماءٍ . وليسَ معهُمْ ماءٌ . فأتى الناسُ إلى أبي بكرٍ فقالوا : ألا ترى إلى ما صنعتْ عائشةُ ؟ أقامتْ برسولِ اللهِ ﷺ وبالناسِ معهُ . وليسوا على ماءٍ . وليسَ معهُمْ ماءٌ . فجاءَ أبو بكرٍ ورسولُ اللهِ ﷺ واضعٌ رأسَهُ على فخذي قد نامَ . فقالَ : حبستِ رسولَ اللهِ ﷺ والناسَ . وليسوا على ماءٍ وليسَ معهُمْ ماءٌ . قالتْ فعاتبني أبو بكرٍ . وقالَ ما شاءَ اللهُ أنْ يقولَ . وجعلَ يطعنُ بيدِهِ في خاصرتي . فلا يمنعُني من التحركِ إلا مكانُ رسولِ اللهِ ﷺ على فخذي . فنامَ رسولُ اللهِ ﷺ حتى أصبحَ على غيرِ ماءٍ . فأنزلَ اللهُ آيةَ التيممِ فتيمموا . فقالَ أسيدُ بنُ الحضيرِ (وهوَ أحدُ النقباءِ) : ما هيَ بأولِ بركتِكُمْ يا آلَ أبي بكرٍ . فقالتْ عائشةُ : فبعثنا البعيرَ الذي كنتُ عليهِ . فوجدنا العِقدَ تحتَهُ .

(28) TEYEMMÜM (TOPRAKLA TEMİZLENME) BÂBI

——oOo——

108 — (367) ..... : Âişe (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) ın yaptığı seferlerin birinde[24] birlikte yola çıkmıştık. Ya Beydâ, yahut Zatu'l-Seyş'e[25] vardığımızda (yanımda âriyet olan) gerdanlığım koptu. Aransın diye Rasûlullah o yerde bekledi. Herkes de beraber bekledi. Halbuki bir su başında değildiler. Yanlarında da suları yoktu. Halk Ebû Bekr'e gelip: Âişe'nin ettiğini gördün mü? Rasûlullah'ı da, onunla beraber halkı da yollarından alıkoydu. Su başında değiller, yanlarında da su yok, dediler. Ebû Bekr yanıma geldi. Rasûlullah da uyumuş, başını dizime koymuştu. Ebû Bekr: Sen Rasûlullah'ı da, herkesi de yolundan alıkoydun. Su başında değiller, yanlarında da su yoktur, dedi. Âişe dedi ki: Ebû Bekr beni azarladı ve bir hayli söylendi. Eliyle de böğrüme vurmaya başladı. Beni kıpırdamaktan, Rasûlullah'ın dizimin üzerinde bulunmasından başka hiçbir şey menetmiyordu. Rasûlullah uyudu, nihayet sabah oldu. Hiç su yoktu. Allah Taâlâ teyemmüm âyetini inzâl buyurdu. Bunun üzerine herkes teyemmüm etti. Useydu'bnu Hudayr:[26] Ey Ebû Bekr Hânedânı! Bu sizin ilk bereketiniz değildir, dedi. Âişe dedi ki: Sonra (gideceğimiz sırada) üzerine bindiğim deveyi kaldırdık ve gerdanlığı altında bulduk.

١٠٩ — (...) حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ . حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ . حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ وَابْنُ بِشْرٍ عَنْ هِشَامٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَائِشَةَ ؛ أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلَادَةً . فَهَلَكَتْ . فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي طَلَبِهَا . فَأَدْرَكَتْهُمُ الصَّلَاةُ فَصَلَّوْا بِغَيْرِ وُضُوءٍ . فَلَمَّا أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ شَكَوْا ذَلِكَ إِلَيْهِ . فَنَزَلَتْ آيَةُ التَّيَمُّمِ . فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ : جَزَاكِ اللهُ خَيْرًا . فَوَاللهِ ! مَا نَزَلَ بِكِ أَمْرٌ قَطُّ إِلَّا جَعَلَ اللهُ لَكِ مِنْهُ مَخْرَجًا . وَجَعَلَ لِلْمُسْلِمِينَ فِيهِ بَرَكَةً .

109 — ( ) ..... : Âişe (R) dan: Âişe (Kız kardeşi) Esma'dan bir gerdanlığı âriyet almıştı. Bu gerdanlık kayboldu. Rasûlullah da as-

---

24. Bu sefer, hicretin beş veya altıncı yılında yapılan Benu'l-Mustalik, diğer adıyle Mureysi seferidir, diyenler vardır. Bazıları da Zatu'r-Rika' seferi olduğunu söylemişlerdir. Taberânî'nin rivâyeti bazı yerlerde daha tafsillidir.

25. Vak'anın bu iki konktan hangisinde olduğunda şek eden Ummu'l-Mü'minin Âişe'dir. Beydâ, sahih görüşe göre Zul'-Huleyfe'nin diğer adıdır. Zâtu'l-Ceyş'de Medine'ye bir berid, yani dört fersah mesafede bir yerin ismidir. Her ikisi de Mekke yolu üzerindedir.

26. Useydu'bnu Hudayr İkinci Akabe gecesi Rasûlullah tarafından Evs üzerine nakib tayin olunan büyük bir Ensaridir. Gerdanlığı yollarda aramaya gönderilenlerin başında idi.

habından bazı kimseleri bunu aramak için yolladı. Kendilerine namaz vakti gelip çattı. Onlar da abdestsiz olarak namazlarını kıldılar. Nihayet Nebiy (S) e geldiklerinde bu durumu kendisine arzettiler. Müteâkiben teyemmüm âyeti nâzil oldu. Bunun üzerine Useydu'bnu Hudayr, Âişe'ye hitaben: Allah seni hayır ile mükâfatlandırsın! Senin başına her ne iş gelmişse, Allah sana muhakkak ondan bir kurtuluş yolu halketmiş, müslimanlar lehine de onda muhakkak bir bereket bulundurmuştur, sözlerini söyledi.

١١٠ - (٣٦٨) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَابْنُ نُمَيْرٍ . جَمِيعًا عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ ، عَنْ شَقِيقٍ ؛ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِاللهِ وَأَبِي مُوسَى . فَقَالَ أَبُو مُوسَى : يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ ! أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا أُجْنَبَ فَلَمْ يَجِدِ الْمَاءَ شَهْرًا . كَيْفَ يَصْنَعُ بِالصَّلَاةِ ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ : لَا يَتَيَمَّمُ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ شَهْرًا . فَقَالَ أَبُو مُوسَى : فَكَيْفَ بِهَذِهِ الْآيَةِ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ . فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا [٥/المائدة/الآية٦] فَقَالَ عَبْدُ اللهِ : لَوْ رُخِّصَ لَهُمْ فِي هَذِهِ الْآيَةِ ، لَأَوْشَكَ ، إِذَا بَرَدَ عَلَيْهِمُ الْمَاءُ ، أَنْ يَتَيَمَّمُوا بِالصَّعِيدِ . فَقَالَ أَبُو مُوسَى لِعَبْدِ اللهِ : أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ : بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ فَأَجْنَبْتُ . فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ . فَتَمَرَّغْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّغُ الدَّابَّةُ . ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ. فَقَالَ « إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَقُولَ بِيَدَيْكَ هَكَذَا » ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدَيْهِ الْأَرْضَ ضَرْبَةً وَاحِدَةً . ثُمَّ مَسَحَ الشِّمَالَ عَلَى الْيَمِينِ، وَظَاهِرَ كَفَّيْهِ، وَوَجْهَهُ ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ : أَوَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِقَوْلِ عَمَّارٍ ؟

110 — (368) ..... : Şakîk şöyle dedi: Ben, Abdullah (İbnu Mes'ûd) ve Ebû Mûsâ ile oturuyordum. Ebû Mûsâ: Ya Eba Abdirrahman! Bir kimse cünüb olsa da bir ay su bulamasa ne dersin? Bu insan nasıl namaz kılacaktır? diye sordu. Abdullah: Bir ay su bulamazsa da teyemmüm etmez, dedi. Ebû Mûsâ: Mâide sûresindeki şu: «... *Eğer su bulamazsanız temiz toprakla teyemmüm edin...*» (en-Nisâ: 43; el-Mâide: 6) teyemmüm âyetini ne yapacaksın? dedi. Abdullah da: Bu adamlara böyle bir ruhsat verilirse nerede ise suyu soğuk bulunca da onu bırakıp, toprak ile teyemmüme kalkışacaklar, dedi. Bu sefer Ebû Mûsâ Abdullah'a: Sen Ammâr'ın şu sözünü işitmedin mi? Rasûlullah: Beni bir hâcete göndermişti. Ben de cünüb oldum ve su bulamadım. Bunun üzerine ben toprakta hayvanın yuvarlandığı gibi yuvarlandım. Sonra Peygambere geldim ve bunu kendisine zikrettim. «Sadece iki elinle şöylece yapman sana kâfi gelirdi» buyurdu. Sonra iki eliyle yere bir defa

vurdu. Ondan sonra sağ el ile solu, iki avucunun dış tarafı ve yüzünü meshetti? dedi.

Buna karşılık Abdullah: Görmedin mi Umer, Ammâr'ın bu sözüne kanî' olmadı, dedi.

١١١ — (...) وحدثنا أبو كامل الجحدري حدثنا عبد الواحد. حدثنا الأعمش عن شقيق. قال: قال أبو موسى لعبد الله. وساق الحديث بقصته. نحو حديث أبي معاوية. غير أنه قال: فقال رسول الله ﷺ «إنما كان يكفيك أن تقول هكذا» وضرب بيديه إلى الأرض. فنفض يديه فمسح وجهه وكفيه.

111 — ( ) ..... : Şakîk: Ebû Mûsâ Abdullah'a şöyle dedi, diyerek hadîsi Ebû Muâviye'nin hadîsi tarzında kıssasıyle sevketti. Ancak o, şöyle dedi: Rasûlullah (S):

«Sadece şöyle yapmaklığın sana kâfi gelirdi» buyurdu ve iki eliyle yere vurdu. Sonra ellerini silkti, sonra yüzünü ve avuclarını meshetti.

١١٢ — (...) حدثني عبد الله بن هاشم العبدي. حدثنا يحيى (يعني ابن سعيد القطان) عن شعبة. قال: حدثني الحكم عن ذر، عن سعيد بن عبد الرحمن بن أبزى، عن أبيه؛ أن رجلا أتى عمر فقال: إني أجنبت فلم أجد ماء. فقال: لا تصل. فقال عمار: أما تذكر، يا أمير المؤمنين! إذ أنا وأنت في سرية فأجنبنا. فلم نجد ماء. فأما أنت فلم تصل. وأما أنا فتمعكت في التراب وصليت. فقال النبي ﷺ «إنما كان يكفيك أن تضرب بيديك الأرض. ثم تنفخ. ثم تمسح بهما وجهك وكفيك» فقال عمر: اتق الله. يا عمار! قال: إن شئت لم أحدث به.

قال الحكم: وحدثنيه ابن عبد الرحمن بن أبزى عن أبيه، مثل حديث ذر. قال: وحدثني سلمة عن ذر، في هذا الإسناد الذي ذكر الحكم. فقال عمر: نوليك ما توليت.

112 — ( ) ..... : Abdurrahmani'bnu Ebzâ el-Huzâî şöyle demiştir: Bir kimse Umer'e geldi ve: Ben cünüb oldum, su da bulamadım, (ne yapayım?) dedi. Umer: Namaz kılma, dedi. Bunun üzerine Ammâru'bnu Yâsir, Umer'e: Hatırlar mısın? Ya Emîre'l-Mü'minin o vakti ki ben ve sen bir seriyyede idik ve ikimiz de cünüb olmuştuk. Sen namaz kılmadın. Ben ise toprak üstünde yuvarlandıktan sonra namazı kıldıydım (sonra bu yaptığım işi Peygambere arzettimdi de) o bana: İki elini yere vurman, sonra üfürmen, sonra onlar ile yüzünü ve iki elini meshetmen sana kâfi gelirdi» buyurmuştu. Bunun üzerine Umer: Al-

lah'dan kork, Ya Ammâr! dedi". Ammâr: Eğer arzu edersen bunu hiç kimseye söylemem, dedi.

Hakem dedi ki: Bunu bana Abdurrahmani'bnu Ebzâ'nın oğlu babasından (hemen bitişikteki) Zerr hadîsinin benzeri olarak söyledi, dedi ki :Bana Seleme, Zerr'den Hakem'in zikrettiği bu sened içinde söyledi. Bunda Umer, Ammâr'a: Üzerine aldığın mes'uliyyeti elbette sana bırakırız, demiştir.

١١٣ — (...) وحدثني إسحٰق بن منصور . حدثنا النضر بن شميل . أخبرنا شعبة عن الحكم . قال : سمعت ذرًا عن ابن عبد الرحمٰن بن أبزى . قال : قال الحكم : وقد سمعته من ابن عبد الرحمٰن ابن أبزى عن أبيه ؛ أن رجلًا أتى عمر فقال : إني أجنبت فلم أجد ماء . وساق الحديث . وزاد فيه : قال عمار : يا أمير المؤمنين ! إن شئت ، لما جعل الله علي من حقك ، لا أحدث به أحدًا . ولم يذكر : حدثني سلمة عن ذر .

113 — ( ) ..... : Hakem dedi ki: Ben bunu, Abdurrahman İbnu Ebzâ'nın oğlundan, o da babasından olmak üzere dinledim. (O,:) Umer'e bir kimse geldi ve:Ben cünüb oldum ve bir su da bulamadım, dedi ve hadîsi sevketti. Ve onda şunu ziyade etti: Ammâr dedi ki: Ey Mü'minlerin Emîri! Allah benim üzerime sana itaat etmek hakkını vecib kıldığı için, istersen bunu hiç bir kimseye söylemem. Yine bu hadîsde: Bana Seleme, Zerr'den tahdîs etti sözünü zikretmemiştir.

١١٤ — (٣٦٩) قال مسلم : وروى الليث بن سعد عن جعفر بن ربيعة ، عن عبد الرحمٰن بن هرمز ، عن عمير مولى ابن عباس ؛ أنه سمعه يقول : أقبلت أنا وعبد الرحمٰن بن يسار ، مولى ميمونة ، زوج النبي ﷺ . حتى دخلنا على أبي الجهم بن الحارث بن الصمة الأنصاري . فقال أبو الجهم : أقبل رسول الله ﷺ من نحو بئر جمل . فلقيه رجل فسلم عليه . فلم يرد رسول الله ﷺ عليه . حتى أقبل على الجدار فمسح وجهه ويديه . ثم رد عليه السلام .

114 — (369) Muslim dedi ki: Leysu'bnu Sa'd, Caferu'bnu Rabî'a'dan, o da Abdurrahmani'bnu Hürmüz'denı o da İbnu Abbâs'ın azadlısı Umeyr'den rivâyet etti. Umeyr İbnu Abbâs'ı şöyle derken dinlemiştir: Ben ve Peygamberin zevcesi Meymûne'nin azadlısı olan Abdurrahmani'bnu Yesâr geldik ve Ebu'l-Cehm İbnu Hârisi'bni's-Sâmmete'l-Ensarî'nin

27. İyi düşün, olur ki unuttun yahut yanılırsın. Ben seninle beraber imişim de öyle bir şey hatırlamıyorum, demek olur.

huzuruna girdik. Ebu'l-Cehm [28] dedi ki: (Bir defa) Rasûlullah Bi'ru Cemel [29] tarafından geliyordu. Kendisini bir kimse karşılayıp selâm verdi. Rasûlullah (S) oradaki bir duvara yönelip; (ve duvara el dokundurup) yüzüne ve ellerine meshetmedikce, o kimsenin selâmını almadı, (ancak ondan) sonra selâmı aldı.

١١٥ — (٣٧٠) حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ نُمَيْرٍ . حَدَّثَنَا أَبِي . حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ نَافِعٍ ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؛ أَنَّ رَجُلًا مَرَّ ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَبُولُ ، فَسَلَّمَ . فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ .

115 — (370) ..... : İbn Umer şöyle demiştir: Rasûlullah (S) bevlederken bir kimse uğradı ve selâm verdi. Rasûlullah ise onun selâmını almadı.

(٢٩) باب الدليل على أن المسلم لا ينجس

(٣٧١) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا يَحْيَىٰ (يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ) قَالَ : حُمَيْدٌ حَدَّثَنَا . ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ (وَاللَّفْظُ لَهُ) حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّهُ لَقِيَهُ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ . فَانْسَلَّ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ . فَتَفَقَّدَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا جَاءَهُ قَالَ « أَيْنَ كُنْتَ؟ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ! » قَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! لَقِيتَنِي وَأَنَا جُنُبٌ فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ حَتَّى أَغْتَسِلَ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ « سُبْحَانَ اللهِ ! إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ »

(29). MUSLİM'İN NECİS OLMIYACAĞINA DELÎL BÂBI

——oOo——

(371) ..... : Ebû Hureyre (R) den: (Ebû Hureyre rivâyet etti ki) Cünüb iken Medîne sokaklarının birinde kendisine peygamber tesadüf etmiş. Ebû Hureyre hemen onun yanından sıvışıp gitmiş ve yıkanmış. Peygamber de bu sırada onu araştırmış. Tekrar geldiği zaman: Nerede idin? Ey Eba Hureyre! diye sordu. Ebû Hureyre: Ya Rasûlullah! Bana tesadüf ettiğin zaman ben cünüb idim. Yıkanmadıkca seninle oturmak hoşuma gitmedi, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Subhanallah! Mü'min (hiç) necis olmaz» buyurdu.

---

28. Muslim'de isim böyledir, fakat bu yanlıştır. Doğrusu Buhârî'nin Sahih'inde ve diğerlerinde vâki olduğu veçhile: Ebu'l-Cuheym'dir. Elif lâmsız olarak Ebû Cuheym de denilir Babası Bedir ashabındandır.

29. Bi'ru Cemel yahut Bi'ru'l-Cemel, Medine'ye yakın bir yerin ismiydi.

١١٦ — (٣٧٢) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة وأبو كريب. قالا: حدثنا وكيع عن مسعر، عن واصل، عن أبي وائل، عن حذيفة؛ أن رسول الله ﷺ لقيه وهو جنب فحاد عنه فاغتسل ثم جاء فقال: كنت جنبا قال «إن المسلم لا ينجس».

116 — (372) ..... : Huzeyfe (R) den: (Huzeyfe rivâyet etti ki) Cünüb iken kendisine Rasûlullah tesâdüf etmiş. Kendisi hemen oradan sıvışmış ve yıkandıktan sonra tekrar gelmiştir. Geldiği zaman: Ben cünüb idim, demiş. Rasûlullah (S) de: «Mü'min necis olmaz» buyurmuştur.

(٣٠) باب ذكر الله تعالى في حال الجنابة وغيرها

١١٧ — (٣٧٣) حدثنا أبو كريب محمد بن العلاء وإبراهيم بن موسى. قالا: حدثنا ابن أبي زائدة عن أبيه، عن خالد بن سلمة، عن البهي، عن عروة، عن عائشة. قالت: كان النبي ﷺ يذكر الله على كل أحيانه.

(30) CÜNÜBLÜK HALİNDE VE CÜNÜB DEĞİLKEN ALLAH TAÂLÂ'YI ZİKRETMEK BÂBI

——oOo——

117 — (373) ..... : Âişe (R): Peygamber (S) her halinde Allah'ı zikrederdi, dedi.

(٣١) باب جواز أكل المحدث الطعام وأنه لا كراهة في ذلك، وأنه الوضوء ليس على الفور

١١٨ — (٣٧٤) حدثنا يحيى بن يحيى التميمي وأبو الربيع الزهراني (قال يحيى: أخبرنا حماد ابن زيد. وقال أبو الربيع: حدثنا حماد) عن عمرو بن دينار، عن سعيد بن الحويرث، عن ابن عباس؛ أن النبي ﷺ خرج من الخلاء. فأتي بطعام. فذكروا له الوضوء فقال «أريد أن أصلي فأتوضأ؟».

(31) ABDESTSİZİN YEMEK YEMESİNİN CEVÂZI, BUNDA KERÂHET BULUNMADIĞI VE ABDEST ALMANIN FEVRÎ OLMADIĞI BÂBI

——oOo——

118 — (374) ..... : İbn Abbas (R) şöyle demiştir:

Peygamber (S) halâdan çıktı vçe kendisine bir taam getirildi. Ona Abdest almayı zikrettiler. Bunun üzerine: «Namaz kılmak mı istiyorum ki abdest alayım?» buyurdu.

١١٩ — (...) وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة . حدثنا سفيان بن عيينة عن عمرو، عن سعيد بن الحويرث . سمعت ابن عباس يقول : كنا عند النبي ﷺ . فجاء من الغائط . وأتي بطعام . فقيل له : ألا توضأ ؟ فقال « لم ؟ أأصلي فأتوضأ ؟ » .

119 — ( ) ..... : İbn Abbas (R) şöyle dedi: Peygamber (S) in yanında idim. Kendisi halâdan geldi. Bu sırada ona bir taam getirildi. Kendisine: Abdest almıyacak mısınız? denildi. Bunun üzerine: «Niçin? Namaz mı kılacağım ki abdest alayım?» buyurdu.

١٢٠ — (...) وحدثنا يحيى بن يحيى . أخبرنا محمد بن مسلم الطائفي عن عمرو بن دينار ، عن سعيد بن الحويرث ، مولى آل السائب ؛ أنه سمع عبد الله بن عباس قال : ذهب رسول الله ﷺ إلى الغائط . فلما جاء ، قدم له طعام . فقيل : يا رسول الله ! ألا توضأ ؟ قال « لم ؟ أللصلاة ؟ »

120 — ( ) ..... : Abdullahi'bnu Abbas (R) şöyle dedi: Rasûlullah (S) halâya gitti, oradan geldiğinde kendisine bir taam sunuldu ve: Ya Rasûlallah! Abdest almıyacak mısınız? denildi. «Niçin, namaz için mi?» buyurdu.

١٢١ — (...) وحدثني محمد بن عمرو بن عباد بن حلحلة . حدثنا أبو عاصم عن ابن جريج ، قال : حدثنا سعيد بن حويرث ؛ أنه سمع ابن عباس يقول : إن النبي ﷺ قضى حاجته من الخلاء فقرب إليه طعام فأكل ولم يمس ماء . قال : وزادني عمرو بن دينار عن سعيد بن الحويرث ؛ أن النبي ﷺ قيل له : إنك لم توضأ ؟ قال « ما أردت صلاة فأتوضأ » وزعم عمرو ؛ أنه سمع من سعيد بن الحويرث .

121 — ( ) ..... : İbn Abbas (R) şöyle demiştir:

Peygamber (S) halâda hâcetini yerine getirdi. Sonra kendisine bir yemek yaklaştırıldı. Kendisi suya dokunmadan bunu yedi.

(İbnu Cureyc) şöyle dedi: Amru'bnu Dînâr, Sa'îdu'bnu Huveyris'den bana şunu ziyade etti. Peygamber'e: Sen abdest almadın (değil mi)? denildi. «Bir namaz kılmak düşünmedim ki, abdest alayım» buyurdu. Amr bunu Sa'îdu'bnu Huveyris'den işiddiğini te'kîd ile söylemiştir.

(٣٢) باب مايقول إذا أراد دخول الخلاء

١٢٢ -- (٣٧٥) حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى . أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ . وَقَالَ يَحْيَى أَيْضًا : أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ (فِي حَدِيثِ حَمَّادٍ : كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ وَفِي حَدِيثِ هُشَيْمٍ : أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَنِيفَ) قَالَ « اللَّهُمَّ ! إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ » .

(..) وحدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . قَالَا : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ (وَهُوَ ابْنُ عُلَيَّةَ) عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ . وَقَالَ « أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ » .

(32) HALÂYA GİRMEK İSTEDİĞİ ZAMAN SÖYLİYECEĞİ DUÂ BÂBI

——oOo——

122 — (375) ..... : Bize Yahya'bnu Yahya tahdis etti. Bize Hammâdu'bnu Zeyd haber verdi ve keza Yahya dedi ki: Bize Huşeym haber verdi. Onların ikisi de Abdulâzizi'bnu Suhayb'dan, o da Enes (R) den rivyet ettiler. (Hammâd'ın hadîsinde: Rasûlullah (S) halâye girdiği zaman, Huşeym'in hadîsinde ise: Rasûlullah kenîfe girdiği zaman) şöyle buyururdu: ALLAHUMME İNNİ EÛZU BİKE MİNE'L-HUBUSİ VE'L-HABÂİS = *Ya Allah! Hubusdan ve habâisden sana sığınırım*» [30].

Bize Ebubekru'bnu Ebi Şeybe ve Zuheyru'bnu Harb tahdîs etti. İkisi de dedi ki: Bize İsmailu'bnu Uleyye, Abdulazîz'den bu isnad ile söylediler. Rasûlullah (S): EÛZU Bİ-LLAHİ MİNE'L-HUBUSİ VE'L-HABÂİS = *Hubusdan ve habâisden ALLAH'a sığınırım*» buyurdu.

---

30. Bu iki lâfız ile vâki olan duâ, Peygamberin **Cevâmiu'l-Kelim** sözlerindendir. Bu iki kelime birçok ma'nâya geliyor: Hubus, şeytanların erkekleri, Habâis dişileri, demişlerdir. Kezâlik Habâis mutlak olarak şeytanlar, ma'siyetler, kötü fiil ve huylar, Hubus de küfür, fücûr, ısyân alelıtlak şer ma'nâsına gelir. İbnu'l-Arabi hubsû bir kerre mekrûh (yani istenilmeyen şey) diye tefsir ettikten sonra bu ma'nâyı tafsil ederek, mekruh şeylerin nevilerine göre başka başka ta'birlerle beyan edildiğini ve meselâ habis kelâma şetm, habis dine küfr, habis yiyeceğe haram, habis içeceğe dârr denildiğini söylüyor. İşte hubus ile habâisten sakınmak bu saydığımız şeylerin hepsinden sakınmak demektir.

(٣٣) باب الدليل على أن نوم الجالس لا ينقض الوضوء

١٢٣ – (٣٧٦) حدثني زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ . ح وَحَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ . كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ ، عَنْ أَنَسٍ ؛ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ نَجِيٌّ لِرَجُلٍ (وَفِي حَدِيثِ عَبْدِ الْوَارِثِ : وَنَبِيُّ اللهِ ﷺ يُنَاجِي الرَّجُلَ) فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ .

(33) OTURANIN UYUMASININ ABDESTİ BOZMAYACAĞINA DELİL BÂBI

——oOo——

123 — (376) ..... : Enes (R) dedi ki: Rasûlullah (S) birisine yavaş sesle konuşurken namaz ikame edildi. (Abdulvâris'in hadîsinde: Peygamber birisine gizliden birşeyler söylerken şeklindedir) fakat cemâat (oturdukları yerde) uyuyuncaya kadar kendisi namaza durmadı".

١٢٤ – (...) حدثنا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ. حَدَّثَنَا أَبِي. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ ؛ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ : أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُنَاجِي رَجُلًا . فَلَمْ يَزَلْ يُنَاجِيهِ حَتَّى نَامَ أَصْحَابُهُ ثُمَّ جَاءَ فَصَلَّى بِهِمْ .

124 — ( ) ..... : Enesu'bnu Mâlik şöyle dedi:

Peygamber (S) birine yavaş yavaş konuşurken namaz ikamet edildi. Fakat ashâbı (oturdukları halde) uyuyuncaya kadar ona gizli gizli konuşmasından ayrılmadı. Sonra geldi ve onlara namaz kıldırdı.

---

31. Uyku haddizatında hades midir, yoksa mazinnei hades midir? Bazı Sahâbiler ile bazı Tâbiîler ve imamlardan İshaku'bnu Râhûye, Hasan Basrî ve Muzenî, uykunun mutlaka abdesti bozacak bir şey olduğuna kâil olmuşlardır. Bunların delili; İbnu Huzeyme'nin Sahîh'inde Safvan ibnu Gassâl'den rivâyet olunan: «الا من غائط او بول او نوم» hadîs'idir. Bunda uyku hükümce gâit ile bevle musâvî kılınmıştır.

Bir çokları da Ebû Davûd'un rivâyet ettiği « العين وكاء السه » (= Göz mak'adın bağıdır) hadîs'ine tutunarak, uyku nefsinde hades olmayıb mazınne-i hades olduğu re'yinde bulunmuşlardır. Bu takımın da Zührî, Mâlik, bir rivâyete göre Ahmed gibi kimi azı abdesti bozmaz, Şâfiî ile Ebû Hanîfe gibi kimi de mutlaka abdesti bozar demişlerdir. Bunlar da Muslim'in rivâyet ettiği gelecek olan 125 rakamlı hadîs'ini, bir yere dayanmadan oturanların uykusuna hamletmişlerdir. Kimi, uyku abdesti hiç bozmaz demiştir: Ebû Mûsâ'l-Eş'arî, İbnu Umer ve Mekhûl'ün mezhebleri bu idi (Tecrid Ter., I, 147).

١٢٥ — (...) وحدثني يحيى بن حبيب الحارثي . حدثنا خالد (وهو ابن الحارث) حدثنا شعبة عن قتادة . قال : سمعت أنسا يقول : كان أصحاب رسول الله ﷺ ينامون . ثم يصلون ولا يتوضأون . قال قلت : سمعته من أنس ؟ قال : إي . والله !

125 — ( ) ..... : Katâde dedi ki: Enes'den işiddim, şöyle diyordu: Rasûlullah (S) ın ashâbı uyurlardı da sonra abdest almadıkları halde namaz kılarlardı.

Şu'be dedi ki, Katâdey'e: Sen bunu Enes'den işiddin mi? dedim de: Evet, vallahi, dedi.

١٢٦ — (...) حدثني أحمد بن سعيد بن صخر الدارمي . حدثنا حبان . حدثنا حماد عن ثابت ، عن أنس ؛ أنه قال : أقيمت صلاة العشاء . فقال رجل : لي حاجة . فقام النبي ﷺ يناجيه . حتى نام القوم ، (أو بعض القوم) ثم صلوا .

126 — ( ) ..... : Enes (R) şöyle dedi: Yatsı namazı ikamet edildi. Bu sırada bir kimse: Benim bir hâcetim var, dedi. Bunun üzerine Peygamber (S), cemâat (yahut cemâatin bazısı) uyuyuncaya kadar o zât ile gizli gizli konuşmasını devam ettirdi. Sonra hepsi namaz kıldılar.

«*Hitâmuhu misk*» (et-Tatfîf: 26) olması niyâzıyle

BİRİNCİ CİLDİN SONU

İÇİNDEKİLER

Sahife

TAKDİM (M. Sofuoğlu) . . . . . VII-XVI
GİRİŞ (M. Sofuoğlu) . . . . . XVII-LXXX
MUSLİM'İN MUKADDİMESİ (arapça metin) 3
MUKADDİMENİN TERCEMESİ 28
(1) Sikalardan rivâyet, yalancıları terk ve Rasûlullah (S) üzerine yalan söylemekden sakındırmanın vucûbu bâbı 32
(2) Rasûlullah (S) a isnad edilen yalanın, yalanların en ağırı olduğunu beyân bâbı 34
(3) Her işittiğini söylemekten nehiy bâbı 35
(4) Zaiflerden rivâyeti nehiy ve onların hadîslerini almakda ihtiyat edilmesi bâbı 36
(5) İsnadın dînden olduğunu, rivâyetin ancak sikalardan olacağını, kendilerinde bulunan kusur sebebiyle râvîleri cerh etmenin câiz ve hatta vâcib olduğunu, bunun haram kılınmış gıybetlerden olmayıp bil'akis mükerrem şerîatı savunmak olduğunu beyân bâbı 38
(6) Mu'an'an hadîs ile ihticâcın sahîh olması bâbı 51

1 — KİTÂBU'L-İYMÂN

(1) İymân, islâm ve ihsânın beyânı (eksikliklerden) münezzeh ve ulu olan Allah'ın kaderine iymânın vucûbu, kadere inanmıyandan teberrî etmeye ve hakkında ağır söylemeye delîlin beyânı bâbı 56
(2) İslâm'ın rükünlerinden biri olan namazların beyânı bâbı . . . 65
(3) İslâm'ın rükünlerinden suâl bâbı 67
(4) Cennete kendisi ile girilecek olan iymânı ve emr olunan şeylere sıkıca yapışanların muhakkak cennete gireceğini beyân bâbı . 68
(5) İslâm'ın rükünlerini (şartlarını) ve temel dayanaklarını beyân bâbı 71
(6) Allah'a, Rasûlüne ve dînin hükümlerine inanmayı emir, dîne dâ'vet, dînin mâhiyetinden sormak, dîni bellemek ve kendilerine henüz dîn ulaşmamış olanlara dîni tebliğ etmek bâbı . . 73

Sahife

(7) İki şehâdete ve islâm hükümlerine da'vet bâbı 79
(8) Namazı kılıncaya, zekâtı verinceye, Peygamber'in getirdiği şeylerin hepsine inanıncaya kadar insanlarla savaşma emri, bunları yapanın islâm hakkı müstesnâ nefsini ve malını koruyacağı, niyetinin Allah'a bırakıldığı, zekât ve diğer amelleri red edenle kıtâlin islâm haklarından olduğu, imâmın (devlet başkanının) islâm şeâirine önem vermesi bâbı 81
(9) Kendisine ölüm yaklaşan kimsenin gargaraya (komaya) girmediği müddetce islâma girmesinin sahîh olduğuna, müşriklere istiğfâr etme cevâzının neshine, şirk üzere ölenin câhîm ashâbından olduğu ve onu bundan hiçbir vesîlenin kurtaramıyacağına dâir delîller bâbı 86
(10) Tevhîd üzere ölen kimsenin kat'î olarak cennete gireceğine dâir delîl bâbı 88
(11) Allah'ı Rabb, İslâm'ı dîn ve Muhammed (S) i rasûl kabûl edenin büyük günahlar işlese de mü'min olduğuna delîl bâbı . . 98
(12) İymân şu'belerinin sayısını, en üstün ve en aşağı derecesini, utanmanın fazîletini ve iymândan olduğunu beyân bâbı . . . 98
(13) İslâm'ın vasıflarını toplayan hadîs 101
(14) İslâm'ın fazîlet yarışmasını ve hangi işlerinin en fazîletli bulunduğunu beyân bâbı 101
(15) İymân halâvetini bulabilmek için sıfat edinilmesi gereken hasletleri beyân bâbı 103
(16) Rasûlullah (S) ı eşten, çocuktan, babadan ve bütün insanlardan daha çok sevmenin vucûbu ve onu bu sevgi ile sevmiyene iymânsızlık isnadı bâbı 104
(17) Kendisi için arzu ettiği hayrı munliman kardeşi için de arzu etmenin iymân hasletlerinden olduğuna delîl bâbı 105
(18) Komşuya eziyet etmenin tahrîmini beyân bâbı 106
(19) Komşuya ve konuğa ikramı teşvîk, hayırdan başka şey konuşmamak ve bütün bunların iymândan olması bâbı 107
(20) Münkeri nehyetmenin iymândan olmasını, iymânın artıb eksilir olmasını, ma'rûfu emr ve münkerden nehyetmenin iki vâcib olmasını beyân bâbı 108
(21) İymân ehlinin iymânda birbirlerinden farklı oluşları ve Yemen'lilerin iymândaki üstünlüğü bâbı 111
(22) Cennete ancak mü'minlerin gireceğini, mü'minleri sevmenin iymândan olduğunu ve selâmlaşmanın sevgi husûlüne sebeb olduğunu beyân bâbı 114
(23) Dînin ancak nasîhat olduğunu beyân bâbı 115

Sahife

(24) Günahlarla iymânın eksilmesi ve günahkâr olan kimsenin kâmil bir iymân sâhibi olamayacağını beyân bâbı 117
(25) Munâfıkın hasletlerini beyân bâbı 120
(26) Muslimân kardeşine «Ey kâfir!» diyen kimsenin iymân hâlini beyân bâbı 122
(27) Bilebile babasını inkâr eden kimsenin iymân hâlini beyân bâbı 122
(28) Peygamber'in «Muslimana sövmek fâsıklık, onunla öldürüşmek ise küfürdür» sözünü beyân bâbı 124
(29) Peygamber'in: «Benden sonra biribirinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!» sözünün ma'nâsını beyân bâbı 125
(30) Neseb kötülemesine ve ölü ağlamasına küfür isnadı bâbı . . . 126
(31) Kaçak köleye kâfir denilmesi bâbı 126
(32) «Yıldızın doğub batmasıyle yağmura kavuştuk» diyenin küfrünü beyân bâbı 127
(33) Ensârı ve Ali'yi sevmenin iymandan ve iymân alâmetlerinden, onlara buğz etmenin ise nifak alâmetlerinden olduğuna delîl bâbı 130
(34) Tâatların noksanlığı sebebile iymânın noksanlaşmasını ve küfür lâfzının Allah'ı inkâr ile ni'mete ve haklara nankörlük ma'nâsına kullanılmasını beyân bâbı 133
(35) Namazı terk edene kâfirlik isnadının beyânı bâbı 134
(36) Allah Teâlâ'ya iymân etmenin amellerin en fazîletlisi olmasını beyân bâbı 135
(37) Şirkin, büyük günahların en büyüğü olmasını ve ondan sonraki günahların en büyüğünü beyân bâbı 138
(38) Büyük günahları ve onların en büyüğünü beyân bâbı 139
(39) Kibrin tahrîmi ve beyânı bâbı 141
(40) Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmayarak ölen kimsenin cennete, müşrik olarak ölenin de ateşe gireceğine dâir bâb 142
(41) Kâfiri «LÂ İLÂHE İLLALLAH» dedikten sonra öldürmenin tahrîmi bâbı 145
(42) Peygamber (S) in: «Bize silâh çeken bizden değildir» sözüne dâir bâb 150
(43) Rasûlullah (S) ın «Bizi aldatan bizden değildir» sözüne dâir bâb 151
(44) Yanaklara vurmanın, yakaları yırtmanın ve câhiliyet âdeti ile feryâd etmenin tahrîmi bâbı 152
(45) Koğuculuğun çok ağır bir haram olduğunu beyân bâbı . . . 154
(46) Elbise eteğini kibirle yerde sürümenin, hediye ve ihsânı başa kakmanın, ticâret metâına yeminle sürüm vermenin ağır haram olduğunu beyân ve kıyâmet günü Allah'ın konuşmayacağı, bak-

Sahife

mıyacağı ve temize çıkarmıyacağı ve kedileri için elim bir azâb bulunan üç kişiyi beyân bâbı 155
(47) İnsanın kendini öldürmesinin tahrîminin ağırlığı, kendini bir şeyle öldürenin cehennemde onunla azablandırılacağı ve cennete musliman nefisden başkasının girmiyeceğine dâir bâb 158
(48) Millet malına hiyânetin tahrîminin ağırlığı ve cennete mü'minlerden başkasının girmiyeceğine dâir bâb 163
(49) Kendi kendini öldürmenin küfre nisbet edilmiyeceğine delîl bâbı 165
(50) Kıyâmete yakın meydana gelecek ve kalbinde bir parça iymân bulunanları kabzedecek olan rüzgâr hakkında bâb 166
(51) Kıyâmet fitnelerinin belirmesinden önce amellere sarılmayı teşvîk bâbı 166
(52) Mü'minin amellerinin boşa gitmesinden korkması bâbı . . . 167
(53) Câhiliyetdeki amellere mukabil muâhaze olunub olunmayacağı hakkında bâb 168
(54) İslâma girmek önceki günahları yıkar, hicret etmek ve hac yapmanın da böyle olduğu bâbı 170
(55) Kâfirin islâma girmesinden önceki iyi amellerinin hükmünü beyân bâbı 172
(56) İymânda samîmiyet ve ihlâs bâbı 174
(57) Münezzeh ve ulu Allah'ın ancak tâkat getirilecek şeylerle mükellef kıldığını beyân bâbı 176
(58) Nefsin konuşmasını (kötü tasarılarını) ve kalbe gelen fena fikirleri fiil sahasına çıkmadıkları zaman Allah'ın afvetmesi bâbı 178
(59) Kul, bir iyilik yapmaya niyet ettiği zaman yazılacağı, bir kötülük yapmaya niyet ettiği zaman ise yazılmayacağına dâir bâb 179
(60) İymânda meydana gelecek vesvese ve bunu kendinde hisseden kimsenin ne söyliyeceğini beyân bâbı 182
(61) Bir muslimanın hakkını yalan bir yemînle kendine alan kimseye ateş va'd edilmesi bâbı 186
(62) Başkasının malını haksız olarak almaya kalkışan kasıdcının kendisi hakkında kanı heder, eğer öldürülürse cehennemlik, kendi malı uğrunda öldürülen kimsenin de şehîd olduğuna delîl bâbı 191
(53) İdaresi altındakileri aldatan vâlînin (idarecinin) cehennemi hak edeceğine dâir bâb 192
(64) Bazı kalblerden emânet ve iymânın kaldırılması ve kalblerin fitnelere ma'rûz bırakılması bâbı 194
(65) İslâm'ın ğarîb olarak başladığını, tekrar ğarîbliğe dönüb iki mescid arasına toplanacağını beyân bâbı 196

Sahife

(66) Zamanın sonunda iymân (ehlinin) gitmesi bâbı 199
(67) Korkan kimsenin iymânını gizlemesinin cevâzı bâbı 199
(68) İymân zayıflığından dolayı iymânına karşı korku duyulan kimsenin kalbini islâma alıştırma ve kesin delîl olmaksızın kat'î iymân hükmünden nehiy bâbı 200
(69) Delîllerin birbirlerini takviye etmesi sûretiyle kalbin itmi'nânını artırma bâbı 202
(70) Peygamberimiz Muhammed (S) in bütün insanlara rasûl olduğuna ve bütün dînlerin onun dîni ile yürürlükden kaldırıldığına inanmanın vucûbu bâbı 204
(71) Meryem oğlu İsâ (Aleyhisselâm) ın Peygamber'imiz Muhammed (S)'in şerîatı ile hükmedici olarak inmesi bâbı 206
(72) Kendisinde iymân kabul edilmiyecek olan zamanı beyân bâbı 210
(73) Rasûlullah (S) a vahyin başlaması bâbı 214
(74) Rasûlullah (S) ın geceleyin semâlara yürütülmesi ve namazların farz kılınması bâbı 223
(75) Meryem oğlu Mesîh (Aleyhisselâm) ile Deccâl mesihin zikri bâbı 237
(76) Sidretu'l-müntehânın zikrine dâir bâb 241
(77) Azîz ve Celîl olan Allah'ın: « ولقد رآه نزلة اخرى » kavlinin ma'nâsı ve Peygamberin isrâ gecesi Rabbını görüb görmediği bâbı 243
(78) Rasûlullah (S) ın: «Bir nûr onu nasıl (yahut nerede) görürüm» ve «Bir nûr gördüm» sözleri hakkında bâb 246
(79) Rasûlullah (S) ın: «Allah uyumaz» ve «Onun hicâbı ancak nûrdur. Eğer onu açıverseydi vechinin sübuhâtı basarının ihâta ettiği bütün mahlûkatı yakardı» sözleri hakkında bâb 247
(80) Mü'minlerin âhiretde Rabları Subhânehu ve Teâlâ'yı görmelerini isbât bâbı 248
(81) Allah'ı ru'yet yolunu tanıma bâbı 251
(82) Şefâatin isbâtı ve muvahhidlerin ateşden çıkarılması bâbı . . 260
(83) Cehennemden son çıkacak olana dâir bâb 263
(84) Cennetin en aşağı mertebesinde bulunacak olan cennetliğe dâir bâb 266
(85) Peygamber (S) in: «Ben cennette şefâat edecek insanların ilkiyim», «Peygamberler içinde ümmeti en çok olan benim» sözlerine dâir bâb 285
(86) Peygamber (S) in şefâat duâsını ümmeti için saklaması bâbı 287
(87) Peygamber (S) in ümmeti için duâ etmesi ve onlara şefakatından dolayı ağlaması bâbı 290
(88) Küfür üzere ölen kimsenin muhakkak ateşde olduğu, ona hiçbir

Sahife

şefâatın ulaşmıyacağı, Allah'a yakın olmuşların (Mukarrabûn'-un) akribâlığının da ona fayda vermiyeceğini beyân bâbı . . . 291
(89) Allah Teâlâ'nın: «Ve sen kavminden sana en yakın olanları inzâr et» kavli hakkında bâb 291
(90) Peygamber (S) in Ebû Tâlib için şefâati ve peygamber sayesinde azâbının hafifletilmesi bâbı 296
(91) Cehennemde en hafîf azâb çekecek olana dâir bâb 297
(92) Küfür üzere ölen kimseye hiçbir amelin menfaat vermiyeceğine delîl bâbı 299
(93) Mü'minlerin birbirleriyle dostlukları ve başkalarından uzaklaşıb ilgiyi kesmeleri bâbı 299
(94) Müslimanlardan birçok tâifelerin hisabsız ve azâbsız olarak cennete girmelerine delîl bâbı 299
(95) Bu ümmetin cennetliklerin yarısını teşkil etmesi bâbı 304
(96) «Allah Âdeme: Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzunu ateşe gönderilecekler olarak çıkar, buyurur» kavli bâbı 306

2 — KİTÂBU'T-TAHÂRE

(1) Abdest almanın fazîleti bâbı 308
(2) Namaz için temizliğin vucûbu bâbı 309
(3) Abdest almanın sıfatı ve kemâli bâbı 311
(4) Abdest almanın ve akabinde namaz kılmanın fazîleti bâbı . . 312
(5) Büyük günahlardan sakınıldığı takdirde beş vakıt namaz, iki cuma ve iki ramazan, kendi aralarında vâki' olan küçük günahları yok edeceğine dâir bâb 317
(6) Abdest almayı müteakıb müstehab olan duâ bâbı 318
(7) Peygamber (S) in abdest alışı hakkında bâb 319
(8) Burnunu ayıklamada ve taşla temizlenmede tekleme bâbı . . 321
(9) İki ayağı kemâliyle yıkamanın vucûbu bâbı 323
(10) Yıkanacak yerlerin her tarafını iyice yıkamanın vucûbu bâbı 325
(11) Abdest suyu ile beraber hataların çıkması bâbı 326
(12) Abdest almakda yüz ile el ve ayaklardaki parlaklığı (nûru) uzatmanın mustahablığı bâbı 327
(13) Abdest suyunun ulaştığı yerlere bir nûr parlaklığının yayılması bâbı 330
(14) Abdesti kemâliyle almaya engel olan bütün zorluklara rağmen abdest alışı tam yapmanın fazîleti bâbı 331
(15) Misvak kullanmak (diş temizliği yapmak) bâbı 331
(16) Fıtrat hasletleri bâbı 334
(17) Halâda temizlenme bâbı 336

Sahife

(18) Sağ el ile istincâdan nehiy bâbı 339
(19) Temizlikde ve diğer işlerde sağdan başlama bâbı 340
(20) Yollara ve gölgeliklere abdest bozmakdan nehiy bâbı 340
(21) Halâda su ile temizlenme bâbı 341
(22) Mestler üzerine mesh etmek bâbı 342
(23) Başın ön tarafına ve sarığa mesh bâbı 346
(24) Mestler üzerine mesh etmekde vakit ta'yîni bâbı 348
(25) Namazların hepsini bir tek abdest ile kılmanın cezâzı bâbı . . 349
(26) Abdest alanın ve almayanın pisliği hususunda şüpheli bulunan elini, dışarda üç kere yıkamadan su kabına daldırmasının kerâhati bâbı 349
(27) Köpek yalamasının hükmü bâbı 351
(28) Durgun suya işemekden nehiy bâbı 353
(29) Durgun suda yıkanmakdan nehiy bâbı 353
(30) Mescidde meydana geldikleri takdîrde sidik ve diğer necâsetleri yıkama vucûbu ve yerinin de kazınmasına hâcet olmaksızın su ile temizleneceği bâbı 354
(31) Süt çocuğu sidiğinin hükmü ve yıkama keyfiyeti bâbı . . . 355
(32) Menînin hükmü bâbı 357
(33) Kanın pisliği ve yıkama keyfiyetine dâir bâb 360
(34) Sidiğin pisliğine ve ondan berîlik istemenin vucûbuna delîl bâbı 361

3 — KİTÂBU'L-HAYZ

(1) Elbise üstünden hayızlı kadına yaklaşma bâbı 362
(2) Hayızlı ile beraber bir yorgan altında yatma bâbı 363
(3) Hayızlı kadının, eşinin başını yıkayıb taraması, artığının temizliği, kucağına yaslanıb orada Kur'ân okumanın cevâzı bâbı . . 364
(4) Mezî bâbı 368
(5) Uykudan uyanınca yüzü ve elleri yıkama bâbı 369
(6) Cünüb iken uyumanın cevâzı, uyku için abdest almanın, yemek, içmek, uyumak yahut cimâ' yapmak istediği zaman tenâsül organını yıkamanın mustehablığı bâbı 369
(7) Kendisinden menî çıkmakla kadına yıkanmanın vâcib olması bâbı 372
(8) Erkek ve kadın menîlerinin sıfatı, çocuğun da her ikisinin suyundan yaradılmış olmasını beyân bâbı 375
(9) Cünüblükten yıkanmanın sıfatı bâbı 377
(10) Boy abdesti alırken müstehab olan su miktarı, erkek ile kadının birlikte ve aynı kabda yıkanmaları ikisinden birinin, diğerinin artan suyu ile yıkanması bâbı 379

Sahife

(11) Baş üzerinden ve bedenin diğer kısımları üzerinden üç defa su taşırmanın müstahablığı bâbı 385
(12) Yıkanan kadının saç örgülerinin hükmü bâbı 387
(13) Hayızdan yıkanan kadının, kan yerinde misklendirilmiş bir parça kullanmasının mustehablığı bâbı 388
(14) İstihâzalı kadın, istihazalı kadının yıkanması ve namaz kılması bâbı 390
(15) Hayızlıya namazın değil, oruç kazâsının vücûbu bâbı 393
(16) Yıkanan kimsenin bez veya benzeri bir şeyle sütrelenmesi bâbı 395
(17) Halvette çıplak olarak yıkanmanın cevazı bâbı 397
(19) Avret yerini muhâfazaya dikkat gösterilmesi bâbı 398
(20) Def'i hâcet için sütre edinilen şey bâbı 400
(21) «Suyu ancak su gerektirir» hadîsi bâbı 400
(22) «Suyu su gerektirir» hadîsinin neshi ve iki sünnet yerinin kavuşmasiyle yıkanmanın vâcib olması bâbı 404
(24) Ateşte pişmiş şeyler yendikten sonra abdest almanın neshi bâbı 407
(25) Deve etlerinden sonra abdest alma bâbı 410
(26) Abdestli olduğunu iyice bilen kimse sonra hades hususunda şüphe etse, bu ilk abdestiyle namaz kılabileceğine dâir delîl bâbı 410
(27) Ölü hayvan derisinin dibâğat ile temizlenmesi bâbı 411
(28) Teyemmüm (toprakla temizlenme) bâbı 415
(29) Muslim'in necis olmıyacağına delil bâbı 419
(30) Cünüblük halinde ve cünüb değilken Allah Teâlâyı zikretmek bâbı 420
(31) Abdestsizin yemek yemesinin cevâzı, bunda kerâhet bulunmadığı ve abdest almanın fevrî olmadığı bâbı 420
(32) Halâya girmek istediği zaman söyliyeceği duâ bâbı 422
(33) Oturanın uyumasının abdesti bozmıyacağına delil bâbı . . . 423
İÇİNDEKİLER 425